

TILINPÄÄTÖS 2018

SISÄLTÖ

TOIMINTAKERTOMUS

1. OLENNAISET TAPAHTUMAT TOIMINNASSA JA TALOUDESSA	1
Pormestarin katsaus	1
Kunnan hallinto ja siinä tapahtuneet muutokset	4
Yleinen ja oman alueen taloudellinen kehitys	8
Olennaiset muutokset kunnan toiminnassa ja taloudessa	11
Kunnan henkilöstö	14
Ympäristöasiat	18
Muut ei-taloudelliset asiat	20
Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä.....	20
Arvio merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä sekä muista toiminnan	22
kehittämiseen vaikuttavista seikoista	22
Selonteko kunnan sisäisen valvonnan järjestämisestä	22
2. TILIKAUDEN TULOKSEN MUODOSTUMINEN JA TOIMINNAN RAHOITUS	28
Tilikauden tuloksen muodostuminen	28
Toiminnan rahoitus.....	30
3. RAHOITUSASEMA JA SEN MUUTOKSET	32
4. KOKONAISTULOT- JA MENOT	34
5. KUNTAKONSERNIN TOIMINTA JA TALOUS	35
Yhdistelmä konsernitilinpäätökseen sisältyvistä yhteisöistä	35
Konsernin toiminnan ohjaus.....	35
Olennaiset konsernia koskevat tapahtumat	36
Selonteko konsernivalvonnan järjestämisestä	36
Konsernitilinpäätös ja sen tunnusluvut	38
6. TILIKAUDEN TULOKSEN KÄSITTELY JA TALOUDEN TASAPAINOTTAMISTOIMENPITEET 43	
Tilikauden tuloksen käsittely	43

TALOUSARVION TOTEUTUMINEN

Vuoden 2018 tavoitteet, toimenpiteet ja toteutusohjelmat	44
--	----

7. Määrärahojen ja tuloarvioiden toteutuminen	
Käyttötalousmenojen muutokset toimialoittain.....	55
Käyttötalousosan taulukoiden lukuohje	56
Yleisjohto- ja konsernipalvelut.....	57
Kunnanviraston johto	57
Henkilöstö- ja tukipalvelut.....	62
Hallinto	65
Keski-Uudenmaan Ympäristökeskus	67
Talous ja tietohallinto	70
Sosiaali- ja terveystalokunta/Sosiaali- ja terveystoimi.....	74
Sosiaalipalvelut	81
Terveyspalvelut	86
Sairaalapalvelut	92
Vanhus- ja vammaispalvelut	96
Kehittämisen- ja hallintopalvelut	101

TILINPÄÄTÖS 2018

Kasvatus- ja sivistystoimi	104
Kasvatus- ja sivistyslautakunta:	
Kehittämis- ja hallintoyksikkö	108
Kasvun ja oppimisen palvelut	109
Vapaa-aikalautakunta:	
Kulttuuripalvelut	113
Vapaa-aikapalvelut	115
Kuntakehitys- ja tekniikka	117
Kuntakehityslautakunta:	
Kuntakehitys	122
Rykmentinpuisto	123
Kuntasuunnittelu	124
Toimialan hallinto- ja asiakaspalvelu	125
Tekninen lautakunta:	
Yhdyskuntatekniikka	126
Tilakeskus	128
Rakennusvalvonta	130
Tuloslaskelman toteumavertailu	132
Toimintamenot- ja tulot, toteumat 2017-2018	133
Sisäinen tuloslaskelma, toteumat 2012-2018 ja talousarvio 2019	134
Investointien toteutuminen	135
Rahoitusosan toteutuminen	145
Yhteenveto määrärahojen ja tuloarvioiden toteumavertailusta	146
TILINPÄÄTÖSLASKELMAT	
Tuloslaskelma	149
Rahoituslaskelma	150
Tase	151
Konsernilaskelmat	152
TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT	155
TYTÄRYHTIÖT	176
ERIYTETYT TILINPÄÄTÖKSET	187
Liikelaitoksen erillistilinpäätös	
Vesihuoltoliikelaitos	188
Liikelaitoksen vaikutus kunnan talouteen	218
Tuloslaskelma	219
Rahoituslaskelma	221
Muiden eriytettyjen yksiköiden tilinpäätökset	224
VUOSITAVOITTEIDEN SEURANTA	245
ALLEKIRJOITUKSET JA MERKINNÄT	278

Tilinpäätös 2018

Tuloslaskelma, yhteenveto

1 000 €	TP2017	E2018 OVK2	TP 2018	E2018 ja TP 2018 muutos- %
Myyntivoitot	7 905	11 951	5 549	-53,6 %
Toimintatulot	63 676	62 320	67 300	8,0 %
Toimintamenot	-254 475	-265 142	-265 097	0,0 %
Toimintakate	-182 667	-189 871	-191 867	1,1 %
Verotulot	177 954	179 763	179 203	-0,3 %
Valtionosuudet	23 327	24 118	24 291	0,7 %
Vuosikate	18 927	13 192	11 725	
Tilikauden yli-/alijäämä	3 764	-456	-2 316	

Luvuissa mukana peruskunta ml. vesilaitos ilman konserni- ja osakkuusyhtiöitä sekä yhteisyhteisöjä.

Vertailukelpoisissa toimintatuloissa- ja menoissa mukana sisäiset erät. Laskelma ei sisällä kunnan ja vesilaitoksen välisiä eliminointi- ja oikaisukirjauksia. Toimintatulot- ja menot eivät sisällä 62,143 Meur Keu Sote kuntayhtymään liittyvää ns. kauttakululaskutusta (ei vaikutusta toimintakatteeseen).

PORMESTARIN KATSAUS VUOTEEN 2018

Tuusulassa valmistauduttiin edelleen monin eri tavoin käynnissä olevaan maakunta- ja sote-uudistukseen. Tuusula on ollut mukana Uudenmaan maakunnan valmistelussa, ja vuoden lopulla oli edelleen epäselvää, tuleeko koko uudistusta kuitenkaan. Tavoitteena oli vuoden lopulla, että maakunnan käynnistyminen jatkuu vuonna 2019 uudistukseen liittyvien lakien hyväksymisellä eduskunnassa.

Tuusula on ollut mukana Keski-Uudenmaan kuntien yhteisessä sote-palveluiden uudistamishankkeessa. Kuntayhtymä aloitti vuoden 2018 vuoden alusta jäsenkuntien sote-palveluiden järjestämisvastuun hoitamisella, ja toimintavuoden aikana valmistauduttiin myös tuottamisen siirtämiseen kuntayhtymän vastuulle. Keusote-kuntayhtymä vastaa 1.1.2019 alkaen kaikista tuusulalaisten sote-palveluista.

Joukkoliikenteen järjestämisen osalta Tuusula aloitti toimintavuoden alussa HSL-kuntayhtymän jäsenenä. Toimintavuoden aikana tehtiin linjastomuutospäätökset. HSL-liittymisen myötä Tuusulan joukkoliikennettä tullaan muokkaamaan, ja tavoitteena on siten saada Tuusulaan entistä parempi joukkoliikennepäristö.

Tuusulan kunnan organisaatorakennetta uudistettiin ja 1.1.2019 alkaen siirryttiin yhden toimialan malliin. Kuntatoimiala jakaantuu kolmeen toimialueeseen: Kasvu ja ympäristö, Sivistys ja Yhteiset palvelut. Päätöksenteossa sosiaali- ja terveyslautakunta lakkautettiin ja perustettiin hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lautakunta.

Strategiatyötä jatkettiin tavoitteiden ja indikaattoreiden määrittämisellä. Uuden Tuusulan strategiassa on 32 valtuustokauden tavoitetta. Tavoitteita on lukumääräisesti liikaa, mutta tärkeiden asioiden runsaudenpula aiheutti tämän positiivisen ongelman. Toimintavuoden aikana aloitettiin strategian toimeenpano. Keskeinen ohjenuora strategian toteuttamiselle on kasvun mahdollistaminen.

Toimipisteiden sisäilmaongelmat ovat määrittäneet paljon käytännön toimintaa. Palvelurakennetta uudistetaan, ja palvelurakenteen uudistuksen yleissuunnitelma hyväksyttiin syksyllä suurien tilamuutosten käynnistämisen perustaksi. Uusilla toimitiloilla

mahdollistetaan luopuminen vanhasta oirehtivasta rakennuskannasta. Edessä on historiallinen rakennuskannan uudistaminen.

Asuntomessut 2020 on eräs tärkeimpiä lähivuosien projekteista, ja asuntomessujen valmistelu jatkuu toimintavuoden aikana suunnitelmien mukaisesti. Messualueen tonttien rakentajat saatiin valittua ja myös yhteistyökumppanit alkavat hahmottua. Messualueen kunnallistekniikka saatiin siinä määrin valmiiksi, että kohteiden rakentaminen voi alkaa.

Vuosi 2018 oli Tuusulassa kasvun edellytysten luomisen vuosi, ja Uuden Tuusulan palvelurakenteelle luotiin hyvää perustaa.

Rakentaminen ja kasvu kehyskuntien keskitasoa

Helsingin seutukunnan asukasluvun kasvu oli 1,2 %, joka on samaa tasoa edellisten vuosien kasvun kanssa. Tuusulassa väestönkasvun kokonaisuutos oli 0,0 % eli yhteensä -2 henkeä. Asukasluku oli vuoden päättyessä 38 644 (Tilastokeskuksen ennakkotieto).

Tuusulan kunta käytti talonrakennukseen 8,8 miljoonaa euroa. Vuonna 2018 valmistui mm. Kellokosken yhtenäiskoulun laajennus- ja muutostyöt sekä Kellokosken lähiliikuntapaikka. Lisäksi toteutettiin useita pienempiä korjaus- ja kunnostustöitä: Etelä-Tuusulan sosiaali- ja terveysaseman peruserparannus- ja muutostyöt, Riihikallion koulun sisäilmaongelmiin liittyviä töitä ja liikuntasalin korjauksia ja Mikkolan koulun purunpoistojärjestelmä uusittiin. Lisäksi toteutettiin muita sisäilmaongelmiin suoraan liittyviä korjauksia sekä korjattiin LVIS-laitteita.

Etelä-Tuusulan lukio- ja kulttuurirakennuksen yleinen arkkitehtuurikilpailu ratkaistiin yksimieleisesti helmikuussa 2018. Kesäkuun valtuustossa päätettiin jatkaa hanketta elinkaarikilpailutuksena. Lokakuussa aloitettiin tilakeskuksen johdolla kilpailullinen neuvottelumenettely, joka saataneen päätökseen vuoden 2019 alkupuolella.

Tuusulaan valmistui rakennuksia 168 (2017: 205). Valmistuneiden asuntojen määrä oli 81 (293). Rakennuslupia ja ilmoituksia myönnettiin yhteensä 428 (2017: 469). Lupien ja ilmoitusten lukumäärän lasku johtui osittain rakennusjärjestyksen

uudistuksesta, joka heijastui käsiteltävien ilmoitusten lukumäärään. Myönnettyjen rakennuslupien kerrosala oli n. 38 % pienempi verrattuna vuoteen 2017.

Hyvä vuosi kaavoituksen ja maankäytön osalta

Vuoden 2018 aikana hyväksyttiin seuraavat asemakaavat: Linjapuisto II, Haarakaari, Suutarintie, Pikkutie ja Urheilupuisto. Lainvoiman saivat asemakaavat: Kellokosken keskusta, Monio, Aropelto, Haarakaari ja Pikkutie.

Asuinrakentamista saatiin lainvoimaiseksi 87 400 kem² ja työpaikkarakentamista 25 078 kem². Lisäksi tehtiin päätöksiä mm. Koskien Anttilan tilakeskuksen Europan 15 -kilpailua, Hyrylän liikekeskuksen sijaintia sekä Tuusulan pyöräilyn edistämissuunnitelmaa.

Kaavoitustyötä on edistetty erityisesti Focus-liikekeskuksen ja Kehä IV:n asemakaavojen osalta. Maanomistajien kanssa on neuvoteltu raakamaanhankintaan liittyen ja neuvotteluja jatketaan. Neuvotteluja on käyty Finavia Oyj:n ja Vantaan kaupungin kanssa synergiaetujen löytämiseksi, neuvotteluja jatketaan. YIT Oyj:n kanssa on käyty neuvotteluja Focus Liikekeskus - asemakaavan toteuttamiseen ja asfalttiaseman siirtoon liittyen, neuvottelut jatkuvat.

Rykmentinpuistossa tapahtui vuoden 2018 aikana merkittäviä edistysaskelia. Vuoden 2020 juhla-Asuntomessujen organisaatio on saatu pystyyn, ja projektin toteuttaminen on hyvässä vauhdissa. Rykmentinpuiston keskuksen, Puustellinmetsän ja Monion alueiden suunnittelu ja rakentaminen ovat käynnissä. Kirkonmäen asemakaavan valmistelussa edettiin lähes maaliin. Rykmentinpuisto III – työpaikka-alueen suunnittelu on edennyt sekä asemakaavoituksen, että kunnallistekniikan ja siihen liittyvien kokonaisuuksien osalta.

Rykmentinpuistossa oli joulukuussa 2018 vireillä hankkeina yhdeksän kerrostalokorttelia, viisi rivitalomaista korttelia sekä ainakin 25 pientalohanketta. Toteutusta on tulossa sekoittuneesti eri hallintamuotoina. Lisäksi alueella on suunnitteilla Monio-kokonaisuus.

Rykmentinpuiston taideohjelma on käynnistynyt tehokkaasti, ja taiderahaa oli kerätty vuoden loppuun 2018 mennessä yli 220 000 euroa.

Liikekeskuksen sijainti päätettiin kunnan-valtuustossa, mikä mahdollistaa keskustan yleissuunnittelun jatkamisen ja asemakaava-muutoksen laatimisen aloittamisen. Suutarintien asemakaavamuutos hyväksyttiin ja toteuttamiseen liittyvistä sopimuksista neuvoteltiin mahdollisten rakennuttajien kanssa.

Koko kunnan kattava yleiskaava 2040 on valmisteltu ehdotusvaiheeseen, ja asian käsittely eteni vuoden 2019 alussa kuntakehitys-lautakunnasta kunnanhallitukseen.

Maanhankintaa on seurantakaudella tehty mm. Focus alueella ja Tuomalan alueella ja Hyrylässä. Maanhankinnan kokonaismäärä oli noin 71,4 ha ja maanhankintameno noin 3,7 M€. Lisäksi maanhankintarahaa käytettiin yhteensä noin 2 M€ Rykmentinpuiston osamaksuihin, IT-museon ja ruokalarakennuksen oston.

Vuoden 2018 aikana on omakotitonttutuotannosta aloitettu Anttilanranta I:n ja Lahelanpelto II:n tonttien luovutus, jota jatketaan edelleen asuntomessutonttien sekä Jokelan Peltokaaren alueen rinnalla. Kirkonmäen merkittävän kaavan maankäyttösopimusneuvottelut saatiin vuoden 2018 aikana valmisteltua ja hyväksytyä.

Toimintatuotot alittivat budjetoidun tason 2,8 M€ (22,8 %) Alitus johtui budjetoitua pienemmistä maanmyynnin tuotoista, tuotot alittivat tältä osin talousarvion 6,3 M€. Maanmyyntitulojen alittumiseen on pieneltä osaltaan vaikuttanut tonttien vuokrauksen lisääntyminen. Asuntomessualueen tonttien luovutukset ajoittuvat pääosin vasta vuoteen 2019. Muilta osin tuotot ylittivät talousarvion. Kunnallistekniikan vahvan rakentamisen myötä maankäytön sopimuskorvaukset kehittivät erityisen suotuisasti ja ylittivät budjetoidun tason 2,9 M€. Muita merkittäviä ylityksiä oli vuokrien osalta 0,3 M€ ylitys. Maahanmuuttoon liittyvät valtion maksamat korvaukset eivät olleet tiedossa talousarviota laadittaessa, tältä osin tuotot ylittivät budjetoidun tason 0,4 M€.

Tilikauden tulos oli alijäämäinen

Tuusulan kunnan vertailukelpoiset toimintakulut olivat 235,6 milj. euroa (2017: 224,8 milj. euroa), 4,8 % suuremmat edellisvuoteen verrattuna. Nettoinvestoinnit olivat 35,1 milj. euroa ja

vuosikate 11,7 milj. euroa (2017: 18,9 milj. euroa). Tilikauden tulos oli 2,3 milj. euroa alijäämäinen (2017: ylijäämä 5,8 milj. euroa).

Vuosikate oli 87,1 % poistoista tulorahoituksen ollessa epätasapainossa. Verotulot kasvoivat 0,7 %:a ja valtionosuudet toteutuivat peräti 4,1 % edellisvuotta suurempina.

Kunnan omavaraisuusaste laski 56,4 %:iin (2017: 60,9 %). Lainakanta kasvoi 19,7 milj. eurolla ollen

vuoden lopussa 98,6 milj. euroa. Tuusulan kunnan lainamäärä asukasta kohden oli 2 551 euroa, kun keskimääräinen lainakanta Manner-Suomen kunnilla oli 2 941 euroa/asukas.

Esitän päätöksentekijöille ja henkilökunnalle parhaat kiitokseni tuusulalaisten hyväksi tehdystä työstä.

Arto Lindberg
pormestari

KUNNAN HALLINTO JA SIINÄ TAPAHTUNEET MUUTOKSET

Valtuusto

Valtuusto piti vuonna 2018 yhdeksän kokousta, ml. kunnan 375-vuotisjuhlakokous, ja kahdeksan valtuustoasioiden informaatiotilaisuutta. Lisäksi pidettiin sekä keväällä että syksyllä kaksipäiväinen valtuuston seminaari.

Valtuuston kokoonpano v. 2018 oli seuraava:

Puheenjohtajat

Ruut Sjöblom puheenjohtaja, Kok.

Kim Kiuru I varapuheenjohtaja, SDP

Kati Lepojärvi II varapuheenjohtaja, Tupu

Tuusulan Sosialidemokraattinen (SDP rp) valtuustoryhmä (13 valtuutettua)

Jerry Airikka

Aarno Järvinen

Kim Kiuru

Aila Koivunen

Merja Kuusisto

Arto Lindberg

Karita Mäensivu

Ulla Palomäki

Jani Peltonen

Jere Pulska

Emmi Sirniö

Jorma Sulander

Satu Taiveaho

Kokoomuksen valtuustoryhmä (11 valtuutettua)

Jukka Ahlgren

Kari Kinnunen

Henri Koskela

Janne Mellin

Mika Mäki-Kuhna

Jouko Riola

Lilli Salmi

Ilmari Sjöblom

Ruut Sjöblom

Sami Tamminen

Laura Åvall

Tuusulan Puolesta ry:n valtuustoryhmä (10 valtuutettua)

Matti Alanko

Kari Friman

Sari Heiskanen

Elisa Laitila

Kati Lepojärvi

Liisa Palvas

Jussi Salonen

Raimo Stenvall

Margita Winqvist

Anna Yltävä

Tuusulan Keskustan valtuustoryhmä (5 valtuutettua)

Satu Heikkilä
Antti Kaikkonen
Taina Ketvel
Ari Nyman
Anu Åberg

Perussuomalaisen Tuusulan valtuustoryhmä (2 valtuutettua)

Pasi Huuhtanen
Johanna Sipiläinen

Vihreä valtuustoryhmä (3 valtuutettua)

Eeva-Liisa Nieminen
Ilona Toivanen
Sanna Tuhkunen

Tuusulan vasemmisto valtuustoryhmä (2 valtuutettua)

Pekka Heikkinen
Seppo Noro

Vastuullinen oikeisto valtuustoryhmä (2 valtuutettua)

Sanna Kervinen
Ulla Rosenqvist

Svenska folkpartiet i Tusby fullmäktige grupp (1 valtuutettu)

Monica Avellan

Kristillisdemokraattisen puolueen valtuustoryhmä (1 valtuutettu)

Lea Ahonen

Eetu Niemelä (ei valtuustoryhmää)

Kunnanhallitus

Kunnanhallitus piti tarkastelujaksolla 31 kokousta, joista neljä oli julkisia. Lisäksi pidettiin kaksipäiväinen kunnanhallituksen seminaari helmikuussa ja kesäkuussa.

Kunnanhallituksen kokoonpano v. 2018 oli seuraava:

Puheenjohtajat

Arto Lindberg, puheenjohtaja, SDP
Jussi Salonen, 1. varapuheenjohtaja, TuPu
Mika Mäki-Kuhna, 2. varapuheenjohtaja, Kok.

Henkilökohtaiset varajäsenet:

Päivö Kuusisto, SDP
Pekka Heikkinen, Vas.
Vesa Lundberg, Kok.

Jäsenet

Kari Friman, TuPu
Sari Heiskanen, TuPu
Outi Huusko, Vihr.
Aila Koivunen, SDP
Ari Nyman, Kesk.
Jani Peltonen, SDP
Ulla Rosenqvist, Vast. oik.
Lilli Salmi, Kok.

Liisa Palvas, TuPu
Veikko Seuna, TuPu
Annika Lappalainen, Vihr.
Karita Mäensivu, SDP
Pentti Mattila, Kesk.
Elina Väänänen, SDP
Satu Heikkilä, Kesk.
Sarianna Laitinen, Kok.

Johanna Sipiläinen, PS
Sami Tamminen, Kok.

Pasi Huuhtanen, PS
Tapani Miettinen, Kok.

Konsernijaosto

Konsernijaosto piti 5 kokousta ja käsitteli 43 asiaa. Konsernijaoston kokoonpano v. 2018 oli seuraava:

Puheenjohtajat

Arto Lindberg, puheenjohtaja, SDP
Mika Mäki-Kuhna, varapuheenjohtaja, Kok.

Henkilökohtaiset varajäsenet:

Päivö Kuusisto, SDP
Vesa Lundberg, Kok.

Jäsenet

Satu Heikkilä, Kesk.
Pekka Heikkinen, Vas.
Sarianna Laitinen, Kok.
Annika Lappalainen, Vihr.
Jussi Salonen, TuPu

Ari Nyman, Kesk.
Liisa Palvas, TuPu
Lilli Salmi, Kok.
Outi Huusko, Vihr.
Kari Friman, TuPu

Lautakuntien, rakennusvalvontajaoston ja vesihuoltoliikelaitoksen johtokunnan puheenjohtajat ja varapuheenjohtajat

Kasvatus- ja sivistyslautakunta

Jussi Salonen, TuPu puheenjohtaja
Laura Åvall, Kok. varapuheenjohtaja

Keski-Uudenmaan ympäristölautakunta

Yrjö Kivinen, Kok. puheenjohtaja
Jaana Hono, SDP varapuheenjohtaja

Keskusvaalilautakunta

Krista Pirttinen, SDP puheenjohtaja
Elsi Luhtala, Kesk. varapuheenjohtaja

Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta

Janne Mellin, Kok. puheenjohtaja
Anna Yltävä, TuPu varapuheenjohtaja

Kuntakehityslautakunta

Mika Mäki-Kuhna, Kok. puheenjohtaja
Liisa Sorri, TuPu varapuheenjohtaja

Rakennusvalvontajaosto

Päivö Kuusisto, SDP puheenjohtaja
Tiia Kaukolampi, Kok. varapuheenjohtaja

Sosiaali- ja terveyslautakunta

Satu Taiveaho, SDP puheenjohtaja
Pekka Ruotsalainen, Kok. varapuheenjohtaja

Tarkastuslautakunta

Eetu Niemelä, PS puheenjohtaja
Jere Pulska, SDP varapuheenjohtaja

Tekninen lautakunta

Raimo Stenvall, TuPu

puheenjohtaja

Marjut Kylliäinen, Kesk.

varapuheenjohtaja

Vesihuoltoliikelaitoksen johtokunta

Matti Oksanen, Kok.

puheenjohtaja

Margita Winqvist, Tupu

varapuheenjohtaja

Kunnan johtoryhmä 31.12.2018

kansliapäällikkö Harri Lipasti, puheenjohtaja

pormestari Arto Lindberg

kunnansihteeri Tuula Hyttinen

kuntakehitysjohtaja Marko Härkönen

vt. viestintäpäällikkö Paula Kylä-Harakka

kasvatus- ja sivistystoimenjohtaja Virpi Lehmusvaara

johdon assistentti Minna Mäkitalo

vs. henkilöstöjohtaja Tanja Rontu-Hokkanen

sosiaali- ja terveystoimenjohtaja Pirjo Vainio

talousjohtaja Markku Vehmas

1. OLENNAISET TAPAHTUMAT TOIMINNASSA JA TALOUDESSA

YLEINEN JA OMAN ALUEEN TALOUDELLINEN KEHITYS

Yleinen taloudellinen kehitys

Maailmantalouden nopeimman kasvun vaihe on tältä erää ohi. Syynä kasvun hidastumiseen on tavanomaisen suhdannekierron ohella keskeisten talouksien välisten kauppakonfliktien osittainen toteutuminen. Myös euroalueen näkymät ovat heikentyneet kuluvan vuoden aikana. Erityisesti teollisuuden luottamus talouskehitykseen on laskenut. Yhdysvaltojen talous on vahvassa vireessä, mutta näkyvissä on merkkejä talouskasvun hidastumisesta.

Suomen talouden tuotanto lisääntyi 2018 laaja-alaisesti, mutta edellisvuotta hitaammin. Suomen BKT kasvoi valtiovarainministeriön (VM) ennusteen mukaan 2,5 %. Maailmankauppa hidastuu kaupan esteiden lisääntyessä, mikä heikentää viennin kasvua ja näkyy myös investoinneissa. Investointien kasvun ennustetaan hidastuvan selvästi kuluvana vuonna, erityisesti rakennusinvestointien osalta. Teollisuusyritysten tuotanto-odotukset ovat maltillistuneet ja kasvun esteet yleistyneet, työvoiman saatavuusongelmat ovat lisääntyneet rakennustoiminnassa sekä palvelu-aloilla ja myönnettyjen rakennuslupien määrä on kääntynyt laskuun. Vuonna 2019 Suomen BKT:n kasvu hidastuu VM:n arvion mukaan 1,5 prosenttiin.

Työllisyyden kasvu oli vuonna 2018 erittäin nopeaa. Työllisten määrä nousi vuonna 2018 2,7 % ja työllisyysaste (15–64-v.) parani yli prosenttiyksikön kivuten 71,7 prosenttiin. Työttömyys väheni merkittävästi. Koko vuoden 2018 työttömyysaste laski yli prosenttiyksiköllä 7,5 prosenttiin. Työttömien määrä laski v. 2018 kaikilla alueilla ja kaikissa ikäryhmissä. Työvoiman kysyntä on edelleen parantunut ja suomalaisten yritysten työllisyysodotukset edelleen hyvissä lukemissa.

Yksityisen kulutuksen kasvu hidastui vuonna 2018, vaikka kotitalouksien käytettävissä olevien reaalityulojen kasvu oli hyvällä tasolla. Kotitalouksien käytettävissä olevien tulojen kehitys jatkuu

nopeana ansiotason nousun kiihtyessä ja kotitalouksien kulutuksen kasvu nopeutuu uudestaan v. 2019.

Suomen viennin kasvu tasaantui vuoden 2018 aikana 3,5 %:iin maailmankaupan on hidastuessa voimakkaasti. Erityisesti vienti euroalueelle heikentyi, samalla nousevien talouksien ja Yhdysvaltojen vienti on ollut vahvempaa. Ulkomaankauppa jatkaa hidastuvaa kasvuaan vientimarkkinoiden kohtuullisessa vedossa. Suomen hintakilpailukyky yksikkötyökustannuksilla mitattuna on parantunut, mutta pysynee jatkossa suhteellisen vakaana kilpailijamaihin verrattuna.

Hyvä suhdannetilanne ja menojen kasvua hillitsevät toimet vahvistivat julkista taloutta. Julkinen velka suhteessa BKT:hen alenee alle 60 prosentin rajan v. 2018. Vielä muutama vuosi sitten reilusti alijäämäinen julkinen talous on tulevan vuosikymmenen vaihteessa tasapainon tuntumassa. Julkinen talous alkaa kuitenkin vähitellen heikentyä 2020-luvun alkuvuosina, kun talouskasvu hidastuu ja kuluneella vaalikaudella tehdyt sopeustoimet päättyvät. Julkista taloutta heikentää väestön ikääntyminen, joka kasvattaa vuosi vuodelta eläke-, terveys- ja hoivamenoja.

Keskeisenä Suomen talouden näkymiä varjostava riski on kauppakonfliktien kärjistyminen. Merkittävää epävarmuutta aiheuttavat myös Italian talouden haasteet sekä Brexitiin liittyvä epävarmuus. Kaupan esteiden lisääntyminen hidastaisi myös Suomen viennin kasvua. Asuntoinvestointien ennakoitua nopeampi korjaantuminen normaalille tasolle heikentäisi talouskasvua. Kotitalouksien velkaantuneisuus on noussut hyvin korkealle tasolle. Velka on keskittynyt verrattain pienelle joukolla kotitalouksia, jotka ovat haavoittuvia talouden tai asuntomarkkinoiden negatiiviselle kehitykselle.

Alla on esitetty vuoden 2018 keskeisten ennustelukujen toteutuminen.

	TA 2017	TP 2018
BKT:n muutos	3,2	2,5
Kuluttajahintojen muutos	0,8	1,2
Työttömyysaste, %	8,6	7,5
Lyhyet korot (Euribor 3 kk)	-0,3	-0,3
Pitkät korot (valtion obligaatio 10 v.)	0,5	0,7

Lähde: Valtiovarainministeriön taloudellinen katsaus 19.12.2017 ja 17.12.2018.

Kokonaisuutena Suomen 2018 talous kehittyi pitkälti ennusteiden mukaisesti. Työllisyyden kehittyminen oli selvästi ennusteita nopeampaa. Suomen talouskasvun kiihtyminen ei täysimääräisesti heijastunut positiivisesti kuntatalouteen, erityisesti kuntien kunnallisverotulojen kehitys oli heikkoa toteutettujen verokevennysten vuoksi.

Kunnallistalouden kehitys

Ennakkotietojen mukaan kuntien yhteenlaskettu vuoden 2018 tulos heikkeni edellisvuodesta lähes 1.300 milj. euroa ja oli ainoastaan noin 20 milj. euroa ylijäämäinen. Helsingin kaupunki teki lähes 400 milj. euron positiivisen tuloksen. Myös Espoo ja Vantaa tekivät hyvän tuloksen. Isojen kaupunkien välillä kuitenkin eroja, sillä Tampere, Turku ja Oulun tulos painui selkeästi negatiiviseksi.

Kuntasektorin toimintakulut nousivat viime vuonna keskimäärin 3,4 prosenttiyksikköä. Valtaosa menojen kasvusta tulee materiaalien ja palvelujen ostoista. Henkilöstömenot kasvoivat maltillisesti.

Kuntien verotulot 2018 supistuivat yhteensä 0,5 prosenttia, eli 110 milj. euroa. Samanaikaisesti valtionosuudet laskivat 0,6 prosenttia eli 50 milj. euroa. Kunnallisveron heikko kehitys ja pääomatuloverojen voimakas kasvu verovuonna 2017 johti suuriin negatiivisiin oikaisuihin kunnallisveroon verotuksen päätyttyä. Käytännössä vuonna 2017 kertyi liikaa veroja jotka oikaistiin vuonna 2018. Lisäksi kilpailukyky sopimus heikensi kunnallisverokertymää.

Kuntatalouden rahoituksellista tasapainoa kuvaava toiminnan ja investoinnin rahavirta kääntyi miinukselle 1.470 milj. euroon. Kuntien ja kuntayhtymien velka kasvoi viime vuonna miljardilla eurolla. Kuntien velkataakka kasvoi reilut kolme prosenttia, mutta kuntayhtymien velka kiri lukuisien sairaalahankkeiden vuoksi yli 11 prosenttia. Yhteensä kuntatalouden velka asettuu noin 19,4 miljardiin euroon. Kunnilla on nyt lainaa keskimäärin 3 052 euroa asukasta kohti.

Helsingin seutukunnan ja KUUMA-kuntien kehitys

Tuusulan asukasluku oli vuoden päättyessä 38 644 (ennakkotieto). Asukasmäärä väheni edellisvuodesta 2 henkilöllä, mikä tarkoittaa 0,0 % kasvua edelliseen vuoteen. Vuonna 2017 kasvu oli 0,2 %, vuonna 2016 0,4 % ja vuonna 2015 0,7 %.

Tuusulan viime vuosien väestönkasvu on ollut hidasta. Vuodesta 2012 lähtien kasvu on jäänyt alle yhden prosentin. Vuosien 1996 - 2017 keskimääräinen väestönkasvu oli noin 1,3 %.

Koko Helsingin seutukunnan väestönkasvu vuonna 2018 oli 1,2 % (vuonna 2017 1,3 %). Helsingin seutukunnan kunnista väkimäärä kasvoi suhteellisesti eniten Vantaalla (2,3 %). KUUMA-kuntien väestönkasvu oli vuonna 2018 keskimäärin 0,6 %, ollen samalla tasolla edellisten vuosien kanssa (2017: 0,6 %, 2016: 0,6 %). KUUMA-kunnissa kasvu oli suhteellisesti nopeinta Järvenpäässä ja Keravalla (2,0 %).

Seuraavassa taulukossa on tietoja Helsingin seutukunnan väestömuutoksista 2018:

	Luonnollinen väestön lisäys	Kuntien välinen nettomuutto	Netto-maahanmuutto	Kokonaismuutos	Väestömuutos, %	Väkiluku 31.12.2018
Helsingin seutukunta	4130	7255	7146	18531	1,2 %	1555457
Espoo	1550	1304	2046	4900	1,7 %	283944
Helsinki	1161	2535	3065	6761	1,0 %	650033
Hyvinkää	-55	-225	59	-221	-0,5 %	46518
Järvenpää	115	666	68	849	2,0 %	43421
Karkkila	-50	-74	18	-106	-1,2 %	8794
Kauniainen	-6	-58	41	-23	-0,2 %	9601
Kerava	39	594	92	725	2,0 %	36279
Kirkkonummi	133	-81	53	105	0,3 %	39275
Lohja	-99	-407	45	-461	-1,0 %	46324
Mäntsälä	-1	-82	-16	-99	-0,5 %	20704
Nurmijärvi	82	407	29	518	1,2 %	42677
Pornainen	-1	-48	1	-48	-0,9 %	5073
Sipoo	19	304	10	333	1,6 %	20643
Siuntio	4	-25	8	-13	-0,2 %	6133
Tuusula	65	-149	82	-2	0,0 %	38644
Vantaa	1139	2511	1489	5139	2,3 %	228166
Vihti	35	83	56	174	0,6 %	29228

Lähde: Tilastokeskus (ennakkotieto)

Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen (ELY-keskuksen) kuntien alueella oli joulukuun lopussa yhteensä 72 349 työtöntä työnhakijaa. Tämä on 8 396 (-10,4 %) vähemmän kuin vuotta aikaisemmin. Työttömyyden lasku oli Uudellamaalla Manner-Suomen kolmanneksi hitainta.

Työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli joulukuun lopussa 8,5 %. Alle 25-vuotiaita työttömiä työnhakijoita oli alueella yhteensä 6 860, mikä on 1 013 (-12,9 %) vähemmän kuin vuotta aiemmin. Pitkäaikaistyöttömiä alueella oli 22 419, mikä on 5 324 (-19,2 %) vähemmän kuin vuoden 2017 joulukuun lopussa. Ulkomaalaisia työttömiä alueella oli 13 808, mikä on 697 (-4,8 %) henkilöä vähemmän kuin viime vuonna. Vieraskielisiä työttömiä oli joulukuun lopussa 18 941, eli vain 137 henkilöä (-0,7 %) viime vuotta vähemmän. Uusia avoimia työpaikkoja oli joulukuun aikana haussa

16 604 eli 1 929 (+13,1 %) enemmän kuin vuotta aiemmin.

Tuusulassa työttömien kokonaismäärä oli vuoden lopussa 1 235 henkilöä (2017: 1 371) ja 6,3 % työvoimasta (2017: 7,0). Työttömien määrä laski Tuusulassa edellisvuoteen verrattuna 9,9 %. Työttömistä miehiä oli 55,6 %. Pitkäaikaistyöttömiä (yli 1 vuotta työttömänä olleita) oli 403 henkeä (2017: 450), eli 32,6 % työttömistä (2017: 33%). Alle 25-vuotiaita oli työttömänä 114 henkeä, mikä on 17 henkeä vähemmän kuin edellisvuonna. Avoimia työpaikkoja oli vuoden lopussa 159, mikä on samaa tasoa edellisvuosiin verrattuna.

OLENNAISET MUUTOKSET KUNNAN TOIMINNASSA JA TALOUDESSA

Verorahoituksen kehitys

Kaikkien kuntien yhteenlasketut 2018 verotulot vähenivät 0,5 %. Kunnallisverotulot laskivat 0,8 %, kun veroperustemuutokset, kilpailukykyso- pimus sekä pääomatulojen nopea kasvu laskivat kunnallisveron tuottoa. Tuloveroprosenttiaan

vuodelle 2018 korotti 53 kuntaa ja laski 6 kuntaa. Kuntien yhteisöverotulot laskivat 0,6 %. Edellis- vuoden yhteisöverot olivat poikkeuksellisen kor- keat (yksittäisestä yrityskauppa). Kiinteistövero- tulot kasvoivat 2,2 %.

Tuusulan verotulojen kehitys verolajeittain 2015 – 2018 oli seuraava:

Tuusulan verotulojen kehitys, milj. euroa

1000 euroa	2015	muutos %	2016	muutos %	2017	muutos %	2018	muutos %
Kunnallisvero	155 825	1,5	161 188	3,4	159 903	-0,8	161 181	0,8
Yhteisövero	7 300	13,8	6 531	-10,5	7 652	17,2	7 817	2,2
Kiinteistövero	8 318	13,2	8 700	4,6	9 985	14,8	10 205	2,2
Yhteensä	171 443	2,5	176 419	2,9	177 540	0,6	179 203	0,9

Verotulot toteutuivat 1,6 milj. euroa (0,9 %) edel- lisvuotta korkeampina. Verotulot olivat yhteensä 179,2 milj. euroa, joka alitti alkuperäisessä ta- lousarviossa ennakoidun määrän 0,6 milj. eurolla. Kunnallisverot alittivat talousarvion 1,0 milj. eu- rolla. Yleinen talouden vahva kehitys ei näkynyt kunnan verotuloissa. Vuonna 2017 kunnille kertyi liikaa veroja, jotka oikaistiin vuonna 2018. Lisäksi kilpailukykyso- pimus ja siihen liittyvät veronke- vennykset heikensivät kunnallisverokertymää.

Yhteisöverotuloja kertyi 0,2 milj. euroa budjetoit- tua enemmän yritysten hyvän taloustilanteen myötä. Vuonna 2017 yksittäinen yrityskauppa kasvatti merkittävästi koko Suomen yhteisövero- kertymää. Vuonna 2016 yhteisöverotulot väheni- vät 10,5 %, koska kuntien yhteisöveron määräai- kainen jako-osuuden korotus päättyi vuoden 2015 lopussa. Määräaikaisella jako-osuuden ko- rotuksella kompensoitiin kunnille yhteisövero- kannan alentamisesta 24,5 %:sta 20 %:iin vuo- desta 2014 alkaen.

Kiinteistöverotulot kasvoivat edellisvuodesta 0,2 milj. euroa. Kasvu johtui pääosin kunnassa tapah- tuneen kiinteistökannan kasvusta.

Valtionosuudet, 24,3 milj. euroa, toteutuivat n. 1,0 milj. euroa edellisvuotta suurempina. Valtion- osuudet ylittivät muutetun talousarvion 0,2 milj. eurolla. Tuusulan peruspalvelujen valtionosuutta lisäsi kunnan sote- palveluiden ja koulutuksen las- kennallinen palvelutarpeen kasvu.

Kunnan kokonaistalouden toteutumisen (kunta ja vesihuoltoliikelaitos yh- teensä)

Talousarvio toteutui kokonaisuutena talousar- viota heikommin ja vuoden 2018 tulos jäi 2,3 milj. euroa alijäämäiseksi. Talousarviossa tuloksen ar- viointiin olevan 0,4 milj. euroa ylijäämäinen.

Vertailukelpoiset ulkoiset toimintatuotot lisään- tyivät edellisestä vuodesta 1,4 milj. euroa. Kas- vusta huolimatta toimintatuottojen kasvu jäi bud- jetista; ennakoitua pienempään kasvuun vaikutti- vat keskeisesti käyttöomaisuuden myyntivoitot, joita kertyi vain 5,5 milj. euroa (poikkeama ta- lousarvioon nähden - 6,5 milj. euroa). Toisaalta kunnalle tuloutui korvauksia tehdyistä maankäyt-

tösopimuksista 2,9 milj. euroa budjetoitua enemmän. Lisäksi toimintatuottoja kertyi hieman ennakoitua enemmän Kuntakehityksessä ja tekniikassa sekä sosiaali- ja terveystoimessa.

Vuoden 2018 tilinpäätöksessä vertailukelpoisten ulkoisten toimintamenojen kasvu oli 4,8 % (10,8 milj. euroa), kun vuonna 2017 menot supistuivat 1,1 %. Menokasvusta 3,2 milj. euroa oli henkilöstökuluja, 4,8 milj. euroa palveluiden ostoja, 1,0 milj. euroa aineita ja tarvikkeita, 0,8 milj. euroa avustuksia, ja 0,8 milj. euroa vuokratuloja. Toimintamenojen kasvua lisäsivät osaltaan sisäilmaongelmiin liittyvät kustannukset; Hyökkälän ja Kirkonkylän koulujen väistötilojen kustannukset olivat 0,8 milj. euroa. Lisäksi sisäilmatutkimuksiin käytettiin 0,4 milj. euroa. Vuonna 2018 toimintamenoja kasvatti kertaluonteisesti työehtosopimukseen perustuvan kertakorvaus (0,7 milj. euroa), joka kirjattiin vuoden 2018 kuluksi (maksettiin tammikuussa 2019). Lisäksi satunnaiset eriin kirjattiin vuonna 2018 purettujen päiväkotien arvonlennuksia yhteensä 0,6 milj. euroa. Tuusulan HUS:lle maksama lopullinen maksuosuus oli 38,1 milj. euroa. Tuusulan maksuosuutta pienensi kertaluonteisesti Töölön sairaalakiinteistön myyntivoitto, josta Tuusulan osuus oli 0,9 milj. euroa.

Kunnan nettomenojen (toimintakate) kasvu oli 5,0 %. Osaltaan toimintakatteen nopeaan kasvuun vaikutti tontinmyyntitulojen ennakoitua heikompi toteuma.

Vuosikate oli 11,7 milj. euroa (16,5 milj. euroa 2017). Suunnitelman mukaiset poistot kasvoivat kasvaneiden investointien myötä 0,4 milj. eurolla 13,5 milj. euroon.

Kunnalla oli lainaa vuoden lopussa 98,6 milj. euroa, josta pitkäaikaisten, kiinteäkorkoisten lainojen osuus oli 65 milj. euroa. Lainamäärä kasvoi edellisestä vuodesta 19,7 milj. euroa. Velan kasvu oli hieman ennakoitua hitaampaa, vaikka kunnan tulo-rahoitus kehittyi ennakoitua huonommin. Velan kasvua jarrutti investointien toteutuminen 4,7 milj. euroa budjetoitua pienempinä (yhteensä 36,4 milj. euroa).

Merkittävät poikkeamat tilinpäätös- vuoden talousarvioon

Verorahoitus ylitti kokonaisuutena budjetin 0,4 milj. euroa. Verotuloja kertyi 0,6 milj. euroa yli talousarviossa arvioidun määrän ja valtionosuuksia tilitettiin kunnalle 1,0 milj. euroa suunniteltua enemmän.

Toimintatuotot toteutuivat budjetoitua pienempinä. Tähän vaikutti 6,5 milj. euroa budjetoitua pienemmät käyttöomaisuuden myyntivoitot. Myyntivoittojen budjettialitusta kompensoivat maankäyttökorvaukset, joita kertyi 2,9 milj. euroa budjetoitua enemmän. Lisäksi toimintatuottoja kertyi hieman ennakoitua enemmän Kuntakehityksessä ja tekniikassa sekä sosiaali- ja terveystoimessa.

Toimintamenojen osalta talousarviota lisättiin määrärahoja ensimmäisen osavuosikatsauksen yhteydessä 1,0 milj. euroa. Toisen osavuosikatsauksen yhteydessä toimintamenoja lisättiin 2,3 milj. euroa. Toimintakulut alittivat muutetun talousarvion 1,6 milj. euroa.

Yleisjohto- ja konsernipalveluissa toimintakate toteutui 0,7 milj. euroa budjetoitua pienempänä. Toimintatuotot alittivat talousarvion 0,2 milj. euroa ja toimintamenot alittuivat 0,9 milj. euroa. Suurimmat toimintamenojen alitukset saavutettiin Henkilöstö ja tukipalveluissa (eläkemenopuusteiset maksut ja varhe-maksut 0,2 milj. euroa ja ruokapalveluiden raaka-aineet 0,2 milj. euroa) sekä talous- ja tietohallinnossa (0,2 milj. euroa, vakuutusmaksujen alentuminen ja toteumatta jääneet kehittämisprojektit).

Sosiaali- ja terveystoimen vertailukelpoiset toimintamenot ylittivät alkuperäisen talousarvion 2,3 milj. euroa. Toimintatuotot ylittivät budjetin 0,5 milj. eurolla. Näin ollen toimintakatteen ylitys oli 1,8 milj. euroa.

Muutettuun talousarvioon nähden toimialan toimintakate ylittyi 1,2 milj. euroa.

- *Sosiaalipalveluissa* toimintakulut ylittyivät 0,5 milj. euroa. Tulosalueen menoylitykset aiheutuivat lähinnä päihde ja mielenterveysasiakkaiden

asumispalvelujen lisääntyneestä käytöstä ja hintojen noususta sekä perheiden sosiaalipalveluiden tuen kasvusta.

- *Terveyspalveluissa* menoilytys 0,7 milj. euroa johdettiin lähinnä lääkinällisen kuntoutuksen kasva-
neista apuvälineostoista (ikäihmisten kotona asu-
misen tuki), lisääntyneistä sijaiskustannuksista
sekä terveyspalveluiden lisääntyneistä asiakasos-
toista muilta kunnilta.
- *Sairaalapalveluissa* toimintamenot ylittivät 0,6
milj. euroa. HUS:n menoilytys oli 0,8 milj. euroa
(kalliin hoidon tasaus 0,6 milj. euroa, erikoissai-
raanhoidon palveluiden käytön kasvu 0,2 milj. eu-
roa). Muussa erikoissairaanhoidossa saavutettiin
0,3 milj. euron kustannusallitukset, kun alueellisia
toimintoja yhdenmukaistettiin ja erikoislääkärios-
toja keskitettiin Hyvinkään sairaalaan.
- *Vanhus- ja vammaispalveluissa* toimintamenot
ylittivät 0,4 milj. euroa ja myös tuotot ylittivät
0,4 milj. euroa. Vanhuspalveluiden kustannusyli-
tys oli 0,13 milj. euroa ja vammaispalveluiden 0,2
milj. euroa asiakaspalvelutarpeiden kasvun
myötä. Palveluiden käyttö lisääntyi erityisesti
henkilökohtaisessa avussa. Tulosalueen tuotot
ylitys aiheutui ennakoitua suuremmista vanhus-
palveluiden kotikuntakorvausten kasvusta, asia-
kasmaksujen tuotoista ja asuntovuokrista.
- *Kehittämis- ja hallintopalvelujen* toimintamenot
alittuivat 0,9 milj. euroa. Tulosalueen palveluiden
ostot alittuivat erityisesti siksi, että merkittävä
osa ICT hankinnoista jäi toteutumatta (mm. Keu-
soteen liittymisen vuoksi).

Kasvatus- ja sivistystoimen toimintakate toteutui 1,9 milj. euroa alkuperäistä talousarviota heikompana. Valtaosa kustannusylityksestä aiheutui kunnan eläkemenoperusteisten maksujen sekä työterveysmaksujen kohdentamisesta toimialalle (sisäinen kustannusvaikutus noin 1,0 milj. euroa). Henkilöstömenoja kasvatti kertaluontoisesti työehtosopimuksen mukainen kertakorvaus 0,4 milj. euroa. Kunnan maksamat avustukset (kotihoidon tuki) jäivät alle budjetin 0,4 milj. euroa. Varhaiskasvatuksen päivähoitomaksujen alennukset vähensivät kunnan tuloja 0,4 milj. euroa.

Kuntakehityksen ja tekniikan toimintakate toteutui 2,9 milj. euroa alkuperäistä talousarviota parempana. Toimintatuotot ylittivät budjetin peräti 3,8 milj. euroa lähinnä maankäyttökorvausten ylityksen vuoksi (2,9 milj. euroa). Muita merkittäviä

ylityksiä olivat vuokrat (0,3 M€) sekä maahanmuuttoon liittyvät valtion maksamat korvaukset (0,4 milj. euroa).

Toimintamenot ylittivät alkuperäisen talousarvion 1,0 milj. euroa. Rakennusten ja alueiden kunnossapitopalveluiden kustannusten ylitys oli 0,6 M€ (auraus- ja hiekoituskulut). Vuokratulot ylittivät budjetin 0,3 M€, työmarkkinatuen kuntaosuus 0,2 milj. euroa sekä sisäilmatutkimukset 0,4 milj. euroa. Merkittävin säästö (1,2 milj. euroa) syntyi joukkoliikenteen (HSL) hankinnassa.

Kunnan investoinnit toteutuivat edellisvuoden suuruusina. Alkuperäisen talousarvion mukaiset investoinnit olivat yhteensä 41,1 milj. euroa ja muutetun talousarvion mukaan investointien oli määrä nousta yhteensä 43,8 milj. euroon. Investointeja toteutui lopulta 36,4 milj. euron edestä.

Kunnan rakennusinvestointien määrä alitti vuonna 2018 talousarvion 2,5 milj. euroa, jääden 10,1 milj. euroon (lähinnä Kellokosken koulukeskuksen kustannusallituksen vuoksi). Kunnallistekniikan hankkeisiin (ml. puistot, vesistöt sekä vesi- ja jätehuolto) investoitiin peräti 19,1 milj. euroa. Kunnallistekniikan investoinnit toteutuivat kokonaisuutena lähes talousarvion mukaisesti. Maanostojatoteutui 3,4 milj. euron edestä.

KUNNAN HENKILÖSTÖ

Henkilöstötavoitteista

Kuntatason henkilöstötavoitteet on määritelty kuntastrategiassa sekä vuosittaisissa talousarvioissa. Vuotta 2018 leimasivat organisaatioon ja henkilöstöön liittyvät suuret muutokset. Maa-kunta- ja soteuudistuksen valmistelu- ja toimeenpano sekä Tuusulan kunnan organisaatiouudistus vaativat vahvaa muutosjohtamista ja panostusta valmisteluun. Muutokset liittyen Keski-Uudenmaan soten kuntayhtymään henkilöstön siirtymisestä tai kunnan uuden organisaation muutokset astuivat voimaan 1.1.2019.

Kunta-alan uusien virka- ja työehtosopimusten sopimuskausi alkoi 1.2.2018, joka toi monia muutoksia. Vuonna 2018 toteutettiin TS sopimuksen palkkausjärjestelmän uudistaminen yhdessä TS kehittämissyöryhmän kanssa. TS kehittämissyöryhmän tavoitteena on palkkojen kehittymisen jatkuva seuranta säännöllisillä palaverilla.

Palvelussuhteet ja henkilöstömäärä 31.12.2018

Vuonna 2018 henkilöstömäärä kasvoi edellisvuoteen verrattuna. Valtuuston päätöksellä lisättiin

vuodelle 2018 palvelussuhteiden määrää 29 palvelussuhteella. Keskeisinä perusteina henkilöstömuutoksille ovat olleet uusien strategian mukaisen kehittämishankkeiden vaatimat resurssit, palvelutuotannon siirtäminen ostopalveluista itse tuotetuksi palveluksi, panostus ennaltaehkäiseviin palveluihin oppilaan tuessa ja sosiaalihuollossa sekä lisäksi panostus velvoitetyöllistettäviin, (joiden määrä nousi lähes kolminkertaiseksi edelliseen vuoteen verrattuna).

Kunnassa oli vuoden 2018 lopussa palvelussuhteita yhteensä 2256, joista vakituisia palvelussuhteita oli 1759 (78,00 %) ja määräaikaista 497 (22,00 %). Palvelussuhdemäärässä on mukana 31.12.2018 vakinainen henkilökunta, määräaikaiset ja sijaiset, oppisopimuskoulutukset ja velvoitetyöllistetyt. Henkilöstömäärässä on mukana vielä sosiaali- ja terveystoimen henkilöstö.

Jos vain vakituiset ja määräaikaiset huomioidaan, on henkilöstömäärä v. 2018 1986 henkilöä, kun vastaava luku on 2008 henkilöä vuonna 2017. Velvoitetyöllistettävien ja oppisopimuskoulutettavien tukeminen on kunnan kokonaisbudjetin sekä myös työnantajakuvan kannalta järkevää. Sijaisten määrä on selkeästi noussut, mutta palvelutuotannon takaamiseksi usein välttämätöntä.

Palvelussuhteet 31.12.	12/2017	%	12/2018	%	Muutos
Vakituiset	1 728	78,5 %	1 759	78,0 %	1,8 %
Miehet	282	12,8 %	288	12,8 %	2,1 %
Naiset	1 446	65,7 %	1 471	65,2 %	1,7 %
Muut määräaikaiset	280	12,7 %	270	12,0 %	-3,6 %
Sijaiset	178	8,1 %	203	9,0 %	14,0 %
Työllistetyt	7	0,3 %	20	0,9 %	185,7 %
Muut	3	0,1 %	2	0,1 %	-33,3 %
Oppisopimussuhteiset	4	0,2 %	2	0,1 %	-50,0 %
Yhteensä	2 200	100,0 %	2 256	100,0 %	2,5 %

Palvelussuhteitten määrä palvelussuhdetyypeittäin/ toimialoittain 31.12.2018

	vakinaiset	määräai- kaiset ja sijaiset	oppiso- pimus	työllis- tetyt	yhteensä
<i>Yleisjohto- ja konsernipalvelut</i>	108	15	2	7	132
<i>Sosiaali- ja terveystoimi</i>	493	112	1	2	608
<i>Kasvatus- ja sivistystoimi</i>	971	333	1	7	1312
<i>Kuntakehitys ja tekninen toimi</i>	172	13		4	189
<i>Vesihuoltoliikelaitos</i>	16				16
Yhteensä	1760	473	4	20	2257

Henkilötyövuodet 2018 ja vertailu

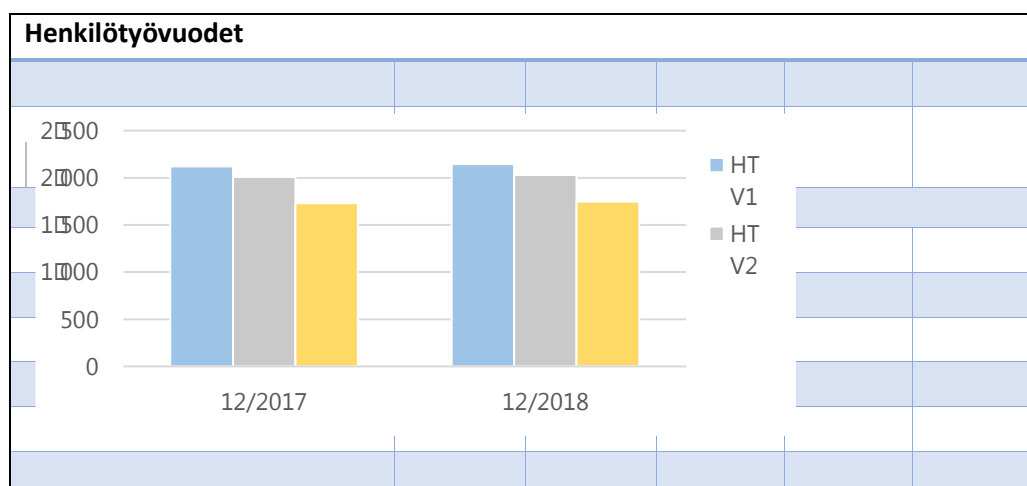
Henkilötyövuosilaskenta antaa edellä olevaa vuoden viimeisen päivän palvelussuhteiden tai henkilöstömäärää paremman tiedon henkilöstömäärästä ja henkilöstön työpanoksesta, sekä niiden kehittymisestä. Henkilötyövuosiseuranta on tehty vuodesta 2012 lukien. Henkilötyövuodet (HTV 3) tarkoittavat tässä todellista tehtyä vuositöaika, jossa on otettu huomioon vähennyksinä mahdolliset osa-aikaisuudet ja osavuoden työs-kentelyt sekä myös vuosilomat, sairauspoissaolot yms.

Työpanosta mittaava henkilötyövuosien määrä (htv3) nousi edellisvuoteen verrattuna 13,9 henkilötyövuodella. Työpanosta nosti palvelussuhteiden

määrän kasvu, muun muassa veloitetyöllistettävien määrän kolminkertaistuminen. Sairauspoissaolojen keskimääräinen lasku vaikuttaa tähän laskentaan. Muutos oli kuitenkin vain 0,8%.

Yleisjohtoon ja konsernipalveluiden työpanosta on nostanut uudet perustetut yksiköt asiakaspalvelu/TuusInfo ja talouspalveluiden keskittäminen talouspalveluyksikköön sekä työllisyys- ja maahanmuuttopalveluiden siirtyminen kuntakehitys- ja tekniikka toimialalta. Jo vuodenvaihteessa 2017/2018 kasvatus- ja sivistystoimeen siirrettiin sosiaali- ja terveystoimesta koulupsykologit. Sosiaali- ja terveystoimesta siirtyi tuolloin työterveydenhenkilöstö Keski-Uudenmaan ja Uudenmaan Työterveys osakeyhtiöihin, jotka perustettiin yhdessä Nurmijärven kunnan kanssa.

Henkilötyövuodet koko kunta 2017-2018

	12/2017	12/2018	Muutos	Muutos
HTV1	2 121,6	2 145,9	24,3	1,1 %
HTV2	2 009,6	2 030,2	20,6	1,0 %
HTV3	1 732,4	1 746,4	13,9	0,8 %

HTV1 = palveluksessaolopäivien lukumäärä kalenteripäivinä / 365 * (osa-aikaprosentti/100)

HTV2 = palkallisten palveluksessaolopäivien lukumäärä kalenteripäivinä / 365 * (osa-aikaprosentti/100)

HTV3 = palveluksessaolopäivien (vähennetty kaikki poissaolot) lkm kalenteripäivinä / 365 * (osa-aika-%/100)

Henkilöstömenot

Vuoden 2018 henkilöstömenot (ilman sivukuluja) nousivat edelliseen vuoteen verrattuna 3,8 milj. eurolla eli 4,73 prosenttia, nousua oli vuoden 2018 muutettuun talousarvioon verrattuna 1,8 %. Sivukulujen määrä aleni edellisestä vuodesta sivukuluprosenttien pienenemisen johdosta. Tulevaan kirjanpidon Kuntatieto-ohjelmaan liittyen varhaiseläkemaksut ja eläkemenoperusteiset maksut kirjattiin toimialoille. Kunnan palkkame-
noja nostivat henkilöstömäärän kasvu, TS sopimuksen palkkausjärjestelmän uudistaminen,

yleiskorotus ja kertaerän maksaminen joulukuussa 2018.

Kunta-alan uusien virka- ja työehtosopimusten sopimuskausi alkoi 1.2.2018. Sopimus toi monia muutoksia, joista yhtenä oli yleiskorotus 1,25 % 1.5.2018. Tuloksellisuuteen perustuvan paikallinen erä, joka oli suuruudeltaan 9,2 % palkansaa-
jan varsinaisesta palkasta, maksettiin paikallisesti sopimalla joulukuussa. Tämä toi n. 0,9% lisäystä palkkakustannuksiin. Kertaerän saivat kaikki ne työntekijät, joille kertaerän maksamisen edellytykset täyttyivät.

Menot 1000 €	2018	kasvu ed. vuodesta %	2017	kasvu ed. vuodesta %	2016	kasvu ed. vuodesta %
Palkat	80 686	4,73 %	76 873	0,77 %	76 279	2,70 %
Sivukulut	20 043	-3,07 %	20 659	-11,07 %	22 946	4,79 %
Yhteensä	100 729	1,17 %	99 549	-1,74 %	99 225	3,18 %

Sairauspoissaolot

Vuonna 2018 sairauspoissaolot laskivat keskimäärin. Henkilöstöllä sairauspoissaoloja oli keskimäärin 13,7 kalenteripäivää henkilöä kohden (vuonna 2017 13,9 päivää). Sairauspoissaolojen kokonaismäärä nousi verrattuna vuoteen 2017 luonnollisesti henkilöstömäärän lisääntyneeseen. Henkilöstön poissaolot olivat kalenteripäivinä laskettuna yhteensä 30 934 kalenteripäivää (vuonna 2017 30 608 kpv).

Lyhyiden sairauspoissaolojen (1- 3 päivää) määrä oli henkilöä kohden keskimäärin 3,9 päivää (vuonna 2017: 4,0) ja osuus sairauspoissaoloista oli 27,88 %. Henkilökunnasta 22,6 %:lla ei ollut

lainkaan sairauspoissaolopäiviä (21,2 % vuonna 2017).

Työtaturmien aiheuttamat sairauspäivät vähenivät verrattuna vuoteen 2017 ja niitä oli 703 kalenteripäivää. Yksi suurimmista selittävästä tekijästä oli talvi/kevät 2018, jolloin liukastumisia on aiempaa vuotta vähemmän.

Henkilöstöriskeistä

Osana kunnan riskienarviointia arvioitiin vuodelle 2018 myös kunnan henkilöstöriskejä. Merkittävänä ja tuntuvana riskinä tunnistettiin, muutosjohtaminen ja henkilöstön motivaation laskeminen, organisaation ohuus ja kehittämispanosten

vähäisyys sekä työnantajakuvan heikkeneminen. Henkilöstöriskinä nähtiin sisäilma-asioihin liittyvät riskit sietämättöminä, jotka kuormittavat monin eri tavoin henkilöstöä.

Henkilöstöriskien toteutumista on pyritty välttämään varmistamalla henkilöstön riittävä osallistuminen muutosten ja henkilöstövaikutusten suunnitteluun ja toteuttamiseen. Strategisten hankkeiden toteuttaminen varmistetaan kohdistamalla resurssit niiden toteuttamiseen. Johtamista ja sitä kautta työyhteisöjen toimintaa tuetaan. Uusille esimiehille järjestettiin Tuusulan oma esimiesvalmennus, jonka muut esimiehet kävivät jo viime vuonna.

Keski-Uudenmaan soteuudistuksen valmistelu- ja toimeenpano vaati hankkeen mittavuuden takia kunnan henkilöstöltä mittavaa työpanosta. Kunta on panostanut erilaisiin niin Uudenmaan-, kuin seudullisiinkin työryhmiin osallistumiseen, joka

on kuormittanut erityisesti päälliköitä ja johtoa. Mutta samalla avainhenkilöiden osallistuminen tärkeään työhön, on tukenut siirtyvää henkilöstöä ja on samalla tukenut uuden organisaation valmiuksia saada prosessit ajoissa valmiiksi.

Kunnassa on pyritty tukemaan Keski-Uudenmaan soteen siirtyvien henkilöiden siirtymistä monin eri tavoin. Vuonna 2018 henkilöstön edustajien ajankäyttöä tarkasteltiin ja SUPERin, TEHYn ja lääkäreiden pääluottamusmiehelle lisättiin ajankäyttöä määräaikaisesti, jotta varmistettiin Keusoten laadukas läpivienti henkilöstön osalta. Esimiehille ja työyhteisöille pidettiin säännöllisin väliajoin infotilaisuuksia niin kunnan kuin keusoten toimesta. Tuusulan sosiaali- ja terveystoimen esimiesten valmiuksia muutosjohtamiseen panostettiin jo aiemmin. Myös keusoten valmennuksiin henkilöstöllä oli mahdollisuus osallistua.

Tunnusluvut

	TA2018 ennuste	TA2018	TP2018
Henkilökunnan palkat€/asukas	1 996 €	2 024 €	2 088€
Henkilötyövuodet (htv3)	1 713	1 728	1 746
Työkyyttömyys poissaolokalenteri päivät	27 860	27 360	30 934
Poissaolopäivät / vakinainen henkilöstön lkm	12,8	12,6	13,7
Ylityökustannukset €	240 000 €	245 000 €	500 000 €
Työhyvinvointikyselyn yleisarvosana	7,7		-

YMPÄRISTÖASIAT

Tuusulan kunta ottaa ympäristöasiat huomiioon läpäisyperiaatteella kaikissa keskeisissä toiminnoissaan. Erityisesti ympäristöasiat otetaan huomioon maankäytön suunnittelussa, jäte- ja vesihuollossa, kiinteistöhuollossa sekä vesienhoidossa ja vesiensuojelussa.

Yleis- ja asemakaavatasoiseen suunnitteluun sisältyvät tarvittavat maisema-, luonto- ja muut ympäristöselvitykset (esim. liikenteen melualueet ja pilaantuneet maa-alueet). Maankäytön suunnittelun yhteydessä hankittu selvitystieto otetaan huomioon kaava-merkinnöissä ja -määräyksissä sekä kaavan täytäntöönpanoon liittyvässä kunnallisteknisessä rakentamisessa ja muun rakentamisen ohjauksessa (so. rakennus- ja toimenpideluvat).

Tuusulan kunta on vuonna 2018 toteuttanut tai osallistunut seuraaviin ympäristön tilan seurantaan sekä ympäristönsuojelun suunnittelua ja ympäristöhoitoa koskeviin hankkeisiin:

- Vantaanjoen vesistöalueen yhteistarkkailu
- Tuusulanjärven ja Rusutjärven kunnostushankkeet
- Viljelijälähtöiset vesiensuojelutoimenpiteet Keski-Uudellamaalla -hanke (VILKKU) ja Viljelijälähtöistä tiedonvälitystä maatalouden vesiensuojelusta Keski-Uudellamaalla -hanke (VILKKU Plus)
- Tuusulan pienvesiselvitys
- Mätäksen pohjavesialueen suojelusuunnitelman tarkistaminen
- Rusutjärven pohjavesialueen geologinen rakenneselvitys
- Hyrylän pohjavesialueen antoisuus selvitys
- Uudenmaan alueellinen ilmanlaadun seuranta
- Kasvihuonekaasupäästöjen päästölaskenta
- Julkisten kiinteistöjen energiatehokkuuden parantaminen -hanke

Tuusulan kunnan alueella sijaitsevat pohjavesialueet ovat erittäin tärkeitä koko Keski-Uudenmaan vesihuollossa. Pohjaveden suojelulla

on Tuusulassa siten omaa kuntaa ja sen vesihuoltoa laajempi merkitys. Tuusulan kunnassa toimii kunnanhallituksen vuonna 2014 perustama pohjavesialueiden seurantatyöryhmä, joka raportoi vuosittain toiminnastaan kunnanhallitusta.

Tuusulan ja Järvenpään edustajat neuvottelivat marraskuussa 2018 kuntayhteistyöstä Tuusulanjärven tilan parantamiseksi. Kuntien yhteinen tahtotila on kehittää ja uudistaa Tuusulanjärven vesiensuojelutyötä myös järven valuma-alueella tapahtuvaksi. Tuusulan kunta, Järvenpään kaupunki ja Keski-Uudenmaan vesiensuojelun liikelaitoskuntayhtymä päättivät joulukuussa 2018 Tuusulanjärven kunnostushankkeen siirtämisestä kuntayhtymältä Keski-Uudenmaan ympäristökeskuksen hoidettavaksi vuoden 2019 alusta.

Tuusulan kunta on solminut työ- ja elinkeinoministeriön (TEM) kanssa kunta-alan energiatehokkuussopimuksen kaudelle 2017–2025. Sopimuksen piiriin kuuluu kunnan oman toiminnan energiankulutus: palvelukiinteistöt, katu- ja tievalaistus, liikennevalot, omat ajoneuvot ja työkoneet, Tuusulan Vesi sekä Tuusulan kunnan kiinteistöt Oy. Energiatehokkuussopimuksen tavoitteena on energiatehokkuuden parantaminen ja uusiutuvan energian edistäminen kunnassa. Sopimuksen pää-tavoitteena on saavuttaa 10,5 %:n energiansäästö vuoden 2015 kulutuksesta vuoteen 2025 mennessä. Tämä vastaa 5 528 MWh:n energiankulutusta vuositasona, mikä on saman verran kuin 275 sähkölämmitteisen omakotitalon vuosittainen sähkönkulutus. Sopimuksen välitavoitteeksi on lisäksi asetettu 7 %:n energiansäästö vuoteen 2020 mennessä. Tuusulan kunta on energiatehokkuussopimuksen myötä sitoutunut myös toimimaan esimerkillisesti energiatehokkuuden ja uusiutuvan energianlähteiden käytön edistämisessä levittämällä asukkaille ja alueen toimijoille aktiivisesti tietoa energiatehokkuuteen ja uusiutuvan energian käyttöön liittyvistä mahdollisuuksista sekä niiden tuloksista.

Tuusulan kunnan merkittävimmät ympäristövastuut muodostuvat Terrisuon, Kellokosken

ja Jokelan käytöstä poistettujen yhdyskuntajätteen kaatopaikkojen sekä kunnan omistamien pilaantuneiden maa-alueiden kunnostamisesta. Kunnalla on myös toissijainen vastuu kaikista kunnan alueella olevista pilaantuneista maa-alueista, jos pilaajia tai alueiden omistajia ei saada velvoitettua kunnostustoimenpiteisiin. Tuusulan kunta vastaa luvanhaltijana myös vesitalous- ja ympäristölupien mukaisista velvoitteista (so. Tuusulanjoen ja Kellokosken patoaltaan ruoppausta koskevat vesitalousluvut sekä Nuppulinna maankaatopaikan ja Rykmentinpuiston kivenmurskausta ja jätteensekaisen maa-aineksen hyödyntämistä koskevat ympäristöluvut).

Tuusulan kunta kunnosti Högberginmäellä sijaitsevan kiinteistön 858-411-0005-0194 pilaantuneesta ja jätteensekaisesta maa-aineksesta osana kiinteistökauppaa.

MUUT EI-TALOUDELLISET ASIAT

Tuusulan kunnalla ei ole erillistä vastuullisuusraportointia. Korruption ja lahjonnan torjumisesta kunta huolehtii osana kunnan sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan menettelyjä. Tuusulan kunnalla on käytössä kuntalain edellyttämä sidonnaisuusrekis-

teri, jossa on julkaistu tarkastuslautakunnan kokouksessaan 25.2.2019 tarkastamat sidonnaisuusilmoitukset.

ARVIO TODENNÄKÖISESTÄ TULEVASTA KEHITYKSESTÄ

Kunnan väestön kasvu on ollut viime vuosina hyvin vaimeaa. Laskusuunnassa oleva syntyvyys ja pienenkö nettomaahanmuutto eivät ole riittäneet kompensoimaan negatiiviseksi kääntynyttä kuntien välistä muuttovoittoa. Muuttovoiton sekä väkiluvun kasvun ennakoidaan kääntyvän asteettain parempaan vuosien 2019 – 2021 aikana, kun Etelä-Tuusulassa saadaan rakentamista laajemmin liikkeelle 2020 Asuntomessujen myötä sekä Hyrylän keskustan ja Rykmentinpuiston rakentamisen vauhdittuessa.

Vahvistunut taloustilanne on piristänyt Tuusulan ja lähiseudun yritysten toimintaedellytyksiä sekä parantanut työllisyyttä. Tuusulan työttömyysaste painuu alle 6 %:n vuoden 2019 aikana. Kunta pyrkii omilla toimillaan vaikuttamaan erityisesti nuorien sekä pitkäaikaistyöttömien poluttamiseksi työmarkkinoille. Tavoitteena on edistää alueen työntantajien työvoimatarpeiden ja työttömien työnhakijoiden kohtaamista.

Kunnan (ml. vesihuoltoliikelaitos) vuoden 2019 talousarvio 0,2 milj. euroa on alijäämäinen. Vallitseva hyvä taloustilanne heijastuu myönteisesti kunnan verotulokertymään, tonttikauppaan ja rakentamiseen sekä pienentää menopaineita esimerkiksi työllisyydenhoidossa. Tavoitteena on nostaa kunnan talous selkeästi ylijäämäiseksi kaikkina taloussuunnitelmakauden vuosina sekä vahvistuvalla tulorahoituksella hidastaa velkaantumista. Muutokset maailman ja Suomen taloudessa heijastuvat nopeasti myös Tuusulan talouteen. Budjetoidun verokertymän saavuttaminen edellyttää, että maamme talous pysyy noin 1,5 - 2 % vuotuisella kokonaistuetannon kasvu-uralla.

Merkittävät asuntotonttivarannot riittävät kattamaan lähivuosien kysynnän ja kunnan tontinmyyntitulojen arvioidaan kehittyvän myönteisesti lähivuosina. Kolmen omaleimaisen kuntakeskuksemme,

Hyrylän, Jokelan ja Kellokosken, kehittämistyötä jatketaan kunkin keskuksen vahvuuksia hyödyntäen. Erityisesti Hyrylän keskustan ja Rykmentinpuiston eheyttäminen, rakentamisen vauhdittaminen sekä kaupallisten palvelujen kehittäminen ovat keskeisiä tekemisen painopistealueita.

Kunta panostaa yritys yhteistyöhön ja elinvoimaisuuden kehittämiseen. Työpaikkatonttivarannon kerryttämisellä sekä Focuksen ja Rykmentinpuiston alueen yritysaluehankkeilla on keskeinen rooli kunnan elinvoimaisuuden kasvualustana. Lisäksi tärkeää on löytää ratkaisuja Kellokosken sairaalan sekä Ruukki-alueen kehittämiseen. Menestyvä yritystoiminta tukee osaltaan kiinteistö- ja yhteisöverotulojen kasvua.

Käyttötalouden vahvistaminen edellyttää, että kunnan toimintamenojen vuotuinen kasvu pysyy hyvin maltillisena taloussuunnitelmakaudella. Väestön ikääntyminen ja ikäihmisten palvelutarpeiden nopea kasvu lisää kunnan toimintamenojen kasvupaineita. Keski-Uudenmaan sote-kuntayhtymän onnistunut käynnistäminen on ratkaisevan tärkeää sekä kuntalaisten saaman palvelun että kunnan talouden näkökulmasta. Erityisen haasteena tuo Keusoten alkuvaiheen toimintamenojen kasvun hallinta. Tuusulassa jatketaan edelleen toimenpiteitä palvelurakenteen keventämiseksi ja ennaltaehkäisevien osuuden kasvattamiseksi, tuottavuuden parantamiseksi sekä tiedolla johtamisen kehittämiseksi.

Kunnan investointitahti jatkuu lähivuodet huomattavan korkealla tasolla. Liikenneväylien ja muun infran rakentamiseen panostetaan. Tuusulan palveluverkko alkaa monilta osin olla elinkaarensa päässä ja investointeihin tuovat lisävauhtia koulujen ja päiväkotien sisäilmaongelmat. Suurten investointien ja tulorahoituksen epätasapainosta aiheutuvaa velkaantumista hallitaan vahvemmalla tulorahoituksella sekä huolellisella pitkän tähtäimen investoin-

tien suunnittelulla. Mahdollisuuksien mukaan pyritään suosimaan vuokratilojen käyttöä sekä realisoimaan kunnan omaisuutta.

Tuusulalaisten palvelutarpeet kehittyvät ja monimuotoistuvat tulevina vuosina. Kunta osallistaa kuntalaisia sekä yrityksiä yhä enemmän palveluiden sekä toimintansa kehittämiseen. Palvelut pyritään tuomaan yhä paremmin kuntalaisten saataville jatkamalla palveluiden digitalisointia sekä uudistamalla kunnan asiakaspalvelua.

Vahvasti kehittyvä varhaiskasvatus ja koulutus ovat Tuusulan kehittämisen kärkiä. Kuntamme vetovoimaa vahvistavat Tuusulanjärven ja jokialueiden virkistyskäytön sekä Hyrylän Urheilukeskuksen kehittämistoimet. Maaliskuussa 2018 hyväksytty strategia luo vahvan pohjan Tuusulan uudistumiselle ja menestymiselle.

SISÄINEN VALVONTA JA RISKIENHALLINTA

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan avulla pyritään varmistamaan asetettujen tavoitteiden saavuttaminen. Sisäinen valvonta ja riskienhallinta ovat osa kunnan ja kuntakonsernin strategista ja operatiivista toiminnan ja talouden suunnittelua, päätöksentekoa, seuranta- ja arviointia. Käytännössä sisäinen valvonta ja riskienhallinta kytkeytyvät vuosittaiseen talousarvio-, toiminnan ja talouden seuranta- ja tilinpäätösprosessiin.

Sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa koskevat päätökset

Tuusulan valtuusto hyväksyi 31.3.2014 sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteet, joka sisältää periaatteet kunnanhallituksen velvollisuudesta ohjeistaa sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja toimeenpanosta, lauta- ja johtokuntien velvollisuudesta valvoa sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toimeenpanoa sekä johtavien viranhaltijoiden velvollisuudesta toimeenpanna sisäinen valvonta ja riskienhallinta vastuualueillaan.

Riskienhallinnan tavoitteet

Nykyinen sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan kehittämisen malli otettiin käyttöön loppuvuodesta 2014. Vuosina 2015 - 2017 työn keskeisenä tavoitteena oli sulauttaa riskienhallinta yhä kiinteämmäksi osaksi kunnan toiminnan suunnittelua ja tavoitteiden asetantaa, vakiinnuttaa riskienhallinnan uudistunut toimintamalli ja juurruttaa sitä toimialatasolta tulosalueille. Vuonna 2018 tehtiin sisäinen tarkastus, jossa nostettiin esiin tarve vahvistaa strategian ja riskienhallinnan välistä yhteyttä, sekä kuntatasolla tunnistettujen riskien ja toimialojen tunnistamien riskien yhteyttä. Tarkastuksessa nähtiin myös tarve yhä paremmin tunnistaa riskien hallinta

keinoja ja seurata niiden kehittymistä. Näiden kehittämiskohteet otettiin huomioon vuoden 2019 talousarviossa ja sen seurannassa.

Kuntaan kohdistuvat riskit

Osana sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toimintatapoja on kunta- ja toimialatasolla sekä tytäryhtiöissä tunnistettu ja arvioitu kuntaan ja sen toimintaan liittyviä riskejä. Riskeille on määritelty hallintakeinot ja toimenpiteet, joilla pyritään ennaltaehkäisemään ja pienentämään riskin todennäköisyyttä ja seurausta.

Riskiympyrälle (ks. kuva seuraavalla sivulla) on kuvattu kuntatasolla merkittävimmät riskit kuntalaisien ja kunnan hyvinvoinnin edellytysten turvaamiseen. Riskit jaotellaan strategisiin riskeihin, taloudellisiin riskeihin, toiminnallisiin riskeihin ja vahinkoriskeihin.

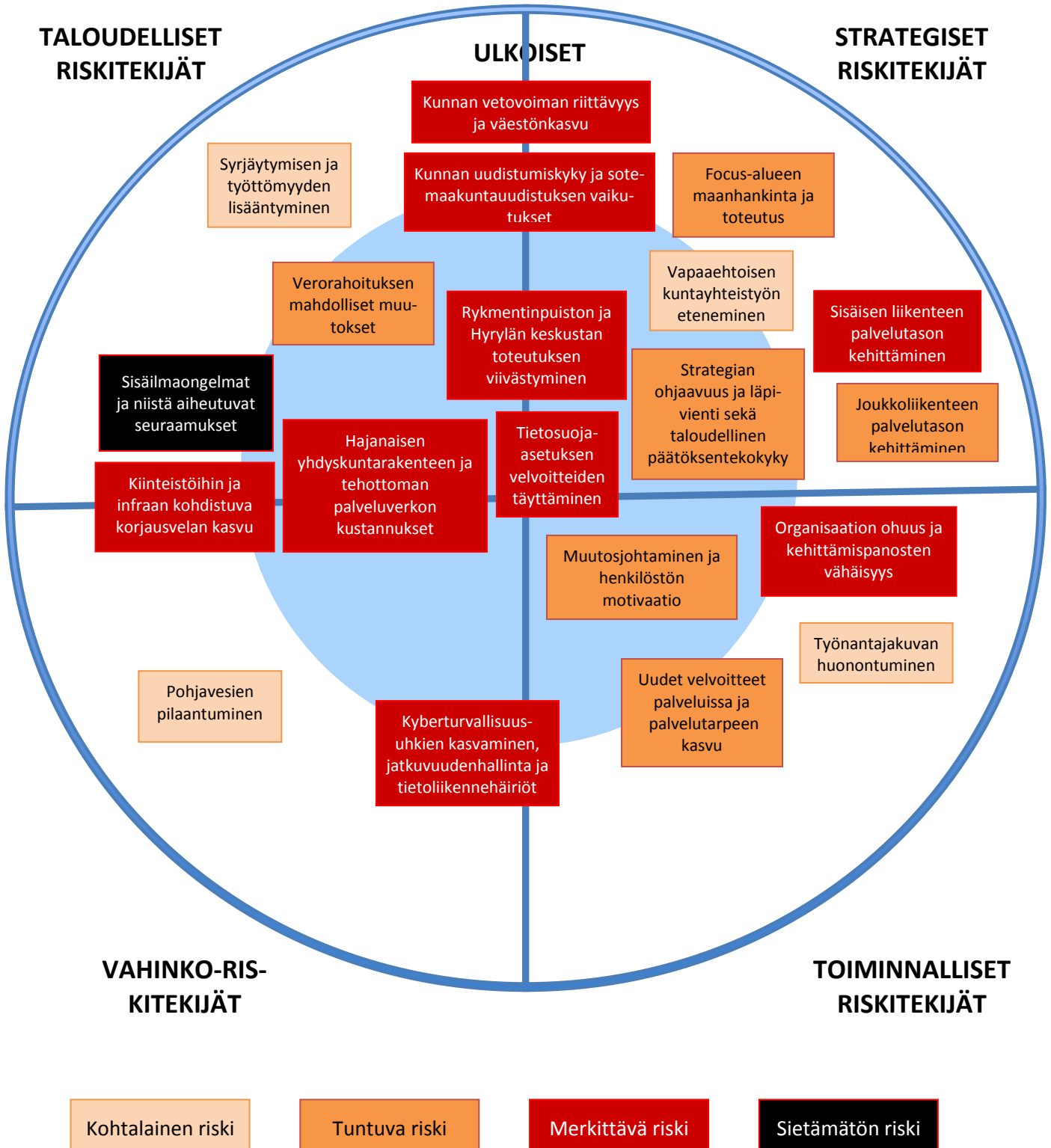
Strategiset riskit uhkaavat kunnan tavoitteiden ja strategian toteuttamista vaarantaen toiminnan edellytykset ja vision toteutumisen. Riskit liittyvät keskeisesti strategian toteuttamisen mahdollisuuksiin ja etenkin ulkoisen toimintaympäristön muutoksiin.

Taloudelliset riskit liittyvät sisäisiin tai ulkoihin taloudellisiin tekijöihin, sijoituksiin, rahoitukseen sekä rahoitusmarkkinoihin.

Toiminnalliset riskit liittyvät palvelujen jatkuvuuteen ja riippuvuuksiin, henkilöstön toimintaan ja osaamiseen, organisaation sisäisiin prosesseihin sekä asiakasprosesseihin, palvelun epäonnistumiseen, tietojärjestelmiin, sopimuksiin sekä myös väärinkäyttöihin ja muuhun lainvastaiseen toimintaan.

Vahinkoriskit ovat usein seurausta odottamattomista ja äkillisistä, monesti vakuuttamiskelpoisista tapahtumista, joista voi seurata onnettomuus, rikkoontuminen tai vahingonkorvausvelvollisuus.

Tuusulan kunnan riskiympyrä 2018

Riskien merkittävyyttä kuvataan neliportaisella asteikolla kohtaisesta riskistä tuntuvaan, merkittävään ja sietämättömään riskiin.

Riskit ja niiden hallinta vuonna 2018

Tehtyjen riskiarviointien perusteella kuntaan kohdistuvista riskeistä suurimpana nähtiin *sisäilmaongelmat ja niistä aiheutuvat toimenpiteet*. Muut keskeiset riskit liittyvät *kunnan vetovoiman riittävyyteen ja väestönkasvuun sekä Rykmentinpuiston ja Hyrylän keskustan toteutuksen viivästymiseen*.

Sisäilmaongelmat ja niistä aiheutuvat seuraamukset nostettiin kunnan riskiympyrällä sietämättömäksi riskiksi. Tuusulassa nousi vuoden 2017 aikana esiin sisäilmaongelmia useissa kunnan omistamissa palvelukiinteistöissä. Sisäilmaongelmaiset kiinteistöt ovat uhka asukkaiden ja henkilöstön terveydelle sekä asettavat niin tiloissa työskentelevät lapset ja nuoret kuin henkilöstönkin alttiiksi eritasoisille oireille ja sairastumiselle. Sisäilmaongelmista aiheutuvista mittavista investoinneista koituu kunnalle väistöilakustannuksia, lisäinvestointeja sekä velkataakan kasvua. Riskin hallitsemiseksi on tehty useita toimenpiteitä. Pormestariohjelmassa oli sisäilmaongelmille asetettu nollatoleranssi ja kunnassa on tehty ja tullaan tekemään useita toimenpiteitä ja investointeja sisäilmaongelmien ratkaisemiseksi. Sisäilma-asioiden prosesseja on tarkennettu, sisäilmatutkimusten raportit julkaistaan kunnan nettisivuilla ja sisäilma-asioiden viestintää on muutoinkin kehitetty. Olemme perustaneet yksikkökohtaisia sisäilmaryhmiä sekä toteuttaneet THL:n oirekyselyn vuosiluokille 3-9. Sisäilma-asioista viestitään avoimesti kunnan verkkosivuilla www.tuusula.fi/sisailma-asiat ja toukokuussa pidettiin kaikille avoin sisäilmailta. Kustannusvaikutukset ovat suuria, kun kiinteistöjä kunnostetaan ja palveluverkkoa uudistetaan nopeutetussa tahdissa. Riskiä voidaan pienentää huolellisella palveluverkkosuunnittelulla ja kunnostustoimilla.

Kunnan vetovoiman riittävyys ja väestönkasvu nähdään merkittävänä riskinä Tuusulalle. Kunnan onkin huolehdittava, että kunta on vetovoimainen sekä nykyisten että uusien asukkaiden ja alueelle sijoittuvien yritysten näkökulmasta. Viime vuosina kunnan saama muuttovoitto ja luonnollinen väestönkasvu eivät ole olleet toivotulla tasolla. Vuonna 2018 väestönkasvua ei saatu (0%). Maailmanlaajuinen kaupungistumisilmiö vaikuttaa myös Uudellamaalla ja Tuusulan tulisi kyetä varmistamaan kasvunäkymänsä muuttuvassa toimintaympäristössä. Kunnan vetovoiman riittävyyteen on yhä enemmän kiinnitettävä huomiota ja sen eteen on tehtävä töitä,

jotta väestönkasvu ja elinvoiman kasvu saadaan kunnan tavoitteita tukevaksi. Kunnan vetovoiman riittävyys ja väestönkasvu nähdään haasteena myös Hyrylän keskustan ja Rykmentinpuiston alueen rakentamisen näkökulmasta. Vetovoiman ja kasvatuksen ja koulutuksen kärkikunta -tavoitteiden toteutuminen vaarantuu mikäli Monio ja palveluverkon kehittäminen eivät etene suunnitellusti. Myös uusien yritysten määrästä ja yhteisöverotulojen kehityksestä on huolehdittava, mm. aktiiviselle elinkeinopolitiikalla ja varmistamalla riittävä yritystonttitarjonta.

Rykmentinpuiston ja Hyrylän keskustan toteutuksen viivästyminen on kunnalle merkittävä riski. Etelä-Tuusulan kehittämiseen on suunnattu ja suunnataan lähivuosina merkittäviä investointeja ja yksi uhkakuvista on, että alue ei houkuttele asukkaita ja lähde rakentumaan kunnan tavoitteiden mukaisesti. Alueen kehittämiseen ja rakentamiseen kiinnitetyt investoinnit muodostavat kunnalle merkittävän rasitteen. Yleisen taloustilanteen kehitys ja alueen mahdollisten toteuttajien löytäminen ovat aiheuttaneet huolta. Suomen talouden vakaa kehitys tukee myös Rykmentinpuiston toteutusta. Asunomessujen toteutus etenee suunnitellusti. Rykmentinpuiston kerrostalotontteihin on kohdistunut hyvää kysyntää. Rykmentinpuiston keskustan asema-kaava on saatu lainvoimaiseksi. Hyrylän keskustan liikekeskuksen sijaintivaihtoehtoja ja hankekaavoja on valmisteltu. Hypa-hanke on viivästynyt suunnitellusta. Riskin hallintakeinoja ovat mm. joukkoliikenteen ja liikkumisratkaisujen kehittäminen, hyvä johtaminen, ennakoiva markkinointi, riittävä viestintä ja vuorovaikutus, yhteisen sitoutuminen varmistaminen toteutuksen edistämiseksi suunnitellussa aikataulussa sekä tarmokkaat toimet alueen mahdollisten toteuttajien löytämiseksi.

Yksi kunnan vetovoimaisuuden osatekijä on merkittävä riski *Sisäisen liikenteen palvelutason kehittämisen ja tuntuva riski joukkoliikenteen palvelutaso ja sen ylläpitäminen*. Vuonna 2017 tehtiin päätös liittyä HSL-kuntayhtymään ja tällä päätöksellä nähdään olevan vaikutusta kunnan vetovoimaan pitkällä tähtäimellä. Tuusulan ensimmäinen toimintavuosi HSL:ssä sujui sekä toiminnallisesti että taloudellisesti hyvin. HSL:n linjastosuunnittelussa tulee huomioida myös kunnan sisäisen liikenteen palvelutaso ja sitä täydentämään on luotava liikkuminen palveluna/kutsujoukkoliikenteen ratkaisuja.

Focus-alueen maanhankinta ja toteutus oli nostettu tuntuvaksi riskiksi vuoden 2018 riskiympyrällä. Focus-alue lentokentän pohjoispuolella on yksi kunnan vetovoimaisempia ja potentiaalisimpia alueita ja sen toteutuksen varmistamiseen tulee osoittaa riittävä keinovalikoima. Focus-alueen maanhankinta sujui kokonaisuutena suunnitelmien mukaan vuonna 2018.

Hajanaisen yhdyskuntarakenteen ja tehottoman palveluverkon kustannukset ovat myös kunnalle merkittävä riski. Marraskuussa 2018 valtuusto päätti kasvatusta- ja sivistystoimialan palveluverkko-suunnitelmasta ja linjauksista palveluverkon kehittämiseksi. Sote- ja maakuntauudistuksen toteutuessa kunnan tulopohja puolittuisi samalla, kun koko nykyinen kiinteistömassa jäisi kunnan omistukseen ja ylläpitoon. *Kiinteistöihin ja infraan kohdistuva korjausvelan kasvu* on keskeisiä toiminnan kustannuksia nostavia tekijöitä. Vanhenevat kiinteistöt ja ajanmukaisten toimitilojen puute voi olla uhka tuottavalle työnteolle, kuntalaisten ja henkilöstön terveydelle sekä kunnan vetovoimalle ja imagoille. Kunnassa on käynnissä merkittäviä hankkeita kunnan kiinteistöjen kohentamiseksi ja *palveluverkon kustannusten ja kiinteistöjen korjausvelan* hallitsemiseksi. Määrärahat eivät kuitenkaan riitä kaikkiin vuosikorjauksiin uudiskohteiden ja sisäilmaongelmaisten kiinteistöjen korjausten ollessa etusijalla. Taajamien laajentamissuuntia on tarkasteltu ja suunniteltu yleiskaavatyön yhteydessä.

Uutena riskinä riskiympyrälle nostettiin *Tietosuojasetuksen velvoitteiden täyttäminen*, joka haastaa kunnan ripeisiin toimenpiteisiin. EU:n yleinen tietosuojasetus ohjaa rekisterinpitäjiä ja yrityksiä tarkistamaan tietosuojakäytäntöjensä lainmukaisuuden eli tekemään käytännössä 2 vuoden siirtymäaika 25.5.2018 mennessä ns. tietosuojan/henkilötietojen käsittelyn nykytila-arvion ja analyysin vastaako rekisterinpitäjän henkilötietojen käsittely- ja tietosuojakäytänteet kansallisen lainsäädännön, ja EU:n tietosuojasetuksen uusia vaatimuksia. Organisaatioiden tulee myös varmistaa tietoturvasa riittävyys sekä varautua ongelmatilanteisiin - myös kriisiviestintään. Uudella sääntelyllä ohjataan yhteisöt ja yritykset ottamaan tietosuojasiat kokonaisvaltaisesti huomioon jo toimintansa suunnittelussa. Tuusulassa on osoitettu resursseja tietosuojasetuksen vaatimusten täyttämiseen. Tietosuojavastavaan johdolla projekti on edennyt suunnitellusti ja on järjestetty lukuisia henkilöstön koulutuksia. Sopimusten tarkistus GPDR-vaatimusten mukaisiksi edellyttää kuitenkin edelleen työtä.

Kunnan taloudellisen toimintaympäristön riskit liittyvät etenkin *verorahoituksen mahdollisiin muutoksiin* sekä mahdolliseen maakunta- ja sote-uudistukseen ja sen rahoitusratkaisuun. Kuntatalouden rakenteet muuttuvat, kun Maakuntauudistus ja sotejärjestämislain vaikutukset realisoituvat. Suurin osa kunnan tulopohjasta perustuu verotuloihin ja valtionosuuksiin. Kunnan tulopohja puolittuisi mahdollisen sote- ja maakuntauudistuksen myötä, mutta huolenaihe myös on valtionosuusjärjestelmän uudistus ja sen vaikutukset Tuusulalle. Merkittävänä riskinä nähdään kunnan kyky tuottaa palveluja tilanteessa, jossa resurssit heikkenevät ja palveluntarve samanaikaisesti pysyy ennallaan tai kasvaa. Näiden riskien hallintakeinoihin onkin kiinnitettävä huomioitava uutta Tuusulaa ja uutta kuntaa rakennettaessa.

Kunnan uudistumiskyky ja sote-maakuntauudistuksen vaikutukset nähdään riskinä etenkin henkilöstöresurssien, muutosjohtamisen, viestinnän, kiinteistöjen ja kuntatalouden sekä taseessa olevien velkojen näkökulmista. Kunnan uudistumiskyvystä murrosvaiheessa on huolehdittava muutoksen keskellä hyvän johtamisen edellytykset varmistamalla. Kunta on osallistunut maakuntavalmisteluun, jota Uudenmaan liitto johtaa. Kunnan edustajat ovat mukana neuvottelukunnan ja kuntajohtajien kokouksissa sekä substanssiryhmissä. Kunta on osallistunut sekä Keski-Uudenmaan alueella toteutettaviin hankkeisiin että valtakunnallisiin sosiaali- ja terveysministeriön kärkihankkeisiin kuten ikäihmisten ja omaishoidon kärkihanke ja lapsi ja perhepalvelujen muutosohjelma (LAPE). Palvelujen kehittämällä yhtenäisten toimintamallien mukaisiksi sekä tukipalveluihin liittyvällä esivalmistelulla vaikutetaan osaltaan toimintojen asiakasturvalliseen siirtämiseen kunnan palvelutuotannosta maakunnan vastuulle. Muutos-tilanteen viestintä ja tiedonkulku eri tahojen on painostettava riittävästi.

Vuoden 2019 alusta käynnistynyt Keski-Uudenmaan sote-järjestämis- ja tuotantokuntayhtymä työllisti ja satoi kunnan valmisteluresursseja vuoden 2018 aikana, ja tulee edelleen sitomaan kunnan henkilöstöä useisiin eri työryhmiin ja prosessien uudistamiseen. Keski-Uudenmaan sote-kuntayhtymään kohdistuu myös edunvalvonnallisia riskejä. Vuonna 2018 rakennettiin Tuusulan kuntaan uutta johtamisjärjestelmää, keskeisenä tavoitteena on uudistaa ja sujuvoittaa toimintatapoja. On tärkeää huolehtia, että yhdyspinnat eri toimijoiden välillä (erityisesti kunta ja Keusote) ovat kunnossa ja että terveyden ja hyvinvoinnin edistämistyön johtamismalli alkaa toimimaan.

Palvelutarpeen kasvua ei nähdä yhtä merkittävänä riskinä kuin aiempina vuosina. Vanhus- ja vammais- palveluiden asiakasmäärät ovat kasvussa, mutta samalla palvelutarjontaa on kehitetty kevyempiin hoitomuotojen sekä kotiin vietävien ja kotona asu- mista tukevien palveluiden osalta. Varhaiskasvatuk- sen ryhmäkokoja ei ole kuntatasoisen päätöksen perusteella nostettu. Palvelutarpeen osalta kasvua on odotettavissa yläkouluikäisten osalta, jota kas- vattaa Mäntsälän kanssa tehty kuntayhteistyösopi- mus. Työttömyyden ennakoidaan edelleen laskevan lievästi. Mielenterveyskuntoutujien palveluasumi- sen tarvetta on voitu vähentää ja lisäpaikkojen tar- vetta estää tuottamalla kunnan omana toimintana tukipalveluita asiakkaiden kotiin. Jälkihuoltonuorten palveluista 3/4 on järjestetty kunnan omana toimin- tana ja kustannukset asiakasta kohti ovat vähenty- neet. Kunnan maahanmuuttopalveluita on kehi- tetty ja resursointia on vahvistettu. Tavoitteena on tarjota hyvä alkua kunnassa Tuusulaan asetuville pa- kolaisille ja kehittää kunnan vastaanottopalveluita heidän tarpeidensa mukaan. Kunnan henkilöstöä koulutetaan kohtaamaan monikulttuurisuutta. Pal- velutarpeen kasvuun voidaan vastata toimintata- poja kehittämällä. Sairaanhoidon vastaanottopalve- lujen akuuttivastaanoton toimintatavan muutos on toteutettu vastaanottoaikojen kysynnän ja saata- vuuden epäsuhtaan ratkaisemiseksi. Tavoitteeseen päästiin vähentämällä hoidon pääsyyn liittyntä hukkatointia.

Talouden heikkenemisen seurauksena vuonna 2015 toteutetut lomautukset ja irtisanomiset nostivat *henkilöstön osaamisen ja motivaation laskun* sekä *työnantajakuvan huonontumisen* kunnan merkittä- viksi riskeiksi. Näiden riskien hallitsemiseksi kun- nassa käynnistettiin mm. esimiesvalmennukset joh- tamiskulttuurin kehittämiseksi. Myös rekrytointi- prosessin ja työnantajakuvan kehittäminen käynnis- tettiin. Vuonna 2017 nämä riskit nähtiin tuntuvina kuntakenttään yleisesti kohdistuvien muutosten ta- kia sekä Tuusulan osalta myös poliittisen johtamis- järjestelmän muutoksesta johtuen. Muutosproses- sit nähtiin toiminnan uhkana etenkin, mikäli niiden läpiviennissä ei riittävästi panosteta muutoksen tu- keen, henkilöstön osallistamiseen ja viestintään. Vuoden 2018 riskiympyrällä *työnantajakuvan hu- onontuminen* laskettiin kohtalaiseksi riskiksi ja *muu- tosjohtaminen ja henkilöstön motivaatio* nähtiin tuntuvana riskinä uuden Tuusulan rakentamiseen liittyen. Uuden kunnan rakentamiseen, maakunta- uudistukseen ja sote-kuntayhtymän rakentamiseen liittyvä epävarmuus on kuormittanut henkilöstön

jaksamista ja sitoutumista. Myös valmistelussa ole- vat varhaiskasvatustalon muutokset saattavat vaikut- ta varhaiskasvatuksessa työskentelevän henkilös- tön motivaatioon, sillä muutoksella on vaikutusta henkilöstön kelpoisuuksiin.

Vapaaehtoisen kuntayhteistyön etenemisessä on eletty erilaisia vaiheita. Tuusula erkaantui kuntalii- tosselvityksestä vuonna 2015 ja on sen jälkeen kes- kittynyt vapaaehtoisen yhteistyön mahdollisuuksien hyödyntämiseen ja synergioiden saavuttamiseen. Sote- ja maakuntaudistukseen kytkeytyvän Keski- Uudenmaan sote-järjestämiskuntayhtymä toteutui vuoden 2018 alusta ja tuotantokuntayhtymä vuo- den 2019 alusta. Soten esimiehille ja henkilökun- nalle järjestettiin Keski-Uudenmaan sote-kuntayhty- mään liittyviä infotilaisuuksia ja viestintää ja siten pyrittiin hallitsemaan muutokseen liittyviä henkilös- töriskejä.

Toukokuussa 2017 päättyneellä valtuustokaudella olivat *strategian ohjaavuus ja taloudellinen päätök- sentekokyky* sekä *strategisten ja muiden hankei- den läpivientikyky* merkittäviä riskejä, jotka myös osin realisoituivat. Valtuustokauden vaihtuessa ja uuden johtamisjärjestelmän käyttöönotossa sekä strategiaa uudistettaessa on kiinnitetty huomiota yhteisten linjausten tekemiseen ja niihin sitoutumi- seen. *Strategian ohjaavuus ja läpivienti sekä talou- dellinen päätöksentekokyky* on kehittynyt myönteis- seen suuntaan valtuustokauden aikana. Kunnan on myös yhä enemmän priorisoitava toimintaansa ja kehitystyötä kehittämiskulun johtamisen kautta sekä vietävä eteenpäin toimintatapojen muutosta. Henkilöstön vaihtuvuuden yhteydessä tulisi ohjata mahdollisuuksien mukaan resursseja suorittavasta työstä asiantuntijatyöhön ja kehittämiseen. Kehittä- misresurssin ja asiantuntijoiden määrä kehittämisen tarpeisiin nähden on edelleen vaatimaton.

Viime valtuustokaudella *kyberturvallisuusuhkien kasvaminen, jatkuvuudenhallinta ja tietoliikenne- häiriöt* nousivat tuntuvaksi riskiksi. Vuodelle 2018 riskiarvio nostettiin merkittäväksi. Jo lyhyet häiriöt tietoliikenteessä haittaavat merkittävästi asiakas- kohtaamisia ja työntekeä. Pidempien katkosten ai- kana suurta osaa työtehtävistä ei kyetä hoitamaan, kuntalaiset ja asiakkaat eivät saa palvelua ja kun- nalle koituu merkittävää taloudellista haittaa näi- den riskien toteutuessa. Riskien hallitsemiseksi on kiinnitetty huomiota tietoturvaan ja kyberturvalli- suus- uhkien torjuntaan, jatkuvuudenhallinnan edellytyksistä huolehtimiseen ja varautumiseen. Myös kunnan laatimissa sopimuksissa tulee kiinnit-

tää huomiota jatkuvuuden hallintakeinoihin. Kyber-
turvallisuusriskit ovat kunnan näkökulmasta edel-
leen kasvaneet. Erilaiset tietojenkalasteluyritykset
ovat lisääntyneet voimakkaasti, minkä johdosta
käyttäjiä on tiedotettu asiasta useamman kerran.
Silti riski sille, että kunnan tietoja voi päätyä lähinnä
käyttäjien sähköposteista sekä intranetistä ulkopuo-
lisille tahoille on kohtuullisen suuri. Tämän lisäksi
riski laajoille virusepidemioille on edelleen ole-
massa eikä riskiä voida kokonaan eliminoida. Myös
laajat tietoliikenteen häiriötilanteet ovat aiheutta-
neet yksittäisiä vakavia häiriöitä IT-palveluille. Sisä-
ministeriö on varoittanut mahdollisesti kuntiin koh-
distuvien kyberhyökkäysten lisääntymisestä EU:n
tietosuoja-asetuksen vaikutuksesta. Kuntien rekiste-
rit kiinnostavat myös kyberrikollisia.

Tuusulassa on isoja pohjavesialueita ja *pohjavesien
pilaantuminen* on yksi kunnan riskiympyrälle noste-
tuista kohtalaisista riskeistä. Tämän riskin hallitse-
miseksi tehdään määrätietoisesti töitä kunnassa ja
yhdessä yhteistyökumppaneiden kanssa.

Sisäisestä valvonnasta ja riskienhallinnasta raportointi

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tilaa ja tulok-
sellisuutta seurataan talousarviovuoden aikana osa-
vuosikatsauksissa. Tilinpäätökseen sisältyvässä toi-
mintakertomuksessa kunnanhallitus antaa arvion
merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä,
selonteon sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan jär-
jestämisestä sekä selonteon konsernivalvonnan jär-
jestämisestä. Kunnanhallituksen riskiarviot ja selon-
teot perustuvat kuntaorganisaation, toimielinten ja
tytäryhteisöjen hallitusten toimintakertomuksis-
saan antamiin selontekoihin sisäisen valvonnan ja
riskienhallinnan järjestämisestä, niissä havaittuihin
puutteisiin ja toimenpiteisiin niiden korjaamiseksi.
Selonteot perustuvat dokumentoituun arviointiai-
neistoon.

2. TILIKAUDEN TULOKSEN MUODOSTUMINEN JA TOIMINNAN RAHOITUS

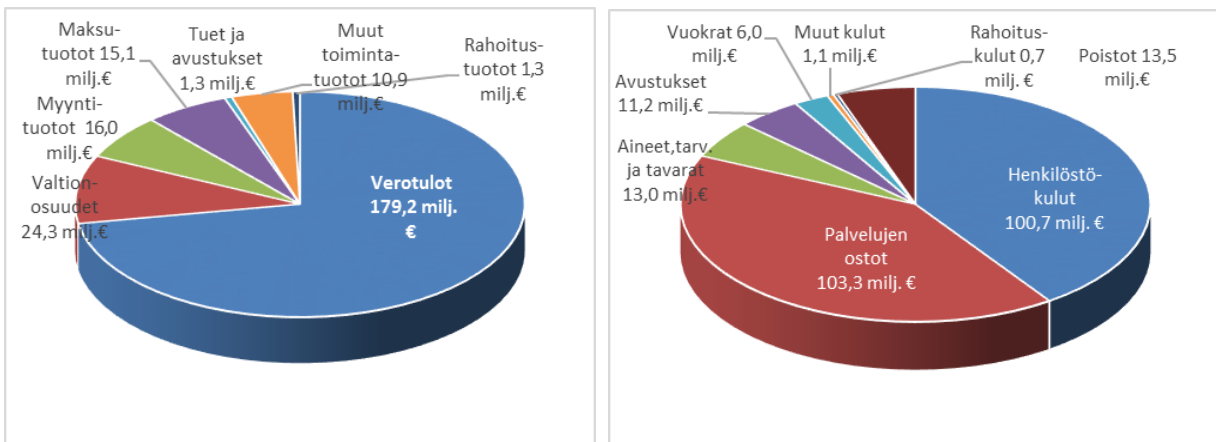
Tilikauden tuloksen muodostuminen

Toimintakate osoittaa, kuinka paljon toimintameinoista jää katettavaksi verotuloilla ja valtionosuuksilla. Toimintakate oli kertomusvuonna -191,9 milj. euroa eli nettokäyttömenot kasvoivat 9,2 milj. euroa edelliseen vuoteen verrattuna. Verorahoitus kokonaisuutena (= verotulot + valtionosuudet) kasvoi 2,2 milj. euroa eli 1,1 %.

Toimintatuottojen ja toimintakulujen suhdeluku laski vuoden 2017 18,6 %:sta 18,4 %:iin. Suhdeluvulla osoitetaan, paljonko toiminnan kuluista saadaan katetuksi palvelusuoritteiden myynti- ja maksutuloilla.

Vuosikate, % poistoista = $100 \times \text{Vuosikate} / \text{Poistot}$ käyttöomaisuudesta. Poistot käyttöomaisuudesta tarkoittavat tuloslaskelmaan merkittyjä poistoja. Tunnusluku kertoo, kuinka hyvin kunnan vuosikate riittää suunnitelmapoistojen rahoittamiseen.

Vuosikatteen kautta voidaan määritellä kunnan taloudellinen tila. Kunnan talous on ylijäämäinen, kun vuosikate riittää suunnitelmapoistoihin ja pitkäaikaisten lainojen lyhennyksiin. Kertomusvuoden vuosikate oli 11,7 milj. euroa, mikä ei riittänyt kattamaan 13,5 miljoonan euron poistoja.

Taulukoiden tuotto- ja kulut muutettu vertailukelpoisiksi v.2017 nähden. Myyntituotot ja palveluiden ostot eivät sisällä 62,143 Meur Keu Sote kuntayhtymään liittyvää kuitauslaskutusta.

KUNNAN JA LIIKELAITOKSEN TULOSLASKELMA JA SEN TUNNUSLUVUT

	1.1.-31.12.2018	1.1.-31.12.2017
	1 000 €	1 000 €
Toimintatuotot	105 457	41 906
Valmistus omaan käyttöön	380	227
Toimintakulut	-297 705	-224 800
TOIMINTAKATE	-191 867	-182 667
Verotulot	179 203	177 954
Valtionosuudet	24 291	23 327
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotuotot	262	256
Muut rahoitustuotot	1 051	615
Korkokulut	-710	-541
Muut rahoituskulut	-505	-15
VUOSIKATE	11 725	18 927
Poistot ja arvonalentumiset	-13 465	-13 078
Satunnaiset tuotot		
Satunnaiset kulut	-576	
TILIKAUDEN TULOS	-2 316	5 849
Tilinpäätössiirrot	0	-1 245
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ (ALIJÄÄMÄ)	-2 316	4 604

TULOSLASKELMAN TUNNUSLUVUT	2018	2017
<i>Toimintatuotot / toimintakulut, %</i>	35,4 %	18,6 %
<i>Vuosikate / poistot, %</i>	87,1	144,7
<i>Vuosikate, € / asukas</i>	303	489
<i>Asukasmäärä</i>	38 644	38 706

V.2018 toimintatuotot ja toimintakulut sisältävät Keu SoTe kuntayhtymän kuittauslaskutukseen liittyvät tapahtumat 62,143 Meur. Kirjauksilla ei vaikutusta toimintakatteeseen, ja tilikauden tulokseen.

Vertailukelpoinen toimintatuottojen/toimintakulujen suhde v.2018:

<i>Toimintatuotot / toimintakulut, %</i>	18,4 %	18,6 %
--	--------	--------

TOIMINNAN RAHOITUS

Toiminnan rahoituksen riittävyyttä tilikauden aikana arvioidaan rahoituslaskelman ja siitä laskettavien tunnuslukujen avulla. Jäljempänä olevassa taulukossa on kunnan ja liikelaitoksen rahoituslaskelma sekä siitä lasketut tunnusluvut.

Investointien tulorahoitusprosentti (= $100 \times \text{Vuosikate} / \text{Investointien omahankintameno}$). Investointien omahankintamenolla tarkoitetaan rahoituslaskelman käyttöomaisuusinvestointeja, joista on vähennetty rahoituslaskelmaan merkityt rahoitusosuudet.

Investointien tulorahoitusprosentti -tunnusluku kertoo, kuinka paljon investointien omahankintamenosta on rahoitettu tulorahoituksella.

Lainanhoitokate (= $\text{Vuosikate} + \text{korkokulut}$) / ($\text{korkokulut} + \text{lainanlyhennykset}$) kertoo kunnan tulorahoituksen riittävyyden vieraan pääoman korkojen ja lyhennysten maksuun. Kunnan lainakannasta on 34,1 % kertaluonteisia, lyhytaikaisia lainoja, joten tunnusluvussa käytetty lainanlyhennys laskettu laskennallisista lainanly-

hennystä käyttäen, joka saadaan jakamalla 31.12. lainakanta kahdeksalla.

Kassan riittävyys päivissä kertoo kunnan maksuvalmiuden tilanteesta, monenko päivän kassasta maksut voidaan kattaa kunnan rahavaroilla. Rahavarioihin lasketaan rahoitusarvopaperit sekä rahat ja pankkisaamiset.

Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta. Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä ilmaisee, kuinka paljon rahavirrasta jää nettoantolainaukseen, lainojen lyhennyksiin ja kassan vahvistamiseen. Jos luku on negatiivinen, menoja katetaan kassavaroja vähentämällä tai ottamalla lisää lainaa. Investointien omarahoituksen toteutumista pidemmällä aikavälillä voidaan seurata laskemalla toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuoden ajalta. Omarahoitusvaatimus täyttyy, jos kertymä viimeksi päättyneenä tilinpäätösvuonna on positiivinen.

Rahavarat 31.12., (=Rahoitusarvopaperit sekä rahat ja pankkisaamiset) Rahavarat olivat vuoden lopussa 13 643 000 euroa.

KUNNAN JA LIIKELAITOKSEN RAHOITUSLASKELMA JA SEN TUNNUSLUVUT

	2 018	2 017
	1 000 €	1 000 €
Toiminnan rahavirta		
Tulorahoitus		
Vuosikate	11 725	18 927
Satunnaiset erät	-576	
Tulorahoituksen korjauserät	-6 170	-7 920
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-36 400	-36 495
Rahoitusosuudet investointimenoihin	1 339	166
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	7 048	9 067
Toiminnan ja investointien rahavirta	-23 034	-16 255
Rahoituksen rahavirta		
Antolainauksen muutokset		
Antolainasaamisten lisäykset-/vähennykset+	-393	-62
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	15 000	10 000
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	0	0
Lyhytaikaisten lainojen muutos	4 708	-447
Oman pääoman muutokset	0	-580
Muut maksuvalmiuden muutokset	-336	6 651
Rahoituksen rahavirta	18 979	15 562
Rahavarojen muutos	-4 055	-693
Rahavarat 31.12., 1000 €	9 588	13 643
Rahavarat 1.1., 1000 €¹	13 643	14 251
RAHOITUSLASKELMAN TUNNUSLUVUT		
	2 018	2 017
Investointien tulorahoitus -%	33,4	52,1
Lainanhoitokate	1,0	1,9
Kassan riittävyys, pv²	13,1	14,0
Asukasmäärä	38 644	38 706
Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta, 1000 €	-64 128	-42 121

¹ Kuntaliiton suosituksen mukaisesti siirretty yhdistyksen saldot rahavaroista saamisiin ja velkoihin.

² Vertailukelpoisuuden vuoksi jätetty kassan riittävyyttä laskettaessa toimintakuluissa huomioimatta Keu SoTe kuntayhtymän kuittausmenettelyssä kirjatut toimintakulut 62,143 Meur.

3. RAHOITUSASEMA JA SEN MUUTOKSET

Kunnan taloudellista asemaa ja rahoituksen rakennetta kuvataan taseen ja siitä laskettavien tunnuslukujen avulla.

Omavaraisuus -% $[=100 * (\text{oma pääoma} + \text{poistoero ja vapaaehtoiset varaukset}) / (\text{koko pääoma} - \text{saadut ennakot})]$ laski kertomusvuonna 56,4 %:iin. Omavaraisuusaste mittaa kunnan vakavaraisuutta, alijäämän sietokykyä ja kykyä selviytyä sitoumuksistaan pitkällä aikavälillä. Vuonna 2017 kuntien keskimääräinen omavaraisuus oli 60,8%:a.

Suhteellinen velkaantuneisuus -% $[=100 * (\text{vieras pääoma} - \text{saadut ennakot}) / \text{käyttötulot}]$ kertoo, kuinka paljon kunnan käyttötuloista tarvittaisiin vieraan pääoman takaisinmaksuun. Tuusulassa tunnusluvun arvo oli kertomusvuonna 57,6 %.

Suhteellinen velkaantuneisuus on omavaraisuusastetta käyttökelpoisempi tunnusluku kuntien välisessä vertailussa, koska käyttöomaisuuden ikä, arvostus tai poistomenetelmä eivät vaikuta tunnusluvun arvoon. Mitä pienempi tunnusluvun arvo on, sitä paremmat mahdolli-

suudet kunnalla on selviytyä velan takaisinmaksusta tulo-rahoituksella.

Velat ja vastuut % käyttötuloista $[= \text{vieras pääoma} - \text{saadut ennakot} + \text{vuokravastuut}] / \text{käyttötulot}$. Tunnusluku kertoo, kuinka paljon kunnan käyttötuloista tarvittaisiin vieraan pääoman takaisinmaksuun, silloin kun vieraaseen pääomaan rinnastetaan myös vuokravastuut.

Lainakanta 31.12. $[= \text{vieras pääoma} - (\text{saadut ennakot} + \text{ostovelat} + \text{siirtovelat} + \text{muut velat})]$. Kunnan lainakannalla tarkoitetaan korollista vierasta pääomaa. Vuonna 2018 kunnan lainakanta oli 98,6 milj. euroa.

Lainat €/asukas ilmaisee asukaskohtaisen lainamäärän jakamalla edellä mainittu lainakanta tilinpäätöspäivän asukasmäärällä. Kunnan lainakanta oli 2 551 eur/asukas.

Lainasaamiset 31.12. $[= \text{sijoituksiin merkityt lainasaamiset ja muut lainasaamiset}]$. Vuonna 2018 lainasaamisten määrä oli 7,2 milj. euroa.

KUNNAN JA LIKELAITOKSEN TASE JA SEN TUNNUSLUVUT

	2018	2017		2018	2017
	1 000 €	1 000 €		1 000 €	1 000 €
VASTAAVAA			VASTATTAVAA		
A. PYSYVÄT VASTAAVAT	316 271	290 080	A. OMA PÄÄOMA	186 571	188 886
I Aineettomat hyödykkeet	412	397	I Peruspääoma	127 516	127 516
Aineettomat oikeudet	412	397	IV Muut omat rahastot	7 859	7 859
Muut pitkävaik menot	0	0	V Ed. tilikausien yli-/ alijäämä	53 512	48 908
II Aineelliset hyödykkeet	276 538	251 745	VI tilikauden yli-/ alijäämä	-2 316	4 604
Maa- ja vesialueet	62 481	54 221			
Kiinteistöjen liittymismaksut	44	44			
Rakennukset	125 339	105 979			
Kiinteät rakenteet ja laitteet	83 934	71 192	B. POISTOERO JA VAPAAEHT VARAUKSET	1 100	1 100
Koneet ja kalusto	3 145	2 360	Poistoero	0	0
Muut aineelliset hyödykkeet	269	269	Vapaaehtoiset varaukset	1 100	1 100
Ennakkomaksu ja keskeneräis.	1 326	17 681			
III Sijoitukset	39 321	37 938	C. PAKOLLISET VARAUKSET	1 344	1 965
Osakkeet ja osuudet	32 064	31 074	Muut pakolliset varaukset	1 344	1 965
Muut lainasaamiset	7 231	6 838			
Muut saamiset	26	26			
B. TOIMEKSIANTOJEN VARAT	55	85	D. TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	1 311	1 028
Valtion toimeksiannot	25	54	Valtion toimeksiannot	0	0
Lahjoitusrahastojen erityiskatteet	30	31	Lahjoitusrahastojen pääomat	1 311	1 028
			Muut toimeksiantojen pääomat	0	0
C. VAIHTUVAT VASTAAVAT	22 574	24 699	E. VIERAS PÄÄOMA	148 574	121 885
I Vaihto-omaisuus	891	1 023	I Pitkäaikainen	76 845	61 184
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	891	1 023	Lainat rah ja vak.laitoksilta	65 000	50 000
II Saamiset	12 094	10 033	Lainat julkisyhteisöiltä	0	0
Pitkäaikaiset saamiset	409	91	Muut velat	1 591	1 595
lainasaamiset	86	91	Liittymismaksut	10 255	9 589
muut saamiset	323	0	II Lyhytaikainen	71 729	60 701
Lyhytaikaiset saamiset	11 685	9 942	Lainat rah ja vak.laitoksilta	29 000	25 000
myyntisaamiset	4 458	4 163	Lainat julkisyhteisöiltä	0	0
lainasaamiset	0	0	Lainat muilta luotonantajilta	4 599	3 891
muut saamiset	1 199	1 486	Saadut ennakot	6 322	3 027
siirtosaamiset	6 028	4 293	Ostovelat	11 790	8 384
III Rahoitusarvopaperit	0	0	Muut velat	3 822	2 732
Osakkeet ja osuudet	0	0	Siirtovelat	16 196	17 668
IV Rahat ja pankkisaamiset	9 588	13 643			
VASTAAVAA YHTEENSÄ	338 899	314 864	VASTATTAVAA YHTEENSÄ	338 899	314 864
			<i>TASEEN TUNNUSLUVUT</i>	2018	2017
			<i>Omavaraisuusaste, %</i>	56,4	60,9
			<i>Suhteellinen velkaantuneisuus -%</i>	57,6	58,5
			<i>Velat ja vastuut % käyttötuloista*</i>	62,7	61,6
			<i>Kertynyt yli/alijäämä, 1000 €</i>	51 196	53 512
			<i>Kertynyt yli/alijäämä, € /asukas</i>	1 325	1 383
			<i>Lainat € /asukas</i>	2551	2038
			<i>Lainakanta 31.12., 1000 €</i>	98 599	78 891
			<i>Lainasaamiset 31.12., 1000 €</i>	7 231	6 838
			<i>Asukasmäärä</i>	38 644	38 706

* Velat ja vastuut % käyttötuloista: korjattu v.2017 tunnusluku liittyen vuokratavustisiin, niissä laskettu vastuu olemaan vain vuokrasopimuksen irtisanomisajan. Vertailukelpoisuuden vuoksi ei tunnusluvussa ole huomioitu Keu SoTe kuntayhtymään liittyvää 62,143 Meur kauttakululaskutusta.

KUNNAN KOKONAISTULOT JA -MENOT

TULOT	1 000 €	%	MENOT	1 000 €	%
Varsinainen toiminta			Varsinainen toiminta		
Toimintatuotot	105 457,5	21,3	Toimintakulut	297 704,7	59,8
Verotulot	179 203,0	36,3	- Valmistus omaan käyttöön	-380,1	-0,1
Valtionosuudet	24 291,1	4,9	Korkokulut	710,0	0,1
Korkotuotot	261,8	0,1	Muut rahoituskulut	17,6	0,0
Muut rahoitustuotot	563,6	0,1	Satunnaiset kulut	575,6	0,1
Tulorahoituksen korj.erät	-6 169,9	-1,2	Pakollisten varausten muutos	0,0	0,0
Satunnaiset tuotot		0,0			
Investoinnit			Investoinnit		
Rahoitusos. investointeihin	1 339,1	0,3	Investointimenot	36 400,4	7,3
Käyttöomaisuuden myyntitulot	7 048,0	1,4			
Rahoitustoiminta			Rahoitustoiminta		
Antolainasaamisten vähennykset	3,8	0,0	Antolainasaamisten lisäykset	396,4	0,1
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	15 000,0	3,0	Pitkäaik. lainojen vähennys	0,0	0,0
Lyhytaik. lainojen lisäys	166 966,9	33,8	Lyhytaik. lainojen vähennys	162 259,0	32,6
Oman pääoman lisäykset		0,0	Oman pääoman vähennykset	0,0	0,0
Kokonaistulot yhteensä	493 964,9	100,0	Kokonaismenot yhteensä	497 683,7	100,0
Täsmäytys:					
Kokonaistulot-Kokonaismenot			3 718,8 erotus		
			-336,31 maksuvalmiuden muutos		
			4 055,08 rahavarojen muutos		
			<u>3 718,8</u>		

5. Kuntakonsernin toiminta ja talous

5.1 Konserniyhteisöt

Tuusulan kuntakonserniin kuuluvat yhtiöt ja yhteisöt sekä kunnan omistusosuus:

Tytäryhtiöt	Tuusulan kunnan kiinteistöt Oy	100
	Kiinteistö Oy Riihikallion lähipalvelukeskus	100
	Kiinteistö Oy Riihikallion Päiväkotikeskus	100
	Kiinteistö Oy Hyrylän Ostoskeskus	100
	Tuusulan Kansanopisto Oy	91
	Kellokosken Jäähalli Oy	74
	Kiinteistö Oy Tuusulan Vanha Kunnantalo	67
	Kiinteistö Oy Tuusulan Lahelankankaan toimitalo	62
	Kiinteistö Oy Keravan ja Tuusulan Paloasema	60
	Tuusulan Tenniskeskus Oy	53
	Tuusulan Jäähalli Oy	51
	Tuusulan Tekonurmi Oy	51
	Jokelan Tekonurmi Oy	51
	Kuntayhtymät	Keski-Uudenmaan koulutuskuntayhtymä
Keski-Uudenmaan vesi kuntayhtymä		24,6
Keski-Uudenmaan sote-kuntayhtymä		19,8
Keski-Uudenmaan vesiensuojelun liikelaitoskuntayhtymä		16,5
Eteva kuntayhtymä		4,1
Uudenmaan päihdehuollon kuntayhtymä		3,2
Helsingin seudun liikenne -kuntayhtymä		3,0
Uudenmaan liitto kuntayhtymä		2,9
Helsingin ja Uudenmaan Sairaanhoidopiirin kuntayhtymä		2,3
Osakkuusyhtiöt	Keski-Uudenmaan Työterveys Oy	33,8
	Uudenmaan Työterveys Oy	32,2
	As Oy Vesitorninpuisto	26

5.2 Konsernin toiminnan ohjaus

Tuusulan valtuusto hyväksyi Tuusulan konserniohjeen vuonna 2017 (13.11.2017 § 193).

Konserniyhtiöille on asetettu vuosittaiset toiminnalliset tavoitteet. Kaikki tytäryhtiöt antavat lisäksi seuraavat tunnusluvut tilinpäätöksensä yhteydessä konserniraportointia varten:

Yhtiön toiminnan tuotot/toiminnan kulut %

Nettotulos %
Omavaraisuusaste %
Suhteellinen velkaantuneisuus %
Lainamäärä/asukas

Lisäksi tytäryhteisöt raportoivat riskeistä annetun erillisohjeen mukaisesti.

Konserniohjaus on määritelty konserniohjeessa ja hallintosäännössä. Konserniohjeen mukaisesti konserni-

johto vastaa kuntakonsernin ohjauksesta ja konsernivalvonnan järjestämisestä. Kunnan konsernijohtoon kuuluvat kunnanhallitus, kunnanhallituksen konsernijaosto, pormestari, kansliapäällikkö ja talousjohtaja. Konsernijohto voi antaa ohjeita eri yhteisöjen hallintoelimiin valituille henkilöille. Kansliapäällikkö tai talousjohtaja käyttävät puhevaltaa kunnanhallituksen puolesta ja arvioivat omistajapolitiikan ja konsernin tavoitteiden toteutumista sekä konsernirakenteen kehittämistarpeita.

Tytäryhteisöjä johtaa sen hallitus tai muu sitä vastaava elin, johon kunnan konsernijaosto nimeää jäsenet yhtiökokousedustajansa kautta. Kansliapäälliköllä tai talousjohtajalla tai muulla kunnanhallituksen erikseen nimeämällä edustajalla on aina läsnäolo- ja puheoikeus yhtiön hallituksen kokouksissa.

5.3 Olennaiset konsernia koskevat tapahtumat

Kunta jatkoi vuoden 2018 aikana pääoman käytön tehostamista ja kunnan ydintoimintoihin kuulumattoman omaisuuden realisointeja. Tähän liittyen kunta myi omistamansa Kojamo Oyj:n osakkeet 1,3 milj. euron kauppahinnalla.

Tuusulan kunta perusti yhdessä Nurmijärven kunnan kanssa Keski-Uudenmaan Työterveys Oy:n ja Uudenmaan Työterveys Oy:n. Yhtiöt tarjoavat työterveyspalveluita osakaskuntien henkilöstölle sekä toimialueen yrityksille ja yrittäjille. Yhtiöiden toiminta käynnistyi vuoden 2018 alussa. Yhtiöiden toiminta laajeni, kun Mäntsälän kunta liittyi yhtiöiden osakkaaksi syyskuussa 2018. Toiminta kehittyi kokonaisuutena suunnitellusti, joskin yhtiöiden taloutta rasittavat toiminnan käynnistämiseen liittyvät kulut sekä ensimmäisten toimintakuukausien alhainen myynnin toteuma.

Kunta omistaa KOy Riihikallion Lähipalvelukeskuksen osakekannan. Yhtiön toiminta-ajatuksena on omistaa ja vuokrata KOy Riihikallion palvelukeskuksessa sijaitsevia liiketiloja sekä omistaa ja hallita omistamiaan tontteja. Aiemmin tyhjänä olleet liiketilat ovat rasittaneet yhtiön taloutta merkittävästi. Vuonna 2017 yhtiön omistamat tilat saatiin vuokrattua kokonaisuudessaan. Yhtiön tavoitteena vuonna 2019 on myydä omistamansa tontti ja minimoida toiminnan kustannuksia. Yhtiön toiminta pyritään kääntämään lähivuosien aikana voitolliseksi.

Koy Riihikallion päiväkotikeskus omistaa tilat, joissa toimii kunnan päiväkotit. Yhtiön omistamissa tiloissa nousi vuoden 2017 aikana esiin sisäilmaongelmia. Kiinteistöyhtiö käynnisti sisäilmatutkimusten mukaiset korjaukset joulukuussa 2017. Rakentaja otti vastuun korjaustöistä loppukeväästä 2018. Korjaustoimet saatiin päätöksen vuoden loppuun mennessä. Kiinteistön korjauksista, rakennusvirheiden selvittelystä lisääntyneestä hallinnointityöstä aiheutui kiinteistöyhtiölle merkittäviä kustannuksia. Neuvottelut rakennusyhtiön kanssa korjauskustannusten, vuokranmenetyksen ja yhtiölle aiheutuneen muun taloudellisen vahingon korvaamisesta, olivat vielä kesken tilikauden päättyessä.

Tuusulan kunnan kiinteistöt Oy tuottaa asiakkailleen turvallisia, laadukkaita ja kohtuuhintaisia koteja erilaisiin asumisen tarpeisiin. Valtuusto päätti 4.6.2018 purkaa yhtiön vuokra-asuntorahastoon perustuvan rahoitusmallin sekä vahvistaa yhtiön omaa pääomaa muuntamalla kunnan antamia lainasaamisia oman pääoman ehtoiksi sijoituksiksi. Toimenpiteiden tavoitteena helpottaa yhtiön uudisrakennuskohteiden rahoitusta ja turvata näin yhtiön toiminnan kasvua pitkällä tähtäimellä.

Kunnan tavoitteena on keskittyä ydintoimintoihinsa sekä tehostaa pääoman käyttöä sekä keskittää vuokra-asumispalvelut Tuusulan kunnan kiinteistöt Oy:öön. Kunta jatkaa edelleen kunnan perustoiminnan kannalta tarpeettomaksi jääneiden kiinteistöjen, rakennusten ja asuntojen myyntiä ja myyntikuntoon jalostamista.

5.4 Arvio konsernin tulevasta kehityksestä

Konserniyhtiöiden toimintaan ei kokonaisuutena ole odotettavissa merkittäviä muutoksia vuonna 2019. Tytäryhtiöiden kasvuhankkeet saattavat aiheuttaa tarpeita konsernirakenteen kehittämiseksi, kuten uusien tytär- tai osakkuusyhteisöjen perustamiselle tai purkamiselle. Kiinteistö Oy Hyrylän Ostoskeskus on päätetty purkaa vapaaehtoisen selvitystilamenettelyn kautta ylimääräisen yhtiökokouksen päätöksellä 14.12.2018.

5.5 Konsernivalvonnan järjestäminen

Valtuusto määrittelee omistajapolitiikan linjaukset sekä hyväksyy vuosittaisissa talousarvioissa tytäryhteisöille kunnan strategiaan sekä yhteisön liiketoi-

mintaan pohjautuvia toiminnallisia ja taloudellisia tavoitteita. Tuusulan kunnan omistajapoliittiset linjaukset määritellään ja viedään päätöksentekoon vuoden 2018 aikana.

Tytäryhteisön hallitus vastaa yhteisön asianmukaisen taloudenhoidon järjestämisestä. Konsernijohto pyrkii tukemaan asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Tytäryhteisöt toimittavat kuntaan sen edellyttämät tiedot tytäryhteisöjen tulos-, rahoitus- ja investointisuunnitelmista sekä yhteisöjen toimintaan liittyvistä olennaisista riskeistä ja epävarmuustekijöistä. Kunnan tytäryhteisön ja kuntayhtymien on annettava kunnanhallitukselle kuntakonsernin taloudellisen aseman arvioimiseen ja sen toiminnan tuloksen laskemiseen tarvittavat tiedot.

Konsernijohto seuraa säännöllisesti tytäryhteisöjen toiminnan tuloksellisuutta. Tytäryhteisön tulee antaa seurantaa varten kunnalle kolmannesvuosittain raportti sille asetettujen tavoitteiden toteutumisesta, toiminnan ja talouden kehittymisestä sekä arvio niihin liittyvistä riskeistä. Tytäryhtiöiden toimitusjohtajat raportoivat yhtiöiden toiminnasta kunnan osavuositarkastusten yhteydessä.

Tytäryhteisöjen hallitusten kokoonpano ja nimittäminen

Kunnan konsernijaosto päättää hallitusjäsen ehdokaiden nimeämisestä tytäryhteisöjen hallituksiin. Hallitusjäsen ehdokkaiksi tulee nimetä ja valita tasavertaisesti tasapuolisesti naisia ja miehiä. Tytäryhteisöjen hallituksiin voidaan nimetä kuntakonsernin ulkopuolisia henkilöitä, mikäli se on kuntakonsernin kokonaisedun näkökulmasta perusteltua.

Tytäryhteisöjen hallituksella tulee kollektiivina olla toimialan tuntemuksen lisäksi riittävä liiketoiminnan ja talouden osaaminen sekä kyky ohjata toimitusjohtajaa yhteisölle asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi

Tytäryhteisön velvollisuus hankkia kunnan ennakkokanta

Yhteisön hallituksen on hankittava jo asian valmisteluvaiheessa konsernijohtoon kanta yhtiön näkökulmasta merkittäviin toimenpiteisiin, kuten tuleviin konserni- ja yhtiöjärjestelyihin, merkittäviin muutoksiin liiketoiminnassa sekä merkittäviin investointeihin ja sitoumuksiin.

Tavoitteiden asettamista ja toteutumista koskeva arviointi

Vuodelle 2018 asetetut tavoitteet saavutettiin pääsääntöisesti. Yhtiökohtainen selvitys on tilinpäätöskirjan liitteessä.

Keskitettyjen konsernitoimintojen käyttö

Kuntakonserniin kuuluvien yhteisöjen tulee selvittää tukipalveluja (esimerkiksi hallinto-, taloushallinto-, maksuliike-, tietohallinto-, materiaali-, ateria-, tilapalveluja) hankkiessaan konsernin muiden yhteisöjen tarjoamat palvelut ja niiden kilpailukykyisyys. Hankintalain mukaan kuntien lisäksi myös kuntien määräysvallassa olevien yhteisöjen tulee kilpailuttaa hankintansa. Hankinnoissa on noudatettava hankintalain-säädäntöä ja Tuusulan kunnan hankintasääntöä soveltuvin osin.

Muuan muassa maksuliikenteen ja likviditeetin hallinnassa on käytössä konsernitili. Rahoituksen osalta kunta on erillisen harkinnan mukaan tukenut tytäryhteisöjä takauksilla, vuonna 2017 päätettiin taakusten antamisesta Tuusulan kunnan kiinteistöt Oy:n lainarahoitukseen.

Riskienhallintajärjestelmien toimivuus tytäryhteisöissä

Kukin tytäryhtiö vastaa omasta riskienhallinnastaan. Vahinkovastuu on tytäryhteisöillä. Tarvittavat vakuutukset otetaan konsernin johdon määräämästä vakuutusyhtiöstä, kun se on konserniedun mukainen. Tytäryhtiöt raportoivat toiminnastaan konserniohjeen mukaisesti kolme kertaa vuodessa. Myös kunnan sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan menettelyt ovat soveltuvin osin kunnan tytäryhteisöjen käytössä.

Konsernitilinpäätös ja sen tunnusluvut

KONSERNITULOSLASKELMA

	1.1.-31.12.2018		1.1.-31.12.2017	
	1 000 €		1 000 €	
Toimintatuotot		249 917		106 204
Valmistus omaan käyttöön		369		227
Toimintakulut		-448 719		-294 663
Osuus osakkuusyhteisöjen voitosta (tappiosta)		-162		-165
Toimintakate		-198 595		-188 397
Verotulot		179 050		177 954
Valtionosuudet		40 116		38 309
Rahoitustuotot ja -kulut				
Korkotuotot		56	109	
Muut rahoitustuotot		483	585	
Korkokulut		-1 591	-1 511	
Muut rahoituskulut		-312	-328	-1 145
Vuosikate		19 207		26 720
Poistot ja arvonalentumiset				
Suunnitelman mukaiset poistot	-21 401		-20 286	
Tilikauden yli- ja alipariarvot	-60		-58	
Arvonalentumiset	-6		0	
Satunnaiset erät	-576	-22 043	157	-20 186
Tilikauden tulos		-2 836		6 534
Tilinpäätössiirrot		-12		-118
Tilikauden verot		20		-18
Laskennalliset verot		-201		-111
Vähemmistöosuudet		145		35
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)		-2 884		6 321
TULOSLASKELMAN TUNNUSLUVUT		2018		2016
<i>Toimintatuotot / toimintakulut, %</i>		55,7 %		36,0 %
<i>Vuosikate / poistot, %</i>		90 %		132 %
<i>Vuosikate, € / asukas</i>		497		690
<i>Asukasmäärä</i>		38 644		38 706

V.2018 toimintatuotot ja toimintakulut sisältävät Keu SoTe kuntayhtymän kuittauslaskutukseen liittyvät tapahtumat 49,839 Meur (eliminoitu omistusosuuden mukainen osuus). Kirjauksilla ei vaikutusta toimintakatteeseen, ja tilikauden tulokseen. Vertailukelpoinen toimintatuottojen/toimintakulujen suhde v.2018:

<i>Toimintatuotot / toimintakulut, %</i>	50,2 %	36,0 %
--	--------	--------

Rahoituslaskelma ja sen tunnusluvut

Toiminnan rahoituksen riittävyyttä tilikauden aikana arvioidaan rahoituslaskelman ja siitä laskettavien tunnuslukujen avulla. Jäljempänä olevassa taulukossa on konsernin rahoituslaskelma ja siitä lasketut tunnusluvut vuonna 2018.

Investointien tulorahoitusprosentti = $100 \times \text{Vuosisikate} / \text{Investointien omahankintameno}$. Investointien omahankintamenolla tarkoitetaan rahoituslaskelman käyttöomaisuusinvestointeja, joista on vähennetty rahoituslaskelmaan merkityt rahoitusosuudet.

Investointien tulorahoitusprosentti -tunnusluku kertoo, kuinka paljon investointien omahankintamenosta on rahoitettu tulorahoituksella.

Lainanhoitokate (= Vuosisikate + korkokulut) / (korkokulut + lainanlyhennykset) kertoo kunnan tulorahoituksen riittävyyden vieraan pääoman korkojen ja lyhennysten maksuun.

Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta. Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä ilmaisee, kuinka paljon rahavirrasta jää nettoantolainaukseen, lainojen lyhennyksiin ja kassan vahvistamiseen. Jos luku on negatiivinen, menoja katetaan kassavaroja vähentämällä tai ottamalla lisää lainaa. Investointien omarahoituksen toteutumista pidemmällä aikavälillä voidaan seurata laskemalla toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuoden ajalta. Omarahoitusvaatimus täyttyy, jos kertymä viimeksi päättyneenä tilinpäätösvuonna on positiivinen.

Kassan riittävyys(pv) = $365 \text{ pv} \times \text{rahavarat } 31.12./ \text{Kassasta maksut tilikaudella}$. Konsernin maksuvalmiutta kuvataan kassan riittävyytenä päivissä. Tunnusluku ilmaisee, monenko päivän kassasta maksut voidaan kattaa konsernin rahavaroilla.

TUUSULAN KUNTAKONSERNI

KONSERNIN RAHOITUSLASKELMA JA SEN TUNNUSLUVUT

	2 018	2 017
	1 000 €	1 000 €
Toiminnan rahavirta		
Tulorahoitus		
Vuosikate	19 207	26 720
Satunnaiset erät	-576	157
Tilikauden verot	20	-18
Tulorahoituksen korjauserät	-6 967	-7 858
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-50 444	-58 662
Rahoitusosuudet investointimenoihin	1 402	214
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	9 710	18 274
Toiminnan ja investointien rahavirta	-27 648	-21 173
Rahoituksen rahavirta		
Antolainauksen muutokset		
Antolainasaamisten lisäykset-/vähennykset+	-348	0
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	18 120	13 964
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-2 542	-1 560
Lyhytaikaisten lainojen muutos	3 998	-1 490
Oman pääoman muutokset	-15	-24
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	316	338
Vaihto-omaisuuden muutos	53	69
Saamisten muutokset	-1 034	117
Korottomien velkojen muutokset	8 931	6 616
Rahoituksen rahavirta	27 479	18 032
Rahavarojen muutos	-168	-3 141
Rahavarat 31.12., 1000 €	21 390	21 558
Rahavarat 1.1., 1000 €	21 558	24 750

RAHOITUSLASKELMAN TUNNUSLUVUT

<i>Investointien tulorahoitus -%</i>	39,2	45,7
<i>Lainanhoitokate</i>	1,1	1,2
<i>Kassan riittävyys, pv*</i>	17,6	22,1
<i>Asukasmäärä</i>	38 644	38 706
<i>Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä</i>	-60 407	-53 932
<i>5 vuodelta, 1000 €</i>		

Kassan riittävyys, pv*, korjattu v.2017 tunnusluku

Konsernin omavaraisuus- % [=100*(oma pääoma + konsernireservi + poistoero ja vapaaehtoiset varaukset) / (koko pääoma - saadut ennakot)]

Tunnusluku mittaa konsernin vakavaraisuutta, alijäämäisten tulosten sietokykyä ja kykyä selviytyä sitoumuksista pitkällä aikavälillä.

Konsernin lainakanta 31.12.: [=vieras pääoma - (saadut ennakot + ostovelat + siirtovelat + muut velat)]

Konsernin lainat €/asukas: Asukaskohtainen lainamäärä lasketaan jakamalla konsernin lainakanta tilinpäätösvuoden päättymispäivän mukaisella kunnan asukasmäärällä.

Lainasaamiset 31.12. [=sijoituksiin merkityt jvk -lainasaamiset ja muut lainasaamiset]

Kuntakonsernin taseen loppusumma oli 438,7 milj. euroa ja 99,8 milj. euroa eli 29,4 % suurempi kuin emoyhteisön taseen loppusumma. Erosta valtaosa johtui kunnan kokonaan tai osittain omistamien vuokrataloyhtiöiden omaisuudesta ja pääomasta. Vuokratalojen omistus lisäsi ennen kaikkea kunnan vierasta pääomaa: kun emokunnan lainakanta oli vuoden lopussa 98,6 milj. euroa oli kuntakonsernin lainakanta 162,9 milj. euroa. Vuokratalot eivät kuitenkaan asiallisesti rasittaneet kunnan taloutta, sillä lainojen korot ja lyhennykset kuten talojen hoitomenotkin maksettiin kertyneillä vuokrilla.

KONSERNITASE JA SEN TUNNUSLUVUT

	31.12.2018	31.12.2017		31.12.2018	31.12.2017
	1 000 €	1 000 €		1 000 €	1 000 €
VASTAAVAA			VASTATTAVAA		
A. PYSYVÄT VASTAAVAT	395 815	366 738	A. OMA PÄÄOMA	200 705	201 284
I Aineettomat hyödykkeet	5 139	3 006	I Peruspääoma	127 516	127 516
Aineettomat oikeudet	3 317	2 303	III Arvonkorotusrahassto	0	0
Muut pitkävaik. menot	1 679	703	IV Muut omat rahastot	9 342	9 216
Ennakkomaksut	144	0	V Ed. tilikausien yli-/ alijäämä	66 731	58 231
II Aineelliset hyödykkeet	385 760	359 878	VI tilikauden yli- / alijäämä	-2 884	6 321
Maa- ja vesialueet	66 311	57 928	B. VÄHEMMISTÖOSUDET	1 616	1 764
Rakennukset	208 167	190 303	C. PAKOLLISET VARAUKSET	2 552	3 201
Kiinteät rakenteet ja laitteet	91 097	77 919	Eläkevaraukset	23	23
Koneet ja kalusto	10 322	9 386	Muut pakolliset varaukset	2 529	3 178
Muut aineelliset hyödykkeet	656	633	D. TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	1 731	1 428
Ennakkomaksu ja keskeneräis.	9 205	23 710	Valtion toimeksiannot	137	110
III Sijoitukset	4 916	3 854	Lahjoitusrahastojen pääomat	1 501	1 216
Osakkuusyhteisöosuudet	941	930	Muut toimeksiantojen pääomat	94	102
Osakkeet ja osuudet	3 447	2 742	E. VIERAS PÄÄOMA	232 047	199 967
Muut lainasaamiset	321	4	I Pitkäaikainen	142 530	126 181
Muut saamiset	208	177	Lainat rah ja vak.laitoksilta	126 980	111 231
B. TOIMEKSIANTOJEN VARAT	415	429	Lainat julkisyhteisöiltä	67	69
Valtion toimeksiannot	162	164	Saadut ennakot	0	0
Lahjoitusrahastojen erityiskatteet	163	167	Lainat muilta luotonantajilta	4 269	4 304
Muut toimeksiantojen varat	90	99	Ostovelat	2	2
C. VAIHTUVAT VASTAAVAT	42 421	40 477	Muut velat/Liittymismaksut	11 179	10 543
I Vaihto-omaisuus	2 047	2 071	Siirtovelat	0	0
Aineet ja tarvikkeet	1 609	1 622	Laskennalliset verovelat	33	33
Keskeneräiset tuotteet	438	449	II Lyhytaikainen	89 517	73 785
Valmiit tuotteet / tavarat			Lainat rah ja vak.laitoksilta	31 189	27 242
Ennakkomaksut			Lainat julkisyhteisöiltä	339	424
II Saamiset	18 985	16 848	Lainat muilta luotonantajilta	100	100
Pitkäaikaiset saamiset	2 819	2 836	Saadut ennakot	7 869	3 628
myyntisaamiset	0	34	Ostovelat	17 881	12 269
lainasaamiset	2 714	2 801	Muut velat	5 680	4 063
muut saamiset	106	1	Siirtovelat	25 794	25 593
siirtosaamiset	0	0	Laskennalliset verovelat	665	465
Lyhytaikaiset saamiset	16 165	14 012	III Rahoitusarvopaperit	2 825	641
myyntisaamiset	7 563	6 098	Osakkeet ja osuudet	8	8
lainasaamiset	0	0	Sij. Rahamarkkina-instrumentteihin	687	618
muut saamiset	2 607	2 671	Muut arvopaperit	2 129	15
siirtosaamiset	5 995	5 243	IV Rahat ja pankkisaamiset	18 565	20 917
III Rahoitusarvopaperit	2 825	641	VASTAAVAA YHTEENSÄ	438 652	407 644
Osakkeet ja osuudet	8	8	VASTATTAVAA YHTEENSÄ	438 652	407 644
Sij. Rahamarkkina-instrumentteihin	687	618	TASEEN TUNNUSLUVUT	2018	2017
Muut arvopaperit	2 129	15	omavaraisuusaste, %	46,6	49,8
IV Rahat ja pankkisaamiset	18 565	20 917	suhteellinen velkaantuneisuus, %	47,8	61,6
VASTAAVAA YHTEENSÄ	438 652	407 644	velat ja vastuut prosenttia käyttötuloista	54,4	69,1
			kertynyt ylijäämä (alijäämä), 1000 €	63 847	64 552
			kertynyt ylijäämä (alijäämä), €/as	1 652	1 668
			lainat, €/as	4 217	3 704
			lainakanta 31.12., 1000 €	162 944	143 371
			lainasaamiset 31.12., 1000 €	321	4
			asukasmäärä	38644	38706

Alla vertailukelpoinen Velat ja vastuut tunnusluku.

Alla olevassa v. 2018 tunnusluvun laskennassa ei ole huomioitu Keu Sote kuntayhtymän kuitauslaskutukseen liittyvää 49,839 Meur myyntituloa (eliminoitu omistusosuuden mukainen osuus).

velat ja vastuut prosenttia käyttötuloista 55,4 69,1

6. TILIKAUDEN TULOKSEN KÄSITTELY JA TALouden TASAPAINOTTAMIS- TOIMENPITEET

KUNNAN JA VESIHUOLTOLIIKELAITOKSEN TILIKAUDEN TULOKSEN KÄSITTELY

Tilikauden tulos on - 2 315 650,36 euroa. Kunnanhallitus esittää kunnanvaltuustolle, että

- tilivuoden 2018 alijäämä - 2 315 650,36 euroa kirjataan omaan pääomaan tilikauden yli-/alijäämä -tilille.

ME TEEMME YHDESSÄ UUTTA TUUSULAA – PORMESTARIOHJELMASTA KOHTI KUNTASTRATEGIAA 2018-2021

Tuusulan kunta päätti johtamisjärjestelmänsä uudistamisesta vuonna 2016 ja siirtyi pormestarihallintoon valtuustokauden vaihtuessa 1.6.2017. Tuusulan uuden strategian perustasta päätettiin joulukuussa 2017 ja strategiakokonaisuudesta maaliskuussa 2018. Vuoden 2018 tavoitteiden valmistelun pohjana toimi toukokuussa 2017 laadittu pormestariohjelma, sen päämäärät ja siinä asetetut tavoitteet.

Uutta strategiaa rakennettiin osallistavassa prosessissa, joka käynnistyi jo vuonna 2016. Strategiaa valmisteltiin yhteistyössä asukkaiden, kunnan henkilöstön, luottamushenkilöiden ja sidosryhmien kanssa. Tämän työn pohjalta strategiaperusta päätettiin valtuustokaudelle 2017 - 2021. Tuusulan strategiaperusta sisältää vision, toimintatavat ja päämäärät. Strategiaperustaa täydentävät valtuustokaudelle asetetut tavoitteet ja indikaattorit.

Strategia ohjaa talousarviokehityksen ja taloussuunnitelman valmistelua sekä talousarvioon liittyvien tavoitteiden laadintaa. Koska strategian uudistamistyö oli vielä kesken syksyllä 2018, laadittiin vuoden 2018 tavoitteet voimassa olleen pormestariohjelman pohjalta.

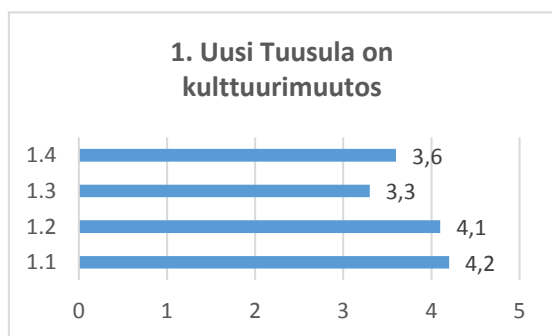
Vuoden 2018 tavoitteet, toimenpiteet ja toteutusohjelmat

Pormestariohjelma valtuustokaudelle 2017-2021 julkaistiin toukokuussa 2017. Pormestariohjelmassa on kuvattu, että millainen Uusi Tuusula on sekä mihin suuntaan ja miten kuntaa kehitetään.

Miten pormestariohjelma muuttuu todeksi vuonna 2018 - entä sitä seuraavina vuosina tällä valtuustokaudella? Pormestariohjelman linjausten pohjalta valmisteltiin kunnan vuoden 2018 tavoitteita ja toimenpiteitä. Valmistelu tapahtui yhdessä toimialojen johtoryhmien ja kunnan johtoryhmän kanssa touko-lokakuun välisenä aikana. Luonnokset tavoitteiksi olivat kunnanhallituksen kommentoitavana elokuun seminaarissa ja lautakuntien kommentoitavana syyskuussa osana talousarviokäsittelyä.

Vuosittavoitteet ja toimenpiteet rakentuvat pormestariohjelman päämäärien ja uuden Tuusulan rakentamisen ympärille.

Seuraavilla sivuilla esitetään yhteenveto vuoden 2018 tavoitteiden ja toimenpiteiden etenemisestä koottuna päämäärittäin. Tavoiteseurannat teksteineen ja arvioineen on koottu tilinpäätöskirjan loppuun.

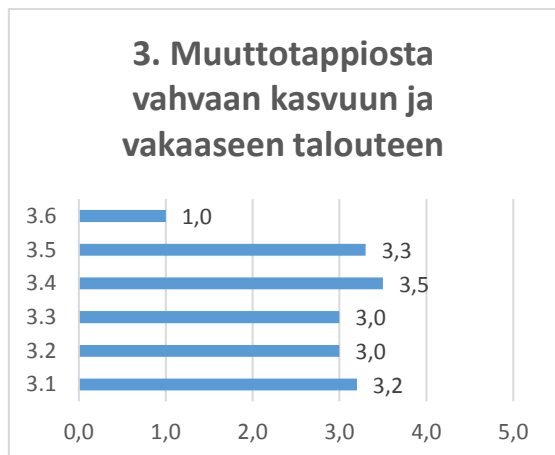

Ensimmäisen päämäärän osalta onnistuttiin asukkaiden osallisuuden ja asiakaslähtöisyyden lisäämisessä sekä viestinnässä ja ketterissä kokeiluissa.

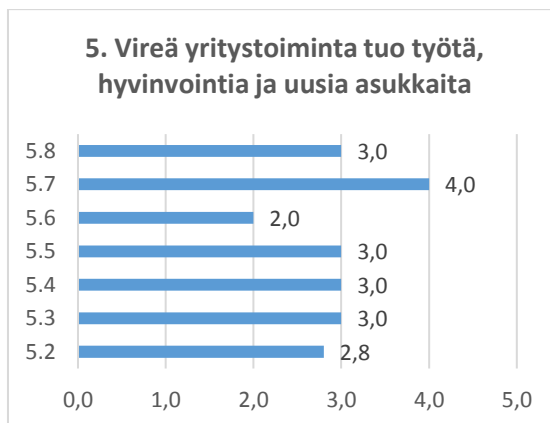
Toisen päämäärän saavuttamisessa tehtiin hyvää työtä Keusote-kuntayhtymä valmistelussa. Digitalisaation edistämistä edettiin aiottua hitaammin.

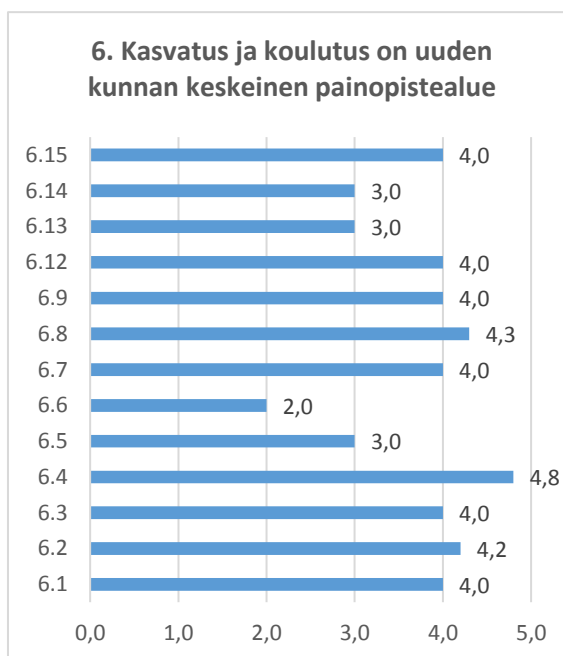
Kolmannen päämäärän osalta ei onnistuttu parantamaan kunnan sisäistä liikennettä tavoitellusti. Kasvupanostuksia tehtiin merkittäväillä infrainvestoinneilla, jotka luovat edellytyksiä tulevaisuuden kasvulle.

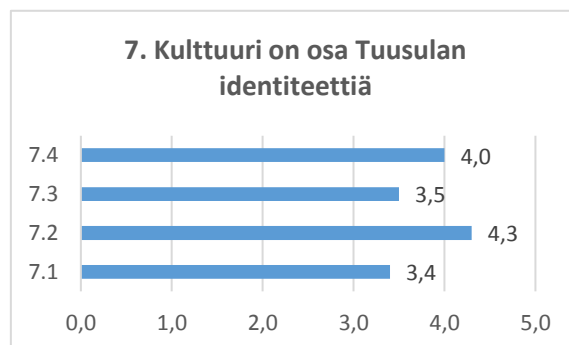
Neljännän päämäärän edistämistä onnistuttiin Tuusulanjärven ja -jokialueiden kehittämisprojektin eteenpäinviennissä.

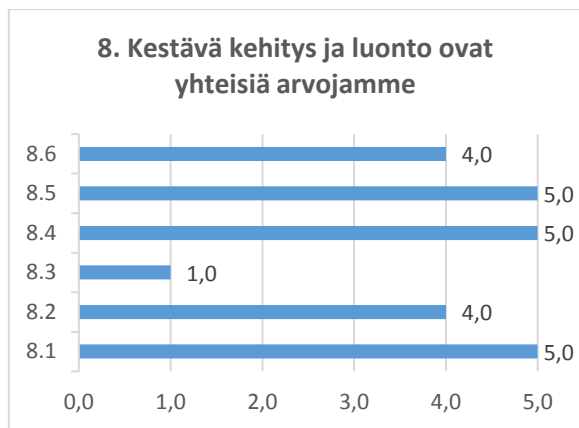
Viidennen päämäärän osalta onnistuttiin matkailun edellytysten parantamisessa.

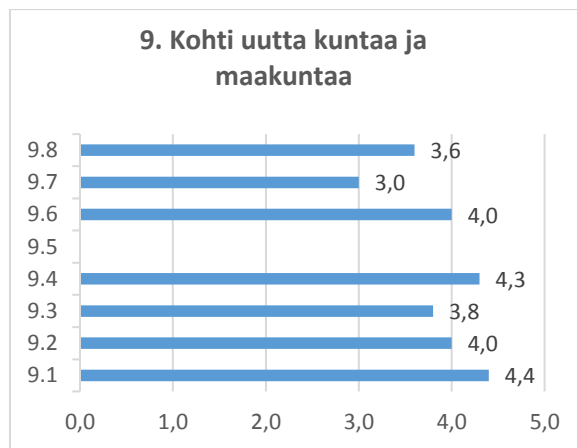
Kuudennen päämäärän onnistumisia oli paljon. Etenkin varhaiskasvatuksessa onnistuttiin avoimen varhaiskasvatuksen ja kerhotoiminnan kehittämisessä.

Seitsemännän päämäärän osalta tehtiin vahvaa työtä kulttuuritarjonnan monipuolisuuden ja yhteisöllisyyden osalta.

Kahdeksannen päämäärän onnistumisia olivat luonnonsuojelualueiden perustamisen askeleet sekä lasten luontosuhteen vahvistaminen varhaiskasvatuksessa.

Yhdeksannen päämäärän onnistumisia oli kunnan uuden organisaatorakenteen kehittäminen sekä Keusote-valmistelun läpivienti.

STRATEGIAN SEURANTA

Strategian toteutumista seurataan vuositavoitteiden, niihin liitettyjen toimenpiteiden ja toteutusohjelmien etenemisen sekä ohjelma- ja projektisalkun seurannan avulla.

Tavoitteiden toteutumista arvioitiin vuoden 2018 aikana kunkin toimenpiteen kohdalla asteikolla 1–5 ja etenemisestä raportoitiin osavuosisikatsausten ja toimintakertomuksen yhteydessä kuntatasoisena kokonaiskuvana. Lisäksi lautakunnat seurasivat omalle toimialueelleen kuuluvien vuositavoitteiden, toimenpiteiden ja toteutusohjelmien etenemistä.

Tuusulan kunta seuraa valtuustokaudelle asetettujen päämäärien edistymistä indikaattoreiden avulla. Vuoden 2018 talousarvioprosessissa määritettiin vuonna 2018 seurattavat indikaattorit pormestariohjelmaan perustuen.

Indikaattoreiden muutoksen seuraaminen auttaa arvioimaan, miten pormestariohjelmassa ja strategiassa asetetut päämäärät etenevät valtuustokauden aikana. Koko valtuustokauden ajan tarkasteltavia indikaattoreita seurataan vuosittain toimintakertomuksen ja tilinpäätöksen sekä

osin myös osavuosisikatsausten yhteydessä. Valtuustokauden viimeisenä vuotena tehdään kokonaisarvio indikaattoreiden kehityksestä.

Indikaattorit vuonna 2018

Tavoitteet ja talousarvio vuodelle 2018 on laadittu pormestariohjelman pohjalta. Uuden strategian päämääriä tukevat indikaattorit vuosille 2019 – 2021 määriteltiin strategian uudistamisen yhteydessä. Vuonna 2018 seurattiin indikaattoreita, jotka on koottu strategiatyön vielä ollessa kesken.

1. Väestö, osuus seudun väestönkasvusta

Tavoitteena on päästä valtuustokaudella samaan kasvuvauhtiin kuin Helsingin seutu *) keskimäärin.

Indikaattori kuvaa kunnan vetovoimaa, kilpailukykyä ja asemaa Helsingin seudulla. Väestönkasvusta seuraa verotulopohjan myönteinen kehitys. Väestön tasapainoinen ikärakenne ja edullinen huoltosuhte kertovat kunnan elinvoimasta. Nämä mahdollistavat monipuoliset palvelut.

*) Helsinki, Espoo, Vantaa, Kauniainen ja Kuuma-kunnat

Toteuma 2013	Toteuma 2014	Toteuma 2015	Toteuma 2016	Toteuma 2017	Toteuma 2018
Helsingin seudun väestönkasvu	Helsingin seudun väestönkasvu	Helsingin seudun väestönkasvu	Helsingin seudun väestönkasvu keskimäärin	Helsingin seudun väestönkasvu keskimäärin	Helsingin seudun väestönkasvu keskimäärin

keskimäärin 1,25 % Tuusulan väestönkasvu 0,5 %	keskimäärin 1,4 % Tuusulan väestönkasvu 0,2 %	keskimäärin 1,3 % Tuusulan väestönkasvu 0,7 %	1,3 % Tuusulan väestönkasvu 0,35%	1,3 % Tuusulan väestönkasvu 0,2%	1,2 % Tuusulan väestönkasvu 0,0%
--	---	---	--	---	---

Valtuustokaudella 2013 - 2017 Tuusulan väestönkasvu oli vaatimatonta, keskimääräinen kasvu oli ainoastaan 0,34 % / vuosi. Tuusulan väestönkasvussa tapahtui käänne vuonna 2012, jolloin Tuusula lakkasi saamasta kotimaista muuttovoittoa. Vielä 2000-luvun alkuvuosina kotimainen muuttoliike toi Tuusulaan useiden satojen henkien väestönkasvun vuosittain. Muuttovoiton hiipumiseen vaikuttivat eteläisten osien tonttitarjonnan vähäisyys sekä tarkastelukaudella vallinnut heikko taloussuhdanne.

Vuonna 2015 nähtiin käänne positiivisempaan ja kunnan kotimainen muuttovoitto oli 60 henkeä ja kunta kasvoi 0,7 % edellisvuodesta (253 henkeä). Vuonna 2016 kasvu hiipui jälleen, kunnan väestö kasvoi vain 136 hengellä kotimaisen muuttovoiton ollessa 1 henkilö. Tuusula jäi valtuustokauden 2013-2017 aikana vuositavoitteestaan kasvaa vähintään samalla vauhdilla kuin Helsingin seutu *) keskimäärin. Helsingin seudun väestömäärä kasvoi tasaisesti koko valtuustokauden vaihdellen 1,25 % ja 1,4% välillä.

Helsingin seudun kasvu on jatkunut tasaisena vuonna 2017 käynnistyneellä valtuustokaudella. Tuusulan väestönkasvu jäi vuonna 2017 0,2%:iin ja

vuonna 2018 väestönkasvua ei saatu lainkaan (-2 hlö, ennakkotieto). Tuusula on tällä valtuustokaudella jäänyt strategian tavoitteisiin ja indikaattoreihin kirjatuihin kasvutavoitteistaan.

Tulevina vuosina vetovoiman lisäämiseksi on tärkeää huolehtia paitsi riittävästä tonttitarjonnasta, myös kunnan palveluiden ja joukkoliikenteen toimivuudesta sekä kuntakeskusten palveluiden monipuolistamisesta ja viihtyisyydestä.

2. Yhdyskuntarakenteen kehittyminen

Tavoitteena on, että vuosina 2018 - 2021 myönnettyjen asuntojen rakennusluvista keskimäärin 95% sijoittuu asemakaava-alueille keskustoihin.

Indikaattori kuvaa yhdyskuntarakenteen eheytymistä ja sen myönteisiä seurausvaikutuksia, kuten mahdollisuuksia järjestää palvelut kustannustehokkaasti olemassa olevaa infrastruktuuria hyödyntämällä. Keskustojen tiivistyminen luo edellytykset joukkoliikenteen palvelutason parantamiselle, taajamien kaupalliselle kehittämiselle ja nykyistä monipuolisemmalle asuntotuotannolle. Tavoitteena on, että asukastiheys asemakaava-alueilla kasvaa.

Toteuma 2013	Toteuma 2014	Toteuma 2015	Toteuma 2016	Toteuma 2017	Toteuma 2018
Rakennuslupia myönnettiin kaikkiaan 288 huoneistolle. Asemakaava-alueelle näistä sijoittui 274 eli 95,1%	Rakennuslupia myönnettiin kaikkiaan 387 huoneistolle. Asemakaava-alueelle näistä sijoittui 371 eli 95,9%	Rakennuslupia myönnettiin kaikkiaan 153 huoneistolle*. Asemakaava-alueelle näistä sijoittui 124 eli 81%	Rakennuslupia myönnettiin kaikkiaan 186 huoneistolle*. Asemakaava-alueelle näistä sijoittui 139 eli 74,7 % *	Rakennuslupia myönnettiin kaikkiaan 283 huoneistolle*. Asemakaava-alueelle näistä sijoittui 269 eli 95,1 % *	Rakennuslupia myönnettiin kaikkiaan 270 huoneistolle*. Asemakaava-alueelle näistä sijoittui 251 kpl eli 93,0 %*

*Vuoden 2015 tilastoissa on asuinhuoneistojen määrässä poikkeama, koska aiempina vuosina tilastoon on laskettu mukaan myös huoneistoihin liittyviä rakennuslupia kuten esim. laajennuksien, hormien ym. rakennuslupaa vaativia toimenpiteitä. Tilastointitavan muutoksesta johtuen vuosien 2013 ja 2014 toteumat eivät ole vertailukelpoisia vuoden 2015 ja 2016 toteumien kanssa.

Valtuustokauden 2013-2017 tavoitteena oli, että vuosina 2013 – 2017 myönnettyjen asuntojen rakennusluvista keskimäärin 95 % sijoittuu asemakaava-alueille keskustoihin. Vuosina 2013, 2014 ja 2017 tähän tavoitteeseen päästiin, mutta vuosina 2015 ja 2016 asuntorakentaminen näyttää osin siirtyneen keskusta-alueiden ulkopuolelle. Pientalojen rakentaminen hiipui valtuustokauden 2013-2017 aikana huonon taloustilanteen sekä

Etelä-Tuusulan niukan pientalotonttitarjonnan vuoksi.

Vuonna 2018 Tuusulaan valmistui rakennuksia 168 (2017: 205). Valmistuneiden asuntojen määrä oli 81 (293). Rakennuslupia myönnettiin kaikkiaan 270 huoneistolle, joista asemakaava-alueelle sijoittui 93%. Rakennuslupia ja ilmoituksia myönnettiin yhteensä 428 (2017: 469). Lupien ja ilmoitusten lukumäärän lasku johtui osittain rakennusjärjestyksen uudistuksesta, joka heijastui käsiteltävien ilmoitusten lukumäärään. Myönnettyjen rakennuslupien kerrosala oli n. 38 % pienempi verrattuna vuoteen 2017.

Rakennettavien asuntojen määrä saattaa vaihdella vuosittain paljonkin. Jo yksi iso kerrostalokohde saattaa nostaa asuntojen määrää 50 - 100 kappaaleella. Jatkossa positiivisen kehityksen edellytyksenä on jatkuvasti asemakaavoittaa monipuolisia ja kilpailukykyisiä asuntorakentamisalueita olemassa oleviin kuntakeskuksiin. Tällöin muutokin säädellyt hajarakentamisen osuus uusien

asuntojen kokonaistuotannosta pysyy matalalla tasolla ja yhdyskuntarakenne eheytyy. Tällöin myös suurempi osa väestöstä tulee toimivamman joukkoliikenteen piiriin.

3. Kunnan käytössä olevat tilat *) – (brutto) m² / asukas

Tavoitteena vähentää bruttoneliötä/asukas keskimäärin 1 % vuodessa.

Tiivistämällä palveluverkkoamme tuemme kestävä kehityksen tavoitetta ja alennamme kiinteistökustannuksia. Palvelujen keskittäminen tukee osaltaan henkilöstön osaamisen hyödyntämistä ja tarkoituksenmukaista käyttöä. Kiinteistökustannuksia seuraamalla nähdään, paljonko palvelun järjestämisen kustannuksista kuluu kiinteistöjen hoitoon ja ylläpitoon palvelun sisällöllisen tuottamisen lisäksi.

*)Tytäryhtiöiden omistamat kiinteistöt, asuntotoimen hallinnoimat asunto-osakkeet, vuokratilayhtiöt ja TuKuKi:n omistuksessa olevat asunto-osakkeet jätetään laskennasta pois.

Toteuma 2013	Toteuma 2014	Toteuma 2015	Toteuma 2016	Toteuma 2017	Toteuma 2018
Kunnan käytössä olevat tilat noin 197.306 m ²	Kunnan käytössä olevat tilat noin 196.205 m ²	Kunnan käytössä olevat tilat noin 190.879 m ²	Kunnan käytössä olevat tilat noin 193.413 m ²	Kunnan käytössä olevat tilat noin 191.989 m ²	Kunnan käytössä olevat tilat noin 194.100 m ²
31.12.2013 väkiluku	31.12.2014 väkiluku	31.12.2015 väkiluku	31.12.2016 väkiluku	31.12.2017 väkiluku	31.12.2018 väkiluku
38 125 hlö (ennakkotieto)	38 213 hlö (ennakkotieto)	38 451 hlö (ennakkotieto)	38 595 hlö (ennakkotieto)	38 650 hlö (ennakkotieto)	38 644 hlö (ennakkotieto)
Tiloja noin 5,18 m² / asukas	Tiloja noin 5,13 m² / asukas	Tiloja noin 4,96 m² / asukas	Tiloja noin 5,01 m² / asukas	Tiloja noin 4,97 m² / asukas	Tiloja noin 5,02 m² / asukas
	Tilat /asukas vähentyneet 0,05 m ² , vastaa noin 1 % edellisestä vuodesta	Tilat /asukas vähentyneet 0,17 m ² , vastaa noin 2,8% edellisestä vuodesta	Tilat /asukas lisääntyneet 0,05 m ² , vastaa noin 1,3 % edellisestä vuodesta	Tilat /asukas vähentyneet 0,04 m ² , vastaa noin 0,7% edellisestä vuodesta	Tilat /asukas lisääntyneet 0,05 m ² , vastaa noin 1% edellisestä vuodesta

Vuosina 2014 ja 2015 kunta onnistui vähentämään käytössä olevien tilojen määrää indikaattorin tavoitetason mukaisesti. Vuonna 2014 tilat vähenivät 1 % ja vuonna 2015 kunnan käytössä olevien tilojen bruttoala väheni noin 2,8 % edellisestä vuodesta. Vähennystä selitti tilojen purkaminen (mm. Riihikallion lähipalvelukeskuksen vanhat tilat) sekä tarpeettomien rakennusten ja kiinteistöjen myynti (mm. Ruskelan koulu). Vuonna 2016 lisäyksen selittivät uudet koulu- ja päiväkotikiinteistöt: Roinilan päiväkotikiinteistö, Päijälän koulun ja Notkopuiston päiväkodin laajennus 864 m². Vuonna 2017 tilojen määrä väheni noin 0,7 %. Vuoden aikana purettiin Jokelan

päiväkotikiinteistö 1073 m² ja Tuuskodon virkailijatalot 351 m².

Vuonna 2018 kunnan käytössä olevissa tiloissa tapahtui seuraavia muutoksia:

- Kellokosken, Jokelan ja Amerin päiväkodit sekä Anttilan sauna purettiin
- Leppärannan ”kuivanmaan rakennus” myytiin
- Rykmentinpuistosta rakennukset 10, 11, 27 ja 48 (48 aikaisemmin osittain vuokralla) ostettiin
- Kellokosken koulun laajennus valmistui

Tilat/asukas lisääntyivät 0,05m², joka vastaa noin 1% kasvua edellisvuodesta. Palveluverkon tehostamiseen liittyvän tavoitteen toteutuminen jatkossa edellyttää kunnan palveluverkkoon ja toimintatapaan liittyvien ratkaisujen toteutusta.

4. Talous, toimintakate (=nettomenot) ja lainamäärä € / asukas

Näillä indikaattoreilla ohjataan, että kunta järjestää palvelut tehokkaasti ja taloudellisesti kestäväällä tavalla ja että kunnan talous pysyy vakaalla pohjalla. Valtuustokauden tavoitteena on, että toiminta kasvun ja verorahoituksen kasvun välinen suhde paranee ja kunnan velkaantuminen hidastuu.

Toteuma 2013	Toteuma 2014	Toteuma 2015	Toteuma 2016	Toteuma 2017	Toteuma 2018
Väkiluku 31.12.2013	Väkiluku 31.12.2014	Väkiluku 31.12.2015	Väkiluku 31.12.2016	Väkiluku 31.12.2017	Väkiluku 31.12.2018
Tuusulassa 38 125 hlöä (ennakkotieto)	Tuusulassa 38 213 hlöä (ennakkotieto)	Tuusulassa 38 451 hlöä (ennakkotieto)	Tuusulassa 38 595 hlöä (ennakkotieto)	Tuusulassa 38 650 hlöä (ennakkotieto)	Tuusulassa 38 644 hlöä (ennakkotieto)
nettomenot 175.231.000€	nettomenot 175 205 000 €	nettomenot 179 800 000 €	nettomenot 183 387 000 €	nettomenot 182 667 000 €	nettomenot 191 867 000€
Nettomenot 4.596 € / asukas	Nettomenot 4.585 € / asukas	Nettomenot 4.676 € / asukas	Nettomenot 4.752 € / asukas	Nettomenot 4.726 € / asukas	Nettomenot 4.965 € / asukas

Vuonna 2018 kunnan nettomenot kasvoivat 5,0 %:a. Toimintakatteen kasvua selittävät tontinmyyntitulojen ennakoitua heikompi toteutuma, henkilöstömenojen kasvu, väistötilojen, lämmitys- ja sähkölukujen sekä katujen ja tiestön ylläpidon toimintamenojen nousu.

Vuoden 2017 tilinpäätöksessä kunnan nettomenot vähenivät 0,4 %. Tällöin mm. kilpailukyky sopimus pienensi henkilöstömenoja merkittävästi.

5. Asukas- ja asiakastyytyväisyyden kehittyminen

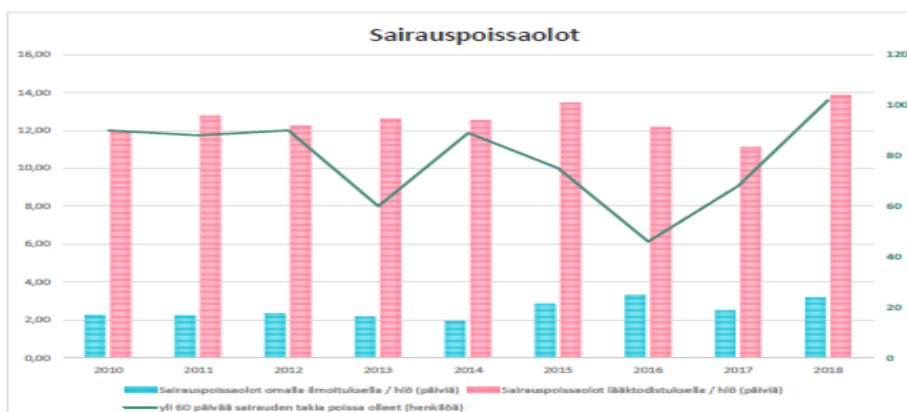
Asukas- ja asiakastyytyväisyyttä seuraamalla varmistamme, että palvelumme ovat oikein kohdennettuja, ajoitettuja ja palveluketjut toimivia. Pyrimme asiakaslähtöisiin palveluratkaisuihin osallistamalla kuntalaiset ja asiakkaat yhä enemmän kehittämistyöhön. Tavoitteena on lisätä

kuntalaisten ja asiakkaiden tyytyväisyyttä kunnan tarjoamiin palveluihin.

Vuonna 2018 ei toteutettu kunnan asukastytyväisyyttä mittaavaa tutkimusta. Seuraava tutkimus toteutetaan keväällä 2019 valtuustokauden ja johtamisjärjestelmän uudistuksen puoliväliarviointiin liittyen.

6. Henkilöstön hyvinvointi ja sairauspoissaolot

Tavoitteenamme on vähentää sairauspoissaoloja ja parantaa työhyvinvointia sekä henkilöstön tyytyväisyyttä johtamiseen ja esimiestyöhön. Seuraamalla henkilöstökyselyn tulosten suuntaa, voimme osaltamme varmistaa oikein mitoitettun hyvinvoivan ja osaavan henkilöstön. Hyvinvoivan henkilöstön ja johtamisen avulla tuemme kunnan palvelutehtävän toteuttamista.

Vuonna 2018 sairauspoissaolot laskivat keskimäärin. Henkilöstöllä sairauspoissaoloja oli keskimäärin 13,7 kalenteripäivää henkilöä kohden (vuonna 2017 13,9 päivää). Sairauspoissaolojen kokonaismäärä nousi verrattuna vuoteen 2017 henkilöstömäärän lisääntyttyä. Henkilöstön poissaolot olivat kalenteripäivinä laskettuna yhteensä 30 934 kalenteripäivää (vuonna 2017 30 608 kalenteripäivää). Lyhyiden sairauspoissaolojen (1-3 päivää) määrä

oli henkilöä kohden keskimäärin 3,9 päivää (vuonna 2017: 4,0) ja osuus sairauspoissaoloista oli 27,88 %. Henkilökunnasta 22,6 %:lla ei ollut lainkaan sairauspoissaolopäiviä (21,2 % vuonna 2017). Työtaturmien aiheuttamat sairauspäivät vähenivät verrattuna vuoteen 2017 ja niitä oli 703 kalenteripäivää. Yksi suurimmista selittävästä tekijöistä oli talvi/kevät 2018, jolloin liukastumisia oli edellistä vuotta vähemmän.

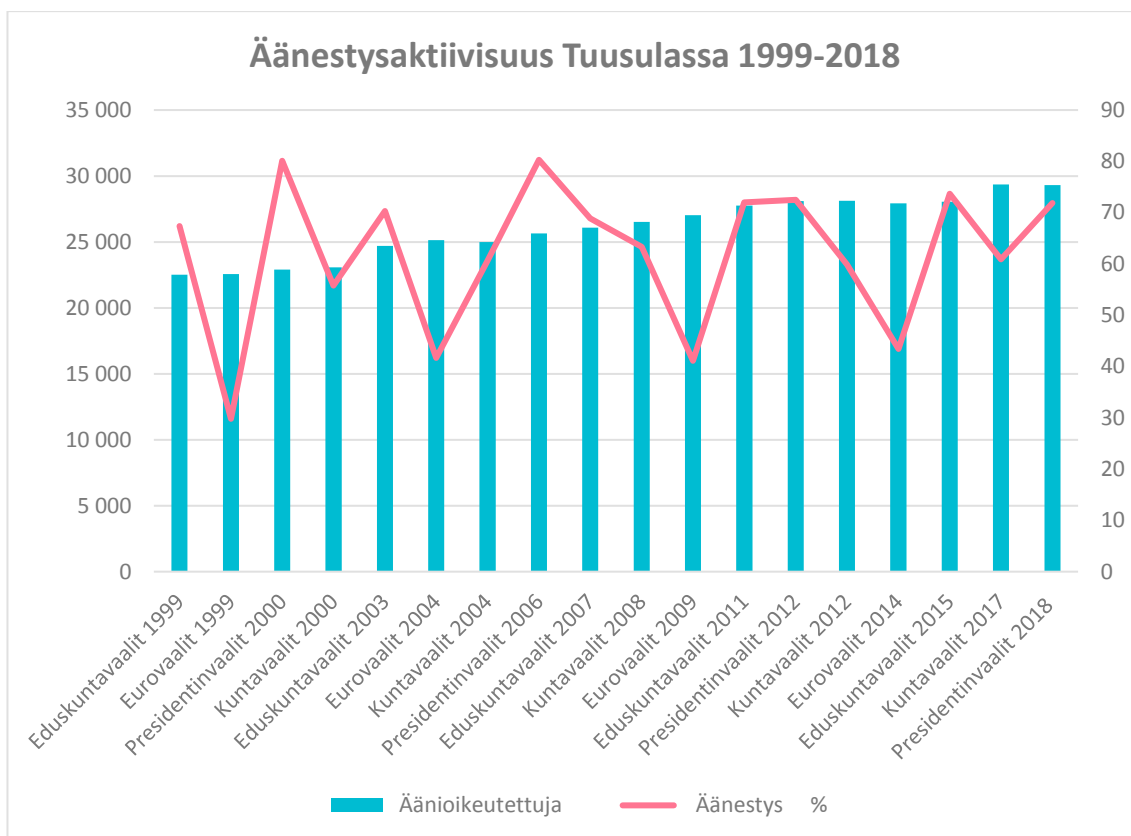

Työtyytyväisyyden mittausta ei tehty vuonna 2018 (toteutetaan joka toinen vuosi). Seuraava työtyytyväisyyskysely toteutetaan syksyllä 2019.

7. Asukkainen osallisuusaste

Äänestysaktiivisuus vaaleissa

Indikaattori mittaa kuntalaisten osallistumista poliittiseen päätöksentekoon. Poliittinen osallistuminen ja tunne siitä, että voi vaikuttaa itseä koskeviin yhteiskunnallisiin asioihin, on tärkeä hyvinvoinnin osa-alue. Edustuksellisen demokration peruslähtökohta on, että kaikki osallistuvat päätöksentekoon, sillä osallistuminen ruokkii myös vastuun tunnetta yhteiskunnasta.

Äänestysaktiivisuudessa on vaihtelua Kuntavaalien, Eduskuntavaalien ja Presidentinvaalien välillä. Presidentinvaaleissa 2018 riitti yksi äänestyskierrös ja äänestysprosentti (71,9%) jäi edellisten vaalien äänestysaktiivisuudesta (72,5%). Kuntavaalien äänestysaktiivisuus nousi vaalien 2012 (59,9%) ja 2017 (60,9%) välillä. Myös eduskuntavaalien äänestysaktiivisuus nousi vaalien 2011 (72%) ja 2015 (73,7%) välillä. Keväällä 2019 nähdään, jatkuuko nouseva trendi. Eurovaaleissa äänestysaktiivisuus on jäänyt alhaiselle tasolle: vuoden 2009 vaaleissa äänestysaktiivisuus oli 41,1% ja 2014 vaaleissa 43,4%

Kehittämisverkostojen toimintaan ja tapahtumiin osallistuvien määrä

Yleistä osallisuutta kuvaavaa indikaattoria on haastava määrittää, sillä ihmiset osallistuvat ja vaikuttavat lukemattomilla eri tavoilla. Kehittämisverkostojen toimintaan ja tapahtumiin osallistumista mittaamalla pyritään kuvaamaan omaehtoisen osallisuuden kehittymistä kunnassa.

Kehittämisverkostotoiminta käynnistyi kesällä 2017 ja vuosi 2018 oli verkostojen ensimmäinen kokonainen toimintavuosi. Kehittämisverkostoissa toteutettiin 40 projektia, 117 tapahtumaa ja niissä tavoitettiin 3 949 henkilöä. Osallistuvan budjetoinnin ideoita saatiin 58.

Asia	Lukumäärä
"Projekteja"	40
Tapahtumia	117
Osallistujia	3949
Osbu-ideoita	58
Keve sis. tilaisuudet	5

8. Kunnan digitalisaatioaste

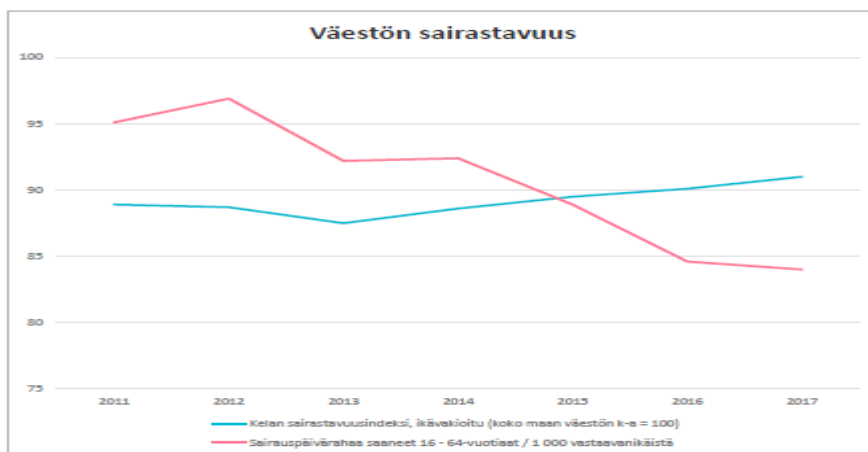
Kunnan digitalisaatioasteen arviointityökalun avulla voidaan tunnistaa, kuinka hyvin kunnassa on otettu käyttöön digitaalisia palveluita tai tehty suunnitelma niiden käyttöönottoon, sekä kuinka kattavasti digitaalisten palveluiden mahdollistama potentiaali on otettu käyttöön.

Kunnan digitalisaatioasteen arviointia ei toteutettu vuonna 2018, koska VM:n tekemä työkalu oli vielä keskeneräinen.

9. Asukkaiden hyvinvoinnin ja onnellisuuden kehittyminen

Väestön sairastavuus (sairauspäivärahaa saaneet, sairastavuusindeksi)

Sairastavuusindeksi kuvaa suomalaisten kuntien ja alueiden väestön sairastavuutta suhteessa koko maan tasoon. Jokaiselle Suomen kunnalle on laskettu rekisteritietojen avulla indeksiluku, joka kertoo, miten tervettä tai sairasta väestö on suhteessa koko maan keskiarvoon (= 100).

Tuusulalaisten sairastavuusindeksi on alhaisempi kuin koko maan indeksi (100), mutta indeksi on viime vuodet ollut nousussa.

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Kelan sairastavuusindeksi, ikävakioitu (koko maan väestön k-a = 100)	88,9	88,7	87,5	88,6	89,5	90,1	91

Elämänlaatunsa hyväksi kokevien osuus

Indikaattori ilmaisee elämänlaatunsa hyväksi tuntevien osuuden asukkaista. Elämänlaadussa on kyse yksilön arviosta elämästään siinä kulttuuri- ja arvoympäristössä, jossa hän elää, ja suhteessa hänen omiin päämääriinsä, odotuksiinsa, arvoihinsa ja muihin hänelle merkityksellisiin asioihin. Elämänlaatua arvioidaan neljällä eri ulottuvuudella (fyysinen, psyykinen, sosiaalinen ja ympäristö). Kokonaisvaltainen kuva väestön hyvinvoinnista edellyttää eri ulottuvuuksien ja näkökulmien huomioon ottamista.

Vuoden 2017 kouluterveyskyselyn mukaan 4. ja 5 lk. oppilaista tyytyväisiä elämäänsä oli 88,7% (toteutetaan joka toinen vuosi). Syksyllä 2018

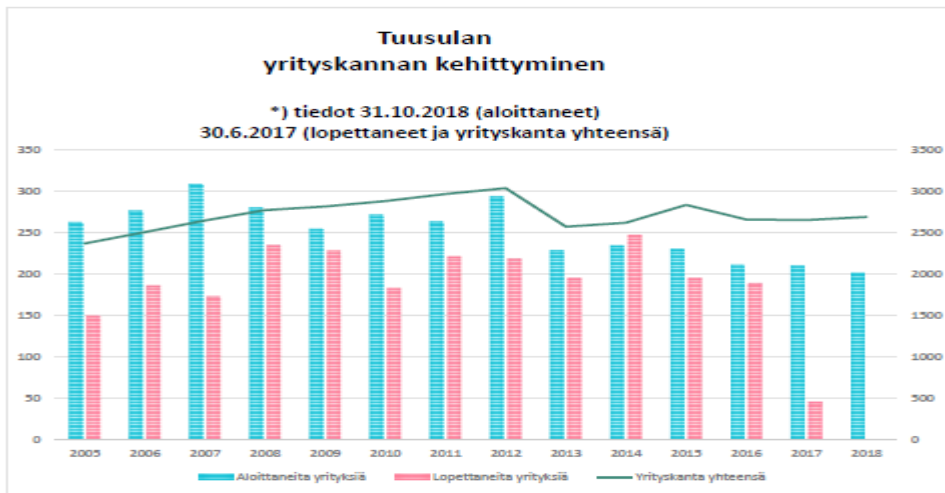
Tuusulassa toteutettiin FinSote-tutkimus, jonka tulokset julkaistaan maaliskuussa 2019. Tutkimus tulee kertomaan tuusulalaisten elämänlaadusta usean indikaattorin valossa.

10. Elinkeinot ja työllisyys

Yritysten määrä

Yritysten määrä kertoo yrityskannan, uusien yritysten ja lopettaneiden yritysten kehityksestä kunnan alueella.

Työpaikkaomavaraisuus

Työpaikkaomavaraisuus kertoo kunnassa sijaitsevien työpaikkojen ja kunnassa asuvan työllisen työvoiman määrän välisen suhteen (kunnassa sijaitsevat työpaikat / kunnassa asuvat työlliset

*100) Tätä kutsutaan perinteiseksi työpaikkaomavaraisuudeksi. Perinteinen työpaikkaomavaraisuus voi olla yli sata prosenttia, vaikka kukaan alueella asuvasta työllisestä työvoimasta ei kävisi samalla alueella töissä.

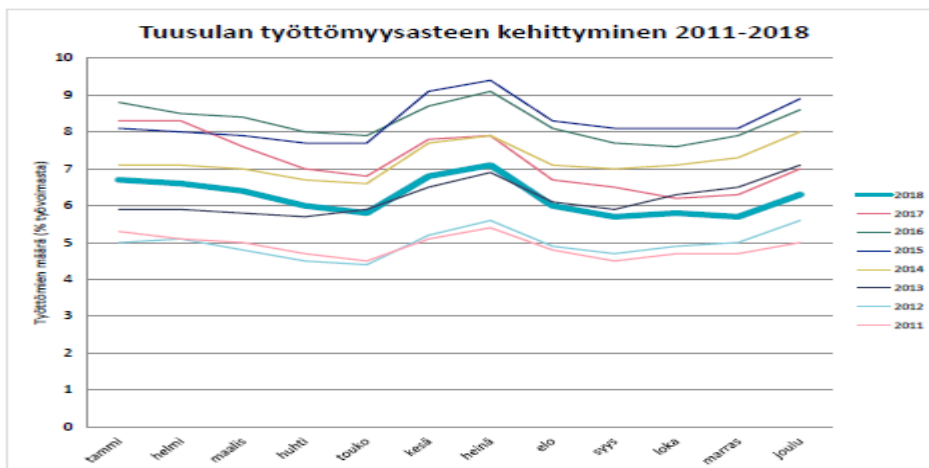
	Hyvinkää - Hyvinge	Järvenpää - Traskända	Kerava - Kervo	Kirkkonummi - Kyrkslätt	Lohja - Lojo	Nurmijärvi	Porvoo - Borgå	Tuusula - Tusby	Vihti - Vichtis	Koko maa - Hela landet	Uusimaa - Nyland
2007	88,2	63,5	65,8	61,2	80,6	57,7	90,4	75,2	60,1	100	103,9
2008	89,8	63,1	67,4	60,8	80,0	59,3	90,2	76,1	60,3	100	103,8
2009	89,2	62,2	67,1	60,7	79,4	58,9	90,2	75,5	60,4	100	103,6
2010	88,8	63,4	70,4	61,4	79,0	59,9	89,7	75,4	60,7	100	103,8
2011	92,1	63,7	71,4	60,1	79,2	60,7	90,3	76,6	60,8	100	103,8
2012	93,6	63,6	74,5	61,9	79,5	61,5	91,1	76,4	60,4	100	103,8
2013	94,3	62,9	74,5	60,5	79,2	61,6	92,2	77,0	60,0	100	103,6
2014	93,2	62,4	73,8	60,4	80,0	60,9	92,0	77,1	61,0	100	103,5

Työpaikkaomavaraisuutta koskevat tilastotiedot päivittyvät viiveellä. Työpaikkaomavaraisuus Tuusulassa oli vuonna 2015 78,9 % ja 2016 78,4 %. Vuoden 2017 luvut ilmestyvät syksyllä 2019.

Työllisyysaste

Työllisyysaste on työllisten prosenttiosuus väestöstä. Virallinen työllisyysaste lasketaan 15-64-vuotiaiden työllisten prosenttiosuutena samanikäisestä väestöstä. Työllinen on henkilö, joka on tutkimusviikolla tehnyt ansiotyötä vähintään tunnin rahapalkkaa tai luontaisesti vastaan tai voittoa

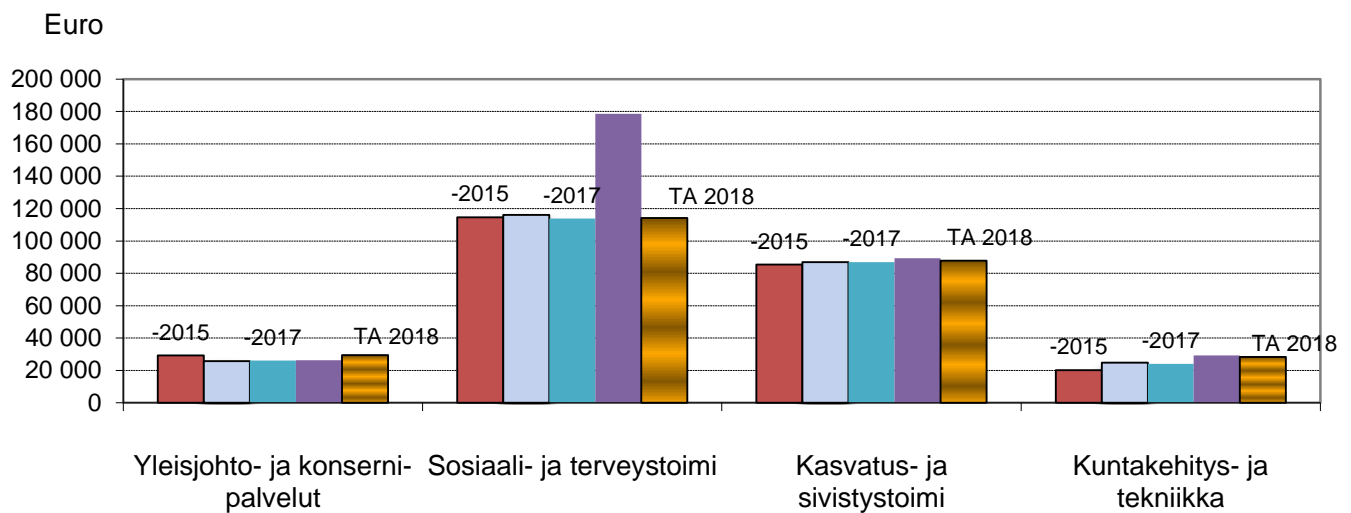
saadakseen, tai on ollut tilapäisesti poissa työstä. Tutkimusviikolla työstä pois ollut henkilö lasketaan työlliseksi, jos poissaolon syy on äitiys- tai isyysvapaa tai oma sairaus tai jos poissaolo on kestänyt alle 3 kuukautta. Työlliset voivat olla palkansaajia, yrittäjiä tai samassa kotitaloudessa asuvan perheenjäsenen yrityksessä palkatta työskenteleviä.

Tuusulassa työttömien kokonaismäärä oli vuoden 2018 lopussa 1 235 henkilöä (2017: 1 371), 6,3 % työvoimasta (2017: 7,0%). Työttömien määrä laski Tuusulassa edellisvuoteen verrattuna 0.7%-yksikköä. Miehiä oli työttömistä 55% (2017: 54,6 %). Pitkäaikaistyöttömiä (yli 1 vuotta työttömänä olleita) oli 403 henkilöä (vuonna 2017: 450), eli 38 % työttömistä (vuonna 2017: 40%, 2016: 42,5 %). Alle 25-vuotiaita oli työttömänä 114 henkilöä (vuonna 2017: 131), mikä on vähemmän kuin edellisvuonna ja 10 % kaikista työttömistä. Avoimia työpaikkoja oli vuoden 2018 lopussa 159 (2017: 159), mikä on saman verran kuin edellisvuonna.

KÄYTTÖTALOUSHMENOJEN MUUTOKSET 2011 - 2018 ⁰⁵⁵

	Yleisjohto- ja konserni- palvelut	Sosiaali- ja terveystoimi	Kasvatus- ja sivistystoimi	Kuntakehitys- ja tekniikka	Yhteensä
TP 2011	26 471	92 536	80 259	24 333	223 600
TP 2012	27 739	98 649	82 812	25 671	234 871
TP 2013	28 628	104 449	84 984	24 479	242 540
TP 2014	28 791	110 925	85 246	21 507	246 469
TP 2015	29 219	114 520	85 326	20 164	249 230
TP 2016	25 784	116 057	86 942	24 849	253 632
TP 2017	26 069	113 875	86 906	24 002	250 852
TP 2018	26 282	178 656	89 399	29 274	323 612
TA 2018	29 440	114 193	87 809	28 298	259 740

Vuoteen 2013 asti vesihuoltolaitoksen tiedot sisältyvät Teknisen toimen lukuihin.

Liikelaitostumisesta johtuen vuodesta 2014 lähtien vesihuoltoliikelaitoksen luvut esitetään erikseen kunnan luvuista.

Vuodesta 2016 lähtien siirtyi kuntakehityksen tulosalue Yleisjohtosta- ja konsernipalveluista Kuntakehityksen ja tekniikan toimialalle.

Sosiaali- ja terveystoimen TP 2018 euromäärä sisältää Keu Sote kuntayhtymään liittyvän kauttakululaskutuksen 62,143 meur.

Käyttötalouden taulukoiden lukuohje

Talousarvio	= Alkuperäinen talousarvio
Ta-muutos	= Valtuuston hyväksymät muutokset talousarvioon
Ta + Muutos	= Alkuperäinen talousarvio + Valtuuston hyväksymät muutokset talousarvioon
Toteuma	= Tilinpäätös
TA Tot - %	= Toteuma-% alkuperäiseen talousarvioon
Tot - %	= Toteuma-% muutettuun talousarvioon
MTA Poikkeama	= Tilinpäätösarvojen ero muutettuun talousarvioon
Tot. 2017	= Edellisen vuoden tilinpäätös
Muutos-% 2017/2018	= Muutos edellisestä vuodesta

Toimintatulot ja toimintamenot sisältävät sisäiset tulot -ja menot

1 000 €	1) TALOUS- ARVIO	TA muutos	TA + Muutos	Toteuma	TA Tot-%	MTA Tot-%	2) MTA Poikkeama	Tot. 2017	Muutos- % 2017/2018
Toimintatuotot	5000	-500	4500	6000		133,3 %	1500	4500	33,3 %
Toimintakulut	-200000	10000	-190000	-180000		94,7 %	10000	-170000	5,9 %
Toimintakate	-195000	9500	-185500	-174000		93,8 %	11500	-165500	5,1 %
Henkilöstö 31.12.	20		20	18		90,0 %	-2	17	5,9 %

1) Tuotot ovat plus-merkisiä ja kulut miinus-merkisiä

2) Poikkeama sarake = Toteuma - TA+ Muutos

Tulojen	ylitys	+
	alitus	-
Menojen	ylitys	-
	alitus	+
Määrien	ylitys	+
	alitus	-

TOIMINNAN KUVAUS**Olellaiset tapahtumat toiminnassa**

Vapaamuotoinen lyhyt kuvaus talousarviovuoden merkittävimmistä asioista. Toimiala-sivuille yhteenveto koko toimialan tärkeimmistä asioista.

Tunnusluvut

Sitovat talousarvioon otetut määrätavoitteet ja niiden toteutuminen sekä mahdollisia muita tunnuslukuja perusteluiksi ja informaatioksi aikaisemmilta vuosilta.

Olellaiset määrärahan ylitykset Toteumatietojen lisäksi selvitetään valtuuston asettamien tavoitteiden ja toteutuneen toiminnan merkittävimpien erojen syyt sekä määrärahapoikkeamat ja tuloarviopoikkeamat.

Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Sekä mahdolliset tilikauden aikana ja sen jälkeen tapahtuvat, toimintaa koskevat, olellaiset asiat (esim. lainsäädännön muutokset).

Toteutuneiden investointien vaikutus palvelutuotantoon

Toimialatasolla kerrotaan merkittävimpien toteutuneiden investointien vaikutus palvelutuotantoon.

Yleisjohto- ja konsernipalvelut

YLEISJOHTO JA KONSERNIPALVELUT

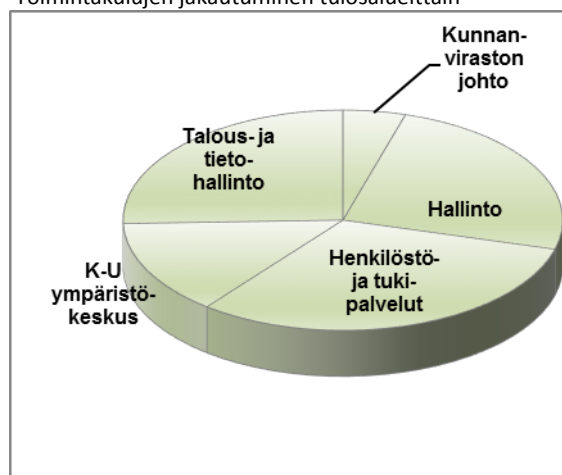
Toimiala

1 000 €	TALOUS- ARVIO	TA muutos	TA + Muutos	Toteuma	TA Tot-%	MTA Tot-%	MTA Poikkeama	Tot. 2017	Muutos- % 2017/2018
Toimintatuotot	14 978	212	15 190	15 046	100,5	99,1	-144	14 151	6,3
Toimintakulut*	-29 440	2 266	-27 174	-26 282	89,3	96,7	892	-26 069	0,8
Toimintakate	-14 462	2 478	-11 984	-11 236	77,7	93,8	748	-11 919	-5,7
Henkilöstö 31.12.	166,4		166,4	148,95	89,5	89,5	-17,45	139,4	6,9

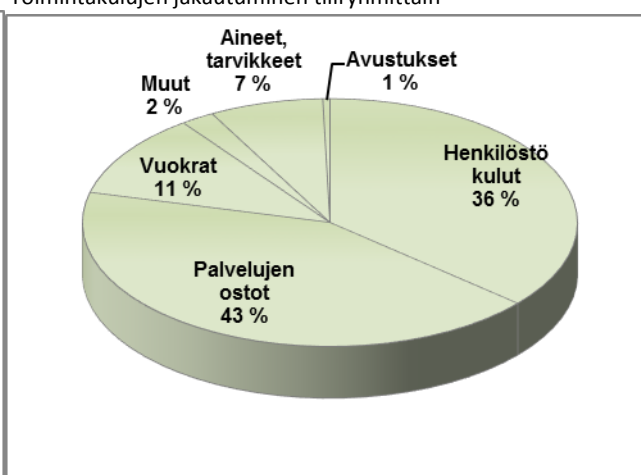
* = Sitova taso

Tuotoista on vähennetty käyttöomaisuuden myyntivoitot. Henkilöstömäärässä käytetty HTV3 lukua 2017 ja 2018

Toimintakulujen jakautuminen tulosalueittain

Toimintakulujen jakautuminen tiliryhmittäin

OLENNAISET TAPAHTUMAT TOIMIALALLA

Uusi kuntastrategia hyväksyttiin 2018 – 2021 valtuustossa maaliskuussa. Uuden strategian ja uuden Tuusulan rakentamista edistettiin mm. määrittelemällä valtuustokauden tavoitteet sekä indikaattorit. Strategiaa ja sen teoiksi viemistä käsiteltiin alkuvuoden aikana lautakunnissa, konsernijaostossa, kunnanhallituksessa ja valtuustossa.

Käynnistimme keväällä 2018 vuositavoitteen mukaisesti ”uuden kunnan” organisaatorakenteen ja johtamisjärjestelmän uudistamistyön. Uusi Johtamisen rakennemalli ja johtamisjärjestelmä sekä hallintosäännön muuttaminen hyväksyttiin valtuuston kokouksessa 10.12.2018. Kunnan edunvalvonnan linjauksia on valmisteltu ja terävöitetty ja valtuusto hyväksyi linjaukset ja toimintamallin kokouksessaan 10.12.2018

Valtuusto päätti kokouksessaan 4.6.2018, että Keski-Uudenmaan sote-kuntayhtymä tuottaa

1.1.2019 alkaen kuntayhtymän järjestämisvastuulla olevat sosiaali- ja terveyspalvelut Tuusulan kunnan asukkaille sekä palveluiden toteuttamiseen osallistuvan sote-henkilöstön sekä osan muusta kunnan hallinto- ja tukitehtäviä toteuttavan henkilöstön siirtymisestä kuntayhtymän palvelukseen 1.1.2019 lukien. Palvelutuotannon siirtoon liittyvät valmistelut olivat tekemisen keskiössä erityisesti henkilöstö, hallinto-, talous- ja it-palveluissa.

Kunnan viestintää toteutettiin vuodelle laaditun viestintäsuunnitelman mukaisesti. Elinkeinopalveluiden ja asuntomessujen lisäksi viestintä tekee tiivistä yhteistyötä esimerkiksi osallisuusasioihin liittyen. Kunnan koko organisaatiota koskettava brändityö ja siitä seuraava viestinnän ohjeistuksen ja graafisen ilmeen uudistaminen saatiin pääosin valmiiksi loppuvuoden aikana.

Uusi yhteistoimintasopimus allekirjoitettiin helmikuussa ja uuden sopimuksen mukaiset

yhteistoimintaelimet järjestäytyivät uusilla kokoonpanoilla. Uudistetulla yhteistoimintasopimuksella tavoitellaan osallistavaa, arjen yhteistoimintaa tukevaa toimintaa sekä selkeyttä yhteistoimintaelimien rakenteisiin ja toimintaan.

Keski-Uudenmaan Työterveys Oy aloitti toimintansa vuoden vaihteessa ja siten työterveyspalvelut ostetaan henkilöstölle uudelta yhtiöltä. Keski-Uudenmaan Työterveys Oy:n toimipisteet ovat Tuusulassa Hyrylässä sekä Nurmijärvellä Kirkonkylässä ja Klaukkalassa. 1.9.2018 lukien yhtiöön tuli mukaan Mäntsälän kunta, jolloin myös palveluverkko laajeni Mäntsälään.

ARA-vuokra-asuntoja valmistui kesäkuussa Tuusulan kunnan kiinteistöt Oy:lle vuokratalo Alarinne II:een 8 asuntoa Kellokoskelle. Jokelassa aloitettiin kesäkuussa vuokratalo Blenneri I:n, 24 asuntoa rakennustyöt. Tuusulan kunnan kiinteistöt Oy:n kohteet rahoitetaan pitkäaikaisella 40 vuoden korkotukilainalla

Presidentinvaali toimitettiin 28.1., ennakoäänestys oli 17.–23.1.2018. Äänestysprosentti Tuusulassa oli 71,9 % Päätöksenteon ja asianhallinnan prosesseja kehitettiin ja uutta asianhallintajärjestelmää hyödynnettiin päätöksenteossa ja kirjaamisessa maksimaalisesti.

Keski-Uudenmaan ympäristölautakunta ja ympäristökeskus käsittelivät vuoden 2018 aikana runsaasti lupa- ja valvonta-asioita. Ympäristö- ja terveysvalvonnan suunnitelmallisen valvonnan sekä toimenpidepyyntöihin liittyvän valvonnan lisäksi ympäristökeskusta ja lautakuntaa ovat työllistäneet erilaiset hallintopakkoasiat. Hallinnollisen oikaisumenettelyn lisäksi ympäristökeskus on tehnyt poliisille neljä tutkintapyyntöä ympäristövalvonta-asiansa ja yhden elintarvikevalvonta-asiansa. Ympäristökeskuksen hallinnoima kaksivuotinen VILKKU-hanke (Viljelijälähtöiset vesiensuojelutoimenpiteet Keski-Uudellamaalla) päättyi huhtikuun 2018 lopussa. Ympäristökeskus käynnisti toukokuussa 2018 uuden kaksivuotisen maatalouden vesiensuojelun kehittämishankkeen VILKKU Plus (Viljelijälähtöistä tiedonvälitystä maatalouden vesiensuojelusta Keski-Uudellamaalla), jonka yhtenä keskeisenä tavoitteena on toteuttaa maatalouden vesiensuojelun neuvontaportaali.

Kunnan ostolaskujen esikäsittelyä ja yleislaskutuksen keskitettyä hoitamista varten perustetun talouspalvelutiimin toiminta käynnistettiin kesäkuussa. Kuntalaisia ja matkailijoita monikanavaisesti palvelevan Tuusinfon toiminta käynnistettiin toukokuussa 2018. Asiakaspalvelukokonaisuuteen kuuluu keskitetty asiakaspalvelupiste TuusInfo sekä kunnantalon aulapalvelut.

Turvallisuuspalveluissa on kehitetty kunnan turvallisuusjohtamisen mallia, jonka tarkoituksena on parantaa turvallisuuskulttuuria Tuusulassa. Perusajatuksena, että johto ja henkilöstö saadaan sitoutettua turvallisuustyöhön ja turvallisuustyö saadaan osaksi arjen rutiineja sekä toimialarajat ylittävä yhteistyö mahdollistuu turvallisuus-suunnittelussa ja harjoittelussa. Malli otetaan käyttöön vuoden 2019 alusta.

ARVIO TODENNÄKÖISESTÄ TULEVASTA KEHITYKSESTÄ

Valtuuston 12.12.2018 päätöksen mukaisesti 1.1.2019 lukien kunnassa siirryttiin yhden toimialan malliin. Kuntatoimiala jakaantuu toimialueisiin ja edelleen palvelualueisiin. Toimialueet ovat Yhteiset palvelut, Sivistys sekä Kasvu ja ympäristö. Lisäksi perustettiin hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lautakunta nykyisen sosiaali- ja terveyslautakunnan tehtävien päättyessä. Vuonna 2019 uudistus tulee jatkumaan prosessien ja toimintatapojen uudistamisilla.

Yhteiset palvelut toimialue käynnisti toimintansa 1.1.2019 alkaen. Valtaosa Yleisjohto- ja konsernipalveluiden toiminnoista siirtyi uuden toimialueen osaksi. Yhteiset palvelut koostuvat neljästä palvelualueesta; Talouden ohjaus, Hallintopalvelut, Asiakas- ja henkilöstöpalvelut sekä Kehittäminen ja tietohallinto. Yhteisten palveluiden keskeisenä tavoitteena on tarjota sujuvampia ja asiakaslähtöisempiä palveluita sekä kuntalaisille että kunnan muille toimialueille. Kunnan palveluiden kehittämistä vauhditetaan uudistamalla kunnan kehittämisen toimintamallia, monipuolistamalla kehittämisen menetelmiä, vahvistamalla kehittämisen osaamista sekä ottamalla käyttöön kuntatasoinen kehittämissalkku johtamisen tueksi.

Talous ja velkaneuvonta siirtyi vuoden 2019 alusta oikeusministeriön alaisuuteen ja oikeusaputoimistoille.

Ympäristöterveydenhuollon (so. terveystalvonnun ja eläinlääkintähuollon tulosityksiköiden) palvelut tulevat siirtymään maakunnan järjestettäväksi vuoden 2020 alusta lähtien, jos vireillä oleva aluehallintouudistus toteutuu suunnitellulla tavalla.

KUNNANVIRASTON JOHTO

Tulosalue

1 000 €	TALOUS- ARVIO	TA muutos	TA + Muutos	Toteuma	TA Tot-%	MTA Tot-%	MTA Poikkeama	Tot. 2017	Muutos- % 2017/2018
Toimintatuotot		0		1			1	2	-46,7
Toimintakulut*	-1078	-73	-1151	-1 209	112,2	105,0	-58	-975	24,1
Toimintakate	-1078	-73	-1151	-1 208	112,1	105,0	-57	-973	24,2
Henkilöstö 31.12.	4		4	2,9	72,5	72,5	-1,1	2,8	3,6

* = Sitova taso

Toiminta-ajatus ja tehtävät

Kansliapäällikkö johtaa ja kehittää kunnan toimintaa pormestarin alaisuudessa. Kansliapäällikkö johtaa kunnan johtoryhmää. Kansliapäällikkö johti vuoden 2018 loppuun saakka yleisjohton ja konserni-palvelujen toimialaa ja vastasi ko. toimialalle asetettujen tavoitteiden saavuttamisesta ja toiminnan asianmukaisuudesta.

Olennaiset tapahtumat tulosalueella

Toiminnalliset tavoitteet toteutuivat pääosin suunnitellusti. Valtuusto päätti kokouksessaan 4.6.2018 siirtää kunnan sosiaali- ja terveyspalveluiden tuotannon Kuuden Sote – kuntayhtymään 1.1.2019 lukien. Käynnistimme keväällä 2018 vuositavoitteen mukaisesti ”uuden kunnan” organisaatorakenteen ja johtamisjärjestelmän uudistamistyön. Uudistamistyön keskeiset muutosluonnokset käsiteltiin valtuustossa 3.9.2018. Valtuusto päätti organisaatiomuutoksesta sekä siihen liittyvistä hallintosääntömuutoksista 10.12.2018. Kunnan edunvalvonnan linjauksia on valmisteltu ja terävöitetty ja valtuusto hyväksyi 10.12.2018 edunvalvonnan keskeiset kohteet ja tavoitteet sekä toimintamallin.

Pormestariohjelmassa, uudessa hallintosäännössä ja tulevassa kuntastrategiassa yksi keskeinen näkökulma on kuntalaisten osallisuuden lisääminen. Kunnan osallisuusmallin teoksi viemistä jatkettiin vahvasti ja otimme käyttöön uusia osallisuuden muotoja. Vuoden 2017 syksyllä toimintansa käynnistäneiden kehittämisverkostojen toiminta aktivoitui vuoden aikana. Kehittämisverkostot järjestivät alueillaan monipuolista toimintaa; tästä esimerkkinä Jokelan Kalliopohjan sekä Riihikallion

kortteliolohuoneiden vilkkaasti liikkeelle lähtenyt toiminta.

Maakunta- ja sote-uudistukseen valmistautuminen sekä uuden kunnan roolin, tehtävien ja organisoinnin valmistelu jatkuivat. Valmistelun lähtökohtana on ollut maakuntauudistuksen toteutuksen siirtyminen vuoden 2021 alkuun.

Olennaiset määrärahojen ylitykset

Toimintakulut ylittivät talousarvion 58 000 eurolla. Ylitys johtui uuden organisaation suunnittelusta sekä uuden visuaalisen ilmeen toteuttamiseen liittyvistä kustannuksista.

Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Uusittua kuntastrategiaa viedään toteutukseen laaja-alaisesti vuoden 2019 aikana. Vuoden 2019 tekemisen painopistealueita ovat erityisesti seuraavat kokonaisuudet:

- Vahvistamme yritystoiminnan edellytyksiä ja työpaikkojen syntymistä aktiivisella elinkeinopolitiikalla kaavoituksella ja edistämällä liikennehankkeita (#18,25) sekä nopeampaa väestönkasvua, monimuotoista asumista ja laadukasta elinympäristöä (#16)
- Johdamme ihmisiä innostaen ja yhdessä uutta tehden. Tuusulan kunta on vetovoimainen työnantaja ja kunnan henkilöstö voi hyvin. (#15) ja Uudistamme kuntaa, palveluita ja organisaatiota... (#1)
- Uudistamme ja tehostamme kunnan palveluverkkoa kuntalaislähtöisesti päämääränä modernit, terveet ja turvalliset toimintaympäristöt sekä kohtaamisten mahdollistaminen (#29)

- Kehitämme Tuusulanjärven ja Tuusulan jokivarsien virkistyskäyttöä ja saavutettavuutta (#27) ja kehitämme Tuusulan Urheilukeskusta Helsingin seudun parhaaksi omaehtoisen harrastamisen ja aktiivisen urheilun ympäristöksi ja tapahtumapaikaksi (#28).

Keski-Uudenmaan sote-kuntayhtymä palvelutuotanto käynnistyi 1.1.2019. Kuntayhtymän toiminnan ohjausta sekä yhteistyön rajapintoja tarkennetaan kevään 2019 aikana. Terveysten- ja hyvinvoinnin lautakunnan toiminta käynnistettiin alkuvuodesta 2019.

Lisäksi edelleen selvitetään uuden kunnan rakentamiseen ja maakuntaudistukseen liittyen eri toimintojen yhteistyömahdollisuuksia seudulla.

HENKILÖSTÖ- JA TUKIPALVELUT

Tulosalue

1 000 €	TALOUS- ARVIO	TA muutos	TA + Muutos	Toteuma	TA Tot-%	MTA Tot-%	MTA Poikkeama	Tot. 2017	Muutos- % 2017/2018
Toimintatuotot	8538	-25	8513	8 228	96,4	96,7	-285	8 298	-0,8
Toimintakulut*	-11631	2824	-8807	-8 234	70,8	93,5	573	-9 020	-8,7
Toimintakate	-3093	2799	-294	-6	0,2	2,2	288	-722	-99,1
Henkilöstö 31.12.	74,3		74,3	63,6	85,6	85,6	-10,7	60,2	5,6

* = Sitova taso

Toiminta-ajatus ja tehtävät

Tulosalue tuottaa, huolehtii ja toteuttaa palveluja yllämainituissa tulosyksiköissä mm. seuraavissa tehtävissä:

- toteuttaa koko henkilöstöä koskevia johtamiseen, osaamiseen ja työkykyyn liittyviä keskitettyjä toimenpiteitä ja koulutusta yhdessä toimialojen, työsuojelun, työterveyshuollon ja henkilöstön kanssa
- asuntopalvelut pitää tavoitteena kunnallisten vuokra-asuntojen asuttamisen 100 %:sti ja pyrkii osoittamaan kiireisimmille asunnontarvitsijoille asunnon irtisanomisajan puitteissa
- ruokapalvelut järjestää ja tuottaa ruokapalveluja kunnan kouluihin, terveyskeskukseen, päiväkoteihin, vanhainkotiin ja muille sosiaalitoimen hyväksymille asiakkaille sekä toimipaikkaruokailuun.

Olellaiset tapahtumat tulosalueella

Keski-Uudenmaan sote-kuntayhtymään, ja erityisesti sosiaali- ja terveystalouden henkilöstön sekä osan muusta kunnan hallintoa tukitehtäviä toteuttavan henkilöstön siirtymisestä kuntayhtymän palvelukseen 1.1.2019 lukien, liittyvät valmistelu- ja toimeenpano vaati hankkeen mittavuuden takia henkilöstöpalveluiden osalta mittavaa työpanosta.

Kunnassa valmisteltiin myös uuden kuntaorganisaation voimaan tuloa 1.1.2019. Kuntaorganisaatiossa tullaan siirtymään yhden kuntatoimialan malliin. Kuntatoimialan alla on toimialueet yhteiset palvelut, sivistys ja kasvu- ympäristö. Näiden toimialueiden olla ovat palvelualueet.

Henkilöstöpalvelut on osallistunut Keski-Uudenmaan sote -kuntayhtymän työryhmiin, jotka käsittelevät henkilöstöön liittyviä asioita. Erityisesti panostettiin ns. muutoksen tuen alaryhmään, joka valmisti tulevia muutoksen johtamisen valmennuksia. Sosiaali- ja terveystoimen esimiehille on järjestetty esimiesinfoja tulevista muutoksista. Luottamusmiesten ajankäytöstä sovittiin erikseen sote-muutokseen liittyen. Asiaan liittyvät yhteistoimintaneuvottelut on käyty.

Henkilöstöpalveluissa aloitti vuoden vaihteessa palvelussuhdelakimiehenä Juha Tynjä. Tynjä otti vastuulleen myös työsuojelupäällikön tehtävät. Työsuojelutoimikunta on työstänyt työsuojelun toimintaohjelmaa ja työhyvinvointiohjelmaa uuden strategian pohjalta. Kunnassa on alkuvuodesta päivitetty työturvallisuuden osalta riskien arvioinnit sähköiseen työturvallisuusilmoitusjärjestelmään. Sähköisen järjestelmän avulla on voitu tuottaa uusia raportteja esim. henkilöstökertomuksen tueksi sekä lisätä tietoisuutta työturvallisuusriskeistä.

Kunta-alan uusien virka- ja työehtosopimusten sopimuskausi alkoi 1. helmikuuta. Sopimus tomonia muutoksia, joista yhtenä oli yleiskorotus 1,25% 1.5.2018. Sopimusmuutoksista järjestettiin koulutus esimiehille.

ARA-vuokra-asuntoja valmistui kesäkuussa Tuusulan kunnan kiinteistöt Oy:lle vuokratulo Alarinne II:een 8 asuntoa Kellokoskelle. Jokelassa aloitettiin kesäkuussa vuokratulo Blenneri I:n, 24 asuntoa rakennustyöt. Tuusulan kunnan kiinteistöt Oy:n kohteet rahoitetaan pitkäaikaisella 40 vuoden korkotukilainalla. Asuntopalvelut selvittivät sähköiseen asunnonhakujärjestelmään siirtymistä. Asuntoa kunnan kautta hakevien määrä on lisääntynyt vuoden aikana noin 20 prosenttia. Asuntotoimenpäällikkö on osallistunut KUUMA-Asuntojaoston asiantuntijaryhmän toimintaan.

Toisena pääruokavaihtoehtona kasvisruoka-vaihtoehdon tarjoaminen on toteutettu Tuusulan kouluissa vuoden 2018 aikana asteittain. Vuonna 2018 juhlittiin suomalaisen kouluruoan 70-vuotista taivalta. Kouluruoka on tärkeä osa kulttuuriamme, josta voimme olla ylpeitä. Suomi oli ensimmäinen maa, joka tarjosi ilmaisen ruoan koululaisille. Vuoden 2018 ruokateemat suunniteltiin 70-vuotisen kouluruokahistorian pohjalta. Keskimäärin kerran kuussa kouluilla oli tarjolla lounasruokaa, jonka yhteydessä muisteltiin kouluruokailun historiaa vuosikymmen kerrallaan. Juhlavuoden kruunasi Tulevaisuuden kouluruokalounas - ideointikilpailu, jossa Tuusulan kunnan ruokapalvelut saavutti toisen tilan. Ruoan laatu on yksi tärkeimmistä toimintaamme ohjaavista tekijöistä. Laadukkaan ruoan takaa elintarvikkeiden korkea kotimaisuusaste sekä tehokkaat ja nykyaikaiset tuotantotavat. Kotimaisuusaste oli 84 %.

Olennaiset määrärahojen muutokset

Toimintatuotoissa suurin alitus 275t€ talousarvioon on Asuntopalveluiden vuokratuotoissa, synnä mm. Riihikallion koulun poistuneet vuokra-asunnot. Henkilöstömenoissa on alitusta Ruokapalveluiden henkilöstövajeen vuoksi ja elintarvikkeissa säästettiin 230t€.

Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Henkilöstöpalvelut ovat osa tukipalveluiden kehittämisen kokonaisuutta. Tavoitteena Henkilöstöpalveluilla on tiivistää yhteistyötä toimialojen henkilöstöasioista vastaavien henkilöiden kanssa. Henkilöstöpalveluiden tavoitteena on laadun sekä henkilöstöprosessien parantaminen.

Ruokapalvelut

	TP 2015	TP 2016	TP 2017	31.12.2018
Ateriat kpl	2 114 865	2 100 323	2 091 568	2 016 816
muutos %	-0,87	-0,38	-0,42%	-3,57 %
Bruttomenot €/ateria	2,49	2,54	2,40	2,55
muutos %	0,4	2,01	-5,50	6,25%
Valmistuskeittiöt kpl	5	5	5	5
Jakelukeittiöt kpl	39	38	38	38

Työnantajakuvan kehittäminen vaikuttaa tuleviin rekrytointeihin ja siten ammattitaitoisen henkilöstön saatavuuteen. Työnantajakuvan kehittäminen on ajankohtaista suuren vaihtuvuuden myötä, joka varsinaisesti johtuu eläköitymisestä.

Nykyisessä suhdannetilanteessa on ARA-uudiskohteiden rakennuskustannukset olleet nousussa. Kaikille hankkeille ei ole saatu ARA:ta hintahyväksyntää, joten aloitukset ovat viivästyneet.

Toteutuneiden investointien vaikutus palvelutuotantoon

Ruokapalveluiden Investoinnit ovat olleet välttämättömiä toiminnan toteutumisen ja hygieenisen laadun varmistamisen takia.

Tunnusluvut

Asuntopalvelut

Arvioidut volyymitiedot:

- asumisoikeusasunnon kunnasta saavien määrä, 180 kpl: *toteutui 129 kpl*
- asukasvalintapäätös, 440 kpl: *toteutui 322 kpl*
- vuokrattu asunto, 400 kpl: *toteutui 291 kpl*
- aravavuokra-asuntojen lukumäärä / 100 asukasta: *toteutui 4,5 asuntoa / 100 asukasta*
- nuorille osoitetut asunnot, nuorille 40 prosenttia vapautuvista asunnoista: *toteutui 19,2 %*
- palveluasuntojen määrä, vähintään 1,5 prosentille yli 65-vuotiaita: *toteutui 7,9 %:lle*
- erittäin kiireisen asunnonhakijan jonotusaika, 1–2 kk: *toteutui 1-2 kk*

HALLINTO

Tulosalue

1 000 €	TALOUS- ARVIO	TA muutos	TA + Muutos	Toteuma	TA Tot-%	MTA Tot-%	MTA Poikkeama	Tot. 2017	Muutos- % 2017/2018
Toimintatuotot	2578	235	2813	2 794	108,4	99,3	-19	2 188	27,7
Toimintakulut*	-6964	89	-6875	-6 483	93,1	94,3	392	-6 575	-1,4
Toimintakate	-4386	324	-4062	-3 689	84,1	90,8	373	-4 388	-15,9
Henkilöstö 31.12.	29		29	25,5	87,9	87,9	-3,5	25,3	0,8

* = Sitova taso

Toiminta-ajatus ja tehtävät

Tulosalue tuottaa, huolehtii ja toteuttaa palveluja edellä mainituissa tuloyksiköissä mm. seuraavissa tehtävissä:

- hoitaa yleisjohdon ja konsernipalvelujen toimialan osalta tulosalueiden ja tuloyksiköiden tehtävien koordinoitua ja yhteistoimintaa
- järjestää kunnanhallituksen, konsernijaoston ja valtuuston päätöksenteon vaatiman perusmateriaalin ja tarvittavat kokoukset sekä huolehtii päätösten täytäntöönpanosta ja keskusarkistosta
- järjestää yleiset edunvalvonta-, talous- ja velkaneuvonta-, sosiaaliasiamies- ja potilas-asiamiespalvelut kolmen kunnan yhteistoimintana
- huolehtii kunnan organisaation tarvitsemista juridisista palveluista
- vastaa kunnan keskusvaraston toiminnasta ja hankintatoimen koordinoinnista sekä hajautetun hankintaorganisaation tukemisesta

Olellaiset tapahtumat tulosalueella

Valtuusto piti tarkastelujaksolla yhdeksän kokousta, ml. kunnan 375-vuotisjuhlakokous, ja kahdeksan valtuustoasioiden informaatiotilaisuutta. Lisäksi pidettiin sekä keväällä että syksyllä kaksipäiväinen valtuuston seminaari. Keväällä pidetyssä seminaarissa pääpaino oli uudessa kuntastrategiassa, ja syksyllä pidetyssä seminaarissa käsiteltiin mm. v. 2019 talousarviota, palveluverkkosuunnitelmaa, organisaatiouudistusta ja uudistuvaa brändiä.

Presidentinvaali toimitettiin 28.1., ennakoäänestys oli 17.–23.1.2018. Äänestysprosentti Tuusulassa oli 71,9 %.

Kunnanhallitus piti tarkastelujaksolla 31 kokousta, joista neljä oli julkisia. Lisäksi pidettiin kaksipäiväinen kunnanhallituksen seminaari helmikuussa ja kesäkuussa. Seminaareissa käsiteltiin mm. kuntastrategiaa, palveluverkon uudistamista, v. 2019 talousarvion suunnittelua ja organisaatorakenteen ja johtamisjärjestelmän kehittämistä.

Konsernijaosto piti tarkastelujaksolla 10 kokousta. Kokouksissa käsiteltiin mm. kuntastrategiaa, konserniyhtiöiden talouden kehitystä ja v. 2019 talousarviota. Lisäksi jaosto valitsi kunnan edustajia yhtymäkokouksiin ja tytäryhtiöiden hallitukseen.

Kunta solmi yhteistyösopimuksen Keravan kanssa tietosuojavastaavan tehtävien hoidosta, ja kuntien yhteinen tietosuojavastaava aloitti tehtävässään 15.1.2018. Tietosuojavastaavan johdolla valmistaututtiin EU:n tietosuoja-asetuksen voimaantuloon kartoittamalla henkilörekistereitä, päivittämällä tietosuojaselosteita ja ohjeistoa sekä informoimalla kuntalaisia kunnan tietosuojakäytännöistä kunnan verkkosivuilla. Lisäksi laadittiin tietosuojariskien arviointi, perustettiin tietoturva- ja tietosuojaryhmä tietosuojaan liittyvän kehittämistyön tueksi ja kunta osallistui henkilötietojen tietoturvaloukkauksiin varautumista koskevaan valmiusharjoitukseen.

CaseM-asianhallintajärjestelmää hyödynnetään päätöksenteossa ja kirjaamisessa maksimaalisesti. Tiedonohjauksen osalta määrittelytyö jatkuu edelleen.

Keski-uudenmaan Asiamies- ja neuvontapalveluiden henkilöresurssi kasvoi vuodelle 2018 yhdellä ja uusi edunvalvontasihteeri aloitti työnsä huhtikuussa. Vuoden aikana yksikössä on henkilövaihdosten takia aloittanut myös uusi edunvalvoja, edunvalvontasihteeri ja talous- ja velkaneuvonnan toimistosihteeri. Elokuun lopussa yksikön kokoonpano vastasi ensi kertaa talousarviossa varattua määrää.

Materiaalihallinto ja hankinnat – yksikössä aloitti uusi hankintasuunnittelija virassaan 22.1.2018. Hankintalain sähköisen tietojenvaihdon siirtymäaika umpeutui 18.10.2018, mistä lähtien EU-kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa kaikkien hankintayksiköiden tulee vastaanottaa tarjoukset ja toimittaa myös muu hankintamenettelyyn liittyvä tietojenvaihto sähköisesti. Näin ollen kaikki EU-hankinnat kilpailutetaan aina Cludia – kilpailutusjärjestelmän kautta.

Olellaiset määrärahojen muutokset

Tulosalueella pysyttiin talousarvion sisällä. Vaalikorvauksia jäi saamatta 62t€, kun presidentinvaaleissa ei tullut toista kierrosta. Toimintakuluissa on säästöä vaalikuluissa ja asiantuntijapalveluissa.

Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Talous ja velkaneuvonta siirtyvät vuoden 2019 alusta oikeusministeriön alaisuuteen ja oikeusaputoimistoille. Materiaalihallinto ja

hankinnat yksikkö siirtyy organisaatiomuutoksessa Talouden ohjaus Palvelualueelle. Valtuusto, Kunnanhallitus, Tarkastustoimi siirtyvät organisaatiomuutoksessa Kuntatoimialle.

Tunnusluvut

Edunvalvonnan päämiehiä 31.12.2018 oli 798. Päämiesten määrä kasvaa edelleen ja asettaa yksikön toimintakyvylle jatkuvan haasteen.

Talous- ja velkaneuvonnassa oli uusia asiakkaita vuonna 2018 yhteensä 384 (2017/374; 2016/359; 2015/318), joista järvenpääläisiä 146, keravalaisia 135 ja tuusulalaisia 103. Lukema keskimääräisestä odotusajasta ensimmäiseen tapaamiseen ei loppuvuodesta ollut vertailukelpoinen aiempiin vuosikolmanneksiin (51 pv; 31 pv), koska toiminnan siirtymisestä olleiden ohjeiden perusteella kesken jääviä asiakkuuksia ei enää loppuvuodesta otettu.

Potilasasiamiehelle tuli vuonna 2018 yhteydenottoja 131 (2017/149; 2016/119; 2015/134), joista Järvenpäästä 47, Keravalta 45 ja Tuusulasta 39.

Sosiaaliasiamiehelle tuli muita kuin yhden puhelinkeskustelun vaativia yhteydenottoja vuonna 2018 noin 70.

Yhteistyötapaamisia eri sidosryhmien kanssa vuonna 2018 oli 5-6 kertaa.

KESKI-UUDENMAAN YMPÄRISTÖKESKUS

TULOSALUE

1 000 €	TALOUS- ARVIO	TA muutos	TA + Muutos	Toteuma	TA Tot-%	MTA Tot-%	MTA Poikkeama	Tot. 2017	Muutos- % 2017/2018
Toimintatuotot	3585		3585	3 651	101,8	101,8	66	3 408	7,1
Toimintakulut	-3585		-3585	-3 651	101,8	101,8	-66	-3 408	7,1
Toimintakate*	0		0	0			0	0	
Henkilöstö 31.12.	38,1		38,1	37,4	98,2	98,2	-0,7	36,9	1,4

* = Sitova taso

Keski-Uudenmaan ympäristökeskus		(1000 €)		(1000 €)	(1000 €)
		TP 2017	TA 2018	TP 2018	Poikkeama
TULOSLASKELMA					
TOIMINTATUOTOT					
Myyntituotot		2 911	3 080	3 129	49
Maksutuotot		496	505	522	17
Tuet ja avustukset					
Muut toimintatuotot					
TOIMINTATUOTOT YHTEENSÄ		3 408	3 585	3 651	66
Valmistus omaan käyttöön		0	0	0	0
TOIMINTAKULUT					
Henkilöstökulut					
Palkat ja palkkiot		-2 114	-2 092	-2 213	-121
Henkilösivukulut					
Eläkekulut		-428	-478	-515	-37
Muut henkilösivukulut		-71	-94	-73	21
Palvelujen ostot		-508	-614	-538	76
Aineet, tarvikkeet, tavarat		-56	-49	-68	-20
Avustukset		0	0	0	0
Vuokrat		-214	-237	-230	6
Muut toimintakulut		-16	-21	-13	8
TOIMINTAKULUT YHTEENSÄ		-3 408	-3 585	-3 651	-66
TOIMINTAKATE*		0	0	0	0

* Sitova taso

	TA 2018	MTA 2018	Tot. 31.12.2018	Erotus	Tot.-%
Toimintatuotot	3 585 028	3 585 028	3 772 669	187 641	105,23
Toimintakulut	-3 585 028	-3 584 747	-3 650 939	-65 912	101,84
Toimintakate	0	281	121 730	121 730	

Ympäristökeskuksen positiivinen toimintakate merkitään siirtovelaksi ja palautetaan yhteistoimintasopimuksen mukaisesti sopijakunnille ottamalla huomioon kuntakohtaiset tulot ja menot. Tasoituslaskelmalla toimintakate palautetaan alkuperäisen talousarvion mukaiseksi (0 €).

Kirjanpito tietojen perusteella sopijakuntien maksuosuuksien palautukset /lisämaksut ovat seuraavat:

	TA 2018	TP 2018	Palautus/ lisämaksu(-)
Järvenpää	575 085,45	574 252,96	832,50
Kerava	512 380,87	490 763,59	21 617,28
Mäntsälä	447 187,81	394 796,61	52 391,21
Nurmijärvi	713 418,45	743 562,78	-30 144,33
Tuusula	735 055,67	658 022,65	77 033,01
Yhteensä	2 983 128,26	2 861 398,59	121 729,67

Keski-Uudenmaan ympäristökeskuksen tulosalue sisältää seuraavat tulosityksiköt:

- Hallinto
- Ympäristövalvonta
- Ympäristönsuojelu
- Terveysvalvonta
- Eläinlääkintähuolto

Toiminnan kuvaus ja tehtävät

Keski-Uudenmaan ympäristökeskus huolehtii yhteistoimintasopimuksen mukaisesti Mäntsälän, Nurmijärven ja Tuusulan kuntien sekä Järvenpään ja Keravan kaupunkien ympäristönsuojelun ja ympäristöterveydenhuollon tehtävistä sekä muista sille hallinto- ja toimintasäännöillä osoitetuista tehtävistä. Sopimuksen piirissä olevat palvelut tuotetaan laadukkaina ja taloudellisina sekä sisällöltään mahdollisimman tasapuolisesti.

Keski-Uudenmaan ympäristökeskus tavoittelee seudullisesti terveellistä, turvallista ja viihtyisää elinympäristöä sekä monipuolista ja ekologisesti kestävä luonnonympäristöä. Päämäärään päästäkseen ympäristökeskus tuottaa laadukkaita viranomaispalveluita sekä toimii ympäristöasioissa aktiivisena yhteistyökumppanina Keski-Uudenmaan kuntien ja seutukunnan muiden toimijoiden kanssa.

Ollennaiset tapahtumat tulosalueella tilikauden aikana

Keski-Uudenmaan ympäristölautakunta ja ympäristökeskus ovat vuoden 2018 aikana käsitelleet runsaasti lupa- ja valvonta-asioita. Ympäristövalvonnan ja terveystalvonnan suunnitelmallisen valvonnan sekä toimenpidepyyntöihin liittyvän valvonnan lisäksi ympäristökeskusta ja lautakuntaa ovat työllistäneet erilaiset hallintopakkoasiat. Hallinnollisen oikaisumenettelyn lisäksi ympäristökeskus on tehnyt poliisille neljä tutkintapyyntöä ympäristövalvonta-asiassa ja yhden elintarvikevalvonta-asiassa.

Ympäristölautakunta ja ympäristökeskus ovat lupa- ja valvonta-asioiden lisäksi käsitelleet vuonna 2018 runsaasti toiminta-alueensa vesienhoitoon sekä vesien- ja luonnonsuojeluun liittyviä asioita. Ympäristölautakunta on antanut lausuntonsa vesienhoidon keskeisistä kysymyksistä ja työohjelmasta Kymijoen-Suomenlahden vesienhoitoalueella sekä käsitellyt Vantaanjoen vesistöalueen toimenpideohjelmaa vuosille 2017–2027. Ympäristökeskus valmisteli vesienhoitosuunnitelmaan liittyen toiminta-alueensa toimenpideohjelmaa, jonka ympäristölautakunta hyväksyi

tammikuussa 2019. Maaliskuussa valmistui Nurmijärven järviraportti 2016–2017 ja elokuussa Mäntsälän järviraportti 2016–2017. Ympäristölautakunta antoi kesäkuussa lausuntonsa Tuusulanjärven kunnostushankkeen siirtymisestä vuoden 2019 alussa Keski-Uudenmaan vesien suojelun liikelaitoskuntayhtymältä (KUVES) ympäristökeskuksen hoidettavaksi. Ympäristökeskus valmisteli yhdessä Tuusulan, Järvenpään ja KUVES:n kanssa kunnostushankkeen siirtoa koskevan sopimuksen, joka hyväksyttiin loppuvuodesta 2018.

Ympäristökeskuksen hallinnoima kaksivuotinen VILKKU-hanke (Viljelijälähtöiset vesien suojeletoimenpiteet Keski-Uudellamaalla) päättyi huhtikuun 2018 lopussa. Ympäristökeskus käynnisti toukokuussa 2018 uuden kaksivuotisen maatalouden vesien suojelekehittämishankkeen VILKKU Plus (Viljelijälähtöistä tiedonvälitystä maatalouden vesien suojelelusta Keski-Uudellamaalla), jonka yhtenä keskeisenä tavoitteena on toteuttaa maatalouden vesien suojele neuvontaportaali.

Ympäristökeskus jatkoi syyskuun 2018 loppuun Keravalla, Mäntsälässä ja Nurmijärvellä vuoden kestänyttä lähityöskentelykokeilua sopijakunnissaan. Tuusula ei ympäristökeskuksen isäntäkuntana ollut lainkaan mukana kokeilussa, ja Järvenpäässä ympäristökeskus joutui työturvallisuussyistä keskeyttämään kokeilun tammikuussa 2018. Ympäristökeskuksen työntekijät työskentelivät kokeilun aikana yhtenä työpäivänä viikossa kussakin kokeiluun kuuluvassa sopijakunnassa ollen tarvittaessa sopijakuntien työntekijöiden käytettävissä sekä järjestäen myös omaehtoisesti yhteistyötapaamisia sopijakuntien työntekijöiden kanssa. Ympäristökeskus ylläpiti kokeilun ajan reaaliaikaisista seuranta kokeilun aikana lähityöskentelyssä esiin nousseita asioista sekä ajankäytöstä, minkä lisäksi ympäristökeskus teki kokeilun jälkeen sopijakuntien työntekijöille sekä kokeilussa mukana olleille omille työntekijöilleen kyselyt kokeilusta. Lähityöskentely osoittautui ympäristökeskuksen seurannan mukaan melko heikoksi tavaksi pitää yhteyttä sopijakuntien työntekijöihin. Ajankäytön tehokkuus yhteisiin tapaamisiin ja palvelutilanteisiin oli enimmillään vain noin 16 % lähityöskentelyyn käytetystä kokonaistyöajasta. Lähityöskentelyssä esiin nousseet asiat vaihtelivat kokeilun aikana kunnittain. Valtaosa lähityöskentelyn asioista

kohdistui ympäristövalvonnan ja ympäristönsuojelun tulosityksiköihin.

Ympäristökeskus järjesti alkuvuodesta 2018 kuntakohtaiset kehittämiskeskustelut kaikkien sopijakuntiansa kanssa. Kehittämiskeskusteluiden tehtävän on ollut arvioida kunkin kunnan ja ympäristökeskuksen edellisen vuoden yhteistyötä sekä käsitellä sopijakuntien ajankohtaisia ja tulevia hankkeita. Vuoden 2018 toiminnan arviointia koskevat kehittämiskeskustelut järjestetään alkukevästä 2019.

Olellaiset määrärahan ylitykset

Keski-Uudenmaan ympäristökeskuksen vuoden 2018 toimintamenot olivat noin 66 000 euroa talousarviossa arvioitua suuremmat. Samanaikaisesti ympäristökeskus teki kuitenkin arvioitua suurempien maksu- ja myyntitulojensa ansiosta 121 729,67 euron suuruisen positiivisen oimintakatteen ennen sopijakuntien yhteistoimintakorvausten palautuksia/lisämaksuja.

Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Sote- ja maakuntauudistuksen siirtymien vähintään vuodelle eteenpäin ja epätietoisuus koko hankkeen toteutumisesta luovat epävarmuutta ympäristökeskuksen toiminnan kehittämiseksi. Ympäristökeskus varautuu kuitenkin ympäristöterveydenhuollon tehtäväkokonaisuuden (so. terveysvalvonnan ja eläinlääkintähuollon palveluyksiköt) siirtymiseen maakunnan järjestämisvastuulle vuoden 2021 alussa.

Ympäristökeskus tulee tarkistamaan viranomais-tehtäviensä toimivuuden sekä asiakkaiden hallinnan vaikutukset ympäristökeskuksen toiminnan organisointiin ja resursointiin. Mitoitus- ja toimivuustarkastelun kohteena tulevat olemaan erityisesti lakisäätteiset lupa- ja valvontapalvelut.

Tavoitteet ja niiden toteutuminen

Keski-Uudenmaan ympäristökeskuksen toimintaa vuonna 2018 ovat ohjanneet seuraavat ympäristökeskuksen strategiaa täydentävät tavoitteet. Myös sellaiset palvelusitoumukset ja toiminnalliset päämäärät, joille palvelusuunnitelmassa ei ole asetettu erillisiä tavoitteita, ovat ympäristökeskuksen toimintaa ohjaavia.

TALOUS- JA TIETOHALLINTO

Tulosalue

1 000 €	TALOUS- ARVIO	TA muutos	TA + Muutos	Toteuma	TA Tot-%	MTA Tot-%	MTA Poikkeama	Tot. 2017	Muutos- % 2017/2018
Toimintatuotot	277	2	279	372	134,3	133,3	93	255	45,9
Toimintakulut*	-6182	-574	-6756	-6 704	108,4	99,2	52	-6 091	10,1
Toimintakate	-5905	-572	-6477	-6 332	107,2	97,8	145	-5 836	8,5
Henkilöstö 31.12.	21		21	19,5	92,9	92,9	-1,5	14,2	37,3

* = Sitova taso

Toiminta-ajatus ja tehtävät

Taloushallinnon ja suunnittelun tulosityksikkö vastaa kunnan päätöksenteossa ja palvelutuotannossa tarvittavien kuntaa koskevien taloustietojen hankinnasta, ylläpidosta ja analysoinnista, talousarvion ja taloussuunnitelman valmistelusta ja toteutuksen seurannasta, taloushallinnon järjestelmien kehittämisestä ja ylläpidosta, laskentatiedon kokoamisesta, rahoituksen suunnittelusta ja järjestämisestä. Yksikössä koordinoidaan toimialojen talousarvion valmistelua kunnanhallituksen talousarviokehyspäättöksen mukaisesti sekä seurataan kunnan talousarvion toteutumista, huolehditaan rahoitussuunnittelusta sekä likviditeetin hallinnasta.

Strategisen suunnittelun ja kehittämisen tulosityksikkö vastaa kuntastrategian valmistelusta kunnanvaltuustoa varten sekä kuntatasoisten kehittämissuunnitelmien valmistelusta ja koordinoinnista. Yksikössä kootaan tietoa ja valmistellaan selvityksiä kunnan päätöksenteon tueksi. Yksikössä huolehditaan kuntatason tilastotietojen ylläpidosta ja kokoamisesta. Tulosityksikkö huolehtii myös kuntakonsernin kokonaisvaltaisen riskienhallinnan koordinoinnista ja raportoinnista.

Tietojärjestelmäpalvelut tulosityksikkö huolehtii keskitetysti kunnan tietoteknisten laitteistojen sekä tietoliikenteen hankinnasta, hallinnasta sekä käytettävyydestä. Tietojärjestelmäpalvelut koordinoi ja johtaa kunnan ICT-palveluiden kehittämistä sekä tukee toimialoja tietojärjestelmä-hankkeissa sovitun työnjaon ja tehtyjen linjausten mukaisesti.

Konsernivalvonnan ja omistajaohjauksen tulosityksikkö huolehditaan kuntakonsernin konserniohjauksesta kunnanhallituksen antaman ohjeistuksen mukaisesti. Tulosityksikössä valvotaan kunnan määräysvallassa olevien yhtiöiden toimintaa ja tuloksen

kehittymistä sekä seurataan niiden hallitustyöskentelyä ja tehdään tarvittaessa esityksiä toiminnan kehittämiseksi. Kunnalla on 13 tytäryhtiötä ja kolme osakkuusyhtiötä. Lisäksi kunta on jäsenenä seitsemässä kuntayhtymässä. Tulosityksikössä valvotaan myös kuntakonsernin ulkopuolisia osakeomistuksia. Yksikkö vastaa eri kuntayhtymien yhteistoimintasuunnitelmista ja jäsenmaksuista.

Turvallisuuspalvelut-tulosityksikössä ylläpidetään ja kehitetään kunnan turvallisuus- ja valmiussuunnitelmia sekä konsultoidaan toimialoja jatkuvuus-, pelastus- ja turvallisuus-suunnitelmien laadinnassa ja päivittämisessä. Yksikkö kehittää kulunvalvontaa sekä kamera- ja rikosilmoitusvalvonnan laitteistoja kunnan palveluverkostossa turvallisuuden parantamiseksi.

Olellaiset tapahtumat tulosalueella

Taloushallinnon ja taloussuunnittelun tulosityksikössä koordinoitiin alkuvuoden aikana edellisen vuoden toimintakertomuksen sekä tilinpäätöksen laatimista. Yksikössä koottiin kunnan tilinpäätös sekä tasekirja ja tase-erittelyt sekä jatkettiin tilinpäätöskirjan informatiivisuuden, luettavuuden ja visualisuuden kehittämistä. Tulosityksikössä käynnistettiin valmistautuminen valtionhallinnon suunnittelemaan julkisen talouden tilastotiedon keruun muutoksiin. Yksikön johdolla kunnassa käynnistettiin kirjausohjeiden muutosprojekti, jolla varaudutaan valtakunnallisen Kuntatieto-ohjelman käyttöönottoon vuoden 2020 alussa. Talouspalvelut -yksikön toiminta käynnistyi kesäkuun aikana ja yksikön palvelukseen siirtyi eri toimialoilta yhteensä neljä henkilöä. Yksikköön siirretään asteittain, sosiaali- ja terveystalouden lukuun ottamatta, kunnan ostolaskujen esikäsittelytehtävät sekä yleislaskutuksen tehtävät.

Päättävän valtuustokauden työskentelyn ja strategian toteutumisen arviointia toteutettiin alkuvuoden aikana. Uuden strategian ja uuden Tuusulan rakentamista edistettiin mm. määrittelemällä valtuustokauden tavoitteet sekä indikaattorit.

Kunnan osallisuusmallin teoiksi viemistä jatkettiin vahvasti ja otimme käyttöön uusia osallisuuden muotoja. Tuusula otti alkuvuonna yhtenä ensimmäisistä Suomen kunnista käyttöönsä osallistuvan budjetoinnin mallin ja osallistuvan budjetoinnin sähköisen alustan; ideoita saatiin 58 kpl ja niistä iso osa vietiin toteutukseen. Tuusula pääsi kuntamarkkinoinnin SM-kilpailujen finaaliin osallisuusmarkkinoinnillaan ”Me teemme yhdessä uutta Tuusulaa”. Yhteistyössä kehittämisverkostojen ydintiimien kanssa järjestettiin useita osallistavia tapahtumia: mm. viisi kuntalaisiltaa eripuolilla kuntaa, kylien turvallisuusiltoja, istutustalkoita, osallistuvan budjetoinnin ideapajoja sekä käynnistettiin Kalliopohjan, Riihikallion ja Jokelan ikäihmisten olohuoneen toimintaa. Jokelassa käynnistyi myös kaikenikäisille suunnattu olohuonetoiminta. Vuoden loppupuolella käynnistettiin Kellokosken Vanhan Nuorkan avaaminen asukas- ja yhdistyskäyttöön.

Kuntalaisia ja matkailijoita monikanavaisesti palvelevan Tuusinfon toiminta käynnistettiin toukokuussa 2018. Asiakaspalvelukokonaisuuteen kuuluu keskitetty asiakaspalvelupiste TuusInfo sekä kunnantalon aulapalvelut. Vuoden aikana on keskitytty vakiinnuttamaan Tuusinfon palveluprosesseja ja käytäntöjä. Tuusinfossa oli kirjattuja palvelutapahtumia keskimäärin 2000 kpl kuukaudessa. Asiakaspalvelun palveluvalikoiman ja -tapojen kehittämistä jatketaan vuoden 2019 aikana.

Kunnan puhelin, tietoliikenne- ja sähköpostijärjestelmiä uudistamista jatkettiin ja uudistettujen järjestelmien toimintavarmuutta

parannettiin. Tuusulan sote-palveluiden tuotannon siirtäminen Keski-Uudenmaan sote-kuntayhtymään vuoden 2019 alusta varmistui kesäkuussa. ICT-suunnittelutyö jatkui vuoden loppuun saakka ja kuntayhtymän aloittaessa 1.1.2019 vain kriittisimmät ICT-palvelut saatiin kuntayhtymän käyttöön. Kuntayhtymän IT-palveluiden eriyttäminen kunnan IT-palveluista jatkuu vuoden 2019 aikana. Tuusulan ja Nurmenjärven uusi työterveysyhtiö irrotettiin Tuusulan IT-palveluista. Tietosuoja-asetukseen (GDPR) valmistauduttiin tietohallinnon ja toimialojen yhteistyönä. Tuusula rekrytoi yhdessä Keravan kanssa kuntien yhteisen tietosuojavastaavan, joka otti vetovastuun hankkeessa tammikuusta alkaen.

Turvallisuuspalveluissa vietiin eteenpäin kunnan turvallisuusjohtamisen mallia, jonka tarkoituksena on parantaa turvallisuuskulttuuria Tuusulassa. Turvallisuusjohtamisen mallia muokataan kunnan tarpeisiin ja se otetaan käyttöön vuoden 2019 alussa.

Olellaiset määrärahan muutokset

Tulosalueen toimintamenot pysyivät vuoden 2018 talousarvion puitteissa. Myyntituotoissa 50t€ lisäys johtuen perintätuotoista. Säästöä saavutettiin palveluiden ostoissa, osin kehittämisprojekteja jäi toteuttamatta henkilöresurssien puutteen vuoksi.

Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Vuoden 2019 keskeisenä painopisteenä on Talouden kuntatasoisen talouden ohjuksen vahvistaminen, jota osaltaan tulee toiminnan ja talouden raportoinnin työvälineiden parantaminen (mm. kuukausiraportin uudistaminen).

Taloushallinnon tehtäviä ja prosesseja kehitetään edelleen osana kuntatasoista tukipalveluiden kehittämistä. Myyntilaskutuksen sekä ostolaskujen käsittelyn toimintojen keskittämistä jatketaan Talouspalveluihin.

Tunnusluvut

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Kunnan päätoimisten atk-työntekijöiden määrä, 31.12. *)	8	8	8	9	8	9
Työasemien kokonaismäärä, josta	2 600	2 550	2 670	2 740	3 032	2 838
– hallinnon työasemien määrä	1 105	1 100	1 130	1 190	1 296	1 338
– opetuksen työasemien määrä	1 495	1 450	1 540	1 550	1 727	1 500
Kunnan tiloissa olevien palvelimien kokonaismäärä, kpl **)	50	52	51	52	54	57
Kunnan käytössä olevien sovellusten ja perustyökaluohjelmien kokonaismäärä, kpl ***)	127	127	127	127	127	127
Kunnan verkkoon liitettyjen toimipisteiden määrä, kpl ***)	96	96	96	95	95	95
HelpDesk-järjestelmään kirjattujen tapausten kokonaismäärä, kpl	4 555	5 672	4 139	5 265	5 857	6 420
Hallinnon työasemia / kunnan työntekijä, kpl	0,55					
Oppilaita / opetuksen työasema, hlöä	3,97	3,8	3,62			
Kunnan tietotekniikkamenojen osuus kunnan kokonaismenoista, %						

*) Luku sisältää koulujen atk-vastaavat, joiden yhteiseksi työpanokseksi on laskettu 1 hlö

**) Luku sisältää niin fyysiset palvelimet kuin uudemmat virtuaalipalvelimet. Fyysisten palvelimien lukumäärä on pienentynyt merkittävästi, vaikka palvelimien kokonaismäärä onkin noussut.

***) Lukuja ei ole voitu tarkistaa, mutta merkittäviä muutoksia ei ole tiedossa

Sosiaali- ja terveystoimi

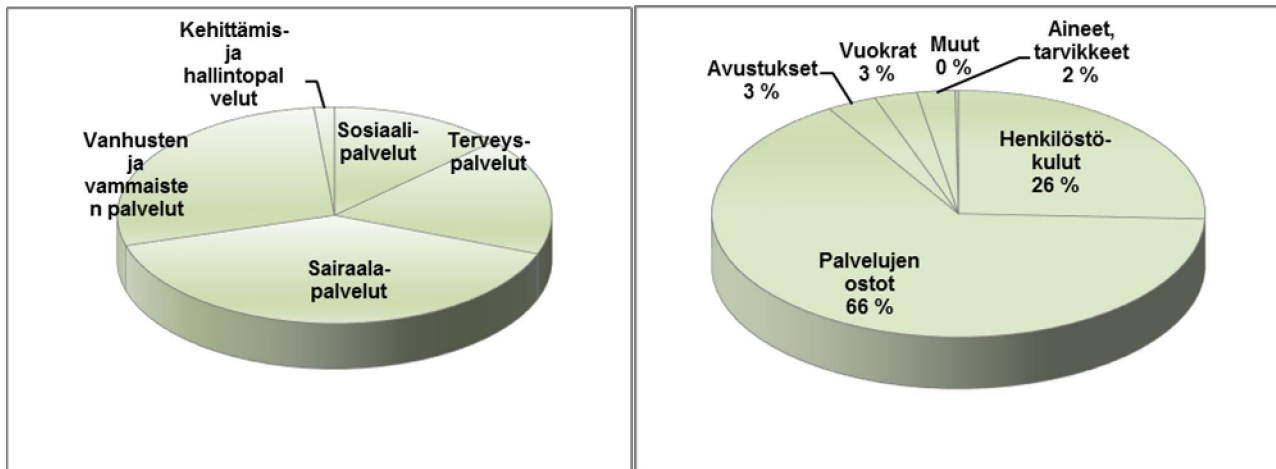
SOSIAALI- JA TERVEYSTOIMI

Toimiala

1 000 €	1) TALOUS- ARVIO	TA muutos	TA + Muutos	Toteuma	TA Tot-%	MTA Tot-%	2) MTA Poikkeama	Tot. 2017	Muutos- % 2017/2018
Toimintatuotot	9 511	-78	9 434	72 167	758,8	765,0	62 733	10 337	598,1
Toimintakulut*	-114 193	-1 078	-115 271	-178 656	156,5	155,0	-63 385	-113 875	56,9
Toimintakate	-104 682	-1 156	-105 838	-106 489	101,7	100,6	-651	-103 538	2,9
Henkilöstö 31.12.	526,1	0,0	526,1	597,3	113,5	113,5	71,2	582,1	2,6

* = Sitova taso

Sisältää Keu SoTe kuntayhtymän kuittaamismenettelyyn liittyvät kirjaukset sekä tuottoihin ja kuluihin 62,143 Meuroa.

Olellaiset tapahtumat toimialalla

Sosiaali- ja terveydenhuollon peruspalveluiden järjestämistehtävän toteuttaminen Keski-Uudenmaan sote-kuntayhtymässä astui voimaan 1.1.2018 alkaen, lukuun ottamatta ympäristöterveydenhuoltoa, eläinlääkintähuoltoa ja työterveyshuoltoa sekä Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin kuntayhtymän tehtäväksi annettuja erikoissairaanhoidon palveluja ja Eteva kuntayhtymän tehtäväksi annettuja kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain mukaisia palveluja. Sosiaali- ja terveystoimi on osallistunut kuntayhtymän hankkeisiin sekä kehittänyt yhteistyössä toimintatapoja toiminnan sujuvoittamiseksi sekä palvelurakenteiden yhdenmukaistamiseksi.

Valtuusto päätti sosiaali- ja terveyspalvelutuotannon toteutuksesta ja sitä koskevista periaatteista Keski-Uudenmaan sote-kuntayhtymässä 4.6.2018 (§ 65). Valtuusto päätti:

hyväksyä, että Keski-Uudenmaan sote-kuntayhtymä tuottaa 1.1.2019 alkaen kuntayhtymän järjestämisvastuulla olevat palvelut Tuusulan kunnan asukkaille jäsenkunnista siirtyvän tuotanto-organisaation avulla, jäsenkuntien kuntayhtymän järjestämisvastuulla olevien palveluiden toteuttamiseen osallistuvan sosiaali- ja terveyspalveluiden henkilöstön sekä osan muusta kunnan hallinto- ja tukitehtäviä toteuttavan henkilöstön siirtymisestä kuntayhtymän palvelukseen 1.1.2019 lukien tämän päätöksen periaatteiden mukaisesti, sopia, että kuntayhtymän ja jäsenkuntien välinen sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen järjestämis- ja tuottamissopimus (yhtymävaltuusto 14.12.2017, § 33) päätetään palvelutuotantonsa kuntayhtymään siirtävien kuntien osalta ilman eri irtisanomista 31.12.2018

todeta, että palvelutuotanto jatkuu kuntayhtymässä kaikkien jäsenkuntien osalta edelleen järjestämis- ja tuottamissopimuksen liitteen 2 Palveluiden yleiset periaatteet periaatteiden mukaisesti ja valtuuttaa kunnanhallituksen tekemään järjestelyn vaatimat tarkemmat päätökset ja sopimukset sekä toteuttamaan tarvittavat toimenpiteet.

Tuusula osallistui Keski-Uudenmaan sote-kuntayhtymän ja Hyvinkään sairaalan yhteistoiminnan valmisteluun useiden alueellisten kärkihankkeiden kautta. Kuntayhtymän ja Hyvinkään sairaalan yhteishankena kehitettiin muun muassa alueellinen fysioterapian suoravastaanotto, yhdenmukaistettiin akuuttiosastotoiminta, valmistauduttiin alueellisen kotisairaalan käynnistämiseen ja valmisteltiin kiirevastaanottotoiminnan alueellista yhdenmukaistamista.

Tuusulan aikaisempaa Akuuttikotihoitoa kehitettiin kohti kotisairaaloimintaa nimen muutoksella ja henkilöstöressurssin lisäämisellä. Kotisairaalassa aloitti kuudes sairaanhoitaja huhtikuun alussa. Alueellinen, keskitetysti koordinoitu kotisairaaloiminta käynnistyy vuonna 2019.

Vanhuspalveluissa kehitettiin asiakasohjausta ja palvelutarpeen arviointia omaishoitoa ja perhehoitoa sekä uuden maakuntalaajuisen tehostetun kotikuntoutus -mallin käyttöönottoa osallistumalla sekä Keski-Uudenmaan sote-kuntayhtymän että hallituksen I&O-kärkihankkeiden kehittämistyöryhmiin.

Keski-Uudenmaan sote-kuntayhtymän kuntien yhteistä vammaispalvelujen palvelutarpeenarviointi-prosessia testattiin ja yhteiset lomakkeet otettiin vakituiseen käyttöön. Tavoitteena on yhdenmukainen arviointi koko Keski-Uudenmaan soten alueella ja asiakkaiden entistä parempi ohjautuminen tarkoituksenmukaisiin palveluihin.

Vammaispalvelujen kuljetuspalvelujärjestelmää ja kuljetusten hankintaa suunniteltiin Uusimaa 2019-hankkeen ja Keski-Uudenmaan sote-kuntayhtymän työryhmissä. Lisäksi kuntayhtymässä toteutettiin kuljetuspalvelujen

väli aikaishankinta 1.7.2018 alkaen taksiliikenteen vapautuessa ja ennen varsinaisen kilpailutuksen toteutusta.

Sosiaali- ja terveystoimen tehtävänä on ollut liittyminen Kanta-palveluiden asiakkaaksi. Terveystoimen liittymistä osaksi Kanta-palveluita toteutettiin vuosina 2014–2017. Seuraavaksi otetaan käyttöön sosiaalihuollon asiakastiedon arkisto. Tuusulan valmistautumista Kantaan liittymiseksi tuki kattava sosiaalihuollon tietovarannon kirjaamiskoulutus (Kansakouluhanke). Terveystoimen ja hyvinvoinnin laitoksen (THL), Kelan sekä Apotin ja "Apottikuntien" tekemät käyttöönottovalmistelut ovat osaltaan edesauttaneet sosiaalihuollon Kantaan siirtymisessä. Tuusula on yksi Apottikunnista ja Tuusulan Apotin käyttöönotto on aikataulutettu vuoden 2020 lopulle.

Lastensuojelun asiakasmäärä laski hieman ja sosiaalihuoltolain perusteella palvelua saavien määrä kasvoi 9 %. Lastensuojelun avohuollon palvelua pystyttiin pääasiallisesti tarjoamaan kunnan omana toimintana ja painopiste on kotiin vietävissä palveluissa. Sijaishuollon tarve kasvoi hieman edellisvuodesta. Sijaishuollossa oli 1,5 % enemmän lapsia kuin edellisvuonna. Perhehoidon hoitovuorokusien määrä kasvoi 4 % edellisvuodesta ja osuus koko sijaishuollon hoitovuorokausista nousi prosentilla ollen 37 %.

Mielenterveyskuntoutujien asumis- ja palveluissa kunnan omalla kotiin viedyllä kotikuntoutuspalvelulla voitiin vähentää ostopalveluja, erityisesti tuetun asumisen palvelua.

Vastaanottopalveluiden toimintaa kehitettiin vuoden 2018 aikana. Tavoitteina oli hoidon vaikuttavuuden lisääminen, tuottavuuden parantaminen, asiakastytyväisyyden parantaminen ja henkilöstön työhyvinvoinnin kohentaminen. Ensimmäisessä vaiheessa keuhkokuumeen otettiin käyttöön uusi kiirevastaanottomalli, jonka avulla parannettiin asiakkaan hoidon etenemistä ja lyhennettiin asiakkaan odotusaikojen etenkin Hyrylän (entisen päivystyksen) kiirevastaanottopalveluissa. Vastaanottotoiminnan jatkokehittämistä varten käynnistettiin yhteistyö Savo Partners lääkärikonsulttipalvelun kanssa. Marraskuussa vastaanottotyössä siirryttiin toimintamalliin, jossa

asiakkaille nimetään yhteyshenkilö. Yhteyshenkilö toimii potilaan omahoitajana /-lääkärinä ja edistää asiakkaan asiaa mahdollisimman pitkälle jo puhelinyhteyden aikana riippumatta asiakkaan asiasta tai hoidon tarpeesta. Osana toimintatavan muutosta kesäkuussa otettiin käyttöön sähköinen hoidontarpeen arviointi. Klinik Oy:n tuottama älyalgoritmiaan pohjautuva hoidon tarpeen arviointiohjelma mahdollisti asiakkaan digipalveluiden saatavuuden 24/7 ja vähensi puhelinyhteydenottojen määrää kolmanneksella. 6-12/2018 välisenä aikana palvelun kautta tehtiin 2 784 yhteydenottoa tai asianhoitoa. Näistä 33 % toteutui virka-ajan ulkopuolella. Kehittämistyön tuloksena lääkäriaikojen jonotusaika vastaanotolle laski 42 päivästä 4 päivään.

Kehitysvammaisten henkilöiden asumispalvelujen asiakasmäärän arvioidaan kasvavan asiakkaiden siirtyessä lapsuudenkodeistaan asumispalveluihin. Tavoitteena on varmistaa erilaisia palveluvaihtoehtoja ja välttää asiakkaiden ohjautumista liian raskaiden palveluiden piiriin. Asiakasmäärät ovatkin kasvaneet tuetussa ja ohjatussa asumisessa ja jonkin verran laskeneet ympärivuorokautisen palvelun sisältävässä autetussa asumisessa.

Toimialalla on aloitettu asiakaskokemuksen mittaaminen asteittain eri yksiköissä kevästä 2018 alkaen. Mittauksilla kerätään asiakkailta tietoa palveluista, jotta asiakkaan näkemys ja kokemus voidaan huomioida palvelujen suunnittelussa ja kehittämisessä. Terveyspalveluissa on valinnanvapauskokeiluun liittyen kerätty asiakkailta palautetta jo kesäkuusta 2017 alkaen. Muissa palveluissa mittareiden luonti aloitettiin loppuvuonna 2017 ja ensimmäiset kyselyt aloitettiin helmikuussa 2018. Esimiehille järjestettiin syksyllä 2017 koulutus ”Palveluiden asiakaslähtöinen tuottaminen ja johtaminen” ja koko henkilökunnalle kolme saman sisältöistä koulutustilaisuutta aiheesta ”Myönteisen asiakaskokemuksen luominen” kevään ja syksyn aikana. Seuraavassa vaiheessa lähdettiin kehittämään asiakaskokemusta. Annettujen palautteiden pohjalta yksiköt laativat suunnitelman kehittämistoimenpiteistä mittaustulosten perusteella ja toteuttavat sovittuja kehittämistoimia.

Taloussuunnitelmassa vuodelle 2018 esitetyt indikaattorit asiakastytyväisyydestä / asiakasarvosta eivät olleet kaikilta osin käyviä, jonka vuoksi niihin esitettiin muutoksia ensimmäisen osavuosisikatsauksen yhteydessä. Muutokset hyväksyttiin ja uudet mittarit ovat käytössä ja esitetty indikaattoritaulukossa.

Asiakaskokemusta on mitattu sosiaalipalveluissa sähköisellä kyselyllä Etelä-Tuusulan sosiaali-toimistossa sekä Jokelan ja Kellokosken sosiaali- ja terveysasemilla. Lisäksi työntekijöillä on käytössä neljä liikkuvaa mittauslaitetta, joilla pyydetään asiakaspalautetta esim. kotikäyntien yhteydessä. Asiakaskokemusta mitataan jatkuvana kyselynä aikuisten sosiaalipalveluista, päihde- ja mielenterveyspalveluista sekä lapsiperheiden sosiaalipalveluista. Vanhus- ja vammaispalvelujen yksiköissä on käytössä liikkuvat mittauslaitteet, joilla asiakaspalautte kerätään. Kotiutus- ja arviointiyksikössä tavoitteena on pyytää palaute jatkuvana kaikilta kotiutettavilta asiakkailta. Kotihoidossa ja Riihikodossa palaute kerätään kolmen viikon otantana kolmesti vuodessa. Toimintakeskus Kettusen asiakkaiden kokemuksia kerättiin keväällä kaikilta asiakkailta paperilla ja viittoon asiakaskunta huomioiden. Toteutettua kyselyä ei ole kesän jälkeen toistettu. Syksyllä vastaava kysely tehtiin paperikyselynä Kettusen asiakkaiden omaisille ja asumisyksiköiden ohjaajille laajemman kokonaiskuvan saamiseksi. Terveyspalveluissa on 6/2017 alkaen seurattu sähköisen palautejärjestelmään annettavan numeerisen palautteen perusteella määriteltävää nettosuosittelemaindeksiä. Lisäksi asiakkailta kysytään, mitä palveluissa voisi kehittää ja mikä palvelussa oli hyvää riippuen asiakkaan antamasta arvosta (asteikko 1–10). Palautekyselyssä on myös yksi kuukausittain vaihtuva kysymys eri aihealueista, kuten mahdollisuudesta osallistua hoitoon tai henkilökunnan osaamisesta. Palautetta kerätään vastaanottopalveluista, neuvolatoiminnasta, suun terveydenhuollosta ja kuntoutustoiminnasta. Tulosalueilla kehittämisen keskiöön on nousut sosiaalipalveluissa asiakkaan osallisuuden kehittäminen, terveyspalveluissa ajanvaraustoiminta ja palvelujen saatavuus.

Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Sote- ja maakuntauudistukseen liittyvät lait ovat edelleen valtionhallinnossa valmistelussa. Tulevaa muutosvalmistelua toteutetaan Uudenmaan maakunnan johdolla. Keski-Uudenmaan sote -kuntayhtymä vastaa alueensa jäsenkuntien sosiaali- ja terveystalouden järjestämisestä ja tuotannosta 1.1.2019 alkaen. Toimintaympäristön muutos on huomattava, ja osin ennakoimaton, joka vaikuttaa muutoksen hallintaan.

Kuntatasolla sote- ja maakuntauudistukseen on valmistauduttu tekemällä etukäteisselvitystä ICT:n, sopimusten, talouden ja hallinnon, tilojen ja irtaimen omaisuuden, henkilöstön ja tukipalveluiden osalta. Keski-Uudenmaan sote jatkaa valmistelua osaltaan tuottamalla sote- ja maakuntauudistukseen tarvittavaa tietoa maakunnan pyyntöjen mukaisesti. Palveluiden osalta aktiivista kehittämistä on tehty Keski-Uudenmaan alueella toteutetuissa hankkeissa sekä valtakunnallisissa sosiaali- ja terveysministeriön kärkihankkeissa. Palveluiden kehittäminen jatkuu Keski-Uudenmaan soten talousarvion tavoitteiden ja palvelulupauksen mukaisesti. Keski-Uudenmaan soten tavoitteena on turvata alueen asukkaille laadukkaat ja asiakaslähtöiset sosiaali- ja terveystaloudet tasa-arvoisesti.

Kunnan asukkaiden palvelutarve kasvaa edelleen ja vanhuspalveluissa kasvu on nopeutunut.

Toteutuneiden investointien vaikutus palvelutuotantoon

Hammashoitolan työyksikön uusiminen lisäsi palvelun toimintavarmuutta. Sen sijaan Autoklaavin hankinnan epäonnistuminen siirsi välinehuollon järjestämiskysymyksen ja mahdolliset laitehankinnat Keski-Uudenmaan kuntayhtymän ratkaistavaksi.

Hyrylän kiirevastaanoton remontin vuoksi ambulanssikuljetukset ohjautuivat Järvenpään JUST:n, ja Tuusula osti hieman aikaisempaa enemmän vuodeosastohoitoa Järvenpäältä. Valmistuessaan uudet tilaratkaisut mahdollistavat

joustavamman ja tehokkaamman vastaanottopalvelujen järjestämisen.

Klinik järjestelmän hankinta lisäsi kuntalaisten vastaanottopalvelujen asiointiin joustavuutta ja nopeutti palvelun saatavuutta.

Akuuttiosastolla otettiin käyttöön uusi hoitajakutsujärjestelmä, joka lisäsi potilasturvallisuutta. Testamenttivaroin käynnistettiin kotiutustiimitoiminta, jonka avulla varmistetaan sairaalahoidossa olleen ja sen vuoksi hetkellisesti alentuneen toimintakyvyn vuoksi apuja tarvitsevan henkilön turvallinen kotiutuminen.

Työterveyshuollon suosituksen mukaan hankitut sähkötyöpöydät parantavat työntekijöiden työergonomiaa ja vähentävät osaltaan sairastumisen riskiä.

Hankkeet

Valtuusto päätti 27.6.2016 § 74 Apottiin liittymisestä ja kunnanhallitus hyväksyi 2.11.2016 § 400 sopimusasiakirjat. Apotti-hankkeen tehtävät on keskitetty Tuusulan Apotti-toimistoon. Apottiin käyttöönoton valmistelut etenivät Tuusulassa vuonna 2017, kun kunta merkitsi Apotin osakkeita. Käyttöönottoon liittyvät merkintä- ja aikatauluneuvottelut saatiin valmiiksi toukokuussa 2017. Hanketta tehdään yhteistyössä Oy Apotti Ab:n, järjestelmien toimittajien ja käyttäjien sekä kunnan tietojärjestelmäpalvelut yksikön kanssa. Vuoden 2018 aikana Apotti-toimistossa määrärahaa käytettiin 352 000 euron verran.

Talous

Muutettuun talousarvioon nähden toimialan menot ylittyivät 1,2 milj. euroa ja tulot ylittyivät 0,6 milj. euroa.

Työterveyshuoltomenot siirrettiin konsernilta toimialojen katettavaksi, joka huomioitiin huhtikuun osavuositarkastuksessa lisäyksenä toimintakuluihin 182 793 euroa. Työterveyshuoltomenot toteutuivat 315 336 euron suuruisina.

Elokuun osavuositarkastuksessa huomioitiin kunta-alan virka- ja työehtosopimusten mukaan paikalliseen järjestelyerään liittyvät palkankorotukset yhteensä 192 112 euroa. Kertaerän suuruus on 9,2 % palkansaajan varsinaisesta kuukausipalkasta. Kertaerän laskentatapa riippuu siitä, minkä sopimusalan piirissä viranhaltija / työntekijä on ollut 31.12.2018. Kertaerän suuruus laskettiin marraskuussa 2018 maksetusta varsinaisesta palkasta ja se kohdistui vuoden 2018 tilinpäätöskaudelle, mutta varsinainen maksupäivä oli tammikuussa 2019.

Sosiaalipalveluissa menot ylittyivät 0,47 milj. euroa ja tuotot alittuivat 0,03 milj. euroa.

Toimintakulujen ylitys johtuu pääasiallisesti päihde- ja mielenterveysasumispalvelujen ostopalvelujen ylityksestä 0,4 milj. euroa sekä perheiden tukipalvelujen kasvaneista palvelujen ostoista 0,5 milj. euroa, henkilöstökuluista 0,15 milj. euroa, lähinnä perhetukikeskuksen sijaiskukuluista, erilliskorvauksista ja tulosalueen eläkemaksuista sekä muihin toimintakuluihin kuuluvista vuokrista 0,1 milj. euroa. Ylitystä vähensi lastensuojelun sijaishuollon ostopalvelujen alittuminen 0,65 milj. euroa.

Tuottojen pieni alitus 0,03 milj. euroa johtuu mielenterveyskuntoutujien asiakasmaksutuottojen hieman arvioitua pienemmästä kertymästä. Asiakasmaksut perustuvat asiakkaan tuloihin.

Terveyspalveluissa menot ylittyivät 0,7 milj. euroa ja tuotot ylittyivät 0,1 milj. euroa.

Sairaanhoidon kuntoutuksen apuvälinepalvelujen ylitys oli 201 000 euroa. Ikääntyvän väestön kotona asumisen yhtenä edellytyksenä on riittävien apuvälineiden saanti ja kodin muutostöiden toteuttaminen.

Kotona tuettuna asuvien kroonisesti sairaiden hoito edellyttää hoitotarvikkeita joiden kustannukset siirtyvät laitoshoidon purkamisen myötä avopalveluille. Hoitotarvikekulutuksen kasvun vuoksi hoitotarvikeostot ylittyivät 124 000 euroa.

Tulosalueen henkilöstökulut ylittyivät 208 000, joka aiheutui kasvaneista sijaiskustannuksista ja erilliskorvausten kasvusta (51 000 euroa).

Puhelinmaksujen ylitys 65 000 euroa selittyy osin vastaanottopalvelujen uuden proaktiivisen ja etävastaanottoa suosivan toimintatavan käyttöönnotosta.

Kuntalaiset liikkuvat ja hakeutuvat muualle hoitoon. Terveyspalvelujen asiakaspalvelujen ostot muilta ylittyi 86 000 euroa.

Tuottojen ylitys aiheutuu arvioitua suuremmista myyntituotoista (29 000 euroa), tuista (42 000 euroa) ja muista tuotoista (21 000 euroa).

Sairaalapalveluiden toimintakulut ylittyivät 0,6 milj. euroa ja tuotot ylittyivät 0,05 milj. euroa.

Erikoissairaanhoidon tilinpäätöksessä kulut 41 060 milj. euroa ylittyi 576 000 euroa talousarviosta. Ylitys selittyy HUS:n määrärahojen ylityksestä 844 000 euroa. HUS:lle saatiin elokuun osavuositarkastuksessa 300 000 euron määrärahalisäys varsinaiseen palveluntuotantoon ja eläkevakuutusmaksuja korotettiin huhtikuun osavuositarkastuksen yhteydessä 130 619 euroa. Muun erikoissairaanhoidon asiakaspalvelu- ja asiantuntijaostot (lähinnä lääkäripalveluostot Aavasta, Rinnekodin, Terho-Säätiön ja Hyvinkään seudun mielenterveysyksikön palvelut) alittuivat 300 000 euroa.

Vanhus- ja vammaispalveluissa muutetun talousarvion toimintakulut ylittyivät 0,38 milj. euroa ja tuotot ylittyivät 0,45 milj. euroa.

Toimintakulujen ylitys aiheutui henkilöstömenoista 0,67 milj. euroa ja avustuksista 0,01 milj. euroa. Henkilöstömenot ylittyivät sijaisten, erilliskorvausten sekä eläkemenojen ennakoitua suuremman kasvun vuoksi kotihoidossa, kotiutus- ja arviointiyksikössä, Riihikodon lyhytaikaisessa palvelussa sekä toimintakeskus Kettusessa. Kotihoidon käyntimäärät ja kahden hoitajan tekemien käyntien määrät ovat kasvaneet, vaikka säännöllisen kotihoidon asiakkaiden määrä onkin vähentynyt. Kotiutus- ja arviointiyksikön asiakas- ja hoitopäivien määrä oli arvioitua suurempi, täyttöaste on ollut 101–108 %. Hyvinkään sairaalasta on ollut siirtopainetta terveyskeskuksen akuuttiosastolle ja sieltä vastaavasti kotiutus- ja arviointiyksikköön. Palveluja tuotettiin enemmän kunnan omana toimintana, jolloin henkilöstömenot ylittyivät, mutta palvelujen ostot alittuivat. Avustuksissa

pienen ylityksen aiheutti vammaispalvelujen asunnon muutostyöt.

Ylitystä vähensi palveluostojen alittuminen 0,1 milj. euroa sekä hoitotarvikkeiden ja muiden toimintamenojen alittuminen 0,2 milj. euroa. Palveluostojen alitus johtuu vanhusten yksityisen palveluasumisen, kotihoidon sekä ikäihmisten perhehoidon alittumisesta. Perhehoidon asiakasmäärät eivät toteutuneet täysin ennustetusti.

Vammaispalveluissa kehitysvammaisten laitoshoidon sekä työ – ja päivätoiminnan ostot alittuivat, koska asiakasmäärä oli ennakoitua pienempi. Kustannukset alenivat vaikeavammaisten henkilöiden asumispalveluissa sekä kehitysvammaisten henkilöiden laitoshoidossa vuoteen 2017 verrattuna. Kustannusten aleneminen perustuu kevyempien asumispalvelujen käyttöön, asumisen järjestämiseen henkilökohtaisella avulla sekä laitoshoidon vähenemiseen.

Vanhus- ja vammaispalvelujen tulosalueen tulot ylittyivät 444 000 euroa. Ylitys aiheutui pääosin vanhuspalvelujen kotikuntakorvauksista, ennakoitua suuremmista asiakasmaksutuotoista sekä perityistä asuntojen vuokrista.

Kehittämisen- ja hallintopalveluissa tulosalueen toimintakulut alittuvat 0,9 milj. euroa ja tuotot ylittyivät 0,02 milj. euroa

27.6.2016 valtuusto myönsi Apotti-hanketoimistoa varten 130 000 euroa. Vuodelle 2018 talousarviossa oli varattu Apotti-hanketoimistolle määrärahaa 200 000 euroa, josta toteutui noin 352 000 euroa.

Tulosalueen palvelujen ostot alittuivat noin 0,6 milj. euroa, josta ICT-palvelut 0,4 milj. euroa. ICT-palveluiden alitus johtuu siitä, että suuri osa ICT-hankinnoista, kuten käyttö- ylläpito – ja lisenssimaksut, jäivät toteutumatta palveluntarjoajan toimitusvaikeuksien vuoksi. Toimittajilta ei saatu tarjouksia niin että hankintoja olisi voitu toteuttaa vuoden 2018 aikana. Keski-Uudenmaan sote-kuntayhtymään liittymisen vuoksi, ICT-hankintoja yhdenmukaistettiin koko kuntayhtymässä ja joitain asiakas- ja potilastietojärjestelmiin

kohdistuneita kehittämistoimenpiteitä ja investointitarpeita sovittiin arvioitaviksi tulevina vuosina uudelleen. Tulosalueelle varattuja ICT-kustannuksia kirjattiin aiheuttamisperiaatteen mukaisesti tulosalueille, esimerkiksi palveluseteli ja mobiili-hanke.

Avustukset alittuivat noin 80 000 euroa.

Vastaavasti toimintakulut ylittyivät hieman henkilöstökulujen (2 000 euroa) sekä aineiden, tarvikkeiden ja tavaroiden (3 000 euroa) osalta.

Muut toimintakulut alittuivat noin 200 000 euroa. Tilakustannuksissa säästy Etelä-Tuusulan sosiaali- ja terveysaseman väistötiloihin varattu määräraha 200 000 euroa.

Tulojen ylitys johtuu valinnanvapauskokeilun tuotoista sekä Valtiokonttorin palauttamasta vuodelle 2017 kuuluvasta veteraanirahojen kompensatiosta.

Investoinnit

Koneiden ja kaluston investointirahat sosiaali- ja terveystoimialalla on talousjohtajan päätöksellä muutettu leasingvuokraksi. Leasingaika koneilla on 5 vuotta ja kalusteilla 8 vuotta, jonka jälkeen ne lunastetaan Kuntarahoitukselta. Lunastushinta on 1 % jälleenhankinta-arvosta. Muutos ei koske muita toimialoja.

Sosiaali- ja terveyslautakunnan talousarvioesityksessä olevat koneet- ja kalustohankinnat rahoitetaan leasingrahoituksella ja sitä varten käyttötalouteen lisättiin leasingvuokrarahaa 38 400 euroa. Kone- ja kalustohankintasuunnitelmat on esitetty alla. Autoklaavin hankinta ei toteutunut 2018.

- Neitoperhon kalustoinvestointi 50 000
- Hammashoitoyksikkö Etelä-Tuusulan - hammashoitolaan 30 000
- Keraamisten paikkojen ja kruunujen suunnittelu ja valmistamisyksikkö, Cerec 75 000
- Autoklaavi 70 000
- ABI-system uä-laite kolmelle terveysasemalle 12 000

Sosiaali- ja terveystoimialan investointeihin, muihin pitkävaikutteisiin menoihin, oli varattu

yhteensä 940 000 vuonna 2018. Varaus kohdistui täysimääräisenä tietokoneohjelmistoihin.

Huhtikuun osavuositarkastuksen yhteydessä investoinneista (Apotti) siirrettiin konsernille 300 000 euroa, jonka vuoksi muutettu talousarvio investointien osalta oli 640 000 euroa.

Tietokoneohjelmistojen määrärahaa käytettiin 214 026 euroa. Vuonna 2017 ICT-investoinnit jäivät osittain toteutumatta palveluntarjoajista johtuvien toimitusvaikeuksien vuoksi. Vuonna 2018 vähennettiin ICT:hen liittyvää kehitystyötä kuntayhtymään liittymisen vuoksi ja samalla haettiin yhteisiä linjauksia ja toteutustapoja. Yhteistyössä sovittiin, ettei ennen kuntayhtymään

siirtymistä käynnistetä kuin välttämättömät hankinnat. Järjestelmätoimittajat (potilastietojärjestelmät graafinen Finstar ja suun terveydenhuollon Lifecare) eivät saaneet toimitettua kaikkia tilattuja toiminallisuusmuutoksia vuoden 2018 aikana.

Investointeihin varatut määrärahat alittuivat 0,4 milj. euroa. Viime vuoteen verrattuna, investointien käyttöaste parani huomattavasti (33,4 %), vuonna 2017 investointeihin varatut määrärahat alittuivat 0,96 milj. euroa (käyttöaste 13,9 %).

SOSIAALIPALVELUT

Tulosalue

1 000 €	1) TALOUS- ARVIO	TA muutos	TA + Muutos	Toteuma	TA Tot-%	MTA Tot-%	2) MTA Poikkeama	Tot. 2017	Muutos- % 2017/2018
Toimintatuotot	1 357	-40	1 317	1 292	95,2	98,1	-25	1 374	-6,0
Toimintakulut*	-14 797	69	-14 728	-15 195	102,7	103,2	-467	-16 731	-9,2
Toimintakate	-13 440	29	-13 411	-13 903	103,4	103,7	-492	-15 357	-9,5
Henkilöstö 31.12.	76,4	0,0	76,4	98,3	128,7	128,7	21,9	90,7	8,4

* = Sitova taso

TOIMINNAN KUVAUS

Toiminta-ajatus

Sosiaalipalveluissa edistämme sosiaalista hyvinvointia, turvallisuutta ja osallisuutta sekä yksilön, perheen ja yhteisön toimintakykyä. Hallinnollisesti sosiaalipalvelut on jaettu kahteen tulosyksikköön: aikuisten sosiaalipalveluihin ja perheiden sosiaalipalveluihin.

Olenneiset tapahtumat tulosalueella

Hallituksen Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelman (LAPE) mukaista perhekeskus-toimintamallia kehitettiin kuntaan sekä Uudenmaan maakunnan LAPE- hankkeen että Keski-Uudenmaan Lapen yhteistyöllä. Tuusula osallistui Uudenmaan Lapessa monitoimijaisen palvelutarpeen arvioinnin kehittämiseen. Kunnan omana toimintana tiivistettiin yhteistyötä palvelutarpeen arvioinneissa. Tuusula vastasi Uudenmaan Lapen ketterästä kokeilusta, jossa luotiin toimintamalli vanhempien kanssa vaikeissa huoltoriitatilanteissa olevien lasten auttamiseksi. Perheohjaajatoiminta oli Tuusulan omana ketteränä kokeiluna.

Perheterapiakoulutuksen saanut erityissosiaaliohjaaja osallistui varhaiskasvatuksen arkityöhön. Perheitä tuettiin jo varhaisessa vaiheessa erityispalvelujen asiantuntijuudella, millä ehkäistiin pidempikestoisen asiakkuuden syntymistä tai mahdollistettiin perheille joustava sosiaalipalvelujen saanti varhaiskasvatuksen yhteydessä.

Keski-Uudenmaan sote kuntayhtymän palvelutuotannon rakenteet luotiin perhekeskustoimintamallin periaatteet huomioiden. Tuusulan kunnan verkostomaista perhekeskustoimintamallia rakennettiin yhdessä varhaiskasvatuksen, perheiden terveys- ja sosiaalipalvelujen sekä seurakunnan kanssa. Perhekeskus- toiminta mallin mukainen toiminta on aloitettu jo maahanmuuttajien kotoutumispalveluissa. Kolmessa perhekeskuksessa tarjotaan kotoutumistukena sosiaalityön palveluja, terveysneuvontaa, tietoa yhteiskunnasta ja palveluista, järjestöjen tuottamaa kieliopetusta sekä vertaistukea. Lastensuojelun nykytilaa arvioitiin Hacneyn mallin edellytysten näkökulmasta järjestämiskuntayhtymän vuoden 2018 tavoitteiden mukaisesti. Vertailukelpoisia tunnuslukuja kerättiin sekä määriteltiin henkilöstön työpajoissa kuntayhtymän yhteiset lapsiperheiden sosiaalipalvelujen arvot. Perheiden palvelujen kasvaneen tukipalvelutarpeen vuoksi palkattiin kaksi määräaikaista perhetyöntekijää sekä nuorisoasemalle sairaanhoitaja vuodelle 2018.

Lastensuojeluilmoitusten määrä (834) laski 12 % edellisvuodesta (2017/947). Sosiaalihuoltolain mukaisten yhteydenottojen ja ilmoitusten määrä (504) puolestaan kasvoi 55 % edellisvuoteen verrattuna (2017/325). Palvelutarpeen arviointeja (278) tehtiin 27 % prosenttia edellisvuotta enemmän.

Aluehallintovirasto pyysi Tuusulalta selvitystä, koska lastensuojelulain 26 §:ssä säädettyjen määräaikaisten käsittelyssä oli viivästystä aikavälillä 1.10.2017 – 31.3.2018. Lastensuojeluilmoitusten käsittelyaika ylittyi viiden ilmoituksen osalta ja palvelutarpeen arvioinneista lastensuojeluasiassa kolmen kuukauden määräaika ylittyi kahden arvioinnin kohdalla. Lain määräaika on ehdoton. Ylitykset aiheutuivat tilapäisestä henkilöstövajeesta, sosiaalityöntekijän rekrytoinnin aiheuttamasta viiveestä sekä usein vaikeudesta sovittaa yhteen asiakkaan, työntekijöiden, ja yhteistyökumppaneiden aikatauluja. Kuntayhtymässä palvelujen määräaikoihin kiinnitetään erityistä huomiota kehittämällä yhteisesti monitoimijaisia palvelutarpeen arviointia sekä muutoinkin yhdenmukaistamalla kuntien työkäytäntöjä.

Sosiaalihuoltolain perusteella palveluja saavien asiakkaiden määrä (668) kasvoi 9 % edellisvuoteen verrattuna (2017:615). Lastensuojelun asiakasmäärä (266) puolestaan vähentyi hieman edellisvuodesta (2017:285). Yhteenlaskettu lapsiasiakasmäärä kasvoi kuitenkin 4 % edellisvuodesta.

Nuorisosaseman siirto perheiden sosiaalipalvelujen kokonaisuuteen 2018 tehosti palvelua. Nuorisosasema osallistui palvelutarpeen arviointiin sekä teki perhetukikeskukselle sijoitettujen nuorten päihdekartoitukset, jolloin vältettiin päihdekartoitusten ostaminen ja siltä osin sijoitukset ostopalveluyksiköihin.

Vuoden aikana sijaishuollossa oli 130 lasta, 1,5 % enemmän kuin edellisvuonna vuonna (128). Sijaishuollon hoitovuorokausien määrä (28 647) pysyi lähes samana kuin edellisvuonna (2017:28 590). Perhehoito on aina ensisijainen vaihtoehto. Perhehoidon osuus sijaishuollon vuorokausista oli reilut 37 %, luku on 1 % korkeampi kuin vuonna 2017. Perhehoitovuorokausia kertyi määrällisesti 4 % enemmän kuin viime vuonna. Perhetukikeskus vastaanotti kaikki kiireelliset sijoitukset ja väliaikaisissa ylipaikkatilanteissa tilanne turvattiin palkkaamalla lisähenkilöstöä.

Jälkihuoltonuorista 77 % oli kunnan oman tukipalvelun piirissä. Testamenttivaroin rahoitetussa asumisvalmennuksessa oli kymmenen nuorta. Palvelun avulla tuettiin täysi-

ikäistyviä lastensuojelun nuoria intensiivisellä tuella.

Keski-Uudenmaan soten kärkihanke PAPON tavoitteiden mukaista aikuisten päihde-, mielenterveys- ja sosiaalipalvelujen yhteistä alueellista portaattonta palvelumallia rakennettiin kuntien kokeilujen pohjalta. Yhteinen MATALA toimintamalli otetaan käyttöön kaikissa kunnissa 2019. Tuusulan MATALA-palvelupisteen toiminta käynnistyi marraskuussa. Yhtenä iltapäivänä viikossa Etelä-Tuusulan aluetoimiston tiloissa työskentelee walk in – periaatteella toimiva sosiaali- ja terveysammattilaisten moniammatillinen tiimi, jossa asiakas saa kokonaisvaltaista palvelua yhden luukun periaatteella sitä tarvitessaan.

Mielenterveyskuntoutujien asumispalveluissa jatkui siirtyminen kevyempiin kunnan tuottamiin palveluihin. Palveluasumista ja tehostettua palveluasumista ostettiin 53 asiakkaalle (2017:57). Asumispalvelu-vuorokaudet vähenivät prosentilla edellisvuodesta. Tuetun asumisen ostopalveluissa oli 14 asiakasta (2017:15) ja kunnan oman kotiin vietävän tukipalvelun piirissä 41 asiakasta (2017: 37). Tuetun asumisen ostopalvelujen määrä väheni, kun 75 % asiakkaista oli kunnan omassa palvelussa (2017: 71 %).

Tämä mahdollistui, kun talousarviossa 2018 saatu kolmas lähihoitaja palkattiin toukokuussa.

Päihteiden käytön tai muun sosiaalisen syyn perusteella asumispalvelun tarvitsevien määrä kasvaa. Asiakkaita oli 61, joista kuitenkin kevyemmän tuetun asumisen piirissä 67 %. Ympäri vuorokautista palveluasumista ostettiin 20 asiakkaalle (2017:18).

Työmarkkinatuki siirtyi Kuntakehityksen ja tekniikan toimialan vastuulle 2018 alkaen. Työikäisten sosiaalipalveluissa lisättiin aktiivisesti kuntouttavaa työtoimintaa, jossa asiakasmäärä (122) kasvoi 12 % edellisvuodesta ja toimintapäivien määrä (6189) 38 %. Kuntouttavan työtoiminnan asiakasohjausta uudistettiin ja otettiin käyttöön väliarviointikeskustelu.

Kuntayhtymä hyväksyi opioidiriippuvaisten korvaushoidon kriteerit tammikuussa sekä lapsiperheiden kotipalvelun kriteerit ja

asiakasmaksun elokuusta alkaen. Laitoksessa tapahtuvan vieroitushoidon sekä kuntouttavan hoidon yhteiset kriteerit tulivat voimaan syyskuussa. Kuntayhtymä kilpailutti laitoksessa tapahtuvien vieroitushoitosten sekä kuntouttavan hoidon yhdessä Espoon, Vantaan ja Karviaisen kuntayhtymän kanssa. Joulukuussa vahvistettiin toimeentulotuen myöntämishoje 1.1.2019 alkaen. Kuntayhtymä osallistui pääkaupunki-seudun kuntien kanssa järjestettyyn lastensuojelun sijaishuollon palvelujen kilpailutukseen sekä toteutti lastensuojelun avo- ja jälkihuollon ostopalvelujen kilpailutuksen. Hankintapäätökset tehdään kuntayhtymässä alkuvuonna 2019.

Sosiaalipalveluissa aloitettiin asiakaskokemuksen mittaaminen helmikuussa 2018. Asiakkaat voivat vastata sähköiseen kyselyyn Etelä-Tuusulan sosiaalitoimistossa sekä Jokelan ja Kellokosken sosiaali- ja terveysasemilla. Lisäksi työntekijöillä on käytössä neljä kannettavaa mittauslaitetta, joilla kerätään asiakaspalautetta esim. kotikäyntien yhteydessä. Asiakaskokemusta mitataan jatkuvana kyselynä aikuisten sosiaalipalveluista, päihde- ja mielen-terveyspalveluista sekä lapsiperheiden sosiaalipalveluista. Kyselyn perusteella sosiaalipalveluissa nostettiin kehittämiskohteeksi asiakkaan osallisuuden vahvistaminen palveluissa ottamalla käyttöön osallistava asiakassuunnitelma.

Olellaiset määrärahan ylitykset

Sosiaalipalvelujen tulosalueen talousarviomenot ylittivät 466.000 euroa. Menoylitys johtuu pääasiallisesti palvelujen ostoista, henkilöstökuluista sekä muista toimintakuluista, lähinnä budjetoitua suuremmista vuokrista.

Perheiden sosiaalipalvelujen tulosityksikön menot ylittivät 237 000 eurolla ja Aikuisten sosiaalipalvelujen tulosityksikön menot ylittivät 229 000 eurolla.

Perheiden sosiaalipalveluiden tulosityksikön menojen ylitys 237 000 euroa aiheutui

- henkilöstömenojen ylityksestä 189 000 euroa, avustusten ylityksestä 133 000 euroa, muiden kulujen ja aineiden ja tarvikkeiden ylityksestä 79 000 euroa sekä vastaavasti palvelujen alittumisesta 164 000 euroa.

Perhetukikeskuksen henkilöstömenot ylittivät (129 000 euroa), kun käyttöasteen ollessa 108 %, jouduttiin lasten turvallisuus huomioiden palkkaamaan lisähenkilöstöä kiireellisten sijoitusten turvaamiseksi. Kaikki kiireelliset sijoitukset voitiin vastaanottaa kunnan omaan perhetuki-keskukseen ja välttää pidempiaikaisia ostopalvelusijoituksia. Tulosityksikön ylitystä lisäsi (60 000 euroa) myös varallaolokorvausten ja erilliskorvausten sekä eläkemaksujen budjetoitua suurempi määrä.

- Avustusten 133 000 euron ylitys aiheutui, kun lastensuojelun avo-, sijais- ja jälkihuollon tukipalveluihin kuuluvia avustuksia maksettiin budjetoitua enemmän.
- Myös tulosityksikön vuokrien ja aineiden ja tarvikkeiden osalta ylitystä kertyi 79 000 euroa
- Tulosityksikön ylitystä vähensi kuitenkin palvelujen määrärahan alittuminen 164 000 euroa. Sijaishuollon kalliiden palvelujen kasvua voitiin ehkäistä, kun perheille tarjottiin ensisijaisesti sosiaalihuoltolain mukaisia tukipalveluja tai lastensuojelun avohuollon tukipalveluja. Tukipalvelujen määräraha ylittyi huomattavasti (562 000 euroa), mutta ylitys voitiin kattaa täysin sijaishuollon määrärahasta. Sijaishuollon palvelujen määräraha alittui, kun hoitovuoro-kausien määrä pysyi lähes edellisvuoden tasolla ja sijoitettuja lapsia oli vain 2 enemmän kuin edellisvuonna ja kun hinnaltaan edullisemmän perhehoidon osuus kasvoi. Lisäksi kunta sai neljän lapsen osalta täysimääräisen korvauksen lastensuojelukuluista, mikä on huomioitu tilinpäätösluvuissa.

Aikuisten sosiaalipalvelujen tulosityksikön menojen ylitys 229 000 euroa aiheutui

- Palvelujen ostojen ylityksestä 419 000 euroa, tarvikkeiden ja muiden kulujen ylityksestä 5 000 euroa ja vastaavasti avustusten alittumisesta 157 000 euroa sekä henkilöstö-menojen alittumisesta 38 000 euroa.
- Palvelujen ostot ylittivät mielenterveyskuntoutujien

asumispalveluissa 200 000 euroa. Vuositasolla asiakaskohtainen kustannus nousi 110 euroa/asiakas. Nousu johtui palvelujen hinnankorotuksista, uuteen kilpailu-tukseen kuuluvista korkeammista palvelu-hinnoista ja asiakkaiden tarvitsemasta tehostetun palvelun kasvusta sekä työ- ja päivätoiminnan palvelutarpeen kasvusta. Asumispalvelujen asiakasmäärä kokonaisuudessa väheni 5 henkilöllä, kun kolmen kotikuntouttajan palvelua voitiin tuottaa kotiin kunnan omana toimintana. Palvelujen ostojen ylitystä kirjattiin myös päihdekuntoutujien asumispalveluissa, päivä- ja työtoiminnassa sekä aikuisten päihdehuollon palveluissa yhteensä 219 000 euroa. Päihteiden käytön tai muun sosiaalisen syyn perusteella asumispalvelun tarve kasvoi, asiakkaita oli 61, joista kuitenkin kevyemmän, tuetun asumisen piirissä olevia 67 %. Ympäri vuorokautista palveluasumista ostettiin 20 asiakkaalle (2017:18).

- Palvelujen ylitykseen saatiin katetta avustusten alittumisesta 157 000 euroa. Avustukset alittuivat täydentävän toimeentulo-tuen, sekä muiden avustusten osalta yhteensä 157 000 euroa. Täydentävää toimeentulotukea kului

lopulta 93 000 euroa talousarvioon varattua vähemmän, kun osa aiemmin täydentävään toimeentulotukeen kuuluvista menoista huomioidaan jo kelan maksamassa perustoimeentulotuessa. Myös työllisyystilanteen kohentuminen vähensi toimeentulotuen tarvetta. Pakolaisten toimeentulotukeen ja alkuavustukseen varattu määräraha alittui myös, kun avustukset saatiin kelasta ajallaan. Valtio korvaa pakolaisten toimeentulotuen täysmääräisesti.

- Palvelujen ylitystä katettiin lisäksi henkilöstömenojen alituksella 38 000 euroa.

Talousarviossa 2018 saatu mielenterveys-kuntoutujien lähihoitaja aloitti työt vasta toukokuussa. Aikuisten sosiaalipalveluissa ei ole saatavilla sijaishenkilökuntaa.

Sosiaalipalvelujen tulosalueen toimintatuotot alittuivat 25 000 euroa

- Alitus johtuu pääosin mielenterveys-kuntoutujien asiakasmaksutuottojen alittumisesta. Asiakasmaksut perustuvat asiakkaan maksu-kykyyn/tuloihin.

Tunnusluvut

	TP2016	TP2017	TA 2018	TP2018	TS2019
1. TUOTTAVUUS JA TALOUDELLISUUS					
Kotiin tuotettujen palvelujen piirissä olevien asiakkaiden % -osuus kaikista mielenterveys-kuntoutujien asumispalveluissa olevista	51	55	59	61	60
Sosiaalihuoltolain mukaisia palveluja (lapsiperheiden kotipalvelu, perhetyö, tukihenkilö, tukiperhe, päiväperhekuntoutus) saavien lukumäärä verrattuna lastensuojelun avohuollon asiakkaiden määrään (X:1)	3,5	3,9	2,5	4,2	2,8
2. LAATU					
Täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen päätökset (% kaikista päätöksistä), jotka valmistuneet 7 arkipäivän määräajassa	96,7	95	100	95,6	100

Lapsiperheiden palvelutarvearvioinnit, jotka valmistuneet 3 kk:n määräajassa	100 %	100 %	100 %	88 %	100 %
Sosiaalipalvelujen asiakkaiden asiakaskokemus mitattuna nettosuositusindeksillä (NPS) *	-	-	50	49	55
3. VAIKUTTAVUUS					
Kiireellisellä avohuollon tukitoimipalvelulla (Lsi 37 b) estetyt lasten sijoitukset, lasten lukumäärä/v (suluissa perheet)	10 (9)	15 (15)	15(15)	8(8)	16 (16)

*) NPS (Net Promoter Score): " Kuinka todennäköisesti suosittelet tätä organisaatiota ystävälle tai työtoverille?" Vastaus annetaan asteikolla 0–10, jossa pienin todennäköisyys 0 ja suurin 10. Laskentakaava: (suositelijoiden määrä-arvostelijoiden määrä) / (vastaajien määrä) x 100. Vaihteluväli -100 – + 100.

Perustelut poikkeamille

Mielenterveyskuntoutujien asumispalveluissa jatkui siirtyminen kevyempiin kunnan tuottamiin palveluihin ennakoitua enemmän.

Palveluasumisen asiakasmäärä aleni 7 % edellisvuodesta ja kunnan oman kotiin vietävän tukipalvelun asiakasmäärä kasvoi 11 % edellisvuodesta. Tämä mahdollistui kolmannen kotikuntouttajan palkkaamisella 2018.

Lastensuojelun asiakasmäärän vähentyminen perustuu palvelurakenteen muutokseen, jonka mukaan palveluja annetaan ensisijaisesti sosiaalihuoltolain perusteella.

Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Kunnan peruspalvelut eivät vielä tarjoa riittävästi ehkäiseviä palveluja eikä kuntayhtymän sotepalvelut pysty vastaamaan sekä korjaavasta että ehkäisevästä työstä. Mikäli edelleenkin ehkäiseviä palveluja kuten kotipalvelua, perhetyötä, tukihenkilö- ja tukiperhepalvelua joudutaan jonottamaan, lisääntyy riski perheiden tilanteiden kriisiytymiseen.

Nuorten psykososiaalisten palvelujen tarve kasvaa. Nuorisoaseman asiakasmäärän pitkään jatkunut kasvu on haaste yksikön matalan kynnyksen toimintaperiaatteelle. Vuoden 2019 talousarviossa saatu sairaanhoitajan lisäresurssi kohdennetaan uusien asiakauden vastaanottoon. Mikäli Nuorisoasema ei pysty vastaamaan kasvavan asiakasmäärän lisäksi myös lastensuojelun kiireellisistä päihdearvioista, aiheutuu tästä lastensuojeluun ostopalvelukustannuksia, kun päihdearvioita joudutaan ostamaan.

Perhehoidon osuuden kasvattaminen 48 %:iin koko sijaishuollon hoitovuorokausista on haastavaa. Sijaishuoltoa tarvitsevat lapset ovat pääasiallisesti vaikeahoitaisia, jolloin he tarvitsevat tukevaa laitoshoidoa. Usein avohuollon tukitoimet mahdollistavat lasten kotona asumisen perhehoitoon sijoittamisen sijaan.

Asumispalvelujen kasvu mielenterveys- ja erityisesti muiden sosiaalisten syiden perusteella on talousarvioriski. Palvelutarpeen kasvuun vastataan kunnan omalla kotiin annettavalla tuella.

TERVEYSPALVELUT

Tulosalue

1 000 €	1) TALOUS- ARVIO	TA muutos	TA + Muutos	Toteuma	TA Tot-%	MTA Tot-%	2) MTA Poikkeama	Tot. 2017	Muutos- % 2017/2018
Toimintatuotot	3 129	-42	3 087	3 187	101,9	103,2	100	4 015	-20,6
Toimintakulut*	-19 870	-122	-19 992	-20 689	104,1	103,5	-697	-20 514	0,9
Toimintakate	-16 741	-164	-16 905	-17 502	104,5	103,5	-597	-16 498	6,1
Henkilöstö 31.12.	185,7	0	185,7	229,5	123,6	123,6	43,79	243,2	-5,6

* = Sitova taso

TOIMINNAN KUVAUS

Toiminta-ajatus

Terveyspalvelujen tulosalueen tehtävänä on edistää kuntalaisten terveyttä, ennaltaehkäistä ja hoitaa sairauksia sekä kuntouttaa. Toimintaa säätelevät monet terveydenhuoltoa koskevat lait ja asetukset, joiden puitteissa palvelut on järjestettävä.

Olennaiset tapahtumat tulosalueella

Sosiaali- ja terveysministeriön valinnanvapauskärkihanke käynnistyi Keski-Uudellamaalla toukokuussa 2017 ja se laajeni koskemaan suun terveydenhuoltoa 8.1.2018. Valinnanvapauskokeilutoiminta on vakiintunut ja Tuusulassa Valinnanvapauskokeiluun oli varattu laskennallisesti 5 % kuntalaisen (1925 henkilön) kapitaatiokorvauksia vastaava määräraha vuoden 2018 loppuun. Yksityisen palveluntuottajan lääkäri- ja sairaanhoitajavastaanottopalvelut valitsi 1310 kuntalaista (3,4 % asukkaista). Uudelleen valintoja oli 36, joista valtaosa palasi kunnan palveluihin. Valinnanvapauskokeilu ei aiheuttanut sopeuttamistoimenpiteitä. Suun terveydenhuollon yksityisiä palveluntuottajia ilmoittautui hankkeeseen Hyvinkäältä kaksi ja Järvenpäästä yksi, mutta toisen Hyvinkään palveluntuottajan sopimus irtisanottiin. Keski-Uudenmaan alueella valintaa käytti 1 670 henkilöä, näistä tuusulalaisia oli 52. Alueellisen 24/7 puhelinpalvelun Päivystysapu 116117 toiminta alkoi 26.3.2018. Virka-aikaan ja

kiireettömissä asioissa kuntalaisia ohjataan edelleen ottamaan yhteyttä Päivystysavun sijaan omaan kotikuntaan.

Vastaanottopalveluiden toimintaa kehitettiin v.2018 aikana. Tavoitteina oli hoidon vaikuttavuuden lisääminen, tuottavuuden parantaminen, asiakastyytyväisyyden parantaminen ja henkilöstön työhyvinvoinnin kohentaminen. Ensimmäisessä vaiheessa keväällä otettiin käyttöön uusi kiirevastaanottomalli, jonka avulla parannettiin asiakkaan hoidon etenemistä ja lyhennettiin asiakkaan odotusaikoja kiirevastaanottopalveluissa.

Vastaanotto toiminnan jatkokehittämistä varten käynnistettiin yhteistyö Savo Partners lääkärikonsulttipalvelun kanssa. Marraskuussa vastaanottotyössä siirryttiin toimintamalliin, jossa asiakkaille nimetään yhteyshenkilö. Yhteyshenkilö toimii potilaan omahoitajana /-lääkärinä ja edistää asiakkaan asiaa mahdollisimman pitkälle jo puhelinyhteyden aikana riippumatta asiakkaan asiasta tai hoidon tarpeesta. Osana toimintatavan muutosta kesäkuussa otettiin käyttöön sähköinen hoidontarpeen arviointi. Klinik Oy:n tuottama älyalgoritmiaan pohjautuva hoidon tarpeen arviointiohjelma mahdollistaa asiakkaan digipalveluiden saatavuuden 24/7 ja vähensi puhelinyhteydenottojen määrää kolmanneksella. 6kk aikana sähköisen palvelun kautta oli 2 784 yhteydenottoa tai asianhoitoa. Näistä 33 % toteutui virka-ajan ulkopuolella. Kehittämistyön tuloksena lääkäriaikojen jonotusaika vastaanotolle laski 42 päivästä 4 päivään.

Etelä-Tuusulan sosiaali- ja terveysaseman vastaanottoiltojen remontti käynnistyi syksyllä. Ensimmäisessä vaiheessa korjattiin tiloja, joissa henkilöstöllä oli toistuvaa sisäilmaoireilua, toisessa vaiheessa valmistui uusi arkistotila, jonka jälkeen varsinainen kiirevastaanottoiltojen remontti aloitettiin ja se valmistuu aikataulun mukaisesti helmikuun 2019 lopussa.

Remonttitoiden vuoksi ambulanssikuljetusta vaativat tuusulalaiset hoidettiin Järvenpään Justin akuuttivastaanotolla, josta osastohoitoa tarvitsevat siirrettiin jatkohoitoon JUST:n akuuttiosastolle.

Keski-Uudenmaan sote-kuntayhtymän kunnissa ja Hyvinkään sairaalan yhteispäivystyksessä otettiin käyttöön yhdenmukainen ja vaikuttavuudeltaan tutkimusnäyttöön perustuva fysioterapeutin suoravastaanotto toiminta. Toimintatavan tavoitteena on aloittaa viiveettömästi akuutisti sairastuneen tuki- ja liikuntaelinsairaana potilaan ohjaavat kuntoutustoimenpiteet. Tuusulassa huhtikuussa aloitettu suoravastaanotto toiminnan avulla korvattiin keskimäärin 8 lääkärin vastaanottokäyntiä viikossa fysioterapeutin vastaanotolla.

Hallituksen I&O-kärkihankkeen yhtenä tavoitteena on luoda ikääntyneiden kotikuntoutustoimintamalli. Uudenmaan kotikuntoutusmalli luotiin vuoden 2018 aikana aluemallien pilottikokemusten pohjalta. Keski-Uudenmaan mallin mukaista moniammatillista tehostettua kuntoutusta tarjottiin asiakkaille, joiden toimintakyky oli alentunut akuutin sairauden vuoksi ja heidän arvioitiin olleen vaarassa luisua raskaampien palvelujen piiriin. Kotikuntoutustoiminta aloitettiin Tuusulassa huhtikuussa testamenttivaroin palkatun fysioterapeutin, toimintaterapeutin sekä kotihoidon lähihoitajien työpanoksen avulla. Tuusulan lääkehuoltopalvelut siirrettiin järjestäjä-kuntayhtymän päätöksen mukaisesti HUS-Apteekin tuottamaksi 1.1.2019 alkaen. Henkilökunta jäi kuntayhtymän palvelukseen. Kuntayhtymässä Tuusulaa ja Järvenpäästä lukuun ottamatta, muut kunnat olivat ulkoistaneet lääkehuoltopalvelut.

Suun terveydenhuollon laatutyö jatkui. Maaliskuussa hankittu keraamisten paikkojen ja kruunujen suunnittelu- ja valmistamisyksikkö Cerec – cad / cam – laite otettiin kokeilujakson jälkeen vakituiseen käyttöön. Cerec kruunuja ja paikkoja tehtiin 248 kappaletta. Laite mahdollisti kruunujen ja laajojen paikkojen valmistuksen,

mikä puolestaan takaa potilaille vaikuttavaa ja kestävä hoitoa. Hammaslääkäreiden konsultaation tueksi otettiin käyttöön QAdental – konsultaatioportaali. NHG:n bechmarking ja laatuverkoston kautta saatiin ajankohtaista vertailutietoa palvelujen laadun kehittymisestä. Marraskuussa 2017 käyttöön otetun uuden Lifecare potilastietojärjestelmän toiminnallisuuden hiominen jatkui lähes vuoden, mikä häiritsi palvelutuotantoa. Ulkokuntalaskutus saatiin vuoden myöhässä, lokakuussa 2018. Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma LAPE oli hallituksen kärkihanke, jonka ensisijaisena tavoitteena oli sovittaa kaikki lasten, nuorten ja perheiden palvelut yhteen integroiduksi lapsi- ja perhelähtöiseksi palvelujen kokonaisuudeksi. LAPE Uusimaa - Yhdessä olemme enemmän – kehittämistyö loi maakunnallista verkostomallia, jossa toimivat tahot tuottavat vaikuttavia ratkaisuja pienten lasten, koululaisten ja nuorten arkeen liittyviin haasteisiin ja vanhempien kasvatustyön tukemiseen. Tavoitteeksi oli asetettu erityisesti perhekeskustoiminnan mallintaminen (I), varhaiskasvatuksen, koulun ja oppilaitosten lasten ja nuorten hyvinvoinnin tuen kehittäminen (II), lapsiystävällisen toimintakulttuurin kehittäminen (III) ja erityispalvelujen monialaista yhteistyötä sekä perhetyötä ja -kuntoutusta painottavien toimintamallien luominen (IV). Hankkeen päätösseminaari toteutui 10.10.2018.

Tuusulan perheiden terveyspalveluita koskevia ketteriä kokeiluja olivat mm. varhaiskasvatuksen kanssa yhteistyönä toteutettu Neuvola ja perheneuvola päiväkodissa 3v terveystarkastuskokeilu sekä Lasten hyvinvointi-iltapäivä. Kyseiset kokeilut eivät tulleet valituiksi osaksi maakunnallista toimintamallia. Sivistystoimen kanssa valmisteltiin Keski-Uudenmaan EVA oppilashuolto ja opetus – hankkeen pilottilukuvuoden 2018 - 2019 oppilashuollon toimintaa kohdentamalla psykiatrisen sairaanhoitajan, terveydenhoitajan ja lääkärin työpanosta Kallionmaan sairaalakouluun. THL toteutti valtakunnallisen kouluterveyskyselyn keväällä 2017 ja tulokset saatiin käyttöön helmikuussa 2018. Pikkukoululaiset kokevat itsensä terveemmiksi ja ovat elämänsä olosuhteisiin tyytyväisempiä kuin yläkoululaiset. Ammattiin opiskelevat viihtyvät lukiolaisia paremmin koulussa mutta heidän elintapansa ovat huonommat ja heillä on lukiolaisia runsaammin sairauksia ja kannabiskokeiluja.

Koulukohtaiset tulokset käsiteltiin koulu- ja opiskeluterveydenhoitajien kanssa ja terveysneuvonnan sekä oppilashuollon kehittämiskohteet valittiin koulukohtaisesti. Vuonna 2015 alkanut Turun yliopiston Lastenpsykiatrian tutkimuskeskuksen toteuttama Voimaperhehankesopimus päättyi 2018 lopussa. Tuusulassa ohjelman suoritti yhteensä 58 perhettä. Seurantatulosten perusteella vanhempainohjaukseen osallistuneiden vanhempien lasten käytösongelmat vähenivät olennaisesti verrattuna vertailuryhmään. Huhtikuun osavuosisikatsauksessa sairaanhoidon tulosyksiköstä siirrettiin 50 000 euroa perheiden terveyspalveluiden palveluostoihin turvaamaan hankkeen loppuunsaattaminen. Perheneuvolan asiakasvastaanottoja kuormittivat moniongelmaiset perhetilanteet, neuropsykiatrisesti oireilevat, sijoitetut ja huonosti voivat lapset, jotka tarvitsivat lääkärin arviota. Lastenpsykiatrian erikoislääkärin lisäpalvelun ennakoitua suuremmilla ostoilla pystyttiin tuottamaan vaikuttavaa apua riittävän varhaisessa vaiheessa. Perheneuvolan asiakasprofiilin vaikeutumisen heijastuu mm. siihen, että varhaisen tuen hoitomalliin (Oiva) sopivia perheitä oli aikaisempaa vähemmän. Keski-Uudenmaan sote-kuntayhtymän yhtenä kuntoutuksen kärkihankkeena muodostettiin alueellinen lasten lääkinnällisen kuntoutuksen terapiakriteeristö. Kriteerit hyväksyttiin kuntayhtymän hallituksessa 18.12.2018. Psykososiaalisten palvelujen kokonaisuutta kehitettiin moniammatillista yhteistyötä tiivistämällä mm. neuvolapsykologien, koululaisten perhetyöntekijöiden, puheterapeuttien ja muiden perheiden tukitoimia tuottavien ammattilaisten kesken. Perhetyöntekijöiden jäivät kunnan työntekijöiksi muun sote-henkilöstön siirtyessä Keski-Uudenmaan sote-kuntayhtymään 1.1.2019. Kellokosken sosiaali- ja terveysasema oli suljettuna 11.6.–15.7.18 ja Jokelan sosiaali- ja terveysasema oli suljettu 9.7.–12.8.18. Sulkuajoina terveyspalvelujen toiminta keskitettiin avoinna oleville asemille ja tehtiin priorisointia. Kesäaikana tarkastettiin raskaana olevat, alle 1 vuotiaat ja kiireelliset ehkäisyasiakkaat. Terveyspalvelujen asiakaskokemuksen mittaaminen aloitettiin kesäkuussa 2017 valinnanvapauskokeilun velvoittamana. Asiakkaat pystyivät vastaamaan sähköiseen kyselyyn kaikilla

terveysasemilla. Asiakaskokemusta mitattiin jatkuvana kyselynä vastaanottopalveluissa, suun terveydenhuollossa sekä neuvolatoiminnassa. Fysio- ja toimintaterapia aloitti asiakaskokemuksen mittaamisen elokuussa. Kyselytulosten perusteella Terveyspalvelujen kehittämiskohteiksi nousivat ajanvaraustoiminta sekä palvelujen saatavuus.

Olennaiset määrärahan ylitykset

Terveyspalvelut ylitti muutetun talousarvion 697 000 euroa.

Henkilöstökulut ylittyivät 219 000 euroa, palvelujen ostot 124 000, aineiden, tarvikkeiden ja tavaran ostot 333 000 ja muut kulut 21 000 euroa.

Terveyspalvelujen toimintakulujen ylityksestä 208 000 euroa aiheutui henkilöstömenojen kasvaneista sijaiskustannuksista. Sairaanhoidon ylitys lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineostoissa oli 201 000 euroa ja tähän pääasiallisena syynä oli ikäihmisten kotona asumisen tuen ja aktiivisen kuntoutuksen tavoitteellinen kasvu. Kotona asuvien kroonisesti sairaiden henkilöiden määrän kasvun myötä hoitotarvikejakelun ja vastaanottojen yhteydessä käytettävien hoitotarvikkeiden kulutus kasvaa, ylitys 124 000 euroa. Puhelinmaksuihin ei oltu varattu määrärahaa, jonka vuoksi ylitys oli 65 000 euroa. 60 % puhelinmaksuista kohdistui vastaanottopalveluihin, jossa enenevässä määrin palvelua tuotetaan myös puhelinetäpalveluna. Kuntalaisten liikkumisen vuoksi terveyspalvelujen asiakaspalvelujen ostot muilta lisääntyivät ja ylitystä oli yhteensä 86 000 euroa.

Toteutuneiden investointien vaikutus palvelutuotantoon

Hammashoitolan työyksikön uusiminen lisäsi palvelun toimintavarmuutta. Sen sijaan Autoklaavin hankinnan epäonnistuminen siirtää välinehuollon järjestämiskysymyksen ja mahdolliset laitehankinnat Keski-Uudenmaan kuntayhtymän ratkaistavaksi.

Hyrylän kiirevastaanoton remontin vuoksi röntgen ja laboratorioskäytävä suljettiin läpikululta, mikä hankaloitti hieman palveluihin siirtymistä rakennuskompleksin sisällä.

Valmistuessaan uudet tilaratkaisut mahdollistavat joustavamman ja tehokkaamman

vastaanottopalvelujen järjestämisen.

Tunnusluvut

	TP2016	TP2017	TA2018	TP2018	TS2019
1. TUOTTAVUUS JA TALOUDELLISUUS					
Palvelun peittävyys tuloyksiköittäin eli terveyspalvelujen yksilövastaanotoilla käyneiden henkilöiden määrä suhteessa kunnan asukaslukuun (%). Peittävyys yhden ja kahden vuoden asiakkuuksien perusteella (huomioi hoitosuunnitelmien vaikutuksen).					
- perheiden terveyspalvelut	34,8/38,7*	34/38	32/37*	32,5 / 41*	32 /37
- sairaanhoito	50,7/67,7	50/68	49/66	57,9 / 75,4*	47/65
- suun terveydenhuolto	40,4/58,2	40/59	40/58	41 / 58 *	39/57
Eri ammattiryhmien vastaanottokäyntien % - osuus tuloyksikön kaikista käynneistä					
- perheiden terveyspalvelut; lääkäri /terveydenhoitaja /psykologi /puheterapeutti	16/72/7/5	16/77/3/5	17/77/2/6	15/80/0,7/4	17/77/2/6
- sairaanhoito; lääkäri /sairaanhoitaja /fysio- ja toimintaterapeutti	45/37/ 18	44/ 39/ 17	40/40/20	34 / 45 /21	38/42/20
- suun terveydenhuolto; hammaslääkäri /suuhygienisti /hammasoitaja	76/18/6	76/18/6	72/20/8	70 /21/9	70/22/8
Terveyspalvelujen tuloyksiköiden keskimääräinen nettokustannus €/asiakas					
- perheiden terveyspalvelut	327	341	295	214	295
- sairaanhoito	561	567	575	545	575
- suun terveydenhuolto	316	307	323	403 (223****)	323
Terveyspalvelujen tuloyksiköiden keskimääräinen nettokustannus €/käynti					
- perheiden terveyspalvelut	97	102	87	99	87
- sairaanhoito	147	148	151	146	151
- suun terveydenhuolto	107	103	107	157 (75****)	108
Palvelun saatavuus mitattuna kolmantena vapaana kiireettömänä vastaanottoaikana (T3, kalenteripäiviä)					
- lääkäri	29,8	29,2	14	7 (4**)	7
- sairaanhoitaja	11,9	13,9	8	3	7
- suun terveydenhuolto	60	55	50	37***	60

Suun terveydenhuollon asiakkaiden asiakaskokemus mitattuna nettosuositusindeksillä (NPS) *	76,53		78,10	75
Vastaanottopalvelujen asiakkaiden asiakaskokemus mitattuna nettosuositusindeksillä (NPS) *	56,44		60,42	60
Neuvolan asiakkaiden asiakaskokemus mitattuna nettosuositusindeksillä (NPS) *	60,59		58,92	
Terveyspalvelujen NPS yhteensä	64,87	67	68,41	70
3. VAIKUTTAVUUS				
Sairaanhoidon esh:n läheteiden määrä suhteessa asukaslukuun (tavoite 10 %)	11,4	11	10,5	12,3
Perheiden terveyspalvelujen erityispalveluja saavien määrä (sis. perhetyöntekijät, depressiohoitajan, kasvatus- ja perheneuvolan asiakkuudessa olevat, voimaperheasiakkaat, puheterapia, neuvolapsykologit)	1 354	1 360	1 400	930
				1 450

*) NPS (Net Promoter Score): " Kuinka todennäköisesti suosittelet tätä organisaatiota ystävälle tai työtoverille?" Vastaus annetaan asteikolla 1–10, jossa pienin todennäköisyys 1 ja suurin 10. Laskentakaava: (suositelijoiden määrä-arvostelijoiden määrä) / (vastaajien määrä) x 100. Vaihteluväli -100 – +100.

^keskiarvo Hyrylän, Jokelan ja Kellokosken terveysasemien T3 –arvosta - kunnan asukaslukuna käytetty ennustelukua 2018: 39 212

** lääkäriin vo T3 määritely viimeisen vuosikolmanneksen keskiarvona. Joulukuun T3 oli 4 päivää

*** T3 3.1.2019

**** TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ VYÖRYTYSERIEN JÄLKEEN -3 570 250,03 jaettu asiakkaiden ja käyntien lkm:llä.

Perustelut poikkeamille

Vastaanottotoiminnassa fyysisten lääkärivastaanoton potilasmäärä (21 693 kpl) on vähentynyt etävastaanoton lisääntyessä (18 457). Kokonaisuudessaan lääkäripalvelujen saatavuus on lisääntynyt (vuonna 2017 yhteensä 39 056 kontaktia ja 40 150 kontaktia vuonna 2018). Samanaikaisesti asiakastytyväisyys on vastaanottotoiminnassa noussut 56 -> 60) ja peittävyys kasvanut.

Eri ammattihenkilöiden työnjaon kehittyminen on edennyt suunnitellusti. Sairauksien ja hoitojen seurannan ja neuvonnan painopiste jakautuu tasaisemmin eri ammattiryhmille silloin kun se on tarkoituksenmukaista ja potilas- ja asiakasturvallisuuden puitteissa mahdollista.

Suun terveydenhuollon käyntimäärät ovat vähentyneet uusien toimintatapojen ja tarkentuneiden hoitosuunnitelmien toteuttamisen myötä. Peittävyys ja

asiakastytyväisyys on käyntimäärien laskusta huolimatta kasvanut.

Vuosina 2017 – 2018 äitiys- ja lastenneuvolan käyntimäärät ovat edelleen pienentyneet kunnan kokonaissyntyvyyden vähentyessä.

Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä

SOTE- palvelujen järjestämis- ja tuotantovastuun siirtyminen Keusote-kuntayhtymään tulee lisäämään tarvetta ottaa käyttöön uusia, palveluja tehostavia toimintamuotoja. Sähköisten palveluiden (esimerkiksi tiedon käsittelyn automatiikka, tietoallastietoihin pohjautuvat muistutukset ja herätteet) ja omahoitoon ohjaavien tukipalveluiden kasvu (esimerkiksi itsemittauslaitteet ja tiedon siirto potilasjärjestelmään) tehostavat toimintaa ja hillitsevät henkilöstön kasvattamistarvetta. Uusien työkalujen käyttöönotto vaatii investointeja ja usein hetkellistä päällekkäisten toimintatapojen ylläpitämistä, mikä saattaa lisätä

siirtymäkauden kustannuksia. Uuden asiakas- ja potilastietojärjestelmän (Apotti-hanke) käyttöönoton valmistelutyö tulee kuormittamaan koko toimialaa.

Valtakunnallisen sote-lainsäädännön myötä saattaa mahdollistua laajempi terveyspalvelujen valinnanvapaus. Palveluneuvonnan ja –ohjauksen merkitys tulee kasvamaan.

Keski-Uudenmaan sote-kuntayhtymä tulee yhdenmukaistamaan ja vakioimaan alueensa palveluja. Joiltain osin kunnat joutunevat hyväksymään investointeja, joita eivät itsenäisesti priorisoisi (esim. osallistuminen järjestelmähankintoihin).

Ikäihmisten kotona pärjäämisen tukemisessa kuntoutuspalvelujen rooli tulee kasvamaan. Samoin tietoisuus lasten oppimis- ja neuropsykiatrisista ongelmista lisääntyy ja lapsia esitetäänkin aktiivisemmin terapiaihin ennaltaehkäisevistä palveluista, kasvatus- ja perheneuvolasta sekä lastenpsykiatrin ja –neurologin toimesta. Oikein kohdennetun kuntoutuksen avulla vähennetään hoitamattomiin neuropsykologisiin oirekuviin usein liittyviä käytöshäiriöitä ja tunne-elämän pulmia, jotka saattavat johtaa lastensuojelullisiin ratkaisuihin. Omana ja ostoina tuotettavaan lääkinälliseen kuntoutuksen ja kotiin vietävän tuen tarpeen kasvuun tulee varautua.

SAIRAALAPALVELUT

Tulosalue

1 000 €	1) TALOUS- ARVIO	TA muutos	TA + Muutos	Toteuma	TA Tot-%	MTA Tot-%	2) MTA Poikkeama	Tot. 2017	Muutos- % 2017/2018
Toimintatuotot	443	0	443	489	110,5	110,5	47	521	-6,2
Toimintakulut*	-45 127	-445	-45 572	-46 178	102,3	101,3	-606	-43 840	5,3
Toimintakate	-44 684	-445	-45 129	-45 689	102,2	101,2	-559	-43 318	5,5
Henkilöstö 31.12.	42	0	42	35,8	85,2	85,2	-6	35,4	0,0

* = Sitova taso

TOIMINNAN KUVAUS

Toiminta-ajatus

Erikoissairaanhoidossa hoidetaan kuntalaisten sellaisia sairauksia, joiden tutkimus, hoito tai kuntoutus vaatii lääketieteen ja hammaslääketieteen erikoisalojen mukaista asiantuntemusta tai erityisiä laitteita ja olosuhteita. Lähtökohtana on, että kuntalaiset saavat tarvitsemansa hoidon ja palvelut sovittuun hoidon porrastuksen mukaan. Palveluja ostetaan Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiriltä (HUS), Kiljavan sairaalasta, Rinnekodista ja yksityissektorilta. Osa erikoislääkäripalveluista järjestetään lähipalveluina terveyskeskuksen tiloissa.

Olellaiset tapahtumat tulosalueella

Erikoissairaanhoidon psykiatriapalvelut organisoituivat uudelleen vuoden 2018 aikana. Vuoden alusta Hyvinkään, Lohjan sekä Porvoon sairaanhoitoalueiden nuorisopsykiatrian yksiköt muodostivat yhdessä Uudenmaan avohoitopalveluiden yksikön. Vastuu perusterveydenhuollon lastenpsykiatriapalveluista siirtyi Hyvinkään sairaalalta HYKS psykiatrialle, joka mm. osti Keski-Uudenmaan alueen kuntien perheneuvolojen konsultoivat lastenpsykiatriapalvelut keskistetyksi. Kysyntä lastenpsykiatrian lääkäripalveluille oli tarjontaa suurempaa; lääkärivaje johtuu valtakunnallisesta lastenpsykiatriaresurssien puutteesta. Alueellinen yhteistyö kuntien ja HYKS lastenpsykiatrian kanssa aloitettiin.

Kellokosken sairaalan nuorisopsykiatrian osastotoiminta siirtyi Helsinkiin syksyllä 2018 niin, että nuorten intensiivisen avohoidon yksikkö jäi lukuvuodeksi 2018 – 2019 Kellokosken Ohkolaan. Tuusulan, Järvenpään, Mäntsälän, Nurmijärven ja Pornaisten sivistystoimialat pilotoivat LAPE-Uusimaan hankekokeiluna erityisen vaativan oppilashuollon ja opetuksen toteuttamista. Tuusulan terveystoimintat ja sote-kuntayhtymä tuottivat Kalliomaan oppilashuoltoon 1,0 psykiatrisen sairaanhoitajan työpanoksen koko lukuvuodeksi. Kouluterveydenhoitajan ja –lääkärityöpanokset tuotettiin kuntakohtaisesti vuoden loppuun ja 1.1.2019 alkaen kuntayhtymä osoittaa tarvearvioperusteisesti lääkäri- ja terveydenhoitajaresurssit.

HUS hallitus päätti syyskuussa, että Hyvinkään, Lohjan ja Porvoon psykiatrian tulosyksiköt yhdistetään osaksi HYKSin organisaatioon kuuluvaa HUS Psykiatria 1.1.2019 lähtien.

2018 alussa astui voimaan asetus kiireellisen hoidon perusteista ja päivystyksen erikoisaloista edellytyksistä (Päivystysasetus). Hyvinkään sairaala toimi edelleen HUS-alueen ympärivuorokautisesti päivystävänä akuuttisairaala, jossa oli 24/7 leikkaus- ja synnytystoimintaa ja ympärivuorokautisesti päivystävä yhteispäivystysyksikkö.

STM:n projekti kansallisesta 24/7 toimivasta päivystyksen puhelinneuvontapalvelusta, Päivystysapu 116 117 käynnistettiin Uudellamaalla Porvoon sairaanhoitoalueen

pilottina loppuvuonna 2017 ja sen uusi toimipiste aloitti toimintansa Hyvinkään sairaalan päivystyksessä 26.3.2018 korvaten entisen Hyvinkään päivystyksen puhelinpalvelun. Päivystysapu täydentää hätäkeskuksen ja ensihoitopalvelun toimintaa tarjoamalla asukkaille ympärivuorokautista päivystysasiointiin ja hoidon kiireellisyyteen liittyvää puhelinohjausta ja neuvontaa. Valtakunnallinen tavoite on, että 116 117 olisi potilaalle ainoa yhteydenotonnumero kiireellisten asioiden hoidossa. Vielä 2018 HUS ohjasi asiakkaita ottamaan virka-aikaan ja kiireettömissä asioissa yhteyttä Päivystysavun sijaan omaan kotikuntaan.

Tuusula osallistui Keski-Uudenmaan sote-kuntayhtymän ja Hyvinkään sairaalan yhteistoiminnan valmisteluun alueellisten kärkihankkeiden kautta. Kunnat yhdenmukaistivat terveystieteiden akuuttiosastojen toimintaperiaatteita ja järjestivät potilaan sairaalasta kotiutumisen turvaamiseksi kuntakohtaisia kotiuttamisen tukitoimia. Tuusulassa kotiutustiimitoiminta käynnistettiin kesäkuussa yhdessä vanhuspalvelujen kanssa. Toiminnan käynnistämiseksi osoitettiin Tuusulan kunnan saamia testamenttivaroja. Päivystys- ja kiirevastaanotto toiminnan alueellista järjestäytymistä tarkasteltiin yhteisessä kärkihankkeessa, jonka loppuraportti valmistuu vuoden lopussa.

Keski-Uudenmaan Sote-järjestämiskuntayhtymän akuuttihoitojärjestämisen kärkihankkeiden yhtenä keskeisenä tavoitteena oli edistää alueellista yhteistoimintaa niin, että väestön ikääntymisen aiheuttama lisääntyvä sairaalahoidon tarve ei aiheuttaisi alueen vuodeosastohoidon kokonaisresurssin kasvua. Hyvinkään sairaalan vuodeosastopaikkoja lisättiin vuoden 2018 alussa 8 sairaansijalla ja kaikkien kuntien terveystieteiden palvelujen alaisuudessa toimivat vuodeosastot profiloituvat akuuttiosastoiksi. Tuusulan vuodeosastohoitoa tarvitseville akuuttipotilaille luotiin jo vuonna 2015 Akuuttihoito- ja kuntoutusyksikkö ja vuoden 2018 alusta otettiin alueellisen tavoitetilan mukaisesti käyttöön nimi Akuuttiosasto.

Akuuttiosaston profiloituminen akuutisti sairaiden hoitoon on toteutunut. Vuoden alusta Hyvinkään sairaalassa alkaneet, alle viikon

kestoiseksi arvioidut hoitajaksot keskitettiin Hyvinkään sairaalaan. Oletuksen mukaisesti akuuttiosastolle valikoitui myös vaativampia hoidettavia, hitaasti toipuvia ja intensiivisempää hoivaa ja seurantaa tarvinneita potilaita. Ajoittaisten ruuhkatilanteiden tai kotiutumisen vaikeutumisen vuoksi Tuusula osti akuuttiosastohoitoa naapurikunnilta ja pitkäaikaispaikkoja Kiljavan sairaalasta. Hoitoviivepäivät lisääntyivät, mutta sakkomaksupäiviä ei kertynyt. Vuoden 2018 keskimääräinen kuormitus oli 90,80 % (vuonna 2017 81,52 %) ja keskimääräinen hoitoaika 8,16 päivää (edellisenä vuonna 7,48 päivää). Vuoden aikana osastolla hoidettiin yhteensä 1240 henkilöä 1362 hoitajaksolla. 9 % kaikista hoitajaksosta oli palliatiivisia- ja 5 % alkoholikatkaisuhoidot. Vuonna 2017 osastolla toteutettiin tilaremontti, joka paransi hyvän osastohygienian toteuttamisen edellytyksiä. Seurantavuonna Akuuttiosastolla ei ollut osastoepidemioita, jonka vuoksi osastosuululta välttyttiin. Uusi hoitajakutsujärjestelmä otettiin käyttöön toukokuussa.

Tuusula käynnisti oman akuuttikotihoitotoiminnan 2015 pienin resurssivaroin. Vuonna 2018 Akuuttikotihoitoyksikön nimi muutettiin Kotisairaalaaksi ja kuudes hoitaja palkattiin testamenttivaroin. Lisähenkilöstön avulla toimintaa laajennettiin tarpeen mukaan iltayöhön. Alueellinen, kuntarajat ylittävä, kotisairaalahoidon vakiintui vuoden 2018 aikana ja yöaikaista resurssia ostettiin vähäisessä määrin Järvenpäästä. Tuusulan kotisairaalaan hoidettiin yhteensä 500 eri henkilöä, mikä vastaa edellisen vuoden potilasmäärää. Potilaista 89 (17,8 %) oli palliatiivisessa hoidossa. Hoitajaksosten pituus kasvoi hieman edellisestä vuodesta ja osasyynä ilmiöön oli potilaiden siirtyminen sairauden akuutimmassa vaiheessa Kotisairaalaan.

Kiljavan sairaalan toiminta jatkui osana sairaalajakohoidon ja kuntoutuksen palveluketjua. Potilaspaikkakäyttö oli keskimäärin 15,3 paikkaa kun palvelusuunnitelman edellyttämä paikkakäyttö on 14,4 kuukaudessa. Pitkäaikaishoitopaikoilla oli keskimäärin 4,3 asiakasta, intervallipaikoilla 0,2 ja varsinaisia kuntoutusasiakkaita 10,8 kuukaudessa, näistä veteraaneja 0,2 ja omaishoitajia 0,1. Paikkakäytön ylittyminen oli tarkoituksen-

mukaista ja toimintatapa auttoi akuuttiosastoa ylläpitämään sujuvaa potilasvirtausta tilanteessa, jossa Hyvinkään sairaalan päivystyksessä oli koko seurantakauden lähes päivittäisiä ruuhkatilanteita ja potilaiden siirtämistä alueen akuuttiosastoille tai kotisairaalaan tuli nopeuttaa.

Keski-Uudenmaan sote-kuntayhtymän alueellisen kuntoutuksen kärkihankkeiden yhteydessä käynnistettiin selvitys Kiljavan mahdollisuudesta tuottaa kuntoutuspalveluja vajaakuntoisten työnhakijoiden kuntoutumista varten. Selvitystyö jatkuu vuonna 2019.

Olennaiset määrärahan ylitykset

Sairaalapalvelut ylitti muutetun talousarvion 606 000 euroa.

Henkilöstökuluissa alitettiin 6 000 euroa, Palvelujen ostot ylittyivät 590 000, Aineiden, tarvikkeiden ja tavaroiden ostot ylittyivät 8 000 euroa ja muut kulut ylittyivät 14 000 euroa.

Pääsyynä ylitykseen oli HUS, joka ylittyi 844 000 euroa. Kalliin hoidon tasaukseen ei varattu

määrärahaa ja sen netto lisäkantotarve oli 646 925 euroa. 197 000 euron ylitys aiheutui erikoissairaanhoidon palvelun tarpeen kasvusta. Muu erikoissairaanhoidon palvelu (mm. Aava erikoislääkäripalvelut, Terhokoti, Rinnekoti, Hyvinkään seudun mielenterveysyksikön palvelut, erikoishammaslääkäriostot) alitti asiakaspalvelujen – ja asiantuntijapalvelujen ostoissa 300 000 euroa, mikä johtui alueellisen toimintojen yhdenmukaistamisesta ja mm. reuma- ja fysiatrian erikoislääkäriostojen keskittämisestä Hyvinkään sairaalaan.

Toteutuneiden investointien vaikutus palvelutuotantoon

Akuuttiosastolla otettiin käyttöön uusi hoitajakutsujärjestelmä, joka lisäsi potilasturvallisuutta. Testamenttivaroin käynnistettiin kotiutustiimitoiminta, jonka avulla varmistetaan sairaalahoidossa olleen ja sen vuoksi hetkellisesti alentuneen toimintakyvyn vuoksi apuja tarvitsevan henkilön turvallinen kotiutuminen. Kotiutustiimitoiminta vakiinnutetaan Keusoten alueella pysyväksi toiminnaksi.

Tunnusluvut

	TP2016	TP2017	TA2018	TP2018	TS2019
1. TUOTTAVUUS JA TALOUDELLISUUS					
Erikoissairaanhoidon hoidossa olleiden osuus kunnan asukkaista (%)	31 %	32 %	30 %	32 %	28 %
Erikoissairaanhoidon pkl-laskutus pkl-käyntiä kohden (€/käynti)	300	311	300	300	300
Erikoissairaanhoidon vuodeosaston laskutus / hoitopäivä (€/vrk)	973	986	973	988	973
Akuuttiosaston kustannukset / hoitopäivä (€/vrk)	239	247	273	261	275
Kotisairaalan kustannukset / hoitopäivä (€/vrk)	68	66	75	62	80
Akuuttiosaston km. hoitokustannukset potilasta kohden (€/asiakas)	2270	2044	2350	2 108	2350
Kotisairaalan kokonaiskustannukset potilasta kohden (€/asiakas)	1057	689	700	636	700
2. LAATU					

Kotisairaalan vakavien potilashaittatapahtumailmoitusten määrä suhteessa kotisairaalan kaikkiin potilashaittatapahtumailmoituksiin	0/0	0/2	0/10	0/4	0/15
Kotona asuvien osuus Kiljavan kuntoutukseen osallistuneista 6kk seurannassa	0	87	90	raporttia ei ole saatavana	90

Perustelut poikkeamille

Erikoissairaanhoidon käyttöaste on koko sairaanhoitopiirissä kasvanut n. 3 %. Tuusulalaisten esh käyttö on niin ikään kasvanut ikääntyvän väestön aktiivisen hoidon myötä. Kasvu on maltillisempi kuin Uudellamaalla keskimäärin.

Akuuttiosaston kustannusten kasvu asiakasta ja hoitojaksoa kohden olivat pienemmät kuin talousarviossa esitetyt. Talousarvio laadittiin 85 % täyttöasteen perusteella. Suuren täyttöasteen vuoksi hoitopäiväkustannusten kasvu jäi vähäisemmäksi ja kotisairaalassa kustannukset laskivat.

Kotisairaalassa on tehty 4 haittatapahtumailmoitusta. Yksikään tapahtumista ei ollut vakava. Riskiarvion perusteella tapahtumat olivat merkityksettä (3 kpl) tai niistä aiheutui lievä haitta (1kpl).

Kiljavan sairaalan raportti Kiljavaan kuntoutuksen jälkeen 6kk seurannassa kotona asuvien määrästä ei tilinpäätöshetkellä ollut vielä käytettävissä.

Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä

HUS:n peruspalvelut tulevat pysymään pääsääntöisesti ennallaan. HUS psykiatrian divisioonamallin myötä sairaanhoitopiirin psykiatristen potilaiden hoito yhdenmukaistuu myös perusterveydenhuollossa. Vuonna 2019 käynnistyy HUS psykiatrian ja Keski-Uudenmaan kuntayhtymän INGA-projekti, joka

tulee selkeyttämään masennuspotilaiden hoitokäytäntöjä.

Hyvinkään sairaalan rooli lähisairaalan pysyy ennallaan ja tiivistä yhteistyötä Keski-Uudenmaan sote-kuntayhtymän kanssa jatketaan. Potilaan hoitoketjujen ja toimintatapojen yhdenmukaistaminen ja vakioiminen alueella helpottuu.

Alueen väestönkasvun, ikääntymisen, päivystyspalveluiden keskittymisen ja ikääntyvän väestön palvelurakenteen muutoksen myötä ensihoidon tehtävämäärät tulevat kasvamaan. Vastaavasta syystä erikoissairaanhoido tulee etsimään uusia keinoja lähetemäärien kasvun hillitsemiseksi. Tällaisia keinoja voivat olla muun muassa erikoislääkäripalveluiden integroiminen muuhun avohoitoon, uudistuvat konsultaatiokanavat ja virtuaalihoidot. Raja erikoissairaanhoidon tuottamien palveluiden ja peruspalveluiden välillä tulee osittain hämärtymään.

Sote-lakipakettien päätöksistä riippuen sote-keskusten mahdollisiin erikoislääkäripalveluvelvoitteisiin vastataan joko ostopalveluja lisäämällä tai muodostamalla omaa alueellista erikoislääkäripalveluverkostoa.

Kiljavan sairaalan roolia Kuntayhtymän ja Hyvinkään sairaalan kuntoutuksen kokonaisuudessa tullaan uudelleen arvioimaan.

VANHUS- JA VAMMAISPALVELUT

Tulosalue

1 000 €	1) TALOUS- ARVIO	TA muutos	TA + Muutos	Toteuma	TA Tot-%	MTA Tot-%	2) MTA Poikkeama	Tot. 2017	Muutos- % 2017/2018
Toimintatuotot	4 581	-54	4 527	4 972	108,5	109,8	445	4 305	15,5
Toimintakulut*	-31 733	-572	-32 305	-32 680	103,0	101,2	-375	-30 754	6,3
Toimintakate	-27 152	-626	-27 778	-27 708	102,0	99,7	70	-26 449	4,8
Henkilöstö 31.12.	205	0	205	216,1	105,4	105,4	11,1	196,0	10,3

* = Sitova taso

TOIMINNAN KUVAUS

Toiminta-ajatus

Vanhus- ja vammaispalveluissa edistämme vanhusten, pitkäaikaissairaiden ja vammaisten toimintakykyä, itsenäistä elämää ja aktiivista osallistumista yhteiskuntaan. Hallinnollisesti vanhus- ja vammaispalvelut on jaettu kahteen tulosityksikköön: vanhuspalveluihin ja vammaispalveluihin.

Olellaiset tapahtumat tulosalueella

Vanhuspalveluissa tehostettiin kotona asumisen tukea sekä kotiutumista akuuttihoidosta ja kotiutus- ja arviointiyksiköstä lisäämällä prosessiin vanhussosiaalityötä. Kuntouttavan työotteen lisäksi otettiin käyttöön toimintakykyä ylläpitävä ja edistävämpi toimintamalli ja koko henkilöstö kävi Ikäinstituutin Kunnan Hoitaja -koulutuksen.

Kotihoidon toimintamallin uudistamisessa edettiin toimeenpanoon vuoden 2018 aikana. Toimintamalli sisältää sekä johtamiseen että palvelun sisältöön liittyviä muutoksia. Tämän avulla kotihoidon henkilöstön ajankäyttö tehostui. Keski-Uudenmaan soten yhtenäisen kotihoidon toimintamallin työstäminen aloitettiin loppukevästä.

Keski-Uudenmaan sote-kuntayhtymän kuntien kanssa suunnitellun virtuaalikota -pilotin

esiselvitystä työstettiin Hyvinkään johdolla ja esitys annettiin kuntayhtymän päätöksentekoon joulukuussa. Pilotissa kartoitetaan asiakas-tarpeita, joihin voidaan vastata kuvallisella etäohjauksella ja näin korvata fyysinen koti-hoidon käynti tai muuten varmistaa ja turvata asiakkaan kotona selviytyminen.

Palveluja yhtenäistettiin kuntayhtymän kärki-hankkeissa vahvistamalla yhteisiä palvelu-kriteerejä ja omais- ja perhehoidon maksuluokkia ja hoitopalkkioita. Ikääntyneiden kotihoidon ja asumispalveluiden yhtenäiset myöntämis-perusteet ja soveltamisohjeet tulevat voimaan vuoden 2019 aikana.

Vanhuspalvelut oli mukana kehittämässä palveluohjausta ja palvelutarpeen arviointia, omaishoitoa ja perhehoitoa sekä pilotoitua uutta maakuntalaajuisen tehostetun kotikuntoutuksen mallia yhdessä Keski-Uudenmaan muiden kuntien kanssa.

Perhehoidon osuutta palvelujen järjestämistapana lisättiin. Perhehoidon sopivuus asiakkaalle kartoitetaan aina ennen muita palvelumuotoja. Ikäihmisten palvelutarpeen kasvaessa osa pitkäaikaisesta ja lyhytaikaisesta tehostettuun palveluasumiseen, päivätoimintaan ja kotihoitoon kohdistuvasta lisästarpeesta katetaan ikäihmisten perhehoidolla. Perhehoidon toimintaohjetta

työstettiin Keski-Uudenmaan kuntien yhteistyössä. Keväällä käynnistettiin kolmas ikäihmisten perhehoitajien valmennus yhteistyössä naapurikuntien kanssa.

Etelä-Suomen aluehallintovirasto (AVI) teki valvontaohjelmansa mukaisen työsuojelutarkastuksen Riihikallion asumispalveluysikköön huhtikuussa ja eduskunnan apulaisoikeusasiamies heinäkuussa. Tarkastuksissa ei ilmennyt erityistä huomautettavaa. Loppuvuonna käynnistyi yksikön takuuaikainen korjaustyö, joka edellytti suurehkoja toiminnallisia järjestelyjä mm. väistötilojen hankkimista Keravalla sijaitsevan Attendo Levonmäen yksiköstä. Väistöön ja korjaustoimintaan liittyvät lisäkustannukset on sovittu kokonaisuudessaan kunnalle jälkikäteen korvattaviksi. Korjausten arvioidaan jatkuvan heinäkuulle 2019. Lyhytaikaishoidon toiminta järjestetään tänä aikana väistötiloissa.

Keski-Uudenmaan sote-kuntayhtymän kuntien yhteistä vammaispalvelujen palvelutarpeenarviointiprosessia testattiin ja yhteiset lomakkeet otettiin vakituisen käyttöön vuoden aikana. Tavoitteena on yhdenmukainen arviointi koko Keski-Uudenmaan soten alueella ja asiakkaiden parempi ohjautuminen tarkoituksenmukaisiin palveluihin.

Keski-Uudenmaan henkilökohtaisen avun keskuksen toiminta käynnistyi vuoden alussa. Hyvinkäälle sijaitsevaan yksikköön keskitettiin henkilökohtaisen avun palkanmaksu sekä neuvonta palkanmaksuun ja työsuhteeseen liittyvissä asioissa.

Kehitysvammaisten henkilöiden ympäri-vuorokautisen asumispalveluysikkö Neitoperhon rakentaminen käynnistyy aikaisintaan keväällä 2019 ja asumispalvelu vuonna 2020.

Kehitysvammaisten henkilöiden tuetun asumisen ohjaamisen ostopalveluista siirryttiin kunnan omaan tuotantoon maaliskuussa, jolloin kaksi tuetun asumisen ohjaajaa aloitti työnsä. Tavoitteena on riittävän tuen tarjoaminen ja tuetun asumisen palvelun kasvaminen asiakkaiden siirtyessä kevyempiin asumispalveluihin. Omassa palvelussa oli vuoden lopussa 20 tukiasukasta.

Vuonna 2017 tehdyn kunnan vammaispalveluselvityksen (FCG) esille nostamia kehittämiskohteita työstettiin vuoden aikana tuottavuuden parantamiseksi. Tavoitteena on yhtenäistää palvelutarpeen arvioinnin menetelmät ja prosessit ja, että palveluissa voidaan siirtyä kevyempiin palveluihin. Muutokset näkyvät vasta tulevien vuosien kuluessa. Kehittämissuunnitelmat laadittiin asumispalveluista, kehitysvammaisten henkilöiden työtoiminnasta ja laitoshoidon purkamisesta sekä päivitettiin prosessikuvaukset omaishoidon tuesta ja asunnonmuutostöistä. Palvelutarpeen arviointiprosessi on laadittu yhdessä Keski-Uudenmaan soten kuntien kanssa ja yhteiset palvelutarpeen arviointilomakkeet otettiin käyttöön. Palvelujen ja prosessien kehittäminen tapahtuu jatkossa sote-kunta-yhtymässä.

Palvelusetelin käyttöä vakiinutettiin edelleen palvelujen toteuttamistapana omaishoidon vapaissa, tilapäisessä kotihoidossa ja vanhusten tehostetussa palveluasumisessa. Palvelusetelillä palvelua tarjoavien palveluntuottajien määrä kasvoi edelleen.

Vammaispalvelujen kuljetuspalvelujärjestelmää ja kuljetusten hankintaa selvitettiin Uusimaa 2019-hankkeen ja Keski-Uudenmaan sote-kuntayhtymän työryhmissä. Lisäksi kuntayhtymässä toteutettiin kuljetuspalvelujen väliaikaishankinta 1.7.2018 alkaen taksiliikenteen vapautuessa ja ennen varsinaisen kilpailutuksen toteutusta.

Vanhus- ja vammaispalvelut osallistuivat Uudenmaan maakunnan ja Keski-Uudenmaan sote-kuntayhtymän kärkihankkeisiin. Tuusula osallistui Uudenmaan alueellisen keskitetyn asiakas- ja palveluohjauksen rakentamiseen, omais- ja perhehoidon kehittämishankkeeseen, kotikuntoutusmallin sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen mallin kehittämistyöhön hallituksen kärkihankkeessa "Kehitetään ikäihmisten kotihoitoa ja vahvistetaan kaikenikäisten omaishoitoa" (I&O). Palveluja yhtenäistetään järjestämiskuntayhtymässä vahvistamalla yhteisiä palvelukriteerejä sekä omais- ja perhehoidon maksuluokkia ja hoitopalkkioita.

Vanhus- ja vammaispalveluissa asiakaskokemuksen mittaaminen toteutettiin

helmikuussa Toimintakeskus Kettusen asiakkaille ja elokuussa asiakkaiden omaisille, maaliskuussa kotiutus- ja arviointiyksikössä, kotihoidossa ja Riihikodossa. Kyselyn perusteella vanhus- ja vammaispalveluissa päätettiin nostaa kehittämiskohteeksi asiakkaan kuulemisen lisääminen sekä arjen toiveitten ja tapojen kirjaaminen heti tulohoitoneuvottelussa.

Olenaiset määrärahan ylitykset

Vanhus- ja vammaispalvelujen tulosalueen menot ylittyivät 375 000 euroa.

Ylitys johtuu pääasiallisesti henkilöstökulujen ylitymisestä, sen sijaan palvelujen ostoissa tulosalueen menot alittuivat.

Vanhuspalvelujen tulosyksikön menot ylittyivät 131 000 eurolla, vammaispalvelujen tulosyksikön menojen ylitys oli 244 000 euroa.

Vanhuspalvelujen tulosyksikön menojen ylitys 131 000 euroa aiheutui

- henkilöstömenojen (751 000 euron) ylityksestä. Henkilöstömenot ylittyivät sijaisten, erillis-korvausten sekä eläkemenojen ennakoitua suuremman kasvun vuoksi kotihoidossa, kotiutus- ja arviointiyksikössä sekä Riihikodon lyhyt-aikaisessa palvelussa. Kotihoidon käyntimäärät ja kahden hoitajan tekemien käyntien määrät ovat kasvaneet, vaikka säännöllisen kotihoidon asiakkaiden määrä onkin vähentynyt. Kotiutus- ja arviointiyksikön asiakas- ja hoitopäivien määrä on arvioitua suurempi, täyttöaste on ollut 101–108 %. Hyvinkään sairaalasta on ollut siirtopainetta terveyskeskuksen akuuttiosastolle ja sieltä vastaavasti kotiutus- ja arviointiyksikköön.

- Tulosyksikön kokonaisylytystä vähensi kuitenkin palveluostojen alittuminen 368 000 euroa, sekä hoitotarvikkeiden, avustusten ja muiden kulujen alittuminen 252 000 euroa. Palveluostojen alitusta kirjattiin kotihoidossa, yksityisessä palveluasumisessa, kotiutus- ja arviointiyksikössä sekä perhehoidossa. Palveluja tuotettiin enemmän kunnan

omana toimintana, jolloin henkilöstömenot ylittyivät, mutta palvelujen ostot alittuivat.

Vammaispalvelujen tulosyksikön menojen ylitys 244 000 euroa aiheutui

- palvelujen ostojen (264 000 euron) sekä avustusten (89 000 euron) ylitymisestä

Palvelujen ostojen ylitystä aiheutui henkilökohtaisen avun asiakaspalvelujen tarpeen kasvusta sekä avustuksissa omaishoidon tuen ja asunnon muutostöiden kasvusta. Palvelujen käyttäjät lisääntyivät erityisesti henkilökohtaisessa avussa (noin 17 % vuoden 2017 loppuun verrattuna). Palveluun tuli runsaasti avustajatunteja tarvitsevia uusia asiakkaita. Kuluja lisäsi sijaispalkanmaksuun liittyvien kulujen siirtyminen konsernilta vammaispalvelujen kustannuspaikalle. Merkittävää kulujen kasvua oli myös asunnon muutostöissä ja muissa vammaisil-le myönnettyissä avustuksissa. Palvelujen ostojen ylitystä kirjattiin kehitysvammaisten perhehoidossa, tilapäishoidossa ja asumispalveluissa, kun vastaavasti laitoshoidon kustannukset alittuivat. Kustannukset alenivat vaikeavammaisten henkilöiden asumispalveluissa sekä kehitysvammaisten henkilöiden laitoshoidossa vuoteen 2017 verrattuna. Kustannusten aleneminen perustuu kevyempien asumispalvelujen käyttöön, asumisen järjestämiseen henkilökohtaisella avulla sekä laitoshoidon vähenemiseen.

- tulosyksikön ylitystä alensivat puolestaan henkilöstökulujen alittuminen 83 000 eurolla sekä tarvikkeiden ja muiden toimintakulujen alittuminen 26 000 eurolla.

Vanhus- ja vammaispalvelujen tulosalueen tulot ylittyivät 444 000 euroa

- Ylitys aiheutui pääosin vanhuspalvelujen kotikuntakorvauksista, ennakoitua suuremmista asiakasmaksutuotoista sekä perityistä asuntojen vuokrista.

Tunnusluvut

	TP2016	TP2017	TA2018	TP2018	TS2019
1. TUOTTAVUUS JA TALOUDELLISUUS					
Vanhuspalvelujen nettokustannukset € / 75 vuotta täyttäneet kuntalaiset	6 058	5750	5593	5876	5 550
Vammaispalvelujen nettokustannukset € / asukas	356	349	335	362	330
Kotiutus- ja arviointiyksikön asiakkaiden hoitojakson keskimääräinen pituus (vrk)	58,5	-	39	40	38
2. LAATU					
Omaishoidon vapaita käyttävien omaishoitajien %-osuus kaikista omaishoitajista	70,2	63,2	75	64,3	76,5
Kotihoidon asiakkaiden asiakaskokemus mitattuna nettosuositusindeksillä (NPS)*			60	Ei voida raportoida, liian vähän vastaajia	65
Kotiutus- ja arviointiyksikön asiakkaiden asiakaskokemus mitattuna nettosuositusindeksillä (NPS)*			60	Ei voida raportoida, liian vähän vastaajia	65
Vanhusten tehostetun palveluasumisen asukkaiden asiakaskokemus mitattuna asteikolla 1–5			3	Ei voida raportoida, liian vähän vastaajia	3,3
Kehitysvammaisten työ- ja päivätoimintakeskus Kettusen asiakkaiden asiakaskokemus mitattuna asteikolla 1–5			4,5	4,5 (sama kuin 30.4., ei ole tehty uutta mittausta)	4,6
3. VAIKUTTAVUUS					
Kotona asuvien 75 vuotta täyttäneiden %-osuus 75 vuotta täyttäneistä kuntalaisista	92,2	92,5	92,6	92,1	92,7
Tuetusti ja ohjatusti asuvien kehitysvammaisten %-osuus asumispalvelujen piirissä olevista aikuisista kehitysvammaisista	26	26	28	36	30

Perustelut poikkeamille

Kotona asuvien 75 vuotta täyttäneiden osuus 75 vuotta täyttäneistä kuntalaisista on hieman vähentynyt.

Tehostetussa palveluasumisen ostopalveluissa olevien asiakkaiden määrä kasvoi edellisvuodesta. Kasvuun oli talousarviossa varauduttu.

Kotihoidon käyntimäärät ja kahden hoitajan tekemien käyntien määrät ovat kasvaneet, mutta säännöllisen kotihoidon asiakkaiden määrä on vähentynyt. Kotihoidon asiakkuus aloitetaan määräaikaisella arviointijaksolla, jonka kuluessa arvioidaan tarvittavan palvelun määrä ja toimenpiteet. Näin ollen tarvittavan palvelun määrää ja toimenpiteitä voidaan vähentää tai kokonaan poistaa. Tämä on ollut eräs vaikuttava tekijä asiakasmäärän laskuun säännöllisessä kotihoidossa.

Tuetusti ja ohjatusti asuvien kehitysvammaisten osuus asumispalvelujen piirissä olevista aikuisista on kasvanut huomattavasti. Kunnassa siirryttiin tuetun asumisen ohjaamisen ostopalveluista kunnan omaan tuotantoon maaliskuussa, jolloin kaksi tuetun asumisen ohjaajaa aloitti työnsä.

Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Vanhusten tehostetun palveluasumisen tarve kasvaa edelleen. Nyt keskimääräinen nettokasvu on noin 15 paikkaa vuodessa. Haasteellista on, ettei kasvu ajoitu tasaisesti koko vuodelle.

Asiakasmäärä tulee edelleen kasvamaan kuljetuspalveluissa erityisesti ikääntyneiden asiakkaiden osalta. Henkilökohtaisen avun asiakkaiden määrän kasvun oletetaan vähitellen hidastuvan, mutta toisaalta myönnettyjen palvelujen toteutuminen voi edelleen lisääntyä asiakkaille helppokäyttöisempien ostopalvelujen käytön avulla sekä henkilökohtaisen avun keskuksen kautta saatavan työnantajaneuvonnan tuella.

Kehitysvammaisten henkilöiden ympäri-vuorokautisissa asumispalveluissa tulee merkittävää asiakasmäärän kasvua vuonna 2020, jolloin Neitoperho-asumisyksikkö valmistuu ja sinne muuttavat asiakkaat tulevat pääosin

lapsuudenkodeistaan. Vuoden 2019 aikana lisätään edelleen kevyempien asumispalvelujen käyttöä muun muassa omien tukiasumisen ohjaajien palveluilla sekä ohjaamalla asiakkaita ohjatun asumisen asumisyksiköihin (ei yövalvontaa) silloin, kun asiakkaan toimintakyky sen mahdollistaa.

KEHITTÄMIS- JA HALLINTOPALVELUT

Tulosalue

1 000 €	1) TALOUS- ARVIO	TA muutos	TA + Muutos	Toteuma	TA Tot-%	MTA Tot-%	2) MTA Poikkeama	Tot. 2017	Muutos- % 2017/2018
Toimintatuotot	2	58	60	62 227			62 167	121	51 195
Toimintakulut*	-2 667	-8	-2 675	-63 915	2 396,5	2389,7	-61 240	-2 036	3 039
Toimintakate	-2 665	50	-2 615	-1 687	63,3	64,5	927	-1 915	-12
Henkilöstö 31.12.	17,0	0,0	17,0	17,6	103,3	103,3	0,6	16,8	4,8

* = Sitova taso

Sisältää Keu SoTe kuntayhtymän kuittaamismenettelyyn liittyvät kirjaukset sekä tuottoihin ja kuluihin 62,143 Meuroa.

TOIMINNAN KUVAUS

Toiminta-ajatus

Kehittämisen ja hallintopalveluiden tehtävänä on tuottaa hallinto- ja talouspalveluita sisäisille ja ulkoisille asiakkaille. Kehittämisen ja hallintopalvelut vastaa hanketoiminnasta ja kehittämistyöstä.

Kehittämisen ja hallintopalveluiden tulosalue sisältää toimialajohdon ja talous- ja hallintopalvelut sekä järjestöavustukset ja kuntalaisvaikuttamisen. Sosiaali- ja terveyslautakunnan toimintamäärärahat ovat tällä tulosalueella.

Olellaiset tapahtumat tulosalueella

Tulosalueella valmistauduttiin maakunta- ja sote-uudistukseen yhteistyössä Uudenmaan maakunnan Uusimaa2019-hankkeen ja muiden kuntien kanssa. Kehittämisen ja hallintopalvelut koordinoi valmistautumiseen liittyviä keskeisiä teemoja, kuten toimitilat ja kiinteistöt, hallinto ja talous, tieto- ja viestintäteknikka (ICT), sopimukset sekä henkilöstö- ja tukipalvelut. Tulosalueella koordinoitiin myös Keski-Uudenmaan sote-kuntayhtymän toimialan tehtäviin liittyviä valmisteluja.

Arkistonmuodostussuunnitelmien päättäminen oli yksi konkreettisimmista valmistelutehtävistä Tuusulan liittyessä Keski-Uudenmaan soteen.

Tuusulassa käyttöönotetaan uusi Apotti-hankkeen mukainen asiakas- ja

potilastietojärjestelmä suunnittelukaudella. Tuusulan Apotti-hanke osallistui kehittämisen ja valmistelutyöhön kaikkien osa-alueiden, eli perusterveydenhuollon, suun terveydenhuollon ja sosiaalihuollon tietojärjestelmien osalta. Vuoden 2018 aikana Tuusulan Apotti-hanke jaettiin pääprojekteihin, jotka ovat toiminnallisuus ja sisältö-, teknologian kehittäminen -, käyttöönotto- ja koulutusprojekti.

Kanta-palvelut laajentuvat sosiaalihuoltoon. Kanta-palvelujen toteutusta tehtiin yhteistyössä Terveyden- ja hyvinvoinnin laitoksen (THL), Kelan ja pääkaupunkiseudun Apotti-kuntien (Helsinki, Kauniainen, Kirkkonummi ja Vantaa) kanssa. Toimialalla ohjeistettiin ja kannustettiin asiakkaita sähköisten verkkopalveluiden käytössä. Tällaisia palveluita olivat muun muassa Omakanta, HUS:n Terveyskylän palvelut ja Duodecim terveyskirjasto.

Toukokuussa voimaan tullut EU-tietosuojasetuksen (GDPR) myötä päivitettiin ja tarkistettiin toimialan henkilötietojen käsittelyä niin ohjeissa kuin palveluissa ja tietoliikenteessä. Henkilötietoja sisältäviin osto- ja palvelusopimuksiin lisättiin tietosuojasetuksen mukaiset tietojen käsittelyn periaatteet yhteistyössä palvelujen toimittajien kanssa.

Etelä-Tuusulan sosiaali- ja terveysasemalla akuuttivastaanottotilojen toiminnallisen muutoksen ja tilojen peruskorjaus käynnistyi lokakuun lopussa ja arvioitu kesto on helmikuun

2019 loppuun. Samassa yhteydessä yhdistettiin potilasarkiston ja lähiarkiston toimintoja.

Olellaiset määrärahan alitukset

Kehittämisen- ja hallintopalvelut alittivat tasaista kertymää pitkin vuotta muita tulosalueita huomattavasti enemmän. Tästä johtuen, kehittämis- ja hallintopalveluiden meno-ennustetta pudotettiin asteittain syyskuusta alkaen, yhteensä 680 000 euroa, jotta tulosalueen kokonaisennuste olisi mahdollisimman lähellä tilinpäätöksessä toteutuvaa tilannetta.

27.6.2016 valtuusto myönsi Apotti-hanketoimistoa varten 130 000 euroa. Vuodelle 2018 talousarviossa oli varattu Apotti-hanketoimistolle määrärahaa 200 000 euroa, josta toteutui noin 352 000 euroa.

Tulosalueen palvelujen ostot alittuivat noin 0,6 milj. euroa, josta ICT-palvelut 0,4 milj. euroa. ICT-palveluiden alitus johtuu siitä, että suuri osa ICT-hankinnoista, kuten käyttö- ylläpito – ja lisenssimaksut, jäivät toteutumatta palveluntarjoajan toimitusvaikeuksien vuoksi. Toimittajilta ei saatu tarjouksia niin että hankintoja olisi voitu toteuttaa vuoden 2018 aikana. Keski-Uudenmaan sote-kuntayhtymään liittymisen vuoksi, ICT-hankintoja yhdenmukaistettiin koko kuntayhtymässä ja joitain asiakas- ja potilastietojärjestelmiin kohdistuneita kehittämis-toimenpiteitä ja investointitarpeita sovittiin arvioitaviksi tulevina vuosina uudelleen. Tulosalueelle varattuja ICT-kustannuksia kirjattiin aiheuttamisperiaatteen mukaisesti tulosalueille, esimerkiksi palveluseteli ja mobiili-hanke.

Avustukset alittuivat noin 80 000 euroa.

Vastaavasti toimintakulut ylittyivät hieman henkilöstökulujen (2 000 euroa) sekä aineiden, tarvikkeiden ja tavaroiden (3 000 euroa) osalta.

Muut toimintakulut alittuivat noin 200 000 euroa. Tilakustannuksissa säästy Etelä-Tuusulan sosiaali- ja terveysaseman väistötiloihin varattu määräraha 200 000 euroa.

Tulojen ylitys johtuu valinnanvapauskokeilun tuotoista sekä Valtiokonttorin palauttamasta

vuodelle 2017 kuuluvasta veteraanirahojen kompensatiosta.

Investoinnit

Koneiden ja kaluston investointirahat sosiaali- ja terveystoimialalla on talousjohtajan päätöksellä muutettu leasingvuokraksi. Leasingaika koneilla on 5 vuotta ja kalusteilla 8 vuotta, jonka jälkeen ne lunastetaan Kuntarahoituksesta. Lunastushinta on 1 % jälleenhankinta-arvosta. Muutos ei koske muita toimialoja.

Sosiaali- ja terveystalouden talousarvioesityksessä olevat konet- ja kalustohankinnat rahoitettiin leasingrahoituksella ja sitä varten käyttötalouteen lisättiin leasingvuokrarahaa 38 400 euroa. Kone- ja kalustohankintasuunnitelmat on esitetty alla. Autoklaavin hankinta ei toteutunut 2018.

- Neitoperhon kalustoinvestointi 50 000
- Hammashoitoyksikkö Etelä-Tuusulan hammashoitolaan 30 000
- Keraamisten paikkojen ja kruunujen suunnittelu ja valmistamisyksikkö, Cerec 75 000
- Autoklaavi 70 000
- ABI-system uä-laite kolmelle terveysasemalle 12 000

Sosiaali- ja terveystoimialan investointeihin, muihin pitkävaikutteisiin menoihin, oli varattu yhteensä 940 000 vuonna 2018. Varaus kohdistui täysimääräisenä tietokoneohjelmistoihin. Huhtikuun osavuositarkastuksen yhteydessä investoinneista (Apotti) siirrettiin konsernille 300 000 euroa, jonka vuoksi muutettu talousarvio investointien osalta oli 640 000 euroa.

Tietokoneohjelmistojen määrärahaa käytettiin 214 026 euroa. Vuonna 2017 ICT-investoinnit jäivät osittain toteutumatta palveluntarjoajista johtuvien toimitusvaikeuksien vuoksi. Vuonna 2018 vähennettiin ICT:hen liittyvää kehitystyötä kuntayhtymään liittymisen vuoksi ja samalla haettiin yhteisiä linjauksia ja toteutustapoja. Yhteistyössä sovittiin, ettei ennen kuntayhtymään siirtymistä käynnistetä kuin välttämättömät hankinnat. Järjestelmätoimittajat (potilastietojärjestelmät graafinen Finstar ja suun terveydenhuollon Lifecare) eivät saaneet toimitettua

kaikkia tilattuja toiminallisuus-muutoksia vuoden 2018 aikana.

Investointeihin varatut määrärahat alittuivat 0,4 milj. euroa. Viime vuoteen verrattuna, investointien käyttöaste parantui huomattavasti (33,4 %), vuonna 2017 investointeihin varatut määrärahat alittuivat 0,96 milj. euroa (käyttöaste 13,9 %).

Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Keski-Uudenmaan sosiaali- ja terveystalouden kuntayhtymä vastaa alueensa jäsenkuntien sosiaali- ja terveystalouden järjestämisestä ja tuotannosta 1.1.2019, sitä kautta myös kehittämis- ja hallintopalveluiden tulosalue sellaisenaan lakkaa.

Sote- ja maakuntauudistuksen lainvalmisteluun liittyvät tehtävät koordinoitavat kuntayhtymässä Strateginen kehittäminen ja tukipalvelut tulosalueella. Tulevaa muutosvalmistelua toteutetaan Uudenmaan maakunnan johdolla.

Kuntatasolla sote- ja maakuntauudistukseen valmistaudutaan tekemällä etukäteiselvitystä ICT:n, sopimusten, talouden ja hallinnon, tilojen ja irtaimen omaisuuden, henkilöstön ja tukipalveluiden osalta. Palveluiden osalta aktiivista kehittämistä tapahtuu Keski-Uudenmaan alueella toteutettavissa hankkeissa sekä valtakunnallisissa sosiaali- ja terveysministeriön kärkihankkeissa.

Apotti-hankkeessa tehdään uuden asiakas- ja potilastietojärjestelmän käyttöönottoon liittyvissä prosesseissa yhteistyötä Oy Apotti Ab:n, muiden Apotti-kuntien, järjestelmätoimittajien, Apotti-verkoston ja sidosryhmien kanssa. Apotti-hanke jatkuu kuntayhtymässä IT-palveluiden tulosalueella.

Kasvatus- ja sivistystoimi

KASVATUS- JA SIVISTYSTOIMI

Toimiala

1 000 €	1) TALOUS- ARVIO	TA muutos	TA + Muutos	Toteuma	TA Tot-%	MTA Tot-%	2) MTA Poikkeama	Tot. 2017	Muutos- % 2017/2018
Toimintatuotot	6 830	-276	6 554	6 485	95,0	98,9	-69	6 755	-4,0
Toimintakulut*	-87 809	-1535	-89 345	-89 399	101,8	100,1	-54	-86 906	2,9
Toimintakate	-80 979	-1811	-82 791	-82 914	102,4	100,1	-123	-80 151	3,4
Henkilöstö 31.12.	1085,5		1085,5	993,9				983,9	1,0

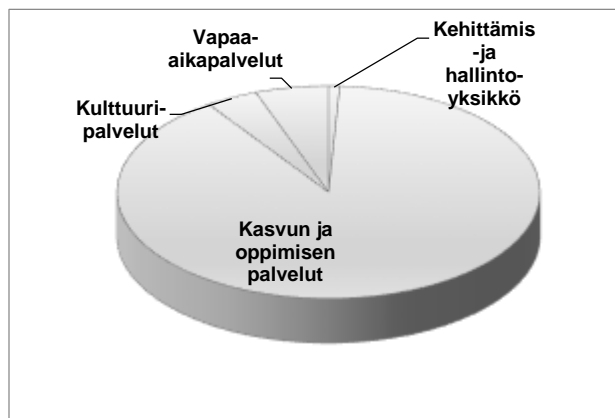
* = Sitova taso

Henkilömäärät tp2018 ja tp2017 laskettu henkilötyövuosien (htv3) mukaan.

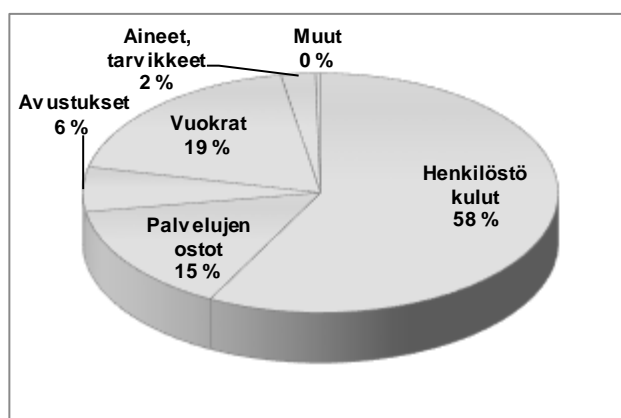
HTV3=palveluksessaolopäivien (vähennetty kaikki poissaolot) lkm kalenteripäivinä/365

- 1) Tuotot ovat plus-merkkisiä ja kulut miinus-merkkisiä
- 2) Poikkeama = Toteuma – TA+Muutos

Toimintakulujen jakautuminen tulosalueittain

Toimintakulujen jakautuminen tiliryhmittäin

TOIMINNAN KUVAUS

Toimialan toimielimet:

- kasvatus- ja sivistyslautakunta
- kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta

Toimialan tulosalueet:

- kasvun ja oppimisen palvelut
- kasvatus- ja sivistystoimen kehittämis- ja hallintoyksikkö
- kulttuuripalvelut
- vapaa-aikapalvelut

Toiminta-ajatus ja tehtävät

Kasvatus- ja sivistystoimi järjestää, tuottaa ja kehittää peruspalveluita sekä elämän laatua parantavia palveluita läpi elämänkaaren.

Toimiala tukee omaehtoisen toiminnan kehittymistä ja yhteisöllisyyden rakentumista laadukkaiden palveluiden ja kuntalaisten kanssa tehtävän monipuolisen yhteistyön avulla.

Olellaiset tapahtumat toimialalla

Sivistyksen toimialalla on valmisteltu vuoden 2018 aikana Tuusulan kunnan rakenne- ja johtamisjärjestelmää. Kuntaan tulee yhden toimialan malli, jonka alle kuuluvat kolme toimialuetta; Sivistys, Kasvu ja Ympäristö sekä Yhteiset palvelut. Sivistyksen toimialue jakautuu neljään palvelualueeseen, jotka ovat varhaiskasvatus, oppiminen, kulttuuri ja vapaa-aika. Sivistyksen palvelualueiden vastuut ja tehtävät kuvattiin vuoden 2018 aikana ja tehtiin henkilöstöön liittyviä siirtoja sekä käytiin tarvittavat yhteistoimintaneuvottelut joulukuussa 2018.

Kehittämis- ja hallintopäällikkö Jari Wäre irtisautui 1.3.2018. Kasvatus- ja sivistystoimen kehittämis- ja hallintopäällikön tehtävä muutettiin kehittämispäällikön tehtäväksi. Tehtävä palvelee koko toimialaa. Tehtävään liittyvät rekrytoinnit hoidettiin huhtikuun 2018 aikana ja tehtävä täytettiin 1.6.2018 alkaen. Kehittämispäällikön tehtävään valittiin KM Tiina Simons.

Tuusulan kunnan sosiaali- ja terveystalvet siirtyvät Keski-Uudenmaan (kuudensote) soteen vuoden vaihteessa. Sivistyksen toimialalla on valmisteltu uutta perhekeskusmallia osana kunnan Lape-työtä. Koululaisten perhetyöntekijöiden nimike vaihtui perheohjaajiksi ja kolme perheohjaaja siirtyi Sivistyksen toimialalle osaksi kasvun ja oppimisen tukea. Uutta yksikköä johtaa Helena Palola.

Varhaiskasvatus koostuu kunnallisesta ja yksityisestä varhaiskasvatuksesta sekä esiopetuksesta. Varhaiskasvatuksessa on uudistettu vuoden 2018 johtamisen rakenteita. Varhaiskasvatuksen kerhotoiminta siirtyi maksuttomaksi 1.8.2018 lukien. Varhaiskasvatuksessa tehtiin selvitykset 5 – vuotiaiden maksuttomuudesta ja vuoden 2019 talousarvion laadinnan yhteydessä laskelmat subjektiivisen päivähoito-oikeiden rajoitusten poistamisesta. Rajoitukset poistuvat 1.8.2019.

Oppimisen palvelualueetta ovat perusopetus, lukio-koulutus, kansalaisopisto, taiteen perusopetus sekä kasvun ja oppimisen tuki. Tuen yksikköön kuuluvat oppilashuollon henkilökunta, kasvun ja oppimisen koordinointi sekä uutena tulevat perheohjaajat. Ohjaamotoiminta (kohdennettu nuorisotyö) siirtyy yhteisiin palveluihin ja osaksi kunnan työllisyysyksikköä. Kunnan ruokapalvelut tulevat myös osaksi sivistyksen palvelualueetta. Henkilöstösiirrot valmisteltiin syksyn 2018 aikana.

Kulttuurin palvelualueeseen kuuluvat museot, kirjasto ja kulttuurituotanto. Tuusulan kunta osti vuoden 2018 aikana Ilmatorjuntamuseon kiinteistöt, mutta Ilmatorjuntamuseon toiminnasta vastaa Ilmatorjuntamuseosäätiö. Klaavolan taloa ja Ilmatorjuntamuseota kehitetään yhteisessä Museovisio -hankkeessa. Tavoitteena on muodostaa alueelle museopuisto-kokonaisuus, joka kiinnittyy kasvavaan Rykmentinpuiston alueeseen. Tuusulanjärven ja museotien aluetta kehitettiin tiiviimin yhteistyössä Järvenpään kanssa.

Vapaa-aikapalveluihin kuuluvat nuorisotyö- ja liikuntapalvelut, joita ovat uimahalli- ja terveystuuntapalvelut sekä liikuntapaikat ja ulkoilupalvelut ja alueellinen nuorisotyö. Kehitimme toimintavuoden erityisesti koulunuorisotyötä, luontoliikunnan ja ulkoilun olosuhteita, Tuusulanjärven ympäristöä sekä Hyrylän urheilukeskuksen aluetta.

Vuonna 2018 toteutettiin perusopetuksen kulttuurikasvatussuunnitelmaa ja käynnistettiin varhaiskasvatuksen kulttuurikasvatussuunnitelman laadinta.

Syksyllä 2018 käynnistyi kuntayhteistyössä Kallio-imaan koululla vaativan erityisen tuen pilotti ja se saa jatkoa vuonna 2019. Vaativimman erityisopetuksen järjestäminen yhden opetuksen järjestäjän toimesta ei ole tarkoituksenmukaista, jonka vuoksi alueen kunnat (Tuusula, Järvenpää, Mäntsälä, Pornainen, Nurmijärvi) suunnittelivat vaativan erityisopetuksen järjestämistä kuntayhteistyönä myös sairaalakouluvelvoitteen loputtua. Tällä tavoin vaurudutaan sairaalakoulun yhteydessä olleen hoidollisuuden siirtymiseen Helsinkiin, järjestetään alueen vaativa erityisopetus ja oppilashuolto edelleen Kalliomaan koulussa ja tarjotaan konsultatiota alueen kuntien kouluille erityisen tuen oppilaiden opetusjärjestelyissä.

Kehittämis- ja hallintoyksikössä on työstetty uutta kuntastrategiaa, laadittu valtuustokauden 2018-2021 tavoitteita, toimialaa koskevia toimenpiteitä, kartoitettu tavoitteiden lähtö- ja tavoitetasoja sekä indikaattoreita ja valmisteltu palveluverkkosuunnitelmaa sekä uuden kuntastrategian pohjalta vuoden 2019 talousarviota. Kasvatus- ja sivistystoimessa hyväksyttiin kaksi kehittämissuunnitelmaa toimialallemme, toinen kasvun ja oppimisen palveluihin ja toinen kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluihin.

Isoin päätös tapahtui toimialamme osalta marraskuussa 2018 ja kunnanvaltuusto hyväksyi kunnan uuden palveluverkkosuunnitelman. Suunnitelman mukaan tulemme rakentamaan vuoteen 2026 mennessä kaksi uutta päiväkotia, koulukampuksen, kolme monitoimitaloa ja tekemään peruskorjauksia sekä rakentamaan Monion, lukio- ja kulttuuritalon. Palveluverkkomme kehittäminen on välttämätöntä kunnan kiinteistöjen kunnan (esimerkiksi sisäilmaongelmien), talouden ja toiminnallisten muutosten vuoksi.

Vuonna 2018 valmistui Kellokosken koulun uudet tilat ja lähiliikuntapaikka. Työtä Kellokoskella jatketaan yläkoulun pihan osalta. Monioon, lukio- ja kulttuuritaloon, sijoittuvat Tuusulan lukion Hyrylän toimipiste, kansalaisopisto, kuvataidekoulu ja musiikkiopisto sekä käsityökoulu. Monion arkkitehtuurikilpailun voitti AOR arkkitehtien Monikko-

niminen työ ja käynnistimme hankkeen osalta elinkaarimallikilpailutuksen syksyllä 2018. Samalla on laadittu Monion tilojen käsikirja ja käynnistetty tilojen tarkemmin suunnittelu työryhmissä, jotka koostuvat eri käyttäjistä.

Vuoden 2018 valmisteltiin yhteistyössä Tuusulan Tilakeskuksen kanssa Martta Wendelin päiväkodin, Kirkonkylän kampuksen, Riihikallion uudisrakennuksen sekä väistötilojen ja Ruotsinkylän koulun väistötilojen hankkeet. Sivistyksen toimialalla toimii oppimisympäristöjen ja palveluverkon ohjausryhmä, joka valmisteli vuoden 2018 päiväkotija koulurakentamisen käsikirjoja. Järjestimme neljä alueellista oppimisympäristö- ja palveluverkkoiltaa, joissa käytettiin palvelumuotoilua sekä yhden koko kuntaa koskevan sisäilma-illan. Uudet sisäilman toimintamallit otettiin käyttöön ja käynnistettiin kohdekohtainen sisäilmatyö sekä perustettiin sisäilmaa koskeva kehittämisryhmä. Kunnan sisäilmatyöryhmä kokoontui vuoden aikana kuusi kertaa. Kohdekohtaiset sisäilmatyöryhmät kokoontuivat kahdeksassa koulussa/ päiväkodissa (Hyökkälä, Hyrylä, Kirkonkylä, Pellava, Riihikallio, Roinila, Ruotsinkylä, Vaunukangas) yhteensä 19 kertaa. Sivistystoimi ja Tilakeskus ovat käynnistäneet neuvottelut Terveet Tilat 2028 ohjelmaan liittyvään Satakunta- hankkeeseen liittymisestä, josta kasvatus- ja sivistyslautakunta teki myönteisen päätöksen. Päätettiin liittyä mukaan vuoden 2019 alusta Hengitysliiton ja Vanhempainliiton Ratkaistaan yhdessä –hankkeeseen, jossa haetaan ratkaisuja oppimisympäristöjen sisäilmasta oireilevien lasten ja heidän perheidensä tueksi.

Perusopetuksessa koulut kehittivät yhteisöllistä hyvinvointityötä ja Pro-kouluhanke, jossa kehitetään sosiaalisia taitoja, aloitettiin kolmen koulun pilotilla. Toimintamalli otetaan käyttöön kaikissa kouluissa kolmen vuoden aikana.

Tuusulan ja Mäntsälän opetushenkilöstön veso - koulutuspäivä toteutettiin lauantaina 6.10.2018. Tilaisuudessa oli noin 800 osallistujaa ja se sai todella hyvän palautteen.

Kansainvälisen toiminnan tukemiseksi on kasvun ja oppimisen tulosalueella kehitetty kansainvälisen toiminnan suunnitelmaa. Kansainvälisten vieraiden kiinnostus Tuusulan kouluihin ja varhaiskasvatuksen yksiköitä kohtaan on suurta ja kevään ai-

kana lautakunnassa päätettiin vierailuista perittävistä maksuista, joilla on tarkoitus kattaa vierailuista tulevat kulut. Vierailijoille tarjotaan EDUPackseja, joista he voivat valita itseään kiinnostavat aiheet tutustumiskäynneille.

Lainsäädäntö muuttui vuoden 2018 aikana; saimme uuden varhaiskasvatus- ja lukiolain. Varhaiskasvatuslain merkittävimmät uudistukset liittyvät varhaiskasvatuksen henkilöstön kelpoisuuksiin ja varhaiskasvatuksen tiedontuotannon kehittämiseen. Uusi laki korostaa lapsen edun ensisijaisuutta varhaiskasvatuksen suunnittelussa, järjestämisessä, tuottamisessa tai siitä päätettäessä. Lakiin on kirjattu lapsen suojaaminen väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä. Monialaisen yhteistyön säännöstä on tarkennettu ja laissa on myös vuorohoitoa koskeva säännös.

Lukiokoulutus jatkaa kolmessa toimipisteessä ja on ilo nähdä, että oppilasmäärät ovat kasvaneet. Monion osalta valmistui IB-linjaselvitys.

Kansalaisopistoille vakiintuu uusi koulutustehtävä, maahanmuuttajien luku- ja kirjoitustaidon opetus. Tuusulan kansalaisopistolle on myönnetty valtionosuutta tähän koulutukseen ja se kattaa opetuksen kustannukset. Luku- ja kirjoitustaidon opetusta järjestetään koeluontoisesti 24 opetustunnin kursseina alkusyksystä sekä Jokelassa että Hyrylässä.

Lasten ja nuorten kuvataidekoulun uusi opetussuunnitelma on otettu käyttöön elokuussa 2018. Opetusta kehitetään ja opetussuunnitelmaa tarkennetaan opetuskautena saatavien kokemusten perusteella.

Tuusulan pääkirjastossa tehtiin maaliskuussa remontti, jossa rakennettiin uusi asiakaspalvelupiste ja uudistettiin pintoja ja valaistusta sekä kalustusta. Pääkirjasto oli remontin vuoksi kaksi viikkoa kiinni, mutta muut toimipisteet ja kirjastoauto palvelivat asiakkaita normaalisti. Uudistusten suunnittelu toteutettiin osallistavilla menetelmillä ja siinä pystyttiin toteuttamaan useita asiakkaiden toiveita. Kirjasto otti käyttöön uuden Finna-verkkokirjaston.

Kulttuuripalveluissa käynnistyi useita hankkeita ja järjestettiin lukuisia tapahtumia. Sekä museoiden että kirjastojen kävijämäärät pysyivät edellisten

vuosien tasolla huolimatta kohteiden aukiolotuntien supistumisesta korjaustöiden vuoksi.

Hyrylän urheilukeskuksen yleissuunnitelma vahvistettiin lautakunnassa toukokuussa 2018 ja urheilukeskuksen kaava hyväksyttiin valtuustossa joulukuussa. Alueen kehittämistavoitteena on mahdollistaa monipuolinen liikunta- ja harrastuspaikkarakentaminen sekä toiminta joustavan yleissuunnitelman ja asemakaavan avulla. Alueen kuntoratoja parannettiin toimintavuonna yleissuunnitelman mukaisesti. Urheilukeskuksen kokonaisuuden sekä monitoimihallin osalta käynnistettiin selvitystyö marraskuussa 2018. Sikokallion latu- ja ulkoilureitin parannustyöt valmistuivat joulukuussa. Reitille rakennettiin syksyn aikana lisäpalveluita mm. valaistusta ja opasteita. Tuusulanjärven Sarvikallion virkistysalueelle rakennettiin syksyllä mm. polku-reettejä, opasteita, portaita ja pysäköintialuetta laajennettiin.

Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Keskeistä tulevalle toimintakaudelle ovat palveluverkkoon liittyvät kysymykset, varhaiskasvatuksen ja oppimisen palvelujen toimintaympäristön, toimintakulttuurin sekä johtamisen kehittämisen tukeminen.

Lukiokoulutus, kansalaisopisto ja taiteen perusopetus ovat keskeiset toimijat uudessa Moniossa ja keskeisenä tehtävänä on uuden oppimisympäristön suunnittelu.

Väestöennusteet näyttävät, että lapsi ja oppilasmäärät pienenevät ja keskeistä on toiminnan sopeuttaminen tähän kehitykseen.

Sisäilmatyö vaatii paljon henkilöstöresursssia.

KASVATUS- JA SIVISTYSTOIMEN KEHITTÄMIS- JA HALLINTOYKSIKKÖ

Tulosalue

1 000 €	TALOUS- ARVIO	TA muutos	TA + Muutos	Toteuma	TA Tot-%	MTA Tot-%	MTA Poikkeama	Tot. 2017	Muutos- % 2017/2018
Toimintatuotot				4			4	8	
Toimintakulut*	-839	86	-754	-760	90,6	100,9	-7	-874	-13,0
Toimintakate	-839	86	-754	-756	90,1	100,3	-2	-866	-12,7
Henkilöstö 31.12.	9	-2	7	6,1				8,5	-28,2

* = Sitova taso

Henkilömäärät tp2018 ja tp2017 laskettu henkilötyövuosien (htv3) mukaan.

HTV3=palveluksessaolopäivien (vähennetty kaikki poissaolot) lkm kalenteripäivinä/365

Avustukset	TP2014	TP2015	TP2016	TP2017	TP2018
Käsityökoulu Helmi	20 100	17 085	17 085	17 085	17 085
Käsityökeskukset	16 600	14 110	14 110	14 110	14 110
Jokelan kansalaisopisto	53 700	45 645	45 645	45 645	45 645

KASVUN JA OPPIMISEN PALVELUT

Tulosalue

1 000 €	TALOUS- ARVIO	TA muutos	TA + Muutos	Toteuma	TA Tot-%	MTA Tot-%	MTA Poikkeama	Tot. 2017	Muutos- % 2017/2018
Toimintatuotot	5 326	-151	5 175	5 166	97,0	99,8	-9	5 429	-4,9
Toimintakulut*	-78 885	-1310	-80 195	-80 088	101,5	99,9	107	-77 741	3,0
Toimintakate	-73 559	-1461	-75 020	-74 922	101,9	99,9	98	-72 312	3,6
Henkilöstö 31.12.	1003,5	2	1005,5	919,9				910,7	1,0

* = Sitova taso

Henkilömäärät tp2018 ja tp2017 laskettu henkilötyövuosien (htv3) mukaan.

HTV3=palveluksessaolopäivien (vähennetty kaikki poissaolot) lkm kalenteripäivinä/365

TOIMINNAN KUVAUS

Toiminta-ajatus

Kasvun ja oppimisen tulosalue järjestää, tuottaa ja kehittää peruspalveluita sekä elämän laatua parantavia palveluita läpi elämänkaaren. Tulosalue järjestää tämän päivän ja tulevaisuuden toimijoiden kasvatusta-, opetusta- ja oppimispalveluja kodin

kasvatustehtävää tukien. Tavoitteena on terveelliseen elämään ja yhteisöllisyyteen kykenevä, aktiivinen, itsensä tunteva, elinikäinen oppija. Tulosalue tukee omaehtoisen toiminnan kehittymistä ja yhteisöllisyyden rakentumista laadukkaiden palveluiden ja kuntalaisten kanssa tehtävän monipuolisen yhteistyön avulla.

Olennaiset tapahtumat tulosalueella

Kasvatuksen ja koulutuksen kehittämisen suunnitelma (Kesu) päivitettiin talousarvion yhteydessä.

osaltaan varhaiskasvatuksen talousarvion toteutumiseen. Maksuton kerhotoiminta on aloittanut 1.8.2018. Kerholaisten määrä on lisääntynyt hie- man kevästä.

Kansainvälisen toiminnan tukemiseksi kasvun ja oppimisen tulosalueella kehitettiin kansainvälisen toiminnan suunnitelmaa. Kansainvälisten vieraiden kiinnostus Tuusulan kouluun ja varhaiskasvatuksen yksiköitä kohtaan oli suurta ja kevään aikana lautakunnassa päätettiin vierailuista perittävistä maksuista, joilla on tarkoitus kattaa vierailuista tulevat kulut. Vierailijoille tarjottiin ns. EDUPackseja, joista he saivat valita itseään kiinnostavat aiheet tutustumiskäynneille. Kiinnostus säilyi suurena maksuista huolimatta.

Varhaiskasvatuksen toimintaan on vaikuttanut merkittävästi kiinteistöissä käynnissä olevat korjaustyöt ja sisäilmatutkimukset. Kiinteistöjen korjaustyöt vähentävät hoitopaikkojen määrää. Kiinteistöjen kunto on vaikuttanut henkilöstön sairauspoissaoloihin.

Tuusulan ja Mäntsälän opetushenkilöstön veso - koulutuspäivä toteutettiin lauantaina 6.10.2018. Tilaisuuteen osallistui n. 800 osallistujaa ja kokonaisuudesta saatiin erittäin paljon positiivista palautetta.

Toimialalla laadittiin alkuvuoden 2018 aikana palveluverkkoselvitys, jonka osana oli Etelä-Tuusulan varhaiskasvatuksen palveluverkon 2018–2025 tulevaisuuden ratkaisut. Palveluverkko- selvityksessä yhteen sovitettiin kunnallisen ja yksityisen varhaiskasvatuksen palveluita. Kirkonkylän kampuksen sekä päiväkotia Martta Wendelinin hankesuunnitelmat käynnistettiin syksyllä 2018.

Perusopetuksessa aloitti 1. luokan oppilaita yhteensä 497 ja kokonaisoppilasmäärä oli tilastointipäivänä (20.9.2018) 5158.

Opiskeluhooltolain mukaiset psykologi- ja kuraattoripalvelut siirrettiin osaksi kasvatus- ja sivistystoimea. Koulukuraattorien ja oppilashuollon psykologien tehtävät täytettiin pätevilla työntekijöillä. Henkilöstöressurssin lisääntymisen myötä joissakin kouluissa tapahtui opiskeluhooltohenkilöstön vaihdoksia. Kohdennetun nuorisotyön yksikössä otettiin käyttöön uusi asiakastietojärjestelmä Walmu.

Varhaiskasvatuksen asiakasmaksulain muutos astui voimaan 1.1.2018. Varhaiskasvatuksen asiakasmaksutuotot vähenivät merkittävästi ja vaikuttivat

Oppilaan tuen organisoinnin toteutumiseksi jouduttiin lisäämään koulunkäynninohjaajien resursseja 4 htv:n verran kuntaan muuttaneiden tai sijoitettujen oppilaiden osalta.

Tuusulan lukion keskiarvorajat nousivat kaikissa kolmessa toimipisteessä kevään yhteishaussa. Hyrylässä keskiarvoraja oli 7,58 (115 uutta opiskelijaa), Jokelassa 7,17 (60 uutta opiskelijaa) ja Kellokoskella 7,42 (35 uutta opiskelijaa).

Laajennetut oppimisympäristöt ja Liikkuva lukio-hankkeet saivat myönteiset avustuspäätökset myös lukuvuodelle 2018-2019. Molemmat hankkeet ovat toimineet opiskelijatiimien pohjalta. Liikkuva lukio-hankkeessa on hankittu kaikkiin toimipisteisiin liikuntavälineitä ja kehitetty välituntiliikuntaa hyödyntämällä koulun liikuntatiloja. Laajennetuissa oppimisympäristöissä Hyrylän koulukeskuksen ruokasaliin laadittiin sisustussuunnitelma ja tehtiin koululle oma VR-tila. Jokelassa tehtiin liikuntasaliin suunnitelma ääni- ja valojärjestelmästä ja se saatiin myös toteutettua.

Kansainvälistä toimintaa lähdetty kehittämään entistä laajemmin. Lukio on vahvasti mukana opetuksen kansainvälisen toiminnan kehittämisessä, johon saatiin opetushallituksen rahoitus. Erasmus+ täydennyskoulutushanke sai myös rahoitusta. Hankkeella rahoitetaan 9 Tuusulan lukion opettajan täydennyskoulutusta eri puolilla Eurooppaa. Koulutusteemoina ovat motivaatio ja uudet oppimisympäristöt.

Tuusulan lukiossa on seurattu mielenkiinnolla uuden lukiolain ja asetusten sekä uuden ylioppilastutkintolain valmistelua. Näihin kaikkiin on laadittu lausunnot. Lisäksi lukio laati keväällä lausunnon Opetushallituksen selvitykseen englanninkielisestä ylioppilastutkinnosta. Pormestariohjelman tavoitteena ollut selvitys IB-lukiosta laadittiin ja se käsiteltiin syyskuussa kasvatus- ja sivistyslautakunnassa.

Lukuvuoden 2018-2019 painopisteiksi lukioissa valittiin yhteisöllisyys sekä opiskelijoiden hyvinvointi ja motivaatio.

TVT-hankintoja tehtiin vuoden aikana melko paljon, Väistötiloihin ja uusiin oppimisympäristöihin uusittiin esitystekniikkaa ja Jokelan koulukeskuksen liikuntasaliin hankittiin AV-laitteisto yhdessä

perusopetuksen kanssa. Nämä lisäsivät jonkin verran käyttötalouden leasing-menoja tälle vuodelle.

Monio-hankkeessa tilojen ja toiminnan suunnittelua jatkettiin koko vuosi. Käyttäjien tiimien toiminta alkoi keväällä ja jatkui syksyllä. Monio rakennetaan elinkaarimallilla ja kilpailutus aloitettiin syksyn aikana ja päätös rakentamisesta tehdään, kun kilpailutus on tehty. Yhteistyötä lukion ja paikallisten taiteen perusopetuksen oppilaitosten kanssa kehitetään edelleen. Tulevan lukuvuoden aikana on tärkeää tehdä kokeiluja ja hankkia tietoa erilaisista toimintamalleista, materiaaleista, opetusvälineistä ja tvt-laitteistoista, jotta voimme rakentaa Monioon tulevasta oppimisympäristöstä mahdollisimman toimivan kokonaisuuden, jossa eri toimijat muodostavat yhdessä uudenlaista toimintakulttuuria. Monion suunnittelu aiheuttaa kustannuksia Hyrylän toimipisteessä opettajien suunnittelupalkkioiden sekä rehtorin ja apulaisrehtorin opetusvelvollisuuksien alentamisen kautta.

Kansalaisopiston kevätkauden opetustuntimäärä on noussut vakiintuneesti yli 5 000 opetustunnin kaudessa. Opetustuntimäärä on lähellä vuosikymmenen alun pääsääntöistä tasoa. 10200 opetustunnin tavoite vuonna 2018 on realistinen.

Monio-hanke on tiivistänyt ja monimuotoistanut kansalaisopiston yhteistyötä lukion ja paikallisten taiteen perusopetuksen oppilaitosten kanssa yhteisten tilojen ja opintojaksojen suunnittelun myötä. Suunnittelun myötä muiden oppilaitosten henkilökunta ja opetus ovat tulleet kansalaisopistolla entistä tutummiksi.

Ilmoittautuminen kansalaisopiston syyskauden kursseille alkoi onnistuneesti ja tulevan kauden kursseista peruuntuu kauden alun näkymien perusteella vähän opiskelijaminimin vuoksi.

Kansalaisopistoille on vakiintumassa uusi koulutustehtävä, maahanmuuttajien luku- ja kirjoitustaidon opetus. Tuusulan kansalaisopistolle on myönnetty valtionosuutta tähän koulutukseen ja se kattaa opetuksen kustannukset. Luku- ja kirjoitustaidon opetusta järjestetään koeluontoisesti 24 opetustunnin kursseina alkusyksystä sekä Jokelassa että Hyrylässä.

Lasten ja nuorten kuvataidekoulun uusi opetussuunnitelma on otettu käyttöön elokuussa 2018.

Opetusta kehitetään ja opetussuunnitelmaa tarkennetaan opetuskautena saatavien kokemusten perusteella.

Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Tulevana lukuvuonna aloittavia 1. luokan oppilaita on n. 505 oppilasta, kun ikäluokkien keskiarvo on vuosiluokilla 1-6 tällä hetkellä n. 550 oppilasta. Ikäluokkien oppilasmäärien lasku jatkuu tulevina vuosina, jollei muuttovoitto korjaa tilannetta.

Kielten varhentamisen hanke jatkuu tulevina lukuvuonna 2. luokan oppilaiden osalta ja vieraiden kielten opetus alkaa vuoden 2020 alusta opetussuunnitelman mukaisesti 1. luokalta. Opetussuunnitelman muutos tuodaan päätettäväksi valtakunnallisten perusteiden valmistuttua.

Tuen oppilaiden määrän näyttää jatkavan nousua, jonka vuoksi oppilaan tuen kehittämistä lähikouluissa on jatkettava. Samalla on arvioitava pienryhmien määrän riittävyyttä ja toteutettava yläkoulujen tuen toteuttamisen suunnitelma, joka tarvitsee toteutuakseen 2 erityisen tuen pienryhmää.

Toteutuneiden investointien vaikutus palvelutuo- tantaan

Talousarviossa on vuosittain osoitettu resurssia oppimisympäristöjen kehittämiseen. Tässä rahoituksella on voitu viedä eteenpäin toimintakulttuurin muutosta eri yksiköissä ja saatu hyvää kokemusta erilaisten ratkaisujen toimivuudesta. Se on myös laajentanut oppimisympäristöjä perinteisten luokkahuoneiden ulkopuolelle.

Väistötilojen kalustamisen yhteydessä on haettu uudenlaisia ratkaisuja oppimisen tilojen kalustamiselle ja ne ovat olleet pääsääntöisesti onnistuneita.

Leasing-rahoituksen määrän arvioidaan kasvavan, mikäli Kesun tavoite 1:2 -laitemäärästä toteutetaan. Oppimisympäristöjen uusiminen ja väistötiloihin siirtyminen tuo haasteita tv-kehittämislle ja leasing-rahoituksen riittävyydelle. Rahoituksen kasvuun pyritään vastaamaan löytämään uusia edullisempia, mutta laadukkaita laitevaihtoehtoja.

Lukion opiskelijamäärän myönteinen kehitys tarkoittaa lukion resurssien kasvamista, johon pystytään osaltaan vaikuttamaan kasvavien valtionosuuksien kautta.

Oppimisympäristöjen kehittämiseen tulee varata resurssia jatkossakin. Tätä kautta valmistaudutaan palveluverkkosuunnitelman mukaisten hankkeiden toteuttamiseen ja kehitetään koulujen toimintakulttuuria Kesun tavoitteiden suuntaisesti.

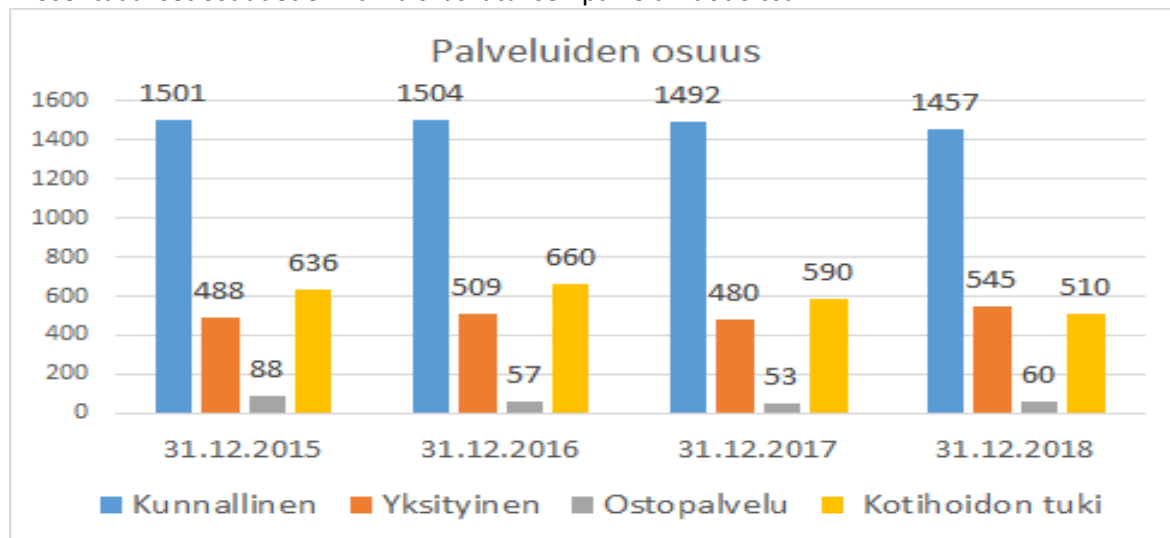
Kellokosken yhtenäiskoulun lisärakennuksen valmistuminen on näkynyt positiivisesti koulun toimintakulttuurissa ja yhtenäiskoulun toiminnassa. Sillä on ollut toiminnan kehittämisen lisäksi osallista vaikutusta myös Tuusulan lukion Kellokosken toimipisteen opiskelijamääriin.

Lähiliikuntapaikkojen rakentaminen on lisännyt koulun pihojen käyttöä myös opetukseen ja ne ovat aktivoineet oppilaita välitunneilla.

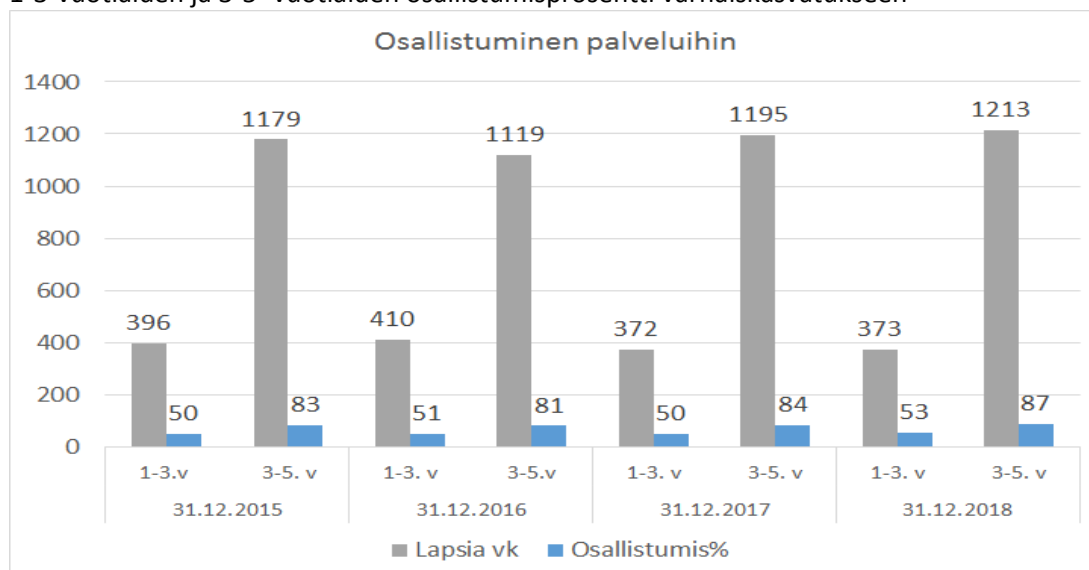
Indikaattorit

	TP 2014	TP 2015	TP 2016	TP 2017	TA 2018	TP 2018
Oppilasmäärä, 20.9.						
- Alakoulu	3 379	3 335	3 381	3 332		3 322
- Yläkoulu	1 585	1 683	1 699	1 845		1 836
Yhteensä	4 964	5 018	5 080	5 177	5 160	5 158
Lukio, oppilasmäärä 20.9.	568	572	581	599	599	649
Erityisen tuen oppilaiden prosentuaalinen osuus koko oppilasmäärästä	7,5 %	6,8 %	7,2 %	6,9 %	6,9 %	7,3 %
Tehostetun tuen oppilaiden prosentuaalinen osuus koko oppilasmäärästä	6,2 %	6,8 %	8,7 %	11,7 %	11,7 %	11,7 %
Perusopetus nettomenot €/oppilas	8 011	8 126	8 233	8 318	8 334	8 422
Kuljetettavien oppilaiden määrä	738	714	711	733	711	734
Koulukuljetus hinta €/oppilas	1 656	1 682	1 781	1 634	1 685	1 508
Varhaiskasvatuspalvelut nettomenot €/lapsi	8 443	8 615	8 939	8 868	9 030	9 395
Asiakastyytyväisyyden yleisarvosana, perusopetus		8,39 %		8,35 %		
Asiakastyytyväisyyden yleisarvosana, varhaiskasvatus	8,70 %	8,73 %				8,7 %

Prosentuaaliset osuudet eri varhaiskasvatuksen palvelumuodoissa

1-3-vuotiaiden ja 3-5- vuotiaiden osallistumisprosentti varhaiskasvatukseen

KULTTUURIPALVELUT

Tulosalue

1 000 €	TALOUS- ARVIO	TA muutos	TA + Muutos	Toteuma	TA Tot-%	MTA Tot-%	MTA Poikkeama	Tot. 2017	Muutos- % 2017/2018
Toimintatuotot	308	0	308	269	87,5	87,5	-38	259	3,7
Toimintakulut*	-3 401	-187	-3 588	-3 549	104,3	98,9	39	-3 512	1,1
Toimintakate	-3 094	-187	-3 281	-3 280	106,0	100,0	1	-3 252	0,9
Henkilöstö 31.12.	44,7		44,7	39,4				37,9	4,0

* = Sitova taso

Henkilömäärät tp2018 ja tp2017 laskettu henkilötyövuosien (htv3) mukaan.

HTV3=palveluksessaolopäivien (vähennetty kaikki poissaolot) lkm kalenteripäivinä/365

TOIMINNAN KUVAUS

Toiminta-ajatus

Kulttuuripalvelut tuottaa ja kehittää kirjasto-, kulttuuri- ja museopalveluita. Kulttuuripalvelut tukee omaehtoisen toiminnan kehittymistä ja yhteisöllisyyden rakentamista laadukkaiden palveluiden ja asukkaiden kanssa tehtävän yhteistyön avulla.

Kulttuuripalveluiden tehtävänä on

- tuottaa ja auttaa järjestämään helposti saavutettavia, elämänlaatua parantavia kulttuuripalveluita
- luoda kattavia ja monipuolisia kulttuuripalveluita osin lähipalveluina
- vaikuttaa asukkaiden hyvinvointiin ennaltaehkäisevän toiminnan kautta

- koordinoita ja syventää yhteistyötä kolmannen sektorin kanssa
- vaalia ja hyödyntää kulttuuriperinnettä ja vahvistaa kulttuurikunnan imagoa
- tarjota pääsyn tietoon, aineistoihin ja kulttuurisisältöihin
- edistää kulttuuri- ja luonnonperinnön sekä taiteen säilymistä tuleville sukupolville
- edistää yhteiskunnallista ja kulttuurista vuoropuhelua sekä kaikkien väestöryhmien yhdenvertaisia mahdollisuuksia osallistua kulttuuriin ja taiteeseen
- vahvistaa tuusulalaisten hyvinvointia, terveyttä, yhteisöllisyyttä ja osallisuutta

Olennaiset tapahtumat tulosalueella

Tuusulan pääkirjaston pintoja, valaistusta ja kalustoa uusittiin sekä rakennettiin uusi asiakaspalvelupiste.

Tuusulan kirjasto otti käyttöön uuden verkkokirjaston yhteistyössä Järvenpään ja Mäntsälän kanssa.

Kirjastojen aineistotietokanta vietiin osaksi kansallista yhteistietovarantoa Finnaa.

Kirjastojen sähköiset palvelu lisääntyivät ja uusina palveluina tulivat käyttöön Emagz ja Rockway. E-kirjakokoelmaa kasvatettiin huomattavasti.

Verkostotapahtumina toteutettiin useita kulttuuritapahtumia, mm. piknik-konsertti Kellokoskella, Antiikkimarkkinat Jokelassa ja Kesäillan musiikkia -konserttisarja Tuusulan kirkossa.

Tuusulan museot yhdessä Ilmatorjuntamuseon kanssa sai Suomen Kulttuurirahaston myöntämän Museovisio-apurahan museokohteet yhdistävään Museopuisto-hankkeeseen. Kunta hankki omistukseensa Ilmatorjuntamuseon maat ja rakennukset. Toiminnasta vastaa edelleen Ilmatorjuntamuseosäätiö.

Halosenniemen kehittämissuunnitelma käynnistyi. Taitelijakodista, saunasta ja asiakaspalvelurakennuksesta tehtiin rakennushistorialliset selvitykset, puusto kartoitettiin ja puutarhasta tehtiin selvitys.

J.H.Erkon elämästä kertova julkaisu *Sydämeen luettavaksi* ilmestyi.

Kulttuurikasvatussuunnitelma KULTSU toteutui laajasti kirjastoissa, kulttuuripalveluissa ja museoissa. Jokainen perusopetukseen osallistuva tuusulalainen lapsi ja nuori pääsi tutustumaan monipuolisesti kotikuntansa kulttuuriin.

Arvio todennäköisestä kehityksestä

- Museokortin vaikutus näkyi museon pääsylipputulosten kehityksessä
- Yleisötyön kasvu sekä kirjastoissa että museoissa
- Projekteja käynnistyi ja niille on olemassa erillisiä rahoituksia

- Digitaaliset palvelut kehittyivät ja lisääntyivät

Toteutuneiden investointien vaikutus palvelutuotantoon

Toimivien esitys-, työ- ja varastotilojen puute hankaloitti sekä kulttuuri- että museopalveluiden työtä.

Indikaattorit

	TP 2014	TP 2015	TP 2016	TP 2017	TA 2018	TP 2018
Nettomenot €/asukas	-84,91	-78,19	-79,65	-84,02	-79,56	-84,88
Kirjastokäyntien määrä (fyysinen)	300 221	283 944	264 616	266 592	300 000	281 026
Museokävijöiden määrä	44 042	54 604	45 452	53 117	48 000	49 755
Kulttuurin tulosityksikön tapahtumakävijät yhteensä (oma ja verkostoyhteistyö)	20 118	23 415	20 333	25 865	21 000	24 297

Tuotantotuet:

TP 2013	TP 2014	TP 2015	TP 2016	TP 2017	TP 2018
113 889	113 200	100 980	99 480	170 000	120 000

VAPAA-AIKAPALVELUT

Tulosalue

1 000 €	TALOUS- ARVIO	TA muutos	TA + Muutos	Toteuma	TA Tot-%	MTA Tot-%	MTA Poikkeama	Tot. 2017	Muutos- % 2017/2018
Toimintatuotot	1 197	-125	1 072	1 046	87,4	97,6	-25	1 059	-1,2
Toimintakulut*	-4 683	-124	-4 807	-5 002	106,8	104,0	-194	-4 780	4,6
Toimintakate	-3487	-249	-3736	-3 955	113,4	105,9	-220	-3 721	6,3
Henkilöstö 31.12.	28,3		28,3	28,6				26,8	6,7

* = Sitova taso

Henkilömäärät tp2018 ja tp2017 laskettu henkilötyövuosien (htv3) mukaan.

HTV3=palveluksessaolopäivien (vähennetty kaikki poissaolot) lkm kalenteripäivinä/365

TOIMINNAN KUVAUS

Toiminta-ajatus

Tuusulan kunnan vapaa-aikapalveluiden tehtävä on järjestää, kehittää ja ylläpitää liikunnan, ulkoi-

lun ja alueellisen nuorisotyön olosuhteita ja toimintaa yhdessä kuntalaisten ja paikallisten yhteisöjen kanssa sekä kuntayhteistyötä tehden.

Olellaiset tapahtumat tulosalueella

Nuorten SummerPower -kesätoimintaa ja alueellisia tapahtumia lisättiin ja osallistuneiden määrä kasvoi tapahtumissa edellisvuoteen nähden yli 50%. Alueellisen nuorisotyön yksiköt olivat mukana osallistavan budjetoinnin "Nuorten Massit" -nimisessä hankkeessa. Osa hankkeista toteutui toimintavuonna ja viimeisetkin kevään 2019 aikana. Ehdotus koulunuorisotyön mallista valmistui joulukuussa ja mallin valmistelua jatketaan kevään 2019 aikana opetustoimen henkilöstön kanssa. Toiminta käynnistyy kouluilla syksyllä 2019. Data-yritys Hetzner lahjoitti 10 000 euron tuen kunnan nuorisotoimintaan vuosiksi 2018-2020. Varoja käytettiin toimintavuonna mm. nuorisotalojen kalustamiseen, pelien hankintaan ja toimintavälineiden kunnostamiseen sekä tapahtumien ja retkien järjestämiseen.

toukokuussa järjestetyt telinevoimistelun Suomen mestaruuskilpailut ja valtakunnallinen Kesäyön marssi kesäkuussa. Alueellisia liikuntatapahtumia järjestettiin ympäri vuoden paikallisten yhdistysten toimesta.

Sikokallion latu- ja ulkoilureitin parannustyöt valmistuivat joulukuussa. Reitille rakennettiin syksyn aikana lisäpalveluita mm. valaistusta ja opasteita. Tuusulanjärven Sarvikallion virkistysalueelle toteutettiin syksyllä mm. polkureitistö, opastesuunnitelma, maisemapaikan portaat ja pysäköintialueen laajennus. Virkistysalueen kehittäminen jatkuu keväällä 2019 ja toimenpidesuunnitelmassa olevat nuotiopaikka, kylkilaituri ja maisemapaikan palvelut rakennetaan valmiiksi. Kellokosken koulun lähiliikunta-alue valmistui syyskuussa, pihan avajaiset järjestettiin 11.10.

Hyrylän urheilukeskuksen yleissuunnitelma vahvistettiin lautakunnassa toukokuussa ja urheilukeskuksen kaava hyväksyttiin valtuustossa joulukuussa. Alueen kehittämistavoitteena on mahdollistaa monipuolinen liikunta- ja harrastuspaikkarakentaminen sekä toiminta joustavan yleissuunnitelman ja asemakaavan avulla. Alueen kuntoratoja ja niihin liittyviä Rykmentinpuiston reittejä parannettiin toimintavuonna yleissuunnitelman mukaisesti.

Kestävyysjuoksija Topi Raitanen valittiin Haloseniemessä järjestetyssä palkitsemistilaisuudessa vuoden 2018 Tuusulan parhaaksi urheilijaksi. Liikunnan ja Urheilun tunnustuspalkinto myönnettiin liikuntaneuvos Risto H. Luukkaselle.

Hyrylän urheilukeskuksessa järjestettiin toimintavuoden aikana runsaasti tapahtumia, suurimpina

Uimahallissa keväällä järjestetyn asiakaskyselyn tulosten mukaan 95% kävijöistä oli erittäin tai melko tyytyväisiä uimahallin palveluihin. Käyttäjät ovat lisäksi tyytyväisiä vapaa-aikapalveluiden järjestämään liikunnanohjaustoimintaan ja toiminnan järjestelyihin. Kesäuimakouluun oltiin myös

tyytyväisiä, paikkoja pystyttiin tarjoamaan jatkorhmissä kaikille halukkaille. Alkeisuimakoulujen aloituspaikkojen määrää tulee kuitenkin lisätä, ryhmät olivat ajankohdasta riippuen pääsääntöisesti täynnä. Koululaisten uinninopetus kasvaa

Olennaiset määrärahan ylitykset

- Nuorisotalojen aukioloa ja resursseja lisättiin toimintavuoden aikana Jokelassa, Lahelassa ja Riihikalliossa. Jokelassa ja Riihikalliossa kustannuksia nostivat lisäksi tilapäiset vartiointikulut. Lahelantertun vuokratulot ylittyivät suunnitellusta, koska alueellinen nuorisotyö maksoi koko tilan vuokran toimintavuonna 2018
- Liikuntapaikkojen kunnossapidon kustannuksia lisäsivät pitkä talvi ja talviliikuntapaikkojen kunnossapitokulut

Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Tavoitteena on lisätä

- Koulunuorisotyötä
- Liikuntapaikkojen ylläpidon resurssia ja laatua
- Elämäntapaneuvontaa ja yksilöohjausta

Toteutuneiden investointien vaikutus palvelutuotantoon

- Avoimien ja lapsille suunnattujen harrastuspaikkojen rakentaminen lisää maksuttomien palveluiden saatavuutta ja vaikuttavuutta erityisesti silloin, kun ne rakennetaan koulujen lähelle

laaditun suunnitelman mukaisesti kahdella luokka-asteella syksyllä 2019, mikä parantaa tilannetta uinninopetuksessa ja siihen asetettujen tavoitteiden saavuttamisessa.

- Turvallisuuden kannalta välttämättömiä kuntoratojen korjauksia tehtiin syksyllä Pohjois-Tuusulassa, mikä nosti alueiden kunnossapitokuluja
- Sijaisia on jouduttu käyttämään ja ylitöitä tekemään erityisesti jäähalleissa pidempien sairauslomien vuoksi, mikä nostaa palveluiden ostokuluja

- Suorituspaikkojen toiminnalliset muutokset lisäävät monipuolisuutta ja tilojen tehokasta käyttöä
- Kuntalaisten osallistaminen investointihankkeissa parantaa palveluiden laatua ja on Tuusulassa vakiintunutta toimintaa
- Alueellisen nuorisotyön kävijämäärät ovat edellisvuodesta nousseet 25%, vapaa-aikapalvelut varautuu suunnittelemaan ja järjestämään alueellista toimintaa ja kehittämään sitä kasvavien palveluiden yhteyteen mm. Hyrylän keskustan alueella.

Indikaattorit

VAPAA-AIKAPALVELUT	TP 2014	TP 2015	TP 2016	TP 2017	TA 2018	TP 2018
Nettomenot €/asukas	-96,61	-95,45	-96,73	-96,13	-89,67	-102,36
Avustettavat seurat ja yhteisöt (kpl) liikunta/nuoriso	32	32	31	33/7		31/6
Maksetut avustukset (€/%)	83 100/98	71 420/100	71 570/100	86 800/93,5	92 840	90 880/98
Yhdistysten nuorisoliikunnan ohjaukset (kpl)	40 048	41 866	43 726	45 341		42 078
Nuorten käyntikerrat nuorisotaloissa ja toiminnoissa	24 921	20 990	17 667	16 140	18 000	20 541

Kuntakehitys- ja tekniikka

KUNTAKEHITYS JA TEKNIikka

Toimiala

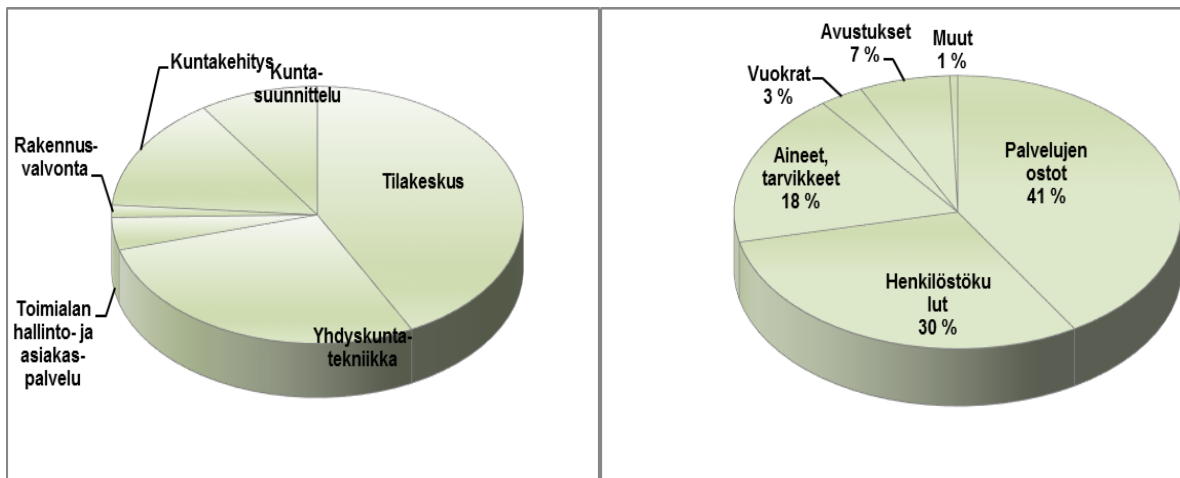
1 000 €	1) TALOUS-ARVIO	TA muutos	TA + Muutos	Toteuma	TA Tot-%	MTA Tot-%	2) MTA Poikkeama	Tot. 2017	Muutos-% 2017/2018
Toimintatuotot	24 702	-432	24 270	28 543	115,5	117,6	4 273	25 630	11,4
Toimintakulut*	-28 298	-1 205	-29 503	-29 274	103,4	99,2	229	-24 002	22,0
Valmistus omaan käyttöön							0	173	-100,0
Toimintakate	-3 596	-1 637	-5 233	-731	20,3	14,0	4 502	1 801	-140,6
Henkilöstö 31.12.	182		182	152,5		83,8	-29,5	176,3	-13,5

* = Sitova taso

Henkilömäärä ei vertailukelpoinen TP2018/2017 johtuen organisaatiomuutoksista sekä htv-laskentatavan muutoksista. Käyttöomaisuuden myyntivoitot (4,2 M€) eivät sisälly taulukkoon.

Toimintakulujen jakautuminen tulosalueittain

Toimintakulujen jakautuminen tiliryhmittäin

TOIMINNAN KUVAUS

Toiminta-ajatus ja tehtävät

Kuntakehityslautakunnan tehtävänä on edistää Tuusulan kunnan elinvoimaa, kilpailukykyä ja veto-voimaisuutta sekä huolehtia rakennusvalvonnan tehtävistä.

Tätä tehtävää lautakunta toteuttaa tulevaisuutta ennakoiden luomalla mm. tarkoituksenmukaisella kaavoituksella edellytyksiä hyvälle rakennetulle ja luonnonympäristölle, asuinolojen kehittymiselle, joukkoliikenteelle, viisaalle liikkumiselle sekä elinkeinoja työllisyyspolitiikalla. Lisäksi Kuntakehityslautakunta myötävaikuttaa kaavojen toteutumiseen siten, että rakentaminen täyttää yleisesti hy-

väksytyt normit terveellisuuden, turvallisuuden ja teknisen laadun suhteen sekä tukee ympäristön muodostumista turvalliseksi ja esteettiseksi.

Teknisen lautakunnan tehtävänä on tuottaa kuntalaisille yhdyskuntatekniikan palveluja, huolehtia kunnan omasta toimitilarpeesta ja huolehtia terveellisestä ja turvallisesta ympäristöstä yhdessä kunnan muiden sidosryhmien kanssa. Lautakunnan tavoitteena on luoda ja ylläpitää kuntalaisia ja sen työntekijöitä varten turvallinen ja viihtyisä asuin-, työ-, liikenne- ja vapaa-ajan ympäristö sekä edistää ja ylläpitää kunnassa laadukkaita joukkoliikennepalveluja.

Olennaiset tapahtumat toimialalla

Vuoden 2018 aikana käsiteltiin kuntakehityslautakunnassa seuraavat kaava-asiat:

	Kaava	kem2
1	Suutarintie, asemakaavan muutosehdotus	22 800
2	Haarakaari, asemakaavan muutosehdotus	2 031
3	Urheilupuisto, asemakaavan muutosehdotus	29 500
4	Haarakaari, asemakaavan muutos	2 031
5	Pikkutie, asemakaavan muutosehdotus	2 000
6	Suutarintie, asemakaavan muutos	16 800
7	Upokaskuja, asemakaavan muutosehdotus	1 800
8	Pikkutie, asemakaavan muutos	2 000
9	Isokarhunkierto, asemakaavan muutosehdotus	2 800
10	Urheilupuisto, asemakaavan muutos	43 500
11	Kortteli 8067, asemakaavan muutosehdotus	8 450
12	Upokaskuja, asemakaavan muutos	1 800

Vuoden 2018 aikana hyväksyttiin seuraavat asema-kaavat: Linjapuisto II, Haarakaari, Suutarintie, Pikkutie ja Urheilupuisto. Lainvoiman saivat asema-kaavat: Kellokosken keskusta, Monio, Aropelto, Haarakaari ja Pikkutie. Asuinrakentamisen osalta saatiin lainvoimaiseksi 87 400 kem2 ja työpaikkarakentamisen osalta 25 078 kem2.

Lisäksi lautakunta käsitteli merkittäviä asioita mm. Hyrylän liikekeskuksen sijainti, Tuusulan pyöräilyn edistämissuunnitelma sekä Uusimaa 2050-lausunto.

Etelä-Tuusulan lukio- ja kulttuurirakennuksen yleinen arkkitehtuurikilpailu ratkaistiin yksimieleisesti helmikuussa 2018. Tarkistetut suunnitelmat vietiin päättäjille kesäkuun valtuustoon, jossa päätettiin jatkaa hanketta elinkaarikilpailutuksena. Ilmoittautumismenettelyn jälkeen lokakuussa aloitettiin tilakeskuksen johdolla kilpailullinen neuvottelumenettely, joka saataneen päätökseen vuoden 2019 alkupuolella.

Olennaiset määrärahan ylitykset/alitukset

Toimintatuotot alittivat budjetoidun tason 2,1 M€ (6,0 %) Alitus johtui budjetoitua pienemmistä maanmyynnin tuotoista, tuotot alittivat tältä osin talousarvion 6,3 M€. Maanmyyntitulojen alittumiseen on vaikuttanut tonttien vuokrauksen lisääntyminen. Myös asuntomessualueen tonttien luovu-

tukset ajoittuvat pääosin vasta vuodelle 2019. Muilta osin tuotot ylittivät talousarvion. Maankäy-

tön sopimuskorvaukset kehittyivät erityisen suotuisasti ja ylittivät budjetoidun tason 2,9 M€. Muita merkittäviä ylityksiä oli vuokrien osalta 0,3 M€ ylitys. Maahanmuuttoon liittyvät valtion maksamat korvaukset eivät olleet tiedossa talousarviota laadittaessa, tältä osin tuotot ylittivät budjetoidun tason 0,4 M€.

Toimintakulut alittivat talousarvion tason 0,3 M€ (0,9 %). Merkittävin alitus oli HSL-kuntaosuuden jääminen huomattavasti arvioitua pienemmäksi (-1,3 M€). Merkittävin ylitys oli rakennusten ja alueiden kunnossapitopalveluiden osalta 0,6 M€. Mennyt talvi oli selkeästi runsaslumisempi kuin talvet keskimäärin, mikä nostatti aurasukuja keskiarvo-talvesta. Samoin hiekoituskulut olivat sääolosuhteista johtuen 1,5 kertaiset keskiarvoon verrattuna. Vuokratulot ylittivät budjetin 0,3 M€, myös tuotot ylittivät talousarvion lähes vastaavalla summalla. Lämmitys ja sähkö ylittivät budjetin 0,1 M€, lämmityksen alittaessa budjetin lievästi ja sähkön vastavasti ylittäessä talousarvion.

Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Vuoden 2018 aikana aloitettiin omakotitonttituotannosta Anttilanranta I:n ja La-helanpelto II:n

tonttien luovutus, jota jatketaan edelleen asuntomessutonttien sekä Jokelan Peltokaaren alueen rinnalla. Kaikkien kunnan myytävien tonttien, ml. Asuntomessutonttien ja Puustellinmetsän tonttien, varauspäätökset ja kauppakirjat valmistellaan maankäytössä. Kysyntää on myös muilla kunnan omistamilla alueilla ja neuvotteluita on käyty vilkkaasti eri toimijoiden kanssa kaikilla kunnan omistamilla asemakaava-alueilla myös tuottajamuotoisista asuntotuotantotonteista. Tontinmyynnin odotetaan pysyvän virkistyneemmällä tasolla.

Nyt valmisteltavana olevien Focus-alueen, Sulan, Rykmentinpuisto III:n ja Kela-tien työpaikka-alueiden asemakaavojen myötä myös työpaikkatonttivaranto osalta on kohenemassa vuosien 2019 - 2020 aikana.

Vuonna 2018 tehtiin ennätys kunnallistekniikan investointien määrässä ja ennätys tullaan todennäköisesti rikkomaan vuonna 2019. Kunnassa on käynnissä yhtä aikaa useita merkittäviä hankkeita Puustellinmetsän lisäksi: Rykmentinpuiston keskustan ja Monion kaava-alueet Rykmentinpuistossa, Lahelanpelto II, Koskenmäki-Vaunukangas. Uusina avauksina vuonna 2019 tulevat mm. Aropelto, Linjat II ja Haukantiin-Pellavamäentien kiertoliittymä. Peltokaaren omakotitontit alkavat olla kaikki varatut ja alueen III-vaiheen rakentamista on ryhdyttävä valmis-telemaan samoin kuin Vanhan valtatie saneeraamista Kellokoskella. Asuntomessujen vaatimat pysäköintialueet sekä liikenneyhteydet on rakennettava ennen kesää 2020. Kaikki em. hankkeet ovat aikataulullisesti kireitä. Asuinalueiden rakentamisen ohella kunnassa on ryhdyttävä rakentamaan kunnallistekniikka uusille työpaikka-alueille Sulaan, Rykmentinpuisto III:lle ja Focus-

alueelle. Kunnallistekniikan suunnittelun ja rakentamisen työmäärä kasvaa entisestään oleellisesti.

Suuret ja monimutkaiset hankkeet uusilla toteutusmalleilla ja rakenneratkaisuilla, isojen koulukusten kehittäminen kuten Monio, Hyrylä, Riihikallio, Kirkonkylä ja Hyökkälä sekä päiväkotien uudisrakennus- ja perusparannushankkeiden suunnittelu, priorisoinnit ja organisointi liittyvät kaikki palveluverkkosuunnittelun sisältämiin päätöksiin. Uudet oppimisympäristöt ja varhaiskasvatuksen tilojen uudet ratkaisut edellyttävät tarve- ja hanke-suunnittelussa yhä syvällisempää perehtymistä opetus- ja kasvatustyön uusiin toimintamalleihin tilallisten edellytysten määrittelemiseksi ja luomiseksi.

Pienet peruskorjaus- ja muutoskohteet jatkuvat vuotasalla. Sisäilmaongelmien ennakointi, tutkimista, viestintä ja korjausten suunnittelu sekä toteutuksen järjestäminen lisääntyy edelleen ja työllistää koko tilapalvelua merkittävästi.

Toteutuneiden investointien vaikutus palvelutuotantoon

Kunnallistekniikan investoinnit kohdistuivat Kt45 saneerausta lukuun ottamatta lähes kokonaan uusiin asemakaava-alueisiin. Investointitaso pysyy myös jatkossa korkeana edellyttäen, että työpaikka-alueiden asemakaavat valmistuvat tavoiteaikatauluissaan. Tämä merkitsee, että kunta joutuu tinkimään katujen saneerauksista. Kadut säilyvät liikennöintikuntoisina, mutta niiden palvelutaso laskee ja korjausvelka kasvaa ilman kunnossapidon määrärahojen tason korottamista.

INVESTOINNIT 2018

Talonrakennus

Tuusulan kunta käytti talonrakennukseen 10,0 M€ vuonna 2018, määrärahasta käytettiin n. 90 %. Merkittävimmät vuonna 2018 valmistuneet investointikohteet olivat:

- Kellokosken koulun laajennus ja peruskorjaus 3,9 M€ (koko hanke 2015 – 2018 13,4 M€)
- Kellokosken koulun lähiliikuntapaikka 0,7 M€

Merkittävimmät keskeneräiset investointikohteet ovat:

- Etelä-Tuusulan sosiaali- ja terveysaseman tilojen perusparannus- ja muutostyöt 0,8 M€

Lisäksi aloitettiin useita hankkeita kuten Monion sekä Mikkolan alueen päiväkodin hankesuunnitelu.

Kunnallistekniikka

Kunnallistekniikan rakentamiseen käytettiin yhteensä 14,0 M€, n. 81 % ko. investointeihin vara-

tusta muutetusta talousarviosta (17,2 M€). Kunnan kustannusosuuksiin on käytetty yhteensä 3,2 M€, n. 90 % muutetusta talousarviosta (3,6 M€).

Merkittävimpiä vuoden 2018 rakentamiskohteita ovat olleet Etelä-Tuusulassa Puustellinmetsän kaava-alueen kunnallistekniikan rakentaminen, Puustellinmetsän liittymä Kulloontielle Puustellinniitynpolun alikulkukäytävä, Rykmentinpuiston liikekeskustan rakentaminen, Lahelanpellon koko kaava-alueen esirakentaminen ja 1-vaiheen kunnallistekniikan rakentaminen, Lahelantien kv-väylän rakentaminen välille Ristikiventie-Kuusamantie ja Anttilanrannan kaava-alueen kunnallistekniikan rakentaminen.

Koskenmäen kiertoliittymä urakka on saatu alkuun. Päällystetöitä tehtiin yhteensä n. 107 000 m², tästä kunnossapidon uudelleenpintausten osuus oli n. 27 000m².

Puistoista rakennettiin Bostonin aluetta, Ilmari Kiannon polkua, Puustellinmetsän puistoa, Riihikalion koirapuistoa, Peltokaaren keskuspuistoa ja Puustellinmetsän puistoa. Lahelanpelto II kaava-alueen esirakentamista aikaistettiin vuodelle 2018.

INVESTOINNIT 1000 eur	TA 2018	MTA 2018	TP 2018	Poikkeama
Talonrakennus	12 534	11 106	9 973	- 1 133
Kunnallistekniikka	10 480	11 500	8 940	- 2 560
Puistot ja leikkialueet	1 350	1 350	1 212	- 138
Vesistöt, ulkoilualueet	770	770	580	-190
Jätehuolto	40	40	11	- 29
Koneet ja kalusto	740	740	454	- 286
Muut pitkäv.menot	4 320	3 570	3 221	- 349
Yhteensä	30 234	29 076	24 391	- 4 685

KUNTAKEHITYS

Tulosalue

1 000 €	1) TALOUS- ARVIO	TA muutos	TA + Muutos	Toteuma	TA Tot-%	MTA Tot-%	2) MTA Poikkeama	Tot. 2017	Muutos- % 2017/2018
Toimintatuotot	0	0	0	1 670			1 670	33	5027,4
Toimintakulut*	-3 685	-340	-4 025	-4 223	114,6	104,9	-198	-1 711	146,8
Toimintakate	-3 685	-340	-4 025	-2 553	69,3	63,4	1 472	-1 678	52,1
Henkilöstö 31.12.	11		11	16,4		149,1	5,4	10	64,0

* = Sitova taso

TOIMINNAN KUVAUS

Olellaiset tapahtumat tulosalueella

Kaavoitustyötä on edistetty erityisesti Focus- liikekeskuksen ja Kehä IV:n asema-kaavojen osalta. Maanomistajien kanssa on neuvoteltu raakamaanhankintaan liittyen, neuvotteluja jatketaan. Neuvotteluja on käyty Finavia Oyj:n ja Vantaan kaupungin kanssa synergiaetujen löytämiseksi, neuvotteluja jatketaan. YIT Oyj:n kanssa on käyty neuvotteluja Focus Liikekeskus – asemakaavan toteuttamiseen ja asfalttiaseman siirtoon liittyen, neuvottelut jatkuvat.

Liikekeskuksen sijainti päätettiin kunnanvaltuustossa, mikä mahdollistaa yleissuunnittelun jatkamisen ja asemakaavamuutoksen laatimisen aloittamisen. Suutarintien asemakaavamuutos hyväksyttiin ja toteuttamiseen liittyvistä sopimuksista neuvoteltiin mahdollisten rakennuttajien kanssa.

Uusi elinvoimajohtaja aloitti työssään 1.2.2019.

Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Focus-alueella käydään aktiivisia maanhankinta-neuvotteluja. Tavoitteena on saada koko Focus-osayleiskaava-alueen maapohja kunnan omistukseen. Asemakaavoitustyö etenee organisoidusti ja päämäärätietoisesti.

Tuusulan keskustan yleissuunnitelma saadaan hyväksytyä alkuvuoden 2019 aikana. Liikekeskushankkeen valmistelu etenee neuvotellen eri osapuolten kanssa siten, että yhteistyökumppanien kanssa solmitaan sopimus hankkeen eteenpäin saattamisesta.

Suutarintien alueen toteuttamisesta päästään sopimukseen rakennuttajien ja kunnan kesken. Korttelin 8067 asemakaavan muutos ja maankäyttöso-pimus saadaan hyväksytyä ja Nappulakadun kaavahankkeen valmistelu jatkuu.

RYKMENTINPUISTO

Taseyksikkö

1 000 €	1) TALOUS- ARVIO	TA muutos	TA + Muutos	Toteuma	TA Tot-%	MTA Tot-%	2) MTA Poikkeama	Tot. 2017	Muutos- % 2017/2018
Toimintatuotot	0	0	0	54			54,25	30	
Toimintakulut	-800	-5	-805	-602	75,3	74,8	202,7	-704	
Toimintakate*	-800		-805	-548	68,5	68,1	256,95	-674	
Henkilöstö 31.12.				5,5		#JAKO/0!			

* = Sitova taso

TOIMINNAN KUVAUS

Rykmentinpuiston laskennallinen taseyksikkö on perustettu tukemaan Rykmentinpuiston kehittämistavoitteiden saavuttamista sekä talouden seurannan läpinäkyvyyttä.

Olellaiset tapahtumat tulosalueella

Rykmentinpuistossa tapahtui vuoden 2018 aikana merkittäviä edistysaskelia. Ohjelmaisesti toimiminen on mahdollistanut kokonaisvaltaista aluekehitystä ja verkostomaista kumppanuuskehittämistä.

Vuoden 2020 juhla-Asuntomessujen organisaation on saatu pystyyn ja projektin toteuttaminen on hyvässä vauhdissa. Rykmentinpuiston keskuksen, Puustellin-metsän ja Monion alueiden suunnittelu ja rakentaminen ovat käynnissä. Kirkonmäen asemakaavan valmistelussa edettiin lähes maaliin. Rykmentinpuisto III – työpaikka-alueen suunnittelu on edennyt sekä asemakaavoituksen, että kunnallistekniikan ja siihen liittyvien kokonaisuuksien osalta.

Rykmentinpuistossa oli joulukuussa 2018 vireillä hankkeina yhdeksän kerrostalokorttelia, viisi rivitalomaista korttelia sekä ainakin 25 pientalohanketta. Toteutusta on tulossa sekoittuneesti eri hallintamuotoina. Lisäksi alueella on suunnitteilla Monio-kokonaisuus.

Alueen kunnallistekniikan verkostojen suunnittelun ja rakentamisen tärkeä koordinoitavuus on jatkunut

hyvin. Koordinointi on osaltaan mahdollistanut alueen toteutuksen asetetuissa tiukoissa aikamääreissä.

Kirkonmäen maankäyttö-sopimusneuvottelut saatiin vuoden 2018 aikana valmisteltua ja hyväksytyä. Neuvotteluja ja maanhankintaa on tehty läpi vuoden myös muiden kohteiden osalta.

Taideohjelma on käynnistynyt tehokkaasti, taiderahaa oli kerätty vuoden loppuun 2018 mennessä yli 220.000 euroa.

Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Rykmentinpuiston projektin pääpainopisteet tonttien myynnissä, asemakaavoituksen edistämässä, kokonaisvaltaisen infran suunnittelun jatkamisessa sekä Asuntomessujen valmistelussa. Näiden lisäksi varmistetaan, että alueen muut kehittämiskohteet ja -projektit etenevät suunnitellusti sekä samalla haetaan avoimesti uusia, erilaisia toimintatapoja. Rykmentinpuiston markkinointia ja viestintää vietään eteenpäin suunnitellusti, avointa vuorovaikutusta eri sidosryhmien välillä ylläpidetään ja kehitetään. Infrastruktuurin kokonaisvaltaista suunnittelua jatketaan ja varmistetaan, että tulevan asuntomessualueen suunnittelu- ja toteutusaikataulu pitää. Asuntomessujen suunnittelua jatketaan yhteistyössä Osuuskunta Suomen Asuntomessujen ja muiden kumppaneiden kanssa. Fortumin kanssa jatketaan yhteistyötä erityisesti energian ja kierto-talouden osalta. Taideohjelman toiminta jatkuu valtuuston hyväksymän taideohjelman mukaisesti.

KUNTASUUNNITTELU

Tulosalue

1 000 €	1) TALOUS- ARVIO	TA muutos	TA + Muutos	Toteuma	TA Tot-%	MTA Tot-%	2) MTA Poikkeama	Tot. 2017	Muutos- % 2017/2018
Toimintatuotot	1 145		1 145	3 057	267,0	267,0	1 912	1 089	180,6
Toimintakulut*	-2 756	-117	-2 873	-2 733	99,1	95,1	140	-2 401	13,8
Toimintakate	-1 611	-117	-1 728	324	-20,1	-18,8	2 052	-1 311	-124,7
Henkilöstö 31.12.	33		33	26,6		80,6	-6,4	32,6	-18,4

* = Sitova taso

TOIMINNAN KUVAUS

Olennaiset tapahtumat tulosalueella

Maanhankintaa on seurantakaudella tehty mm. Focus alueella ja Tuomalan alueella ja Hyrylässä. Maanhankinnan kokonaisuus oli noin 71,4 ha ja maanhankintameno noin 3,7 M€. Lisäksi maanhankintarahaa käytettiin yhteensä noin 2 M€ Rykmentinpuiston osamaksuihin, IT-museon ja ruokalarakennuksen ostoon.

Vuoden 2018 aikana hyväksyttiin seuraavat asemakaavat: Linjapuisto II, Haarakaaari, Suutarintie, Pikkutie ja Urheilupuisto. Lainvoiman saivat seuraavat asemakaavat: Kellokosken keskusta, Monio, Aropelto, Haarakaaari ja Pikkutie. Asuinrakentamista saatiin lainvoimaiseksi 87 400 kem² ja työpaikkarakentamista 25 078 kem². Lisäksi valmisteltiin käsiteltäväksi mm. Anttilan tilakeskuksen Europan 15 – kilpailu, Hyrylän liikekeskuksen sijainti, Tuusulan pyöräilyn edistämissuunnitelma, Uusimaa 2050-lausunto sekä kaavamuutoshakemuksia 3 kpl.

Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Vuoden 2018 aikana on omakotitonttutuotannosta aloitettu Anttilanranta I:n ja Lahelanpelto II:n tonttien luovutus, jota jatketaan edelleen asuntomesutonttien sekä Jokelan Peltokaaren alueen rinnalla. Kysyntää on myös muilla kunnan omistamilla

alueilla, neuvotteluita on käyty vilkkaasti eri toimijoiden kanssa kaikilla kunnan omistamilla asemakaava-alueilla myös tuottajamuotoisista asuntotuotantototeista. Tontinmyynnin odotetaan edelleen pysyvän virkistyneellä tasolla. Aktiivista maanhankintaa jatketaan edelleen kunnan tulevien kaavoitusalueiden osalta. Panostamme erityisesti yleiskaava 2040:ssä tai sen valmisteluaineistossa osoitettuihin asumisen ja työpaikkatoimintojen alueisiin maanhankinnan osalta.

Maankäyttösopimusten solmimisen ja kaavojen viimeistelyn jälkeen asuinrakentamisen tontteja on vähintäänkin riittävästi kattamaan lähivuosien kysynnän ja siten jatkossakin on edellytykset saavuttaa MAL-sopimuksen mukainen asuinrakentamista koskeva kaavoitusvelvoite.

Tuusulan uuden syksyllä 2018 hyväksytyyn palveluverkko-suunnitelman mukaiset koulujen ja päiväkotien vaatimat asemakaava-muutokset viedään kärkihankkeiksi, jolloin muutamien omakotialuekaavojen valmistelua siirretään myöhemmäksi.

Nyt valmisteltavana olevien Focus-alueen, Sulan, Rykmentinpuisto III:n ja Kelatien työpaikka-alueiden asemakaavojen myötä myös työpaikkatonttivaranto on kohenemassa vuosina 2019 – 2020.

HALLINTO- JA ASIAKASPALVELU

Tulosalue

1 000 €	1) TALOUS- ARVIO	TA muutos	TA + Muutos	Toteuma	TA Tot-%	MTA Tot-%	2) MTA Poikkeama	Tot. 2017	Muutos- % 2017/2018
Toimintatuotot		0	0	7			7	1	469,9
Toimintakulut*	-990	-32	-1022	-1 196	120,8	117,0	-174	-1 125	6,3
Toimintakate	-990	-32	-1022	-1 189	120,1	116,4	-167	-1 124	5,8
Henkilöstö 31.12.	15		15	12,1		80,7	-2,9	16	-24,4

* = Sitova taso

TOIMINNAN KUVAUS

Olennaiset tapahtumat tulosalueella

Tulosalue osallistui aktiivisesti keskitetyn asiakaspalvelun kehittämistyöhön. Sähköisen arkistoinnin sekä asiain osalta edettiin merkittävästi rakennusvalvonnan, tilakeskuksen sekä yhdyskuntatekniikan osalta.

Tulosalue lakkautettiin uuden organisaation myötä vuoden 2019 alusta alkaen. Henkilöstö siirtyi kokonaisuudessaan toimialueen muille tulosalueille.

Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Tulosalueen toiminta päättyi vuoden 2018 lopussa.

YHDYSKUNTATEKNIikka

Tulosalue

1 000 €	1) TALOUS- ARVIO	TA muutos	TA + Muutos	Toteuma	TA Tot-%	MTA Tot-%	2) MTA Poikkeama	Tot. 2017	Muutos- % 2017/2018
Toimintatuotot	621	0	621	1 132	182,3	182,3	511	1 646	-31,2
Toimintakulut*	-8 527	-422	-8 950	-8 237	96,6	92,0	713	-7 589	8,5
Valmistus omaan käyttöön				350				173	102,5
Toimintakate	-7 906	-422,4	-8 329	-6 755	278,9	274,4	1 224	-5 770	79,8
Henkilöstö 31.12.	44		44	35,3		80,2	-8,7	41,4	-14,7

* = Sitova taso

TOIMINNAN KUVAUS

Olennaiset tapahtumat tulosalueella

Kunnallistekniikan suunnittelussa pääpaino on ollut Rykmentinpuiston asema-kaava-alueiden (3 kpl) ja Lahelanpelto II -alueen suunnittelussa. Yhteensä suunnittelutyön alla oli vuoden 2018 lopussa 21 kohdetta. Lisäksi kunnallistekniikan suunnittelu on avustanut kaavoitusta Sulan, Focuksen, Kelatien, Häriskiven, Suutarintien, Urheilukeskuksen, Pähkinämäentien ja Rykmentinpuisto III:n kaavasunnittelussa. Koskenmäen kiertoliittymän rakennussuunnitelmat valmistuivat tammikuussa. Viheralueiden suunnittelussa kunnallistekniikan suunnittelu on avustanut mm. Puustellinmetsän puistosuunnitelmien tarkistamisessa ja urakkakyselyn valmistelussa, koirapuistojen suunnittelussa ja Lilly Kajanus-Blennerin puiston suunnittelussa.

Kunnallistekniikan rakentamisyksikön merkittävimmät käynnissä olevia investointikohteita olivat Puustellinmetsä ja alueelle johtavan Puistometsäntien liittymä Kulloontielle alikulkuineen, Lahelanpelto II esirakentaminen ja kunnallistekniikan rakentaminen, Kartano I, Koulutien-Urpolantien liittymä, Kellokosken kalatie, Haarakaaren pima-kohde ja päällystysura-kat. Koskenmäki-Vaunukangas liittymien perusparantaminen sekä Monion ja Rykmentinpuiston keskusta kaava-alueiden kunnallistekniikan rakentaminen aloitettiin syksyllä. Ku-luvan vuoden aikana ovat valmistuneet Anttilanranta, kunnantalon pysäköintialueen laajennus, Lahelan tien kevytväylä välillä Ristikiventie-Kuusamankuja sekä Ali-Seppäläntien kevytväylä. Keravanjoella niitettiin vesikasvillisuutta heinä-elokuun vaihteessa. Lahelanpelto II esirakentamisen 2-vaihe aikais-tettiin kustannussäästöjen vuoksi tehtäväksi vuoden 2018 puolella.

Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Suunnittelun ja rakentamisen pääpainopiste on lähivuosina Etelä-Tuusulassa ja erityisesti Rykmentinpuistossa, jossa tulee rakentaa vuoteen 2020 mennessä kunnallistekniikkaa kolmen asemakaavan alueella. Katujen ja vesihuollon saneerauhankkeita lykätään mahdollisuuksien mukaan vuoden 2020 jälkeiseen aikaan. Kunnan omaan katuverkostoon kohdistuvista liikenneturvallisuushankkeista pyritään kuitenkin toteuttaa noin 3 kohdetta/vuosi.

Suunnittelu ja rakentaminen jatkuvat korkeasuhdanteisena jatkossakin. Asuinalueiden rinnalle tulevat työpaikka-alueet: Sula, Rykmentinpuisto III ja Kehä IV Focus-alueella.

Hulevesien hallinta on otettava huomioon entistä laajemmin myös yleisillä alueilla. Tämä johtaa monimutkaisimpiin katurakenteisiin, kalliimpaan ja hitaampaan rakentamiseen ja lisääntyviin kunnosapitokohteisiin. Kaavoituksessa on varattava hulevesien vuoksi nykyistä enemmän resursseja käsitteilylle, mikä heikentää kaavataloutta. Hulevesien hallinta on vielä nykyisin lähinnä vesimäärän hallintaa, mutta tulevaisuudessa myös laadullinen hallinta tulee voimakkaammin esiin.

Vuonna 2018 tehtiin ennätys kunnallistekniikan investointien määrässä ja ennätys tullaan todennäköisesti rikkomaan vuonna 2019. Kunnassa on käynnissä yhtä aikaa useita merkittäviä hankkeita Puustellinmetsän lisäksi: Rykmentinpuiston keskustan ja Monion kaava-alueet Rykmentinpuistossa, Lahelanpelto II, Koskenmäki-Vaunukangas. Uusina avauksina vuonna 2019 tulevat mm. Aropelto, Linjatiet II ja Haukantie-Pellavamäentien kiertoliittymä. Peltokaaren omakotitontit alkavat olla kaikki varatut ja alueen III-vaiheen rakentamista on ryh-

dyttävä valmistelemaan samoin kuin Vanhan valtatieen saneeraamista Kellokoskella. Asuntomessujen pysäköintialueet sekä liikenneyhteydet on rakennettava ennen kesää 2020. Kaikki em. hankkeet ovat aikataulullisesti kireitä. Kunnallistekniikan suunnittelun ja rakentamisen työmäärä kasvaa entisestään oleellisesti.

Kuntaan on valmistumassa useita kilometrejä uutta katuverkostoa ja useita hehtaareja uusia viheralu-

eita. Samanaikaisesti vanhoja puistoja saneerataan korkeampaan hoitotasoon. Tämä aiheuttaa tarpeen kunnossapitomäärärahojen tason nostamiseen tulevina vuosina.

Joukkoliikennetarjonnassa ei tapahdu olennaista muutosta ennen vuoden 2019 syyskautta. HSL:n Tuusulalle laatima linjastosuunnitelma käsitellään kunnassa kevättalvella 2019.

Tunnusluvut

KUNN.TEKNIIKAN RAKENTAMINEN	TP 2014	TP 2015	TP 2016	TP 2017	TP 2018
Investoinnit € (Yhdyskuntatekniikka)	10 484 361	8 320 000	6 089 742	10 220 000	13 964 000
€/asukas	275	217	158	265	361

TILAKESKUS

Tulosalue

1 000 €	1) TALOUS- ARVIO	TA muutos	TA + Muutos	Toteuma	TA Tot-%	MTA Tot-%	2) MTA Poikkeama	Tot. 2017	Muutos- % 2017/2018
Toimintatuotot	22 466	-432	22 034	22 226	98,9	100,9	192	22 269	-0,2
Toimintakulut	-11 840	-287	-12 127	-12 437	105,0	102,6	-310	-10 739	15,8
Valmistus omaan käyttöön				1					
Toimintakate*	10 626	-719	9 907	9 790	204,0	203,4	-118	11 529	15,6
Henkilöstö 31.12.	74		74	56		75,7	-18	71,3	-21,5

* = Sitova taso

TOIMINNAN KUVAUS

Tilakeskuksen tehtävänä on tuottaa kunnan tarvitsemat tilapalvelut, joihin sisältyy mm. tilojen hankinta ja hallinta, rakennuttaminen, rakentaminen ja perusparantaminen, kiinteistöjen huolto ja hoito sekä siivous.

Toimintamme tavoitteena ovat tyytyväiset asiakkaat ja käyttäjät, tarkoituksenmukaiset ja turvalliset tilat, kiinteistöomaisuuden kehittäminen tarpeita vastaavaksi ja omaisuuden arvon säilyttäminen sekä tilojen tuottava ja tehokas käyttö.

Toimitilojen hankinta ja vuokraus, korjaus- ja uudisinvestointien toteuttaminen sekä kiinteistöpalveluiden järjestäminen muodostavat palvelujemme perustan.

Olennaiset tapahtumat tulosalueella

Kunnan tyhjillään olevia tiloja on otettu käyttöön; Mesta avattiin harrastelijateattereiden ja yhdistysten toimitilaksi, Kellokosken Nuorkka päätettiin avata kerho- ja yhdistystaloksi ja Tuuskodon tyhjiä tiloja on avattu teatteriesitykselle, harjoitustiloiksi ja sisäilmaongelmista kärsivien kunnan työntekijöiden väistötiloiksi. Vuokrauskäytäntöjä on tarkennettu tekemällä kaikista ulkopuolisten käyttämistä kunnan omistamista tiloista vuokrasopimukset vastuumäärittelyineen, niissäkin tapauksissa, joissa kuntakonserni maksaa sisäiset vuokrat.

Rakennusten sisäilmaan liittyviä toimenpiteitä suoritettiin laajasti sisäilmatyö-ryhmän päätösten mukaisesti.

Tuusulan kunnan kolmas aurinkosähkövoimala asennettiin Kellokosken koulun laajennusosan katon alle kesäkuussa 2018. Aurinkosähkövoimala on

tehoaltaan 16 kWp. Venlantuva päiväkodissa ja Pajakoulussa siirryttiin pois öljylämmitteisestä aluelämmöstä ja otettiin käyttöön ilma-vesilämpöpumput. Tuomalan koulussa luovuttiin öljylämmityksestä siirtymällä kaukolämpöön. Useissa kunnan kiinteistöissä tehtiin pieniä energiatehokkuustoimia, mm. LED-valaistuksiin siirtymisiä ja lämmöntalteenottojärjestelmien kunnostuksia.

Rykmentinpuiston entiseltä varuskunnan alueelta siirtyi neljä kiinteistöä kunnan omistukseen, joiden ylläpidon yksikkö otti haltuunsa. Sote-kiinteistöjen vuokra-sopimukset siirtyivät kokonaisuudessaan tilakeskuksen hallittaviksi ja päävuokralaiseksi tuli Keski-Uudenmaan sote-kuntayhtymä.

Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Pienet peruskorjaus- ja muutoskohteet jatkuvat vuositasolla. Sisäilmaongelmien ennakointi, tutkiminen, viestintä ja korjausten suunnittelu sekä toteutuksen järjestäminen lisääntyä edelleen ja työllistää koko tilapalvelua merkittävästi

Rakennusten purkutöiden määrä on kasvussa ja tulevan vuoden ohjelmassa on mm. Hyrylän paloasema, Riihikallion koulun asunnot, Mattilan päiväkotijärjestelmä ja Anttilan alueen rakennuksia.

Energiatehokkuus on suunnitelmakauden pääteemoja. Työtä Tuusulan kunnan ja Työ- ja elinkeinoministeriön välillä solmitun uuden kuntien energiatehokkuussopimuksen (KETS) mukaisesti sopimuksen päätavoitteen saavuttamiseksi (10,5 % energiansäästön saavuttaminen vuoden 2015 energiankulutuksesta vuoden 2025 loppuun mennessä) jatketaan.

Tunnusluvut

KIINTEISTÖNHOITO	TP 2014	TP 2015	TP 2016	TP 2017	TP 2018
m ²	166 030	166 030	178 107	178 107	178 107
<i>muutos %</i>	-0,6	0,0	7,3	0,0	0,0
<i>käyttötalousmenot</i>	5 805 442	5 499 696	5 759 837	6 358 649	6 972 731
€/m²	34,97	33,12	32,34	35,70	39,15
<i>muutos %</i>	-6,1	-6,6	-2,4	10,4	9,7
Lämmitys €/v.	2 020 444	1 854 829	1 957 287	2 044 512	2 231 783
Sähkö €/v.	1 092 164	1 071 094	1 121 548	1 266 871	1 497 221
Vesi €/v.	293 563	324 000	311 454	329 292	140 883
Lumityöt €/v.	91 108	87 045	240 332	171 970	314 474
	3 497 279	3 336 968	3 630 621	3 812 645	4 184 361
SIIVOUS	TP 2014	TP 2015	TP 2016	TP 2017	TP 2018
m ²	113 072	113 087	111 986	115 290	115 290
<i>muutos %</i>	-0,3	0,0	-1,0	3,0	0,0
<i>käyttötalousmenot</i>	3 181 196	2 879 815	3 047 779	2 881 520	2 923 183
<i>muutos %</i>	0,8	-8,7	5,8	-5,5	1,4
€/m²	28,13	25,47	27,22	24,99	25,36
<i>muutos %</i>	1,4	-10,8	6,9	-8,2	1,4

RAKENNUSVALVONTA

Tulosalue

1 000 €	1) TALOUS- ARVIO	TA muutos	TA + Muutos	Toteuma	TA Tot-%	MTA Tot-%	2) MTA Poikkeama	Tot. 2017	Muutos- % 2017/2018
Toimintatuotot	470		470	451	96,1	96,1	-19	592	-23,7
Toimintakulut*	-499	-6	-505	-449	89,9	88,8	56	-437	2,7
Toimintakate	-29		-35	3	-9,9	-8,2	38	155	-98,2
Henkilöstö 31.12.	5		5	4,3		86,0	-0,7	5	-14,0

* = Sitova taso

TOIMINNAN KUVAUS

Olennaiset tapahtumat tulosalueella

Vuosi 2018 oli lupakäsittelyn osalta haastava. Johtavan rakennustarkastajan ja hallinto- ja asiakaspalveluyksiköstä osoitetun tukihenkilön eläköityminen ja rekrytointien viivästyminen aiheuttivat lupakäsittelyssä käsittelyaikojen pidentymisen. Myös 2020 asuntomessuhankkeiden ennako-ohjaus työllisti johtavaa rakennustarkastajaa melkoisesti.

Vuonna 2018 oli myönnettyjen lupien ja ilmoitusten osalta jonkin verran laskua vuodesta 2017. Tämä johtui osaltaan siitä, että rakennusjärjestyksen uudistuksen myötä Tuusulassa kevennettiin lupakäytäntöä, mikä heijastui käsiteltävien ilmoitusten lukumäärään. Myönnettyjä asuntoja oli likimäärin saman verran kuin edellisenä vuonna, mutta valmistuneiden asuntojen osalta pudotus oli todella iso edellisvuoteen nähden. Vuonna 2018 ei valmistunut yhtään kerrostaloa. Aloitettujen ja valmistuneiden rakennusten osalta lukumäärissä oli jonkin verran laskua. Valmistunutta kerrosalaa oli kuitenkin kaksi kertaa enemmän edellisvuoteen nähden. Tähän vaikutti Jatkeen logistiikkarakennuksen valmistuminen Högberginhaaralla. Myös Hetznerin palvelinrakennuksen toisen osan rakentaminen Huurrekujalla aloitettiin.

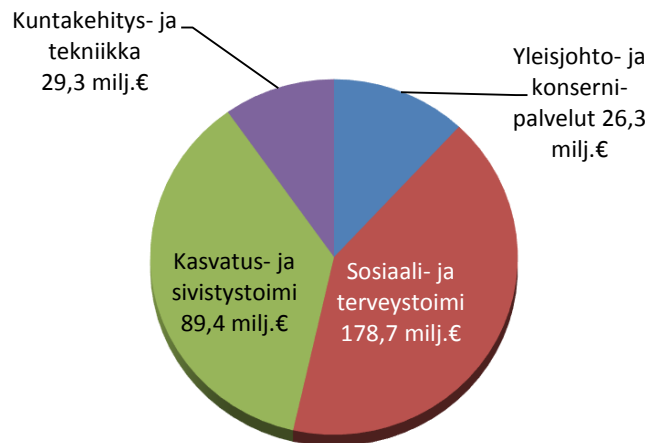
Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Lupakäsittelyn osalta vuosi 2019 tulee olemaan työntäyteinen. Luvisia olevien asuntojen lukumäärä kasvaa vuonna 2019 merkittävästi. Arvio perustuu vireillä olevien lupahankkeiden mukaisiin tietoihin. Myös asuntomessujen rakennushankkeiden lupien haku osuu vuodelle 2019. Taloussuhdanteet ja Tuusulan houkuttavuus vaikuttavat isompien hankkeiden toteutumiseen. Asuntomessut ovat mainio paikka markkinoida Tuusulaa asuinpaikkana. Vaikka vuonna 2019 lupia tullaan myöntämään todennäköisesti aiempaa enemmän, eivät kaikki hankkeet kuitenkaan toteutune heti.

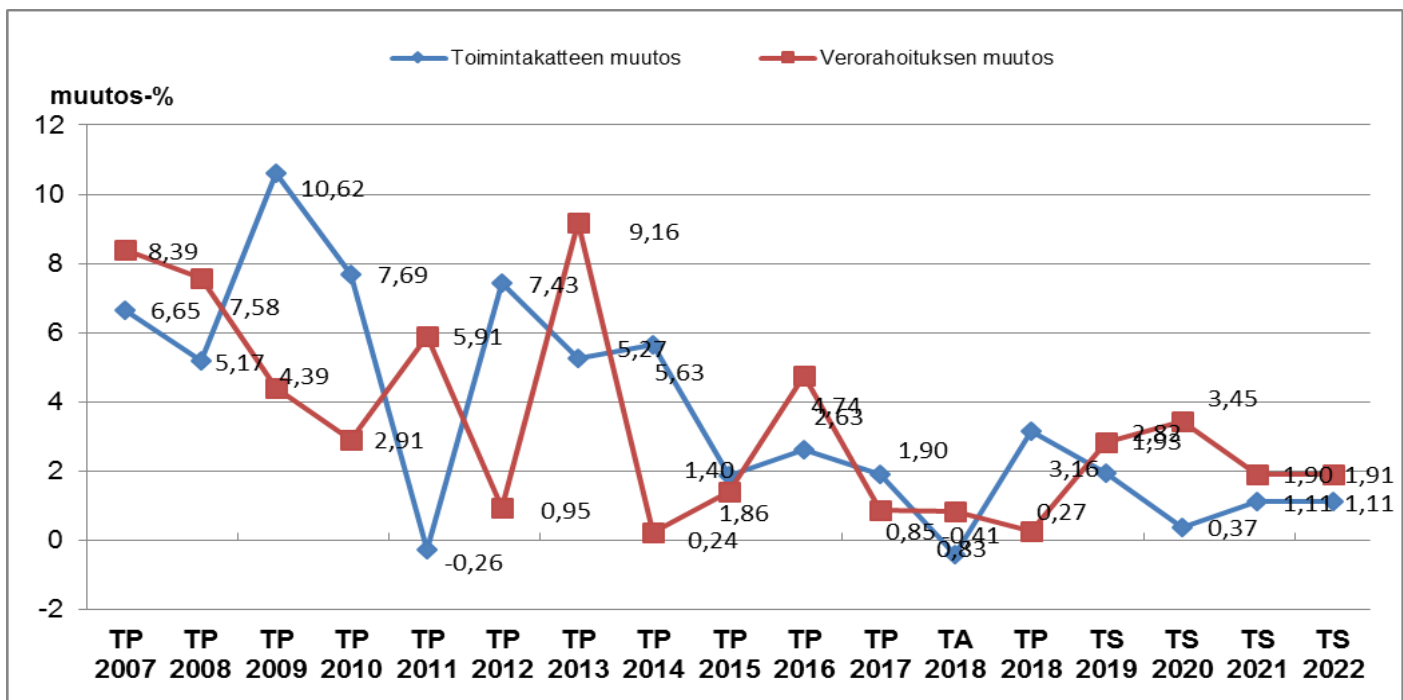
Järvenpään kaupungin kanssa yhteistyössä palkattava LVI-tarkastaja täydentää rakennusvalvonnan osaamista talotekniikan puolelle. Tämän resurssin myötä lupakäytäntöjä tullaan jonkin verran muuttamaan ja yhdenmukaistamaan naapurikuntien kanssa.

Rakennusvalvonta jatkaa paperiarkiston digitointia niin ostopalveluna kuin omana työnä esimerkiksi työllistettävien turvin. Tämä mahdollistaa myös lupapistekaupan eli verkkokaupan avaamisen digitoitun aineiston myymiseen asiakkaille vuoden 2019 aikana.

Toimialojen toimintamenot 2018
323,6 milj. €
(ulkoiset ja sisäiset menot)

Sosiaali- ja terveystoimen TP 2018 euromäärä sisältää Keu Sote kuntayhtymään liittyvän kauttakulukulaskutuksen 62,143 meur.

Vesiliikelaitoksen luvut esitetty v.2014 alkaen erillään kunnan luvuista. Tästä syystä vuodet 2006-2013 eivät ole vertailukelpoisia toimintakatteen osalta v.2018 kanssa.

TULOSLASKELMAOSAN TOTEUMAVERTAILU

KUNNAN SISÄINEN TULOSLASKELMA ILMAN VESILIIKELAITOSTA v.2018.

Toimintatulot ja -menot sisältävät kunnan sisäisen laskutuksen.

	Talousarvio	TA muutos	TA + Muutos	Toteuma 2018	Poikkeama	Toteuma 2017	Muutos-% 2017/-18
Toimintatulot	67 972	571	67 400	127 792	60 391	64 787	97,2 %
Myyntitulot	17 880	-319	18 199	81 927	63 728	18 512	342,6 %
Maksutulot	14 009	546	13 463	15 151	1 688	14 138	7,2 %
Tuet ja avustukset	821	-172	993	1 348	355	1 523	-11,5 %
Muut toimintatulot	35 262	517	34 745	29 366	-5 379	30 614	-4,1 %
Toimintamenot	-259 740	1 553	-261 293	-323 612	-62 318	-250 853	29,0 %
Valmistus omaan käyttöön				351		173	
Henkilöstömenot	-98 954	88	-99 042	-99 827	-785	-96 627	3,3 %
Palkat ja palkkiot	-77 555	955	-78 510	-79 945	-1 435	-76 158	5,0 %
Eläkekulut	-17 855	-911	-16 945	-16 991	-46	-16 762	1,4 %
Muut henkilöstösivukulut	-3 544	43	-3 587	-2 891	696	-3 708	-22,0 %
Palvelujen ostot	-111 907	1 256	-113 163	-175 010	-61 847	-108 184	61,8 %
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-12 022	79	-12 101	-12 313	-212	-11 310	8,9 %
Avustukset muille	-11 181	517	-11 698	-11 228	470	-10 389	8,1 %
Muut toimintamenot	-25 676	-387	-25 290	-25 234	56	-24 343	3,7 %
Toimintakate	-191 769	2 125	-193 893	-195 470	-1 927	-185 893	5,2 %
Verotulot	179 763	0	179 763	179 203	-560	177 954	0,7 %
Valtionosuudet	23 183	-934	24 118	24 291	174	23 327	4,1 %
Rahoitustulot ja menot:							
Korkotulot	250		250	262	12	256	2,5 %
Muut rahoitustulot	490		490	562	72	612	-8,1 %
Korvaus peruspääomasta liikelaitoi-	488		488	488	0	488	0,0 %
Korkomenot	-591		-591	-710	-119	-541	31,1 %
Muut rahoitusmenot	-50		-50	-18	32	-15	14,9 %
Vuosikate	11 764	1 190	10 574	8 608	-2 316	16 186	-46,8 %
Poistot ja arvonalentumiset							
Suunnitelman mukaiset poistot	-12 162		-12 162	-11 905	257	-11 537	3,2 %
Satunnaiset erät							
Satunnaiset tulot				-576	-576		
Satunnaiset menot							
Tilikauden tulos	-398	1 190	-1 588	-3 872	-2 634	4 649	-183,3 %
Varausten ja rahastojen muutokset							
Poistoeron lisäys(-) tai vähennys (+)					0		
Rahastojen lisäys(-) tai vähennys (+)	0		0	0		-145	-100,0 %
Tilikauden ylijäämä/allijäämä	-398	1 190	-1 588	-3 872	-2 634	4 504	-186,0 %
VEROTULOJEN ERITTELY							
Verotulot	179 763	2 939	176 328	179 203	2 875	177 954	0,7 %
Kunnan tulovero	162 206	2 939	159 267	161 181	1 914	159 903	0,8 %
Osuus yhteisöveron tuotosta	7 662		7 214	7 817	603	7 652	2,2 %
Kiinteistövero	9 895		9 847	10 205	358	9 985	2,2 %
Muut verotulot	0		0	0		414	-100,0 %
VALTION OSUUKSIEN ERITTELY							
Valtionosuudet	23 183	-934	24 118	24 291	174	23 327	4,1 %
Peruspalvelujen valtionosuus	36 245	-934	37 179	36 910	-269	36 507	
Verotulotasaus	-9 377		-9 377	-9 420	-43	-9 582	
Opetus ja kulttuuri muut	-3 684		-3 684	-3 199	485	-3 598	
Yleinen valtionosuus							
Sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuus							
Opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuus							

V.2018 myyntituottoihin ja palveluiden ostoihin on kirjattu 62,143 Meur liittyen Keu Sote kuntayhtymään liittyvään ns. kuitauslaskutukseen, kirjauksilla ei vaikutusta toimintakateasolla.

Vertailukelpoiset toimintatulot- ja menot ilman Keu SoTe kuntayhtymän kirjausta:

	Talousarvio	TA muutos	TA + Muutos	Toteuma 2018	Poikkeama	Toteuma 2017	Muutos-% 2017/-18
Toimintatulot	67 972	571	67 400	65 649	-1 752	64 787	1,3 %
Toimintamenot	-259 740	1 553	-261 293	-261 469	-175	-250 853	4,2 %

TOIMINTATULOT JA -MENOT (1 000 €) 2017-2018

Sisältävät sisäiset tulot- ja menot.

Vesihuoltoilikelaitoksen luvut eivät sisälly tietoihin.

	Toteuma 2017	Toteuma 2018	2017-18 Kasvu %	Talousarvio 2018	Tot. %	Muutettu talousarvio 2018	Tot. %
TOIMINTATULOT	64 787,2	127 791,6	97,2	67 971,7	188,0	67 400,3	189,6
Myyntitulot	18 511,7	81 926,9	342,6	17 880,2	458,2	18 199,2	450,2
Maksutuotot	14 137,9	15 150,6	7,2	14 008,8	108,2	13 462,9	112,5
Tuet ja avustukset	1 523,2	1 348,1	-11,5	820,7	164,3	992,7	135,8
Vuokrat	21 798,8	22 985,6	5,4	22 782,4	100,9	22 350,9	102,8
Käyttöomaisuuden myyntivoitto	7 904,9	5 549,3	-29,8	11 950,8	46,4	11 950,8	46,4
Muut tuotot	910,7	831,1	-8,7	528,7	157,2	443,7	187,3
VALMISTUS OMAAN KÄYTTÖÖN	172,6	350,6	103,1				
TOIMINTAMENOT	250 852,7	323 612,0	29,0	259 740,3	124,6	261 293,4	123,9
Henkilöstömenot yhteensä	96 627,0	99 827,3	3,3	98 954,2	100,9	99 042,2	81,5
Palkat ja palkkiot	76 157,6	79 945,3	5,0	77 555,0	103,1	78 510,2	101,8
Eläkekulut	16 761,7	16 991,0	1,4	17 855,4	95,2	16 944,9	100,3
Muut henkilöstösivukulut	3 707,7	2 891,0	-22,0	3 543,8	81,6	3 587,2	80,6
Palveluiden ostot							
Asiakaspalvelujen ostot	66 172,7	131 107,0	98,1	67 241,5	195,0	67 964,8	192,9
Muiden palvelujen ostot	42 010,9	43 903,1	4,5	44 665,5	98,3	45 198,2	97,1
Aineet, tarvikkeet ja tavarat							
Ostot tilikauden aikana	11 309,8	12 312,8	8,9	12 022,0	102,4	12 100,8	101,8
Varastojen lisäys/vähennys							
Avustukset	10 389,2	11 227,8	8,1	11 180,9	100,4	11 697,5	96,0
Vuokrat	23 055,8	23 951,9	3,9	24 790,6	96,6	24 224,1	98,9
Muut kulut	1 287,3	1 282,1	-0,4	885,8	144,7	1 065,8	120,3
TOIMINTAKATE (Tulot-menot)	-185 892,9	-195 469,7	5,2	-191 768,6	101,9	-193 893,2	100,8

V.2018 myyntituottoihin ja palveluiden ostoihin on kirjattu 62,143 Meur liittyen Keu Sote kuntayhtymään liittyvään ns. kuittauslaskutukseen, kirjauksilla ei vaikutusta toimintakatetasolla.

Vertailukelpoiset toimintatulot- ja menot ilman Keu SoTe kuntayhtymän kirjausta:

	Toteuma 2017	Toteuma 2018	2017-18 Kasvu %	Talousarvio 2018	Tot. %	Muutettu talousarvio 2018	Tot. %
TOIMINTATULOT	64 787,2	65 648,5	1,3	67 971,7	96,6	67 400,3	97,4
TOIMINTAMENOT	250 852,7	261 468,7	4,2	259 740,3	100,7	261 293,4	100,1

SISÄINEN TULOSLASKELMA TP 2012 - (1 000 €)

Toimintatulot ja -menot sisältävät sisäisen laskutuksen. Ei sisällä liikelaitoksen lukuja v.2014-2018.

Tasejatkuvuuden vuoksi v.2011- v.2013 tietoja ei ole muutettu vertailukelpoisiksi v.2018 kanssa.

28.03.2019	TP 2012	TP 2013	TP 2014	TP 2015	TP 2016	TP 2017	TA 2018	MTA 2018	TP 2018	Poik- keama	TA 2019
Verotuloprosentti	18,25	19,25	19,25	19,50	19,50	19,50	19,50	19,50	19,50		19,50
Varsinainen toiminta											
Myyntivoitot	5 777	2 709	6 893	6 685	7 114	7 905	11 951	11 951	5 549	-6 401	11 951
Toimintatulot	63 210	64 600	61 084	59 259	59 843	56 882	56 021	55 449	122 242	66 793	56 021
Valmistus omaan käyttöön				100	86	173			351		
Toimintamenot	234 871	242 540	246 469	249 230	253 708	250 853	259 740	261 293	323 612	62 318	259 740
TOIMINTAKATE	-165 884	-175 231	-178 492	-183 185	-186 665	-185 893	-191 769	-193 893	-195 470	122 710	-191 769
T-katemuutos-%	5,27	5,63	1,86	2,63	12,53	6,08	3,16	4,30	5,15		-1,89
T-menomuutos-%	5,04	3,26	1,62	1,12	8,02	3,43	3,54	4,16	29,00		-19,74
Verotulot	148 165	164 691	167 318	171 443	176 514	177 954	179 763	179 763	179 203	-560	179 763
muutos-%	1,57	11,15	1,59	2,47	19,13	8,05	1,02	1,02	0,70		0,31
Valtionosuudet	23 562	22 770	20 589	19 096	23 061	23 327	23 183	24 118	24 291	174	23 183
muutos-%	-2,74	-3,36	-9,58	-7,25	-2,13	2,45	-0,62	3,39	4,13		-4,56
ALV-takaisinperintä	0	0	0	0	0	0	0	0	0		0
Rahoitustulot ja -menot yhteensä	560	357	115	255	344	311	99	99	96	-3	586
Korkotulot	224	249	246	246	247	256	250	250	262	12	250
Muut rahoitustulot	477	336	353	321	497	612	490	490	562	72	490
Korvaus peruspääomasta liikelaitoksilta			488	488	488	488	488	488	488	0	488
Korkomenot	129	140	333	295	388	541	591	591	710	-119	591
Muut rahoitusmenot	12	88	151	18	12	15	50	50	18	32	50
VUOSIKATE	6 403	12 587	9 531	8 096	13 743	16 186	11 764	10 574	8 608	122 321	11 764
muutos-%	-49,62	96,59	-24,28	-15,05	114,65	28,60	-27,32	-34,68	-46,82		36,66
Verorahoitus (verot+valtionosuudet)											
muutos-%	171 727	187 461	187 907	190 539	199 576	201 281	202 946	203 881	203 494	-386	202 946
muutos-%	0,95	9,16	0,24	1,40	16,22	7,37	0,83	1,29	1,10		-0,27
Vuosikate % verorahoituksesta	3,73	6,71	5,07	4,25	6,89	8,04	5,80	5,19	4,23		5,80
Vuosikate euro/asukas	169	330	249	211	356	418	303	272	223		303
Vuosikate % poistoista	59	113	95	76	124	140	97	87	72		97
Suunnitelmapoistot (SuMu)	10 810	11 173	9 995	10 627	11 108	11 537	12 162	12 162	11 905	-257	12 162
Satunnaiset tulot									576		
Satunnaiset menot											
TILIKAUDEN TULOS	-4 408	1 413	-464	-2 531	2 635	4 649	-398	-1 588	-3 872	122 578	-398
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys	277	281	281	100							
Varausten vähennys (+) = investointeihin											
Siirrot rahastoihin		703	6	0	135	145	0	0	0		0
TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ ilman lask.korkoja	-4 131	992	-189	-2 431	2 500	4 504	-398	-1 588	-3 872		-398
Asukkaat 31.12. kasvu-%	37 926	38 130	38 213	38 451	38 595	38 706	38 885	38 885	38 644	-241	38 885
kasvu-%	0,72	0,54	0,22	0,62	1,76	1,51	0,46	0,46	-0,16		0,62

V.2018 myyntituottoihin ja palveluiden ostoihin on kirjattu 62,143 Meur liittyen Keu Sote kuntayhtymään liittyvään ns. kuitauslaskutukseen, kirjauksilla ei vaikutusta toimintakatetasolla.

Vertailukelpoiset toimintatulot- ja menot ilman Keu SoTe kuntayhtymän kirjausta:

	TP 2012	TP 2013	TP 2014	TP 2015	TP 2016	TP 2017	TA 2018	MTA 2018	TP 2018	Poik- keama	TA 2019
Toimintatulot	63 210	64 600	61 084	59 259	59 843	56 882	56 021	55 449	60 099	4 650	56 021
Toimintamenot	234 871	242 540	246 469	249 230	253 708	250 853	259 740	261 293	261 469	175	259 740

INVESTOINNIT V.2018

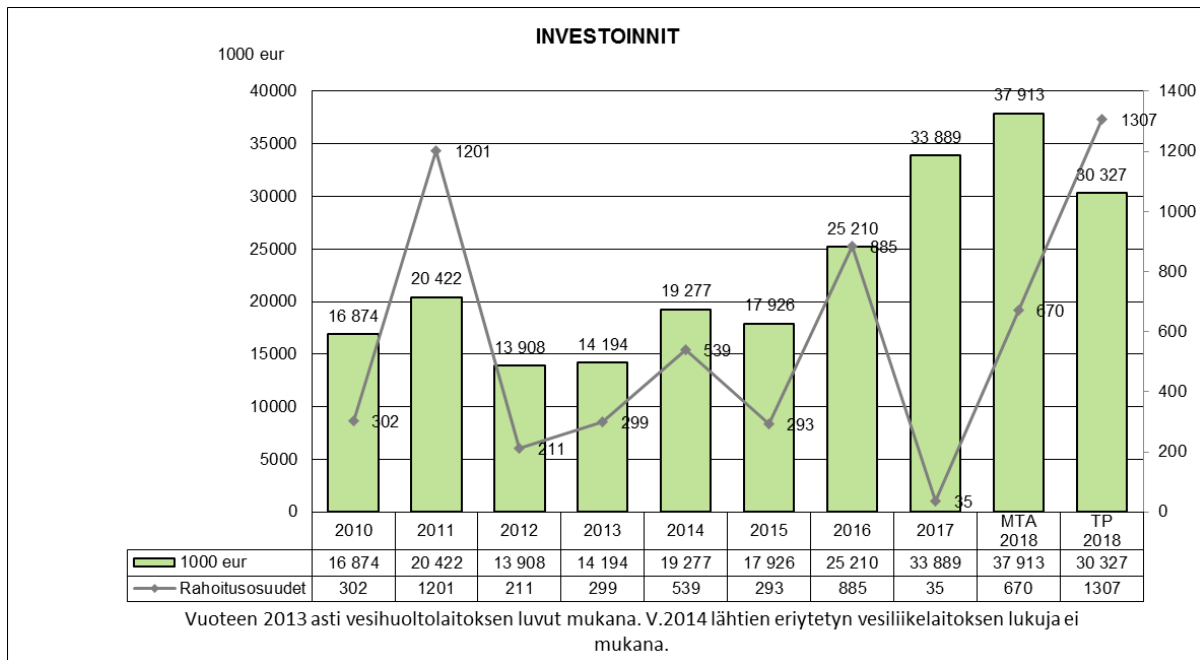
Tuusulan kunnan vuoden 2018 investoinnit painotuivat kohteisiin, jotka tukevat palvelurakenteen uudistamista ja edistävät terveyttä ja hyvinvointia, kunnan elinvoimaa ja vetovoimaisuutta. Investointien pidemmän tähtäimen tavoitteena on myös tukea kunnan palveluiden järjestämistä entistä tuottavammin. Myös terveellinen sisäilma nousi entistä keskeisemmäksi investointikriteeriksi.

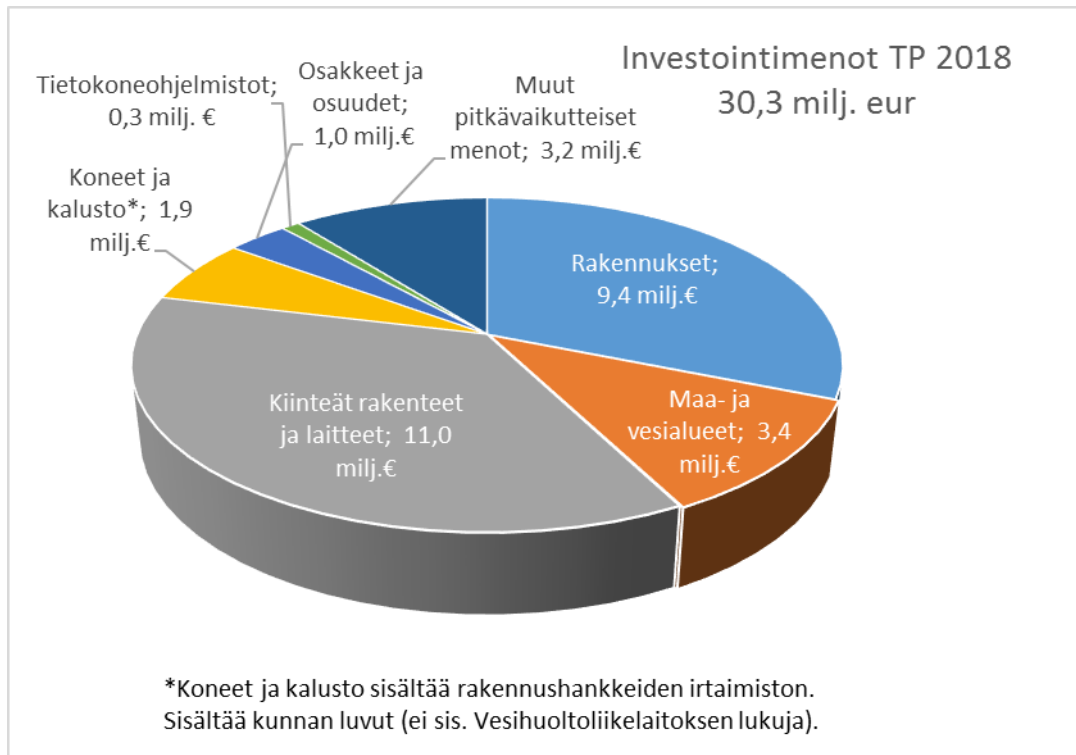
Talonrakennuksessa kunnan vuoden 2018 investoinnit painoutuivat Kellokosken koulun peruskorjaukseen ja laajentamiseen. Koulu ja päiväkotinvestoinneissaan kunta pyrkii ns. kampus-toimintamalliin, jossa toistensa välittömässä läheisyydessä ovat päiväkotit, esikoulu, ala-aste ja yläaste. Samassa kokonaisuudessa voi olla nuorisotiloja sekä ikääntyville tarkoitettuja palveluja ja muita kunta-laisten tarvitsemia palveluita helposti saavutettavissa kokonaisuuksissa. Tämän kampusmallin mukaisesti vietiin eteenpäin Kellokosken yhtenäiskoulun laajennus- ja muutostyöt, rakentaminen käynnistyi syksyllä 2016 ja valmistui vuoden 2018 aikana.

Sosiaali- ja terveystoimen palveluverkkoon tehtiin vain toiminnan kannalta välttämättömät korjaus- ja muutostyöt. Sosiaali- ja terveystoimen irtaimen käyttöomaisuuden hankinnat hoidettiin leasingilla.

Kunnallistekniikan investoinnit painoutuivat uusien asuinalueiden rakentamiseen. Rykmentinpuiston rakentaminen jatkui. Myös Koskenmäentien kierto liittymän parantaminen käynnistyi.

Kunnan vuoden 2018 investoinnit olivat yhteensä noin 30,3 milj. euroa ja vesihuoltoliikelaitos mukaan lukien 36,4 milj. euroa.

TOTEUTUNEET YLI 0,3 MILJ. EURON INVESTOINNIT

RAKENNUKSET

Etelä-Tuusulan sosiaali- ja terveysasema, muutos- ja perusparannusinvestointeja, 0,43 M€ (TA 2018 0,6 M€)

- Toteutettiin välttämättömiä muutos- ja peruskorjaustöitä.

Kellokosken yhtenäiskoulun laajennus- ja muutostyöt, 3,9 M€ + kalusteet 0,7 M€ (MTA 2018 4,5 M€ + kalusteet 0,7 M€)

- Kellokosken koulukeskuksen ja Ruukin koulun yhdistävä laajennushanke saatettiin loppuun. Työt alkoivat marraskuussa 2016 jatkuen vuodelle 2018. Hankkeen valmistumisen yhteydessä uudistettiin oppimisympäristöjä ja parannettiin oppilaiden ja henkilöstön työergonomiaa uudistamalla kalustus koko koulussa.

Koulujen ja päiväkotien toiminnan tehostamisen edellyttämät muutosinvestoinnit, 0,4 M€ (TA 2018 0,3 M€)

- Kirkonkylän koulun 2009-valmistuneen luokkasiiven uuden OPS:n muutokset
- Kellokosken koulun A- ja C-osien osalta (laajennus- ja peruskorjausurakkaan kuulumattomien luokkien) uuden OPS:n mukaisia muutostyöt

Kellokosken koulun lähiliikunta-alueen rakentaminen 0,7 M€ (MTA 2018 0,6 M€)

- Kellokosken koulun lähiliikunta-alue rakentui pääosin Ruukin koulun nykyiselle hiekkakentälle. Lisäksi koulukeskuksen sisäpihalle suunniteltiin aktiviteetteja.

Etelä-Tuusulan lukio/monitoimirakennus, 0,2 M€ (TA 2018 1,016 M€)

- *Etelä-Tuusulan lukio- ja kulttuurirakennuksen yleinen arkkitehtuurikilpailu ratkaistiin helmikuussa 2018. Tarkistetut suunnitelmat vietiin päättäjille kesäkuun valtuustoon, jossa päätettiin jatkaa hanketta elinkaarikil-*

pailutuksena. Ilmoittautumismenettelyn jälkeen lokakuussa aloitettiin tilakeskuksen johdolla kilpailullinen neuvottelumenettely.

Mikkolan päiväkodin perusparannus, suunnittelu ja rakentaminen, 0,27 M€ (TA 2018 1,2 M€)

- *Mikkolan päiväkotia on palveluverkkosuunnitelmissa alustettu ja sen peruskorjauksesta luovuttiin liian kalliina. Etelä-Tuusulan alueelle aloitettiin palveluverkkosuunnitelman mukaisesti uuden Martta Wendelin päiväkodin esi-, tarve- ja hankesuunnittelu sekä kaavoitustyö. Uusi päiväkotia tulee korvaamaan 5 eteläisen Tuusulan nykyistä päiväkotia ja sijoittuu Mikkolan koulun eteläpuolelle.*

Kuntakehityksen ja tekniikan toimialan talonrakennuksen peruskorjaus- ja perusparannusinvestoinnit (MTA 2018 1,525 M€)

- Erillisen työohjelman mukaan, joista suurimpia kohteita olivat PTS:n mukaiset työt 0,36 M€ (MTA 2018 0,46 M€), mitkä olivat pääosin vesikattoremontteja seuraavissa kohteissa: Kellokosken koulun A- ja C-osat (eivät kuuluneet laajennus ja peruskorjausalueeseen), Vaunukankaan koulu, Hyrylän päiväkotia sekä pääkirjasto. Sisäilmatutkimukset ja sisäilman parantaminen 0,24 M€ (TA 2018 0,3 M€), Riihikallion koulun liikuntasalirakennuksen korjaus 0,29 M€ (TA 2018 0,05 M€).

MAA- JA VESIALUEET

Maan ostot toteutuivat 3,4 milj. euron määräisinä (MTA 2018 5,5 M€). Maa-alueiden ostot sisältävät 0,25 Meur Halkivahassa sijaitsevan n. 40 750 m²:n suuruisen kiinteistön 858-409-4-239 ostamisen kunnalle (Valt § 90/3.9.2018), ja 0,29 Meur Rykmentinpuiston alueella n. 54 976 m²:n suuruisen määräalan ostamisen kiinteistöstä 858-401-5-88 kunnalle

(Valt § 91/3.9.2018). Osana Rykmentintie 1 sijaitsevan n. 8486 m²:n määräalan ostoa, on siihen sisältyvät rakennukset 10, 11 ja 48 kirjattu rakennuksiin, mutta määräraha sisältynyt maa- ja vesialueisiin.

Vuonna 2018 maa-alueiden ostoihin ei kirjattu maankäytösopimuksia.

KUNNALLISTEKNIikka

Kunnallistekniikan investoinnit painoutuivat vuonna 2018 uusien kaava-alueiden rakentamiseen. Näistä tärkeimmät olivat Rykmentinpuiston alueella olevat Puustellimetsä, Rykmentinpuiston keskusta ja Monio sekä lisäksi Anttilanranta, Lahelanpelto II ja Jokelassa sijaitseva Kartano I.

Vuoden 2018 suurimpia kunnallistekniikan investointikohteita olivat:

Puustellinmetsä 1,6 M€ (TA 2018 2,9 milj. euroa)

- kaava-alueen kunnallistekniikka, silta ja aukiot

Lahelanpelto II 2,0 M€ (TA 2018 2,4 milj. euroa)

- esirakentaminen ja kunnallistekniikan aloitus

Anttilanranta 0,6 M€ (TA 2018 0,8 milj. euroa)

- kaava-alueen kunnallistekniikka

Rykmentinpuiston keskusta 0,7 M€ (TA 2018 0,3 milj. euroa)

- Rykmentin puistotien aloitus

Monio 0,2 M€ (TA 2018 0,4 milj. euroa)

- Pataljoonantien aloitus

Kartano 1,1 M€ (TA 2018 0,5 milj. euroa)

- kaava-alueen kunnallistekniikka

Kellokosken tekninen kalatie 0,36 M€ (TA 2018 0,3 milj. euroa)

MUUT PITKÄVAIKUTTEISET MENOT

Tuusulan kunnan suorittamista valtion tieverkostoon kohdistuvista vuoden 2018 investoinneista merkittävimmät olivat:

Koskenmäki-Vaunukangas-Häriskivi 2,0 M€ (TA 2018 3,4 milj. euroa)

- Kt 45:n ja mt 139:n parantaminen

Puistometsäntien liittymä maantielle 148 1,2 M€ (TA 2018 0,3 milj. euroa)

- Puustellinmetsän liittymä Kulloontielle, aloitus

PUISTOT JA LEIKKIPAIKAT

Viherrakentamisen merkittävin hanke vuonna 2018 kohdistui Puustellinmetsän asemakaava-alueen viherrakentamisen esitöihin.

Puustellinmetsän viheralueet 0,9 M€ (TA 2018 1,0 milj. euroa)

- esirakentaminen ja hulevesialtaat

Tuusulanjärvi-kokonaisuus 0,5 M€ (TA 2018 0,6 milj. euroa)

- Tuusulanjärven eteläosan virkistyskäytön kehittäminen.

INVESTOINNIT TP 2018

HANKERYHMÄ TOIMIELIN/ TOIMIALA	TA 2018	TA-muutos	Talousarvio + muutos	Toteuma TP 2018	Tot. % TP 2018	Poikkeama TP 2018
RAKENNUKSET sisältää hankkeen rakentamisen sekä ensikertaisen kalustamisen = irtaimisto						
KUNNANHALLITUS						
Rykmentinpuisto rakennus 10 ¹				-123 633		
Rykmentinpuisto rakennus 11 ¹				-123 633		
Rykmentinpuisto rakennus 48 ¹				-972 112		
Kunnantalon toimitilojen kehittäminen	-60 000		-60 000	-53 403	89,0	6 597
Hyyrylän ostoskeskuksen tilamuutokset	-8 000	8 000		-1 936		-1 936
Prijuutti				-46 205		-46 205
YHT.	-68 000	8 000	-60 000	-1 320 920		
SOSIAALI- JA TERVEYSTOIMI						
K, U Sote, tilojen toiminnallisuuden parantaminen ja tilankäytön tehostaminen, muutosinvestoinnit	-100 000		-100 000	-3 747	3,7	96 253
K Etelä-Tuusulan sosiaali- ja terveysasema, muutos- ja perusparannustöitä	-500 000		-500 000	-433 420	86,7	66 580
YHT.	-600 000		-600 000	-437 167	72,9	162 833
KASVATUS- JA SIVISTYSTOIMI						
K Toiminnan tehostamisen edellyttämät muutosinvestoinnit	-300 000		-300 000	-417 168	139,1	-117 168
K, U Kellokosken yhtenäiskoulu, laajennus ja muutos	-6 000 000	1 500 000	-4 500 000	-3 942 132	87,6	557 868
U -irtaimisto	-700 000		-700 000	-669 449	95,6	30 551
U Etelä-Tuusulan lukio/monitoimirakennus	-1 016 000		-1 016 000	-204 455	20,1	811 545
U Hyökkälän koulukeskuksen ja päiväkotikiinteistön hankesuunnittelu	-120 000		-120 000	-4 609	3,8	115 391
U Mikkolan alueen korvaava päiväkotikiinteistö	-1 200 000		-1 200 000	-267 205	22,3	932 795
Päiväk. ja koulujen pihaleikkiväl. ja aidat säännösten mukaisiksi	-50 000		-50 000	-43 683	87,4	6 317
U Kirkonkylän koulun yhteyteen rakennettava päiväkodin hankesuunnittelu	-300 000		-300 000	-40 945	13,6	259 056
U Kirjaston kehittämis- ja perusparannussuunnitelma		-10 000	-10 000	-10 000	100,0	
Pääkirjaston asiakaspalvelutoimintojen uudistaminen		-80 000	-80 000	-108 301	135,4	-28 301
Menot YHT.	-9 686 000	1 410 000	-8 276 000	-5 707 946	69,0	2 568 054
VAPAA-AIKAPALVELUT						
U Kellokosken koulun lähiliikunta-alueen rakentaminen (Skeitti, Graffiti, harjoitustekonurmi, kuntoilu ja pelit)	-430 000	-190 000	-620 000	-732 333	118,1	-112 333
Metsäpirtin ulkoilu- ja virkistyspaikat	-25 000		-25 000	-7 750	31,0	17 250
Menot YHT:	-455 000	-190 000	-645 000	-740 083	114,7	-95 083
KUNTAKEHITYKSEN JA TEKNIKAN TOIMIALA						
K, U Erillinen työohjelma	-1 725 000	200 000	-1 525 000	-1 767 125	115,9	-242 125
-rahoitusosuudet, sis. erilliseen työohjelmaan				140 000		
Rakennuskustannukset yhteensä	-12 534 000	1 428 000	-11 106 000	-9 973 242	89,8	1 132 759
mistä irtaimiston osuus	-700 000		-700 000	-669 449	95,6	
Rakennuskustannukset ilman irtaimistoa	-11 834 000	1 428 000	-10 406 000	-9 303 793	89,4	1 102 207
MENOT	-12 534 000	1 428 000	-11 106 000	-9 973 242	89,8	1 132 759
TULOT				140 000		
<i>rahoitusosuudet</i>						
NETTO	-12 534 000	1 428 000	-11 106 000	-9 833 242	88,5	1 272 759

INVESTOINNIT TP 2018

HANKERYHMÄ TOIMIELIN/ TOIMIALA	TA 2018	TA-muutos	Talousarvio + muutos	Toteuma TP 2018	Tot. % TP 2018	Poikkeama TP 2018
MAA-JA VESIALUEET						
KUNNANHALLITUS						
Kiinteän omaisuuden oston ³	-3 000 000	-2 530 925	-5 530 925	-3 438 668	62,2	2 092 257
Kiinteän omaisuuden myyntiin	11 933 000	-2 688 000	9 245 000	5 102 373	55,2	-4 142 627
<i>josta</i>						
<i>myynnit</i>	1 432 000	-288 000	1 144 000	5 102 373	446,0	3 958 373
<i>myyntivoitot</i>	10 501 000	-2 400 000	8 101 000			-8 101 000
KIINTEÄT RAKENTEET JA LAITTEET						
KUNNANHALLITUS						
K ATK- ja puhelinverkot	-50 000		-50 000			50 000
KASVATUS- JA SIVISTYSLAUTAKUNTA						
K Koulujen ja varhaiskasvatuksen verkot ja verkko-oppimisympäristön suunnittelu ja toteutus	-100 000		-100 000	-23 144	23,1	76 856
KULTTUURI- JA VAPAA-AIKA LAUTAKUNTA						
K, U Kuntovälineet ja lähiliikuntapaikkojen toiminnalliset muutokset	-40 000		-40 000	-32 823	82,1	7 177
K,U Rykmentinpuiston reitti (Sikokallio-yhteys, valaisu, pohjatytöt)	-300 000		-300 000	-242 376	80,8	57 624
K, U Sarvikallion ja Tuusulanjärven virkistysolosuhteiden kehittäminen	-50 000		-50 000			50 000
U Pääkirjaston asiakaspalvelutoimintojen uudistaminen (asiakaspalvelutiski)	-80 000	80 000				
TEKNINEN LAUTAKUNTA						
K, U Rakennusten pihainvestoinnit - erillisen työohjelman mukaisesti	-100 000		-100 000	-114 344	114,3	-14 344
Puustellinmetsän valokuituverkko		-30 000	-30 000			30 000
Maarakenteet ja johtoverkostot	-12 040 000	-720 000	-13 060 000	-10 303 588	78,9	2 756 412
Rahoitusosuus						
Tiet ja liikenneväylät yhteensä	-10 480 000	-1 020 000	-11 500 000	-8 939 595	77,7	2 560 405
U,K Etelä-Tuusula	-8 740 000	-1 020 000	-9 760 000	-6 595 017	67,6	3 164 983
U,K Jokela	-770 000		-770 000	-1 311 340	170,3	-541 340
U,K Kellokoski	-210 000		-210 000	-539 390	256,9	-329 390
U,K Muut alueet	-760 000		-760 000	-493 848	65,0	266 152
U Puistot ja leikkipaikat ARAn infra-avustus puistoihin	-1 350 000		-1 350 000	-1 211 898	89,8	138 102
K Vesistöt	-170 000		-170 000	-140 877	82,9	29 123
K Tuusulanjärvi	-600 000	300 000	-300 000	-438 733	146,2	-138 733
K Jätehuolto	-40 000		-40 000	-11 219	28,0	28 781
MENOT	-13 360 000	-670 000	-14 030 000	-11 155 009	79,5	2 874 991
TULOT = Rahoitusosuudet	3 400 000	-2 730 000	670 000	767 434		
NETTO	-9 960 000	-670 000	-13 360 000	-10 387 575	77,8	2 972 425

INVESTOINNIT TP 2018

HANKERYHMÄ TOIMIELIN/ TOIMIALA	TA 2018	TA-muutos	Talousarvio + muutos	Toteuma TP 2018	Tot. % TP 2018	Poikkeama TP 2018
KONEET JA KALUSTO						
Määrärahat on varattu pitkävaikutteisen irtaimen käyttöomaisuuden hankintaa varten (poistonalainen irtaimisto)						
KUNNANHALLITUS						
Koneet ja laitteet						
U - Kunnantilojen turvallisuushankinnat	-60 000		-60 000			60 000
K Kolsan koulun ja pk keittiö uuni, scanboxit	-24 000		-24 000			24 000
Vanhakylän koulu uuni, scanboxit	-24 000		-24 000			24 000
K Vaunukankaan koulun keittiöön 2 uunia	-53 000		-53 000	-23 464	44,3	29 537
K Mikkolan pk Minigen, keittiön perusparannus	-80 000		-80 000	-51 535	64,4	28 465
K Mikkolan pk, massansiirtolaitteet lisäosat	-50 000	50 000				
U Riihikallion koulun juoma-automaatti	-15 000		-15 000	-10 460	69,7	4 540
U Rykmentinpuiston ruokala 300 l pata	-30 000		-30 000	-21 181	70,6	8 819
Kylmäkuljetusvaunut		-30 000	-30 000	-28 809	96,0	1 191
Tuusinfon kalusteet				-27 317		-27 317
KASVATUS- JA SIVISTYSLAUTAKUNTA						
K Koulujen ja päiväkotien irtaimisto; hanke >10.000	-150 000		-150 000	-94 719	63,1	55 281
Väistötilojen kalusteet		-100 000	-100 000	-198 293	198,3	-98 293
U Lukion irtaimisto	-50 000		-50 000	-11 690	23,4	38 310
U Riihikallion koulun irtaimisto	-50 000	-50 000	-100 000	-65 964	66,0	34 036
U Ict-laitteiden (mm. tablettien) hankinta	-115 000	50 000	-65 000	-65 250	100,4	-250
K Ruotsinkylän koulun oppimisymp. kalustaminen		-50 000	-50 000	-57 502	115,0	-7 502
KULTTUURI- JA VAPAA-AIKALAUTAKUNTA						
U - Tuusulanjärven kunnossapitokalusto	-20 000		-20 000	-25 213	126,1	-5 213
- Liikuntapaikkojen ylläpitokalusto	-30 000		-30 000	-32 380	107,9	-2 380
KUNTAKEHITYSLAUTAKUNTA						
K Maastohenkilöauto	-60 000		-60 000	-36 785	61,3	23 215
K GNSS-mittauslaitteen vaihto	-30 000		-30 000	-29 800	99,3	200
U Rykmentinpuiston aurinkoaita	-50 000		-50 000			50 000
TEKNINEN LAUTAKUNTA						
K Pyöräkuormaaja varusteineen				-25 075		-25 075
K Hiekkavarasto	-40 000		-40 000	-59 350	148,4	-19 350
K Kuorma-auto	-250 000		-250 000	-247 560	99,0	2 440
K Tiekarhu	-260 000		-260 000			260 000
K Siivouksen laitteet	-50 000		-50 000	-47 868		2 132
K Kadunhoitokaluston uusiminen		-45 000	-45 000	-7 200		37 800
Traktorin peräkärry		-35 000	-35 000			35 000
MENOT	-1 491 000	-210 000	-1 701 000	-1 167 415	68,6	533 585
TULOT						
NETTO	-1 491 000	-210 000	-1 701 000	-1 167 415	68,6	533 585

INVESTOINNIT TP 2018

HANKERYHMÄ TOIMIELIN/ TOIMIALA	TA 2018	TA-muutos	Talousarvio + muutos	Toteuma TP 2018	Tot. % TP 2018	Poikkeama TP 2018
OSAKKEET JA OSUDET						
KUNNANHALLITUS						
Menot						
Tuusulan Kansanopiston Oy				-18 218		-18 218
Apotti	-141 000	-300 000	-441 000	-289 024	65,5	151 976
Apottiin liittyvä pääomasijoitus		-279 000	-279 000	-723 184		-444 184
Tulot	1 445 000		1 445 000	1 365 873	94,5	-79 127
MENOT	-141 000	-579 000	-720 000	-1 030 426	143,1	-310 426
TULOT	1 445 000		1 445 000	1 365 873	94,5	-79 127
NETTO	1 304 000	-579 000	725 000	335 447	46,3	-389 553
TIETOKONEOHJELMISTOT						
KUNNANHALLITUS						
K ATK- ja puhelinverkot ²				-49 657		-49 657
U Microsoft-lisenssit ja Office 365 AD integraatio	-50 000		-50 000	-38 913	77,8	11 087
U Sähköinen asiointi	-30 000		-30 000	-6 503	21,7	23 498
Tiedon siirron automatisoinnit järjestel-						
mien välillä	-30 000		-30 000			30 000
U Ympäristövalvonnan asiakastietojärjestelmä	-60 000		-60 000			60 000
U Käyttövaltuushallintajärjestelmä	-30 000		-30 000			30 000
U Helpdesk-järjestelmän uusiminen	-30 000		-30 000			30 000
U Sähköinen maksaminen, verkkokauppa	-30 000		-30 000			30 000
Kansallisen palveluarkkitehtuurin ja SA-alustaan						
liittyvät integraatiot	-30 000		-30 000			30 000
Sähköinen järjestelmä osaamisen kehittämiseen ja						
kehityskeskustelujen tukemiseen	-10 000		-10 000			10 000
U CRM- ja palautejärjestelmän hankinta	-30 000		-30 000			30 000
U Intranetin versiopäivitys	-50 000		-50 000			50 000
U Projektisalkun hallintajärjestelmän hankinta	-20 000		-20 000			20 000
SOSIAALI- JA TERVEYSLAUTAKUNTA						
U Apotti	-400 000	300 000	-100 000			100 000
U Apotista johtuvat rajapinnat	-200 000		-200 000			200 000
U Suun terveydenhuolto, KanTa eArkisto	-50 000		-50 000	-16 218	32,4	33 782
U Vastaanottopalveluiden sähköisten palvelujen kehittäminen	-40 000		-40 000	-33 919	84,8	6 081
U Pienkehityshankkeet	-200 000		-200 000	-163 889	81,9	36 111
U KanSa sähköinen arkisto	-50 000		-50 000			50 000
U						
KASVATUS- JA SIVISTYSLAUTAKUNTA						
U Opetuksen talouden ja toiminnan ohjausjärj	-15 000		-15 000	-13 524	90,2	1 476
TEKNINEN LAUTAKUNTA						
U Tilakeskuksen sähköinen huoltokirja	-50 000		-50 000			50 000
KUNTAKEHITYSLAUTAKUNTA						
U Tuusulan paikkatietojärjestelmän kehittäminen	-50 000		-50 000	-3 900	7,8	46 100
U Facta Kuntarekisterin kehittäminen	-40 000		-40 000			40 000
U Sähköinen tontinvarausjärjestelmä	-30 000		-30 000			30 000
U Facta kuntarekisterin Toimitustieto-osa	-30 000		-30 000	-14 945	49,8	15 055
MENOT	-1 555 000	300 000	-1 255 000	-341 468	27,2	963 189
TULOT						
NETTO	-1 555 000	300 000	-1 255 000	-341 468	27,2	963 189

INVESTOINNIT TP 2018

HANKERYHMÄ TOIMIELIN/ TOIMIALA	TA 2018	TA-muutos	Talousarvio + muutos	Toteuma TP 2018	Tot. % TP 2018	Poikkeama TP 2018
MUUT PITKÄVAIKUTTEISET MENOT						
TEKNINEN LAUTAKUNTA						
K KT 45 kehittäminen; Koskenmäen liittymä	-2 500 000	530 000	-1 970 000	-1 975 518	100,3	-5 518
MT 1421				-44 228		-44 228
Häriskiven liittymä ja alikulku	-400 000		-400 000			400 000
Vaunukankaan liittymä ja Nahkelantie	-500 000		-500 000			500 000
Jokelantien kevyen liikenteen väylä	-220 000	220 000				
Puustellinmetsä Kulloontielle	-700 000		-700 000	-1 200 866	171,6	-500 866
MENOT	-4 320 000	750 000	-3 570 000	-3 220 612	90,2	349 388
TULOT = Rahoitusosuudet				400 000		
NETTO	-4 320 000	750 000	-3 570 000	-2 820 612	79,0	349 388
MENOT	-36 401 000	-1 511 925	-37 912 925	-30 326 838	80,0	7 586 087
TULOT *)	16 778 000	-5 418 000	11 360 000	7 775 680	68,4	-4 221 754
NETTO	-19 623 000	-6 929 925	-26 552 925	-22 551 159	84,9	3 364 332
¹ Määräraha varattu kiinteän omaisuuden ostoon maa- ja vesialueisiin. ² ATK- ja puhelinverkoille varattu määräraha kiinteät rakenteet ja laitteet ryhmässä. Investointikohteen edessä maininta onko kyseessä K= Korvausinvestointi vai U= uusinvestointi.						
Vesihuoltoliikelaitos						
Kiinteät rakenteet ja laitteet						
MENOT	-4 664 300	-1 268 300	-5 932 600	-6 073 604	102,4	-141 004
Liittymismaksut	800 000		800 000	665 431	83,2	-134 569
Vesihuollon rahoitusosuus 2018	200 000		200 000	31 647	15,8	-168 353
KUNTA JA VESIHUOLTOLIIKELAITOS INVESTOINNIT YHTEENSÄ						
MENOT	-41 065 300	-2 780 225	-43 845 525	-36 400 442	83,0	7 445 083
TULOT	16 778 000	-5 418 000	11 360 000	7 775 680	68,4	-4 221 754
RAHOITUSOSUUDET	200 000		200 000	1 339 081	669,5	-168 353
NETTO	-24 087 300	-8 198 225	-32 285 525	-27 285 682	84,5	3 054 975

Rykmentinpuisto (luvut sisältyvät investointiohjelmiin)

Kunnallistekniikka	-3 650 000		-3 650 000	-2 748 713		901 287
Muut pitkävaikutteiset menot	-300 000		-300 000	-1 200 866		-900 866
Maa-alueet						
Koneet ja kalusto		-50 000	-50 000			50 000
Tuusulan vesi	-1 360 000		-1 360 000	-1 595 282		-235 282
Yhteensä	-5 310 000	-50 000	-5 360 000	-5 544 861		-184 861

Investointien sitovuustaso: Investoinnit ovat sitovia hankkeina, mutta määrärahat ovat sitovia hankeryhmäkohtaisesti kunkin toimielimen/toimialan sisällä.

ERILLINEN TYÖOHJELMA V.2018

Inv.nro	TA 2018	Määräraha		TA + muutos	Toteutuneet kustannukset	
		muutos			1.1.2018- 31.12.2018	Jäljellä
TEKNINEN LAUTAKUNTA; yht. 1 725 000 €	1 725 000	-200 000		1 525 000	1 767 125	-242 125
18310007 HYRYLÄN KOULUKESKUKSEN KORJAUKSIA		100 000		100 000	107 377	-7 377
18310008 ANTTILAN ALUEEN RAKENNUKSET		100 000		100 000	166 159	-66 159
18310020 TALOAUTOMAATION PARANNUS- JA UUSIMISTYÖT		100 000		100 000	72 546	27 454
18310021 SISÄILMATUTK. JA SISÄILMAN PARANTAMINEN	300 000	-200 000		100 000	237 896	-137 896
18310022 VARIKON KORVAAVIEN TILOJEN HANKESUUNN. TAI NYK. TILOJEN ELIN		80 000		80 000	135 032	-55 032
18310023 VIRANOMAISMÄÄRÄYSTEN AIHEUTTAMAT MUUTOSINVE	50 000			50 000	47 271	2 729
18310033 KIINTEISTÖJEN ESTEETÖMYYDEN PARANTAMISEEN KOHD.	45 000	-10 000		35 000		
18310041 RIIHIKALLION KOULUN LIIKUNTASALIRAKENNUKSEN KORJAUS		50 000		50 000	293 514	-243 514
18310042 KELLOKOSKEN PALOASEMAN KORJAUKSIA	40 000	-40 000				
18310043 JOKELAN PALOASEMAN KORJAUKSIA	40 000	60 000		100 000	1 613	98 387
18310051 ENERGIAHEHOKK. PARANTAMISEEN KOHDISTUVAT ERILLI	150 000			150 000	124 418	25 582
18310055 KOULUJEN JA PÄIVÄK. PIHAT LÄHILIIKUNTA-ALUEIKSI					5 790	-5 790
18310057 PTS:N MUKAISET TYÖT	800 000	-340 000		460 000	364 620	95 380
18310059 LVIS-PARANNUSTYÖT	200 000			200 000	210 890	-10 890
18310074 KIINTEISTÖJEN KEHITTÄMINEN , ASIAANTUNTIJAPALV.	100 000	-100 000		0		

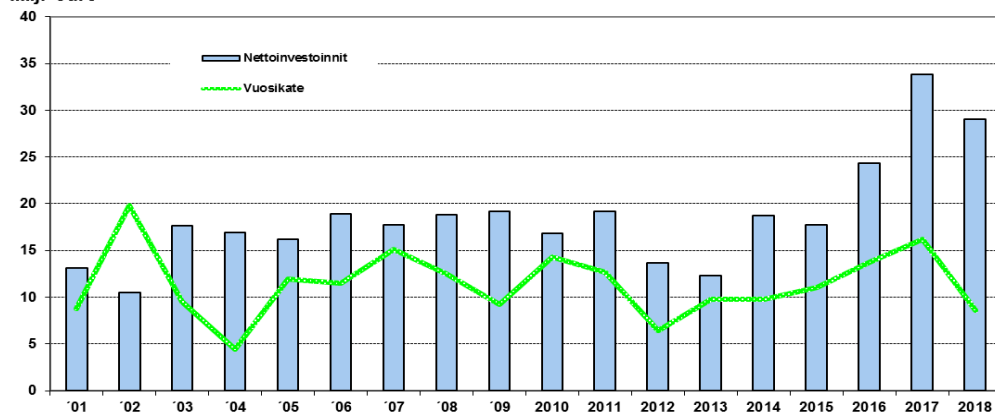
RAHOITUSOSAN TOTEUMAVERTAILU (1 000 €)

Ei sisällä vesiliikelaitoksen lukuja.

	Talousarvio	TA muutos	TA + Muutos	Toteuma 2 018	Poikkeama	Toteuma 2 017	Muutoksen kasvu ed. vuoteen %
Toiminta ja investoinnit							
Toiminnan rahavirta							
Vuosikate	11 764,0	-1 090,0	10 674,0	8 608,2	-2 065,8	16 186,4	-46,8 %
Satunnaiset erät				-575,6		0,0	
Tulorahoituksen korjaukset	-11 975,8	2 000,0	-9 975,8	-6 169,9	3 805,9	-7 920,3	-22,1 %
Investointien rahavirta							
Investointimenot	-36 401,0	-2 917,0	-39 318,0	-30 326,8	8 991,2	-33 888,8	-10,5 %
Rahoitusosuudet investointimenoihin	3 400,0	-2 730,0	670,0	1 307,4	637,4	35,2	3614,3 %
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	13 378,0	-1 899,0	11 479,0	7 048,0	-4 431,0	9 066,6	-22,3 %
Nettoinvestoinnit	-19 623,0	-7 546,0	-27 169,0	-21 971,4	5 197,6	-24 786,9	-11,4 %
Toiminta ja investoinnit, netto	-19 834,8	-6 636,0	-26 470,8	-20 108,7	6 362,1	-16 520,9	21,7 %
Rahoitustoiminta							
Antolainauksen muutokset							
Antolainasaamisten lisäys	0,0	0,0	0,0	-396,4	-396,4	-70,0	
Antolainasaamisten vähennys	0,0	0,0	0,0	3,8	3,8	8,4	
Lainakannan muutokset	17 800,0	2 732,0	20 532,0	18 732,7	-12 799,3	10 367,8	
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	4 000,0	0,0	4 000,0	15 000,0		10 000,0	
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Lyhytaikaisten lainojen muutos	13 800,0	2 732,0	16 532,0	3 732,7	-12 799,3	367,8	
Oman pääoman muutos				0,0		-579,6	
Palautuskelpoiset liittymismaksut	0,0		0,0	0,0		0,0	
Vaikutus maksuvalmiuteen	2 000,0		2 000,0	-2 286,4	-4 286,4	6 186,2	
Rahavarojen muutos	-34,8	-3 904,0	-3 938,8	-4 055,1	-11 116,3	-608,0	

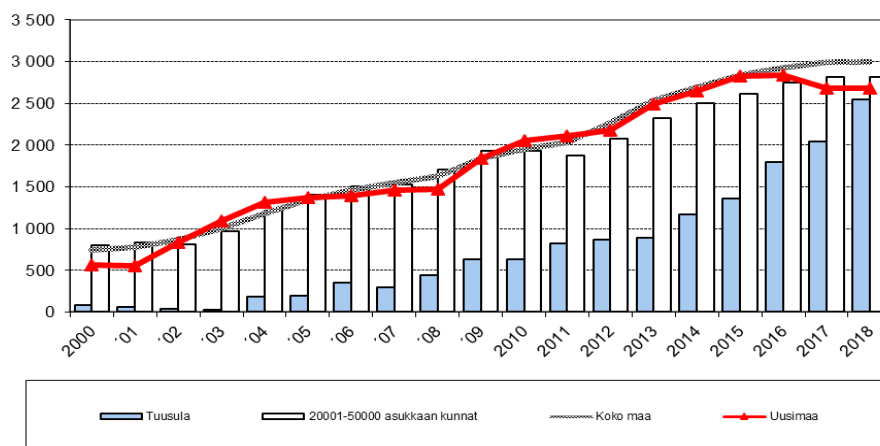
Nettoinvestoinnit ja vuosikate

Milj. euro

euro

Lainat / asukas

YHTEENVETO MÄÄRÄRAHOJEN JA TULOARVIOIDEN TOTEUMISVERTAILUSTA

Ei sisällä liikelaitoksen lukuja.

Toimielin Tulosalue/hankeryhmä	Sito- vuus*	Määrärahat					Tulot				
		TALOUS- ARVIO	TA:n muutos	TA + muutos	Toteu- ma	Poik- keama	TALOUS- ARVIO	TA muutos	TA + muutos	Toteu- ma	Poik- keama
KÄYTTÖTALOUSAOSA											
Kunnanhallitus		29 440	-2 266	27 174	26 282	892	14 978	213	15 191	15 047	-144
Kunnanviraston johto	K	1 078	73	1 151	1 209	-58				1	1
Henkilöstö- ja tukipalvelut	K	11 631	-2 824	8 807	8 234	573	8 538	-25	8 513	8 228	-285
Hallinto	K	6 964	-89	6 875	6 483	391	2 578	236	2 813	2 794	-19
Keski-Uudenmaan ympäristökeskus	K	3 585	0	3 585	3 651	-66	3 585	0	3 585	3 651	66
Talous ja tietohallinto	K	6 182	575	6 756	6 704	52	277	2	279	372	93
Sosiaali- ja terveystaloutakunta		114 193	1 078	115 271	178 656	-63 385	9 511	-77	9 434	72 167	62 733
Sosiaalipalvelut	K	14 797	-68	14 728	15 195	-466	1 357	-40	1 317	1 292	-25
Terveyspalvelut	K	19 870	122	19 992	20 689	-697	3 129	-41	3 087	3 187	100
Sairaalapalvelut	K	45 127	445	45 572	46 178	-606	443		443	489	47
Vanhus- ja vammaispalvelut	K	31 733	572	32 305	32 680	-375	4 581	-53	4 527	4 972	444
Kehittämisen- ja hallintopalvelut	K	2 667	7	2 675	63 915	-61 240	2	58	60	62 227	62 167
Kasvatus- ja sivistyslautakunta		79 725	1 225	80 949	80 848	101	5 326	-151	5 175	5 170	-5
Kasvun ja oppimisen palvelut	K	78 885	1 310	80 195	80 088	107	5 326	-151	5 175	5 166	-9
Kehittämisen- ja hallintoyksikkö	K	839	-86	754	760	-7				4	4
Vapaa-aikalautakunta		8 085	311	8 396	8 551	-155	1 504	0	1 379	1 315	-64
Kulttuuripalvelut	K	3 401	187	3 588	3 549	39	308		308	269	-38
Vapaa-aikapalvelut	K	4 683	124	4 807	5 002	-194	1 197		1 072	1 046	-25
Kuntakehityslautakunta		7 431	489	7 921	8 152	-231	895	0	895	1 606	711
Kuntakehitys	K	3 685	340	4 025	4 223	-199		0		496	496
Kuntasuunnittelu	K	2 756	117	2 874	2 733	141	895	0	895	1 104	209
Hallinto- ja asiakaspalvelu	K	990	32	1 022	1 196	-174				7	7
Tekninen lautakunta	K	20 866	716	21 582	21 122	460	23 557	-432	23 125	23 809	684
Yhdyskuntatekniikka	K	8 527	422	8 950	8 237	713	621	0	621	1 132	512
Tilakeskus	N	11 840	288	12 127	12 437	-310	22 466	-432	22 034	22 226	191
Rakennusvalvonta	K	499	6	505	449	57	470	0	470	451	-19
Kunnanhallitus											
Myyntivoitot	B						11 951	0	11 951	5 549	-6 401
Maankäyttösopimukset	B						250	0	250	3 127	2 877
Yhteensä		259 740	1 553	261 293	323 612	-62 318	67 971	-446	67 400	127 792	60 392
TULOSLASKELMAOSA											
Verotulot	B						179 763	0	179 763	179 203	-560
Valtionosuudet	B						23 183	934	24 118	24 291	174
Korkotulot	B						250		250	262	12
Muut rahoitustulot	B						490	0	490	562	72
Korvaus peruspääomasta liikelaitoksilta	B						488		488	488	0
Korkomenot	B	591		591	710	-119					
Muut rahoitusmenot	B	50		50	18	32					
Vuokra-asuntorahasto											
INVESTOINTIOSA											
Kunnanhallitus		3 927	3 090	7 017	5 946	1 071	13 378	-2 688	10 690	6 468	-4 222
Arvo- ja taide-esineet											
Aineettomat hyödykkeet	B										
Maa- ja vesialueet	B	3 000	2 531	5 531	3 439	2 092	11 933	-2 688	9 245	5 102	-4 143
Rakennukset ¹	B			0	1 219	-1 219					0
Kiinteät rakenteet ja laitteet	B	50		50		50					
Koneet ja kalusto	B	336	-20	316	163	153					
Osakkeet ja osuudet	B	141	579	720	1 030	-310	1 445		1 445	1 366	-79
Tietokoneohjelmistot/käyttöoikeudet	B	400		400	95	305					
Ennakkomaksut ja keskeneräiset											
Sosiaali- ja terveystaloutakunta		940	-300	640	214	426	0	0	0	0	0
Aineettomat hyödykkeet											
Tietokoneohjelmistot/käyttöoikeudet	B	940	-300	640	214	426					
Koneet ja kalusto	B			0		0					
Muut pitkävaikutteiset menot											
Kasvatus- ja sivistyslautakunta		480	150	630	530	100	0	0	0	0	0
Aineettomat hyödykkeet											
Tietokoneohjelmistot/käyttöoikeudet	B	15		15	14	1					
Kiinteät rakenteet ja laitteet	B	100		100	23	77					
Koneet ja kalusto	B	365	150	515	493	22					
Kulttuuri - ja vapaa-aikalautakunta		520	-80	440	333	107	0	0	0	0	0
Tietokoneohjelmistot/käyttöoikeudet	B			0		0					
Koneet ja kalusto	B	50		50	58	-8					
Kiinteät rakenteet ja laitteet	B	470	-80	390	275	115					
Kuntakehityslautakunta		290	0	290	85	205	0	0	0	0	0
Koneet ja kalusto	B	140		140	67	73					
Tietokoneohjelmistot/käyttöoikeudet	B	150		150	19	131					

Toimielin Tulosalue/hankeryhmä	Sito- vuus*	Määrärahat					Tulot				
		TALOUS- ARVIO	TA:n muutos	TA + muutos	Toteu- ma	Poik- keama	TALOUS- ARVIO	TA muutos	TA + muutos	Toteu- ma	Poik- keama
Tekninen lautakunta		30 244	-1 348	28 896	23 218	5 678	3 400	-2 730	670	1 307	0
Tietokoneohjelmistot/käyttöoikeudet	B	50		50		50					
Talonrakennus	B	12 534	-1 428	11 106	8 868	2 238				140	
Kiinteät rakenteet ja laitteet	B	12 740	750	13 490	10 742	2 748	3 400	-2 730	670	767	
Aineettomat hyödykkeet											
Muut pitkävaikutteiset menot	B	4 320	-750	3 570	3 221	349				400	
Maa- ja vesialueet											
Koneet ja kalusto	B	600	80	680	387	293					
Investoinnit yhteensä		36 401	1 512	37 913	30 327	7 586	16 778	-5 418	11 360	7 776	-4 222
RAHOITUSOSA											
Antolainauksen muutokset											
Antolainasaamisten lisäykset	B										
Antolainasaamisten vähennykset											
Lainakannan muutokset											
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	B	4 000		4 000	15 000						
Pitkäaikaisten lainojen vähennys											
Lyhytaikaisten lainojen muutos	B	13 800	2 732	16 532	3 733	12 799					
Muut maksuvalmiuden muutokset	B	2 000		2 000	-2 286	4 286					
Yhteensä		389 384	8 821	398 205	431 766	-22 561	322 479	-15 766	306 588	355 924	47 424

Sitovuus*) K= Toimintakulusitovuus, N= Toimintakatesitovuus, B= Bruttomääräraha/Tuloarvio tai menoarvio

¹ Määräraha varattu maa- ja vesialueisiin/kiinteän omaisuuden ostoon, Valt. § 89/3.9.2018

Sosiaali- ja terveystoimialan kehittämis- ja hallintopalvelut -yksikön määrärahojen ja tulojen toteumaan kirjattu 62,143 Meur liittyen Keu Sote kuntayhtymään liittyvään ns. kuittauslaskutukseen.

Tilinpäätöslaskelmat

KUNNAN JA LIKELAITOKSEN TULOSLASKELMA

	1.1.-31.12.2018	1.1.-31.12.2017
	1 000 €	1 000 €
Toimintatuotot	105 457	41 906
Valmistus omaan käyttöön	380	227
Toimintakulut	-297 705	-224 800
TOIMINTAKATE	-191 867	-182 667
Verotulot	179 203	177 954
Valtionosuudet	24 291	23 327
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotuotot	262	256
Muut rahoitustuotot	1 051	615
Korkokulut	-710	-541
Muut rahoituskulut	-505	-15
VUOSIKATE	11 725	18 927
Poistot ja arvonalentumiset	-13 465	-13 078
Satunnaiset tuotot		
Satunnaiset kulut	-576	
TILIKAUDEN TULOS	-2 316	5 849
Tilinpäättösiirrot	0	-1 245
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ (ALIJÄÄMÄ)	-2 316	4 604

V.2018 toimintatuotot ja toimintakulut sisältävät Keu SoTe kuntayhtymän kuittauslaskutukseen liittyvät tapahtumat 62,143 Meur. Kirjauksilla ei vaikutusta toimintakatteeseen, ja tilikauden tulokseen.

KUNNAN JA LIIKELAITOKSEN RAHOITUSLASKELMA

	2 018	2 017
	1 000 €	1 000 €
Toiminnan rahavirta		
Tulorahoitus		
Vuosikate	11 725	18 927
Satunnaiset erät	-576	
Tulorahoituksen korjaukset	-6 170	-7 920
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-36 400	-36 495
Rahoitusosuudet investointimenoihin	1 339	166
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	7 048	9 067
Toiminnan ja investointien rahavirta	-23 034	-16 255
Rahoituksen rahavirta		
Antolainauksen muutokset		
Antolainasaamisten lisäykset-/vähennykset ¹	-393	-62
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	15 000	10 000
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	0	0
Lyhytaikaisten lainojen muutos	4 708	-447
Oman pääoman muutokset	0	-580
Muut maksuvalmiuden muutokset	-336	6 651
Rahoituksen rahavirta	18 979	15 562
Rahavarojen muutos	-4 055	-693
Rahavarat 31.12., 1000 €	9 588	13 643
Rahavarat 1.1., 1000 €¹	13 643	14 251

¹ Kuntaliiton suosituksen mukaisesti siirretty yhdyntilän saldot rahavaroista saamisiin ja velkoihin.

KUNNAN JA LIIKELAITOKSEN TASE

	2018	2017		2018	2017
	1 000 €	1 000 €		1 000 €	1 000 €
VASTAAVAA			VASTATTAVAA		
A. PYSYVÄT VASTAAVAT	316 271	290 080	A. OMA PÄÄOMA	186 571	188 886
I Aineettomat hyödykkeet	412	397	I Peruspääoma	127 516	127 516
Aineettomat oikeudet	412	397	IV Muut omat rahastot	7 859	7 859
Muut pitkävaik menot	0	0	V Ed. tilikausien yli-/ alijäämä	53 512	48 908
II Aineelliset hyödykkeet	276 538	251 745	VI tilikauden yli-/ alijäämä	-2 316	4 604
Maa- ja vesialueet	62 481	54 221			
Kiinteistöjen liittymismaksut	44	44			
Rakennukset	125 339	105 979	B. POISTOERO JA VAPAAEHT VARAUKSET	1 100	1 100
Kiinteät rakenteet ja laitteet	83 934	71 192	Poistoero	0	0
Koneet ja kalusto	3 145	2 360	Vapaaehtoiset varaukset	1 100	1 100
Muut aineelliset hyödykkeet	269	269			
Ennakkomaksu ja keskeneräis.	1 326	17 681	C. PAKOLLISET VARAUKSET	1 344	1 965
III Sijoitukset	39 321	37 938	Muut pakolliset varaukset	1 344	1 965
Osakkeet ja osuudet	32 064	31 074			
Muut lainasaamiset	7 231	6 838	D. TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	1 311	1 028
Muut saamiset	26	26	Valtion toimeksiannot	0	0
B. TOIMEKSIANTOJEN VARAT	55	85	Lahjoitusrahastojen pääomat	1 311	1 028
Valtion toimeksiannot	25	54	Muut toimeksiantojen pääomat	0	0
Lahjoitusrahastojen erityiskatteet	30	31			
C. VAIHTUVAT VASTAAVAT	22 574	24 699	E. VIERAS PÄÄOMA	148 574	121 885
I Vaihto-omaisuus	891	1 023	I Pitkäaikainen	76 845	61 184
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	891	1 023	Lainat rah ja vak.laitoksilta	65 000	50 000
II Saamiset	12 094	10 033	Lainat julkisyhteisöiltä	0	0
Pitkäaikaiset saamiset	409	91	Muut velat	1 591	1 595
lainasaamiset	86	91	Liittymismaksut	10 255	9 589
muut saamiset	323	0	II Lyhytaikainen	71 729	60 701
Lyhytaikaiset saamiset	11 685	9 942	Lainat rah ja vak.laitoksilta	29 000	25 000
myyntisaamiset	4 458	4 163	Lainat julkisyhteisöiltä	0	0
lainasaamiset	0	0	Lainat muilta luotonantajilta	4 599	3 891
muut saamiset	1 199	1 486	Saadut ennakot	6 322	3 027
siirtosaamiset	6 028	4 293	Ostovelat	11 790	8 384
III Rahoitusarvopaperit	0	0	Muut velat	3 822	2 732
Osakkeet ja osuudet	0	0	Siirtovelat	16 196	17 668
IV Rahat ja pankkisaamiset	9 588	13 643			
VASTAAVAA YHTEENSÄ	338 899	314 864	VASTATTAVAA YHTEENSÄ	338 899	314 864

KONSERNITULOSLASKELMA

	1.1.-31.12.2018		1.1.-31.12.2017	
	1 000 €		1 000 €	
Toimintatuotot		249 917		106 204
Valmistus omaan käyttöön		369		227
Toimintakulut		-448 719		-294 663
Osuus osakkuusyhteisöjen voitosta (tappiosta)		-162		-165
Toimintakate		-198 595		-188 397
Verotulot		179 050		177 954
Valtionosuudet		40 116		38 309
Rahoitustuotot ja -kulut				
Korkotuotot		56	109	
Muut rahoitustuotot		483	585	
Korkokulut		-1 591	-1 511	
Muut rahoituskulut		-312	-328	-1 145
Vuosikate		19 207		26 720
Poistot ja arvonalentumiset				
Suunnitelman mukaiset poistot	-21 401		-20 286	
Tilikauden yli- ja alipariarvot	-60		-58	
Arvonalentumiset	-6		0	
Satunnaiset erät	-576	-22 043	157	-20 186
Tilikauden tulos		-2 836		6 534
Tilinpäätössiirrot		-12		-118
Tilikauden verot		20		-18
Laskennalliset verot		-201		-111
Vähemmistöosuudet		145		35
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)		-2 884		6 321
TULOSLASKELMAN TUNNUSLUVUT		2018		2016
Toimintatuotot / toimintakulut, %		55,7 %		36,0 %
Vuosikate / poistot, %		90 %		132 %
Vuosikate, € / asukas		497		690
Asukasmäärä		38 644		38 706

V.2018 toimintatuotot ja toimintakulut sisältävät Keu SoTe kuntayhtymän kuittauslaskutukseen liittyvät tapahtumat 49,839 Meur (eliminoitu omistusosuuden mukainen osuus). Kirjauksilla ei vaikutusta toimintakatteeseen, ja tilikauden tulokseen.

KONSERNIN RAHOITUSLASKELMA

	2 018	2 017
	1 000 €	1 000 €
Toiminnan rahavirta		
Tulorahoitus		
Vuosikate	19 207	26 720
Satunnaiset erät	-576	157
Tilikauden verot	20	-18
Tulorahoituksen korjauserät	-6 967	-7 858
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-50 444	-58 662
Rahoitusosuudet investointimenoihin	1 402	214
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	9 710	18 274
Toiminnan ja investointien rahavirta	<u>-27 648</u>	<u>-21 173</u>
Rahoituksen rahavirta		
Antolainauksen muutokset		
Antolainasaamisten lisäykset-/vähennykset+	-348	0
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	18 120	13 964
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-2 542	-1 560
Lyhytaikaisten lainojen muutos	3 998	-1 490
Oman pääoman muutokset	-15	-24
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	316	338
Vaihto-omaisuuden muutos	53	69
Saamisten muutokset	-1 034	117
Korottomien velkojen muutokset	8 931	6 616
Rahoituksen rahavirta	<u>27 479</u>	<u>18 032</u>
Rahavarojen muutos	-168	-3 141
Rahavarat 31.12., 1000 €	21 390	21 558
Rahavarat 1.1., 1000 €	21 558	24 750

KONSERNITASE

	31.12.2018	31.12.2017		31.12.2018	31.12.2017
	1 000 €	1 000 €		1 000 €	1 000 €
VASTAAVAA			VASTATTAVAA		
A. PYSYVÄT VASTAAVAT	395 815	366 738	A. OMA PÄÄOMA	200 705	201 284
I Aineettomat hyödykkeet	5 139	3 006	I Peruspääoma	127 516	127 516
Aineettomat oikeudet	3 317	2 303	III Arvonkorotusrahasto	0	0
Muut pitkävaik menot	1 679	703	IV Muut omat rahastot	9 342	9 216
Ennakkomaksut	144	0	V Ed. tilikausien yli-/ alijäämä	66 731	58 231
II Aineelliset hyödykkeet	385 760	359 878	VI tilikauden yli- / alijäämä	-2 884	6 321
Maa- ja vesialueet	66 311	57 928	B. VÄHEMMISTÖOSUUDET	1 616	1 764
Rakennukset	208 167	190 303			
Kiinteät rakenteet ja laitteet	91 097	77 919	C. PAKOLLISET VARAUKSET	2 552	3 201
Koneet ja kalusto	10 322	9 386	Eläkevaraukset	23	23
Muut aineelliset hyödykkeet	656	633	Muut pakolliset varaukset	2 529	3 178
Ennakkomaksu ja keskeneräis.	9 205	23 710	D. TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	1 731	1 428
III Sijoitukset	4 916	3 854	Valtion toimeksiannot	137	110
Osakkuusyhteisöosuudet	941	930	Lahjoitusrahastojen pääomat	1 501	1 216
Osakkeet ja osuudet	3 447	2 742	Muut toimeksiantojen pääomat	94	102
Muut lainasaamiset	321	4	E. VIERAS PÄÄOMA	232 047	199 967
Muut saamiset	208	177	I Pitkäaikainen	142 530	126 181
B. TOIMEKSIANTOJEN VARAT	415	429	Lainat rah ja vak.laitoksilta	126 980	111 231
Valtion toimeksiannot	162	164	Lainat julkisyhteisöiltä	67	69
Lahjoitusrahastojen erityiskatteet	163	167	Saadut ennakot	0	0
Muut toimeksiantojen varat	90	99	Lainat muilta luotonantajilta	4 269	4 304
C. VAIHTUVAT VASTAAVAT	42 421	40 477	Ostovelat	2	2
I Vaihto-omaisuus	2 047	2 071	Muut velat/Liittymismaksut	11 179	10 543
Aineet ja tarvikkeet	1 609	1 622	Siirtovelat	0	0
Keskeneräiset tuotteet	438	449	Laskennalliset verovelat	33	33
Valmiit tuotteet / tavarat			II Lyhytaikainen	89 517	73 785
Ennakkomaksut			Lainat rah ja vak.laitoksilta	31 189	27 242
II Saamiset	18 985	16 848	Lainat julkisyhteisöiltä	339	424
Pitkäaikaiset saamiset	2 819	2 836	Lainat muilta luotonantajilta	100	100
myyntisaamiset	0	34	Saadut ennakot	7 869	3 628
lainasaamiset	2 714	2 801	Ostovelat	17 881	12 269
muut saamiset	106	1	Muut velat	5 680	4 063
siirtosaamiset	0	0	Siirtovelat	25 794	25 593
Lyhytaikaiset saamiset	16 165	14 012	Laskennalliset verovelat	665	465
myyntisaamiset	7 563	6 098			
lainasaamiset	0	0			
muut saamiset	2 607	2 671			
siirtosaamiset	5 995	5 243			
III Rahoitusarvopaperit	2 825	641			
Osakkeet ja osuudet	8	8			
Sij. Rahamarkkina-instrumentteihin	687	618			
Muut arvopaperit	2 129	15			
IV Rahat ja pankkisaamiset	18 565	20 917			
VASTAAVAA YHTEENSÄ	438 652	407 644	VASTATTAVAA YHTEENSÄ	438 652	407 644

Liitetiedot

Kunnan tilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot

1

Tilinpäätöstä laadittaessa noudatetut arvostusperiaatteet ja –menetelmät sekä jaksotusperiaatteet ja -menetelmät (KPA 2:2.1 § 1-kohta)

Jaksotusperiaatteet

Tulot ja menot on merkitty tuloslaskelmaan suori-teperusteiden mukaisesti. Suoriteperusteesta poiketen verotulot on kirjattu niiden tilitysajankohdan mukaisesti ao. tilikaudelle.

Pysyvien vastaavien arvostus

Pysyvien vastaavien aineettomat ja aineelliset hyödykkeet on merkitty taseeseen hankintamenoon vähennettynä suunnitelman mukaisilla poistoilla ja investointimenoihin saaduilla rahoitusosuuksilla. Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu ennalta laaditun ja hyväksytyin poistosuunnitelman mukaisesti. Poistosuunnitelman mukaiset suunnitelmapoistojen laskentaperusteet on esitetty tuloslaskelman liitetiedoissa kohdassa 'Suunnitelman mukaisten poistojen perusteet'.

Sijoitusten arvostus

Pysyvien vastaavien sijoitukset on merkitty taseeseen hankintamenoon.

Vaihto-omaisuuden arvotus

Vaihto-omaisuus on merkitty taseeseen varasto-kohtaisesti joko varaston keskimääräisellä hankintahinnalla tai viimeisen hankintahinnan mukaisena.

Rahoitusomaisuuden arvostus

Saamiset on merkitty taseeseen nimellisarvoon tai sitä alempaan todennäköiseen arvoon.

Rahoitusomaisuusarvopaperit on merkitty taseeseen hankintamenoon tai sitä alempaan todennäköiseen luovutushintaan.

Avustusten käsittely

Pysyvien vastaavien aineellisten hyödykkeiden hankintaan saadut rahoitusavustukset on merkitty ao. hyödykkeen hankintamenoa vähennykseksi.

2

Tuloslaskelman tai taseen esittämistavan muutos

Tuloslaskelman tai taseen esittämistapaa ei ole muutettu edellisestä tilikaudesta (KPA 2:2.1 § 2-kohta) tai kirjanpitolautakunnan kuntajaoston antamista ohjeista poikkeavaksi.

3

Oikaisut edellisen tilikauden tietoihin

Edellisen tilikauden tietoihin ei ole tehty oikaisuja.

4

Edellisen tilikauden tietojen vertailukelpoisuus

Edellistä tilikautta koskevat tiedot ovat vertailukelpoiset päättyneen tilikauden tietojen kanssa (KPA 2:2.1 § 4-kohta).

5

Aikaisempiin tilikausiin kohdistuvat tuotot ja kulut sekä virheiden korjaukset

Aikaisempiin tilikausiin kohdistuviin tuottoihin ja kuluihin ei ole tehty oikaisuja (KPA 2:2.1 § 5-kohta).

Konsernitilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot

Konsernitilinpäätöksen laajuus

Konsernitilinpäätökseen on yhdistetty kaikki tytäryhteisöt, lukuun ottamatta Jokelan Tekonurmi Oy:tä, tämän yhdistelemättä jättämisellä on vähäinen merkitys konsernin omaan pääomaan. Konsernitilinpäätökseen on yhdistelty kaikki kuntayhtymäakuntayhtymät, joissa kunta on jäsenenä. Lisäksi kaikki osakkuusyhteisöt, joissa kunta on jäsenenä, on yhdistelty pääomaosuusmenetelmällä.

Sisäiset liiketapahtumat ja sisäiset katteet

Konserniyhteisöjen keskinäiset tuotot ja kulut sekä saamiset ja velat on vähennetty sekä konserniyhteisöjen ja kunnan omistamien kuntayhtymien keskinäiset tuotot ja kulut sekä saamiset ja velat on vähennetty vähäisiä liiketapahtumia lukuun ottamatta. Olennaiset pysyviin vastaaviin sisältyvät sisäiset katteet on eliminoitu.

Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset

Konsernitaseessa vapaaehtoiset ja verotusperusteiset varaukset sekä poistoero on jaettu vapaaseen omaan pääomaan ja laskennalliseen vero-

velkaan. Jako on otettu huomioon omistuksen eliminoinnissa, vähemmistöosuuksien erottamisessa sekä osakkuusyhteisöjen yhdistelemisessä.

Keskinäisen omistuksen eliminointi
Kunnan ja sen tytäryhteisöjen sekä kuntayhtymien keskinäinen omistus on eliminoitu. Omistuksen eliminoinnissa syntynyt ero on kirjattu kokonaisuudessaan hankintatilikaudelle.

Vähemmistöosuudet
Vähemmistöosuudet on erotettu konsernin yli- ja alijäämästä konsernituloslaskelmassa sekä konsernin omasta pääomasta konsernitaseessa.

Suunnitelmapoistojen oikaisu
Asunto-osakeyhtiöiden ja muiden keskinäisten kiinteistötytäryhteisöjen aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden poistot on oikaistu suunnitelman mukaisiksi. Jäännösarvojen ero on kirjattu konsernituloslaskelmassa tytäryhteisöjen poistojen oikaisuksi ja aikaisemmille tilikausille kertynyt ero konsernitaseessa edellisten tilikausien yli- tai alijäämän oikaisuksi.

Osakkuusyhteisöt
Osakkuusyhteisöt on yhdistelty pääomaosuusmenetelmällä konsernitilinpäätökseen.

Poikkeavat arvostus- ja jaksotusperiaatteet ja menetelmät
Konsernitilinpäätöksen liitteenä esitetään perusteltu selostus, jos konsernitilinpäätöksen laatimisessa ei ole noudatettu samoja arvostus- ja jaksotusperiaatteita kuin kunnan tilinpäätöksessä.

Edellisen tilikauden tietojen vertailukelpoisuus

Tytäryhteisöt

Tilikauden aikana ostettiin Tuusulan Kansanopiston Oy:n osakkeita niin, että kunta omistaa tilikauden päättyessä 91,1 %:a yhtiön osakkeista.

Kuntayhtymät

Tilikauden aikana kunta liittyi Helsingin seudun liikenne – kuntayhtymän jäseneksi 3 %:n omistusosuudella.

Osakkuus- ja yhteisyhteisöt

Osakkuusyhteisöissä ei ole tapahtunut muutoksia tilikauden aikana.

Yhdistelmä konsernitilinpäätökseen sisältyvistä yhteisöistä

Konserniyhteisöt	Yhdistelty konsernitilinpäätökseen	
	Yhdistelty	Ei yhdistelty
Tytäryhteisöt		
Kiinteistö- ja asuntoyhtiöt		
Kiinteistö Oy Riihikallion Päiväkotikeskus	X	
Kiinteistö Oy Riihikallion lähipalvelukeskus	X	
Kiinteistö Oy Hyrylän Ostoskeskus	X	
Kiinteistö Oy Keravan ja Tuusulan Paloasema	X	
Kiinteistö Oy Tuusulan Vanha Kunnantalo	X	
Kiinteistö Oy Tuusulan Lahelankankaan toimitalo	X	
Muut yhtiöt		
Tuusulan kunnan kiinteistöt Oy	X	
Tuusulan Kansanopiston Oy	X	
Kellokosken Jäähalli Oy	X	
Tuusulan Tenniskeskus Oy	X	
Tuusulan Jäähalli Oy	X	
Tuusulan Tekonurmi Oy	X	
Jokelan Tekonurmi OY		X
Kuntayhtymät		
Helsingin ja Uudenmaan Sairaanhoidopiirin kuntayhtymä	X	
Eteva kuntayhtymä	X	
Uudenmaan liitto kuntayhtymä	X	
Keski-Uudenmaan koulutuskuntayhtymä	X	
keski-Uudenmaan vesiensuojelun liikelaitoskuntayhtymä	X	
Keski-Uudenmaan vesi kuntayhtymä	X	
Uudenmaan päihdehuollon kuntayhtymä	X	
Keski-Uudenmaan sote-kuntayhtymä	X	
Helsingin seudun liikenne -kuntayhtymä	X	
Osakkuusyhteisöt		
Asunto Oy Vesitorninpuisto	X	
Keski-Uudenmaan Työterveys Oy	X	
Uudenmaan Työterveys Oy	X	

Tuloslaskelmaa koskevat liitetiedot, 1000 €

6 TOIMINTATUOTOT TOIMIALOITTAIN *

Toimiala	Konserni		Kunta	
	2018	2017	2018	2017
Yleisjohto ja konsernipalvelut	19 555	19 279	9 270	8 478
Sosiaali- ja terveystoimi	207 241	62 150	9 945	9 559
Kasvatus- ja sivistystoimi	9 539	10 512	6 429	6 696
Kuntakehityksen ja tekniikan toimiala	34 789	10 824	10 998	10 824
Toimialat yhteensä	271 123	102 765	36 641	35 557
Tuusulan vesihuoltoliikelaitos	6 673	6 349	6 673	6 349
- Keskinäiset ostot ja myynnit	-27 879	-2 966		0
Yhteensä	249 917	106 148	43 314	41 906

* toimintatuottojen erittely esitetään ulkoisista eristä

Vertailukelpoisuuden vuoksi kunnan vuoden 2018 toimintatuotoista on jätetty huomioimatta sosiaali- ja terveystoimen tuottoihin kirjattu 62.143.125 euron erä, jolla ei ole tulosvaikutusta. Erä on kirjattu Keski-Uudenmaan sote-kuntayhtymän kuittausmenettelyyn liittyen.

7 VEROTULOT

	Kunta	
	2018	2017
Kunnan tulovero	161 181	159 903
Kiinteistövero	10 205	9 985
Osuus yhteisöveron tuotosta	7 817	7 652
Yhteensä	179 203	177 540

8 VALTIONOSUUDET

	Kunta	
	2018	2017
Peruspalvelujen valtionosuus	36 910	36 507
<i>Siitä: Verotuloihin perustuva valtionos.tasaus</i>	-9 420	-9 582
Opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuus	-3 199	-3 598
Harkinnanvarainen valtionosuuden korotus	0	0
Yhteensä	24 291	23 327

9 PALVELUJEN OSTOJEN ERITTELY

	Kunta	
	2018	2017
Asiakaspalvelujen ostot	68 964	66 173
Muiden palvelujen ostot	33 314	31 131
Yhteensä	102 278	97 304

Vertailukelpoisuuden vuoksi kunnan vuoden 2018 asiakaspalvelujen ostoista on jätetty huomioimatta sosiaali- ja terveystoimen tuottoihin kirjattu 62.143.125 euron erä, jolla ei ole tulosvaikutusta. Erä on kirjattu Keski-Uudenmaan sote-kuntayhtymän kuittausmenettelyyn liittyen.

11 PYSYVIEN VASTAAVIEN SUUNNITELMAN MUKAISET POISTOT

(Valt 27.1.2014, § 9)

	31.12.2012 MENNESSÄ VALMISTUNEET KOHTEET		1.1.2013 JÄLKEEN VALMISTUNEET KOHTEET		KIRJANPITOLAUTA- KUNNAN KUNTAJAOS: POISTOAIKASUOSITUS
	POISTOAIKA	POISTOTAPA	POISTOAIKA	POISTOTAPA	
Aineettomat hyödykkeet					
kehittämismenot	4 vuotta	tasapoisto	2 vuotta	tasapoisto	2 - 5 vuotta
Aineettomat oikeudet	5 vuotta	tasapoisto	5 vuotta	tasapoisto	5 - 20 vuotta
Liikearvo			2 vuotta	tasapoisto	2 - 5 vuotta
Muut pitkävaikutteiset menot					
Atk-ohjelmistot	4 vuotta	tasapoisto	2 vuotta	tasapoisto	2 - 5 vuotta
Muut	4 vuotta	tasapoisto	2 vuotta	tasapoisto	2 - 5 vuotta
Aineelliset hyödykkeet					
Maa- ja vesialueet	ei poistoaikaa		ei poistoaikaa		ei poistoaikaa
Rakennukset ja rakennelmat					
Betonirunkoiset					
Hallinto- ja laitosrakennukset	25 - 35 vuotta	tasapoisto	30 vuotta	tasapoisto	20 - 50 vuotta
Tehdas- ja tuotantorakennukset			30 vuotta	tasapoisto	20 - 30 vuotta
Talousrakennukset	17 vuotta	tasapoisto	10 vuotta	tasapoisto	10 - 20 vuotta
Vapaa-ajan rakennukset			20 vuotta	tasapoisto	20 - 30 vuotta
Asuinrakennukset	35 vuotta	tasapoisto	30 vuotta	tasapoisto	30 - 50 vuotta
Muut kuin betonirunkoiset					
Hallinto- ja laitosrakennukset	25 - 35 vuotta	tasapoisto	20 vuotta	tasapoisto	20 - 50 vuotta
Tehdas- ja tuotantorakennukset			20 vuotta	tasapoisto	20 - 30 vuotta
Talousrakennukset	17 vuotta	tasapoisto	10 vuotta	tasapoisto	10 - 20 vuotta
Vapaa-ajan rakennukset			20 vuotta	tasapoisto	20 - 30 vuotta
Asuinrakennukset	35 vuotta	tasapoisto	30 vuotta	tasapoisto	30 - 50 vuotta
Kiinteät rakenteet ja laitteet					
Kadut, tiet, torit ja puistot	17 vuotta	tasapoisto	15 vuotta	tasapoisto	15 - 20 vuotta
Sillat, laiturit ja uimalat	17 vuotta	tasapoisto	10 vuotta	tasapoisto	10 - 30 vuotta
Muut maa- ja vesirakenteet	17 vuotta	tasapoisto	15 vuotta	tasapoisto	15 - 30 vuotta
Vedenjakeluverkosto	25 vuotta	tasapoisto	30 vuotta	tasapoisto	30 - 40 vuotta
Viemäriverkko	25 vuotta	tasapoisto	30 vuotta	tasapoisto	30 - 40 vuotta
Kaukolämpöverkko			20 vuotta	tasapoisto	20 - 30 vuotta
Sähköjohdot, muuntoasemat, ulkovalaistuslaitteet	17 vuotta	tasapoisto	15 vuotta	tasapoisto	15 - 20 vuotta
Puhelinverkko, keskussema ja alakeskukset			10 vuotta	tasapoisto	10 - 12 vuotta
Maakaasuverkko			20 vuotta	tasapoisto	20 - 25 vuotta
Muut putki- ja kaapeliverkot			15 vuotta	tasapoisto	15 - 20 vuotta
Sähkö-, vesi- yms. laitosten laitoskoneet ja laitteet	12 vuotta	tasapoisto	10 vuotta	tasapoisto	10 - 20 vuotta
Kiinteät nosto- ja siirtolaitteet	12 vuotta	tasapoisto	15 vuotta	tasapoisto	15 - 20 vuotta
Liikenteen ohjauslaitteet	12 vuotta	tasapoisto	10 vuotta	tasapoisto	10 - 15 vuotta
Muut kiinteät koneet, laitteet ja rakenteet	12 vuotta	tasapoisto	10 vuotta	tasapoisto	10 - 15 vuotta
Koneet ja kalusto					
Rautaiset alukset			15 vuotta	tasapoisto	15 - 20 vuotta
Puiset alukset ja muut uivat työkoneet			8 vuotta	tasapoisto	8 - 15 vuotta
Muut kuljetusvälineet	7 vuotta	tasapoisto	4 vuotta	tasapoisto	4 - 7 vuotta
Muut liikkuvat työkoneet	7 vuotta	tasapoisto	5 vuotta	tasapoisto	5 - 10 vuotta
Muut raskaat koneet	12 vuotta	tasapoisto	10 vuotta	tasapoisto	10 - 15 vuotta
Muut kevyet koneet	7 vuotta	tasapoisto	5 vuotta	tasapoisto	5 - 10 vuotta
Sairaala-, terveydenh., yms. laitt.	10 vuotta	tasapoisto	5 vuotta	tasapoisto	5 - 15 vuotta
Atk-laitteet	4 vuotta	tasapoisto	3 vuotta	tasapoisto	3 - 5 vuotta
Muut laitteet ja kalusteet	4 vuotta	tasapoisto	3 vuotta	tasapoisto	3 - 5 vuotta
Muut aineelliset hyödykkeet					
Luonnonvarat	käytön mukainen poisto		käytön mukainen poisto		käytön mukainen poisto
Arvo- ja taide-esineet			ei poistoaikaa		ei poistoaikaa
Ennakkomaksut ja keskener. hank.	ei poistoaikaa		ei poistoaikaa		ei poistoaikaa
Pysyvien vastaavien sijoitukset					
Osakkeet ja osuudet	ei poistoaikaa		ei poistoaikaa		ei poistoaikaa

12 TUOTTOIHIN JA KULUIHIN SISÄLTÄVÄT PAKOLLISTEN VARAUSTEN MUUTOKSET

	Konserni		Kunta	
	2018	2017	2018	2017
Eläkevastuu 1.1.	23	26	0	0
Lisäykset tilikaudella	0	0	0	0
Vähennykset tilikaudella	0	-3	0	0
Eläkevastuu 31.12.	23	23	0	0
Pilaantuneiden maiden puhdistusvaraus 1.1.	2 039	2 010	1 965	1 980
Lisäykset tilikaudella	0	49	0	0
Vähennykset tilikaudella	-657	-20	-621	-15
Pilaantuneiden maiden puhdistusvaraus 31.12.	1 382	2 039	1 344	1 965
Potilasvahinkovakuutusmaksu 1.1.	1 102	1 181	0	0
Lisäykset tilikaudella	3		0	0
Vähennykset tilikaudella	0	-79	0	0
Potilasvahinkovakuutusmaksu 31.12.	1 105	1 102	0	0
Muut varaukset 1.1.	37	39	0	0
Lisäykset tilikaudella	27	37	0	0
Vähennykset tilikaudella	-21	-39	0	0
Muut varaukset 31.12.	42	37	0	0
Pakolliset varaukset yhteensä 31.12.	2 552	3 201	1 344	1 965

Kunnan henkilökunnan eläkevastuu on hoidettu Kuntien Eläkevakuuksen kautta

13 MUIHIN TOIMINTATUOTTOIHIN SISÄLTÄVÄT OLENNAISET PYSYVIEN VASTAAVIEN HYÖDYKKEIDEN LUOVUTUSVOITOT JA -TAPPIOT

	Konserni		Kunta	
	2018	2017	2018	2017
Muut toimintatuotot				
Maa- ja vesialueiden myyntivoitot	4 231	6 690	4 224	6 683
Rakennusten myyntivoitot	907	0	0	1 222
Muut myyntivoitot	1 338	1 251	1 326	0
Myyntivoitot yhteensä	6 475	7 941	5 549	7 905
Muut toimintakulut				
Kiinteistöjen myyntitappiot	0	0	0	0
Muut myyntitappiot	-1	-585	0	0
Myyntitappiot yhteensä	-1	-585	0	0

14 SATUNNAISET TUOTOT JA KULUT

	Konserni		Kunta	
	2018	2017	2018	2017
Satunnaiset tuotot	0	157	0	0
Satunnaiset kulut	576	0	576	0

15 YHTEISMÄÄRÄT MUIHIN RAHOITUSTUOTTOIHIN SISÄLTÄVISTÄ TUOTOISTA, JOTKA ON SAATU OSUUKSISTA MUISSA YHTEISÖISSÄ, MIKÄLI NE OVAT OLENNAISIA

	Konserni		Kunta	
	2018	2017	2018	2017
Osinkotuotot konserniyhteisöistä	0	0	0	0
Osinkotuotot muista yhteisöistä	53	112	53	107
Peruspääoman korot kuntayhtymiltä	0	0	270	270

16 ERITTELY POISTOERON MUUTOKSISTA

Taseen vastaavia koskevat liitetiedot, 1000 €

17 KULUKSI KIRJAAMATTOMAT MENOT JA PÄÄOMA-ALENNUKSET
(KPA 2:4.1 § 5-kohta)

Kunnan ja konsernin tilinpäätökseen ei sisälly lainan liikkeeseen laskemisesta aiheutuneita kuluksi kirjaamattomia menoja ja pääoma-alennuksia.

18 ARVONKOROTUKSET

Kunnan ja konsernin tilinpäätöksiin ei sisälly olennaisia arvonkorotuksia.

19 PYSYVÄT VASTAAVAT

AINEETTOMAT HYÖDYKKEET	Muut		Yhteensä
	Aineetto- mat oikeudet	pitkävai- kutteiset menot	
Poistamaton hankintameno 1.1.2018	397	0	397
Lisäykset tilikauden aikana	292	0	292
Tilikauden poisto	-277	0	-277
Poistamaton hankintam. 31.12.2018	412	0	412
Arvonkorotukset	0	0	0
Kirjanpitoarvo 31.12.2018	412	0	412

AINEELLISET HYÖDYKKEET	Kiinteistö- jen			Kiinteät rakenteet ja laitteet	Koneet ja kalusto	Muut aineelliset hyödyk- keet	Keskene- räiset hankinnat	Yhteensä
	Maa-ja vesialueet	liittymis- maksut	Rakennuk- set					
Poistamaton hankintameno 1.1.2018	54 221	44	105 979	71 192	2 360	269	17 681	251 745
Lisäykset tilikauden aikana	9 138	0	8 373	19 440	1 778	0	710	39 438
Rahoitusosuudet tilikaudella	0	0	0	-1 339	0	0	0	-1 339
Vähennykset tilikauden aikana	-878	0	0	0	0	0	-4	-882
Siirto erien välillä	0	0	17 060	0	0	0	-17 060	0
Tilikauden poisto	0	0	-6 073	-6 698	-992	0	0	-13 764
Poistamaton hankintam. 31.12.2018	62 481	44	125 339	82 595	3 145	269	1 326	275 199
Arvonkorotukset	0	0	0	0	0	0	0	0
Kirjanpitoarvo 31.12.2018	62 481	44	125 339	82 595	3 145	269	1 326	275 199

SIJOITUKSET: Osakkeet ja osuudet	Tytäryhtei- söt	Osakkuusy		Liikelai- tosten peruspää- omaosuudet	Muut osakkeet ja osuudet	Yhteensä
		Kunta- yhtymä osuudet	hteisö- osakkeet ja osuudet			
Poistamaton hankintameno 1.1.2018	6 876	22 201	450	7 500	1 547	38 574
Lisäykset	18	289	0	0	0	307
Vähennykset	0	0	0	0	-40	-40
Hankintameno 31.12.2018	6 894	22 490	450	7 500	1 506	38 840
Arvonlennukset tilikaudella	0	0	0	0	0	0
Arvonkorotukset	0	0	0	0	0	0
Kirjanpitoarvo 31.12.2018	6 894	22 490	450	7 500	1 506	38 840

Muihin osakkeisiin ei ole kirjattu Kiljavan Sairaala Oy:lle maksettuja pääomasijoituksia vuosilta 2010 - 2018. eikä osakkeisiin kohdistuvaa arvonalennusta. Osakkaisiin ei kohdittu tulonodotusta eikä tämä kijaamatta jättäminen näin ollen vaikuta osakkeiden tasearvoon. Pääomasijoitukset on vähennetty vuosikuluina vuosina 2010 - 2018.

SIJOITUKSET: Muut lainasaamiset ja muut saamiset	Tytäryhtei- söt	Osakkuusy hteisöt	Jäsenkunta yhtymät	Muut saamiset	Yhteensä
Poistamaton hankintameno 1.1.2018	6 838	0	0	26	6 865
Lisäykset	0	0	396417	0	396
Vähennykset	-4	0	0	0	-4
Hankintameno 31.12.2018	6 834	0	396	26	7 257
Arvonlennukset tilikaudella	0	0	0	0	0
Arvonkorotukset	0	0	0	0	0
Kirjanpitoarvo 31.12.2018	6 834	0	396	26	7 257

20 - 22 OMISTUKSET MUISSA YHTEISÖISSÄ

Nimi	Kotipaikka	Kunnan omistus- osuus %	Konsernin omistus- osuus %	Kuntakonsernin osuus (1000 €)				tilikauden tulos	tilikauden voitosta (+) tappiosta (-)
				oma pääoma	omasta pääomasta	vieras pääoma	vieraasta pääomasta		
TYTÄRYHTEISÖT									
Tuusulan kunnan kiinteistöt Oy	Tuusula	100,00	100,00	838	838	47 111	47 111	0	0
Koy Riihikallion päiväkotikeskus	Tuusula	100,00	100,00	8	8	5 626	5 626	0	0
Koy Riihikallion lähipalvelukeskus	Tuusula	100,00	100,00	364	364	3 270	3 270	-96	-96
Koy Hyrylän Ostoskeskus	Tuusula	100,00	100,00	2 564	2 564	13	13	-0	-0
Tuusulan Kansanopiston Oy	Tuusula	91,10	91,10	812	681	22	20	-59	-54
Kellokosken Jäähalli Oy	Tuusula	73,88	73,88	423	316	37	27	-63	-43
Koy Tuusulan Vanha Kunnantalo	Tuusula	66,98	66,98	662	446	12	8	14	9
Koy Tuusulan Lahelankankaan toimitalo	Tuusula	61,98	61,98	3 168	1 964	8	5	0	0
Tuusulan Tennisokeskus Oy	Tuusula	52,58	52,58	436	229	1 130	594	4	2
Tuusulan Jäähalli Oy	Tuusula	51,47	51,47	495	255	187	96	-49	-25
Tuusulan Tekonurmi Oy	Tuusula	51,00	51,00	14	7	311	159	-9	-4
Jokelan Tekonurmi Oy *	Tuusula	51,00	51,00	-7	-0	90	3	0	0
Kiinteistö Oy Keravan ja Tuusulan paloasema	Tuusula	60,00	60,00	130	78	8 845	5 307	-23	-14
yhteensä					7 749		62 240		-225
* Osakeomistus 3%, mutta osuus äänivallasta 51 %									
KUNTAYHTYMÄT									
Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri ky	Helsinki	2,3018	2,3018	392 192	9 027	735 627	16 933	-5 678	-131
Eteva ky	Mäntsälä	3,49	3,49	16 782	586	66 930	1 745	1 556	54
Uudenmaan liitto	Helsinki	2,68	2,68	1 664	45	30 791	825	3	0
Keski-Uudenmaan koulutuskuntayhtymä	Järvenpää	31,24741	31,24741	40 873	12 772	10 097	3 155	4 105	1 283
Keski-Uudenmaan vesiensuojelun ky	Kerava	16,985	16,985	23 863	4 053	1 226	208	-107	-18
Tuusulan seudun vesilaitos ky	Tuusula	24,8302	24,8302	16 933	4 205	6 541	1 624	238	59
Uudenmaan päihdehuollon ky	Hyvinkää	3,16091	3,16091	2 071	65	474	15	82	3
Keski-Uudenmaan sote ky	Hyvinkää	19,82361	19,82361	100	20	597	118	-7	-1
Helsingin seudun liikenne ky	Helsinki	3,021	3,021	83 325	2 517	107 877	3 259	1 882	57
yhteensä					30 753		24 505		1 250
OSAKKUSYHTEISÖT									
As Oy Vesitorinpuisto	Tuusula	26,48	26,48	385	102	130	35	0	0
Keski-Uudenmaan työterveys Oy	Nurmijärvi	33,80	33,80	281	95	389	131	-422	-143
Uudenmaan työterveys Oy	Nurmijärvi	32,20	32,20	152	49	201	65	-334	-108
yhteensä					246		231		-250

23 PITKÄ- JA LYHYTAIKAISET SAAMISET KONSERNIYHTEISÖILTÄ

	2018		2017	
	Pitkä- aikaiset	Lyhyt- aikaiset	Pitkä- aikaiset	Lyhyt- aikaiset
Saamiset tytäryhteisöiltä				
Myyntisaamiset	0	34	0	5
Yhteensä	0	34	0	5
Saamiset kuntayhtymiltä, joissa kunta on jäsenenä				
Myyntisaamiset	0	15	0	14
Siirtosaamiset	1 252	0	0	0
Yhteensä	1 252	15	0	14
Saamiset muilta				
Myyntisaamiset	0	4 410	0	4 145
Lainasaamiset	86	0	91	0
Muut saamiset	10	1 199	0	1 486
Siirtosaamiset	0	5 089	0	4 293
Yhteensä	96	10 698	91	9 924
Saamiset yhteensä	1 348	10 746	91	9 942

24 SIIRTOSAAMISIIN SISÄLTYYVÄT OLENNAISET ERÄT

	Konserni		Kunta	
	2018	2017	2018	2017
Pitkäaikaiset siirtosaamiset				
Menoennakot:				
yhteensä	0	0	0	0
Lyhytaikaiset siirtosaamiset				
Kunta				
Muut siirtosaamiset:				
HUS ylijäämä			1 312	1 926
Verotulot joulukuu 2018			525	0
Senaatti kiinteistöt			420	0
Arvio Kelan tth-korvaus 2017			400	400
Kelan tth-korvaus 2018			350	0
Kelan tth-korvaus 2016			0	366
Eri kunnat- sijoitetut oppilaat			220	0
Joukkoliikenne Valtionosuus			0	190
VOS2018 korjauspäätös			153	79
Päämieslaskutusten ALV			134	
Takauspalkkiot			133	129
Lastensuojelupalvelut			128	
Pakolaiskorvaukset			0	94
HUS hyvitys			94	219
Eteva kuntayhtymän palautus			75	0
Apotti Oy vuokraresurssi			0	72
Lastensuojelun avohullon sijoitus			69	0
Työllistämistuki ja kuntouttava työtoiminta			55	0
lisämaksu ympäristövalvonta			51	29
Napenda Oy ja Startti palvelu			47	0
Lape-hanke avustus 2018 Lohjan kaupunki			45	20
Napenda Oy Lokakuu 2018			40	0
Napenda Oy marraskuu 2018			39	0
lisämaksu terveysvalvonta			37	0
Viilku hanke			37	0
Smartum ym. Uimahalli			35	26
KELA sv päiväraha jaksotus			32	36
Muut pienet erät yhteensä			159	221
yhteensä	0	0	4 592	3 808
Konserni				
Verosaamiset	0	18		
Jaksotetut henkilöstökulut	927	1 000		
Avustukset	48	42		
Menoennakot	5	5		
Muut tulojäämät	6 370	4 158		
yhteensä	7 350	5 223		
Tulojäämät yhteensä	7 350	5 223	4 592	3 808
Lyhytaikaiset siirtosaamiset yhteensä	7 350	5 223	4 592	3 808

Taseen vastattavia koskevat liitetiedot, 1000 €

25 TASE-ERÄKOHTAINEN ERITTELY OMAN PÄÄOMAN ERIEN LISÄYKSISTÄ
JA VÄHENNYKSISTÄ SEKÄ SIIRROISTA NÄIDEN ERIEN VÄLILLÄ
TILIKAUDEN AIKANA (KPA 2:5 § 1- kohta)

	Konserni		Kunta	
	2018	2017	2018	2017
Peruspääoma 1.1.	127 516	127 516	127 516	127 516
Peruspääoma 31.12.	127 516	127 516	127 516	127 516
Muut omat rahastot 1.1.	4 405	4 798	3 047	3 047
Lisäykset tilikaudella	126	1	0	0
Vähennykset tilikaudella	0	-393	0	0
Muut omat rahastot 31.12.	4 531	4 405	3 047	3 047
Vuokra-asuntorahasto 1.1.	4 812	4 666	4 812	4 666
Lisäykset tilikaudella	0	145	0	145
Vuokra-asuntorahasto 31.12.	4 812	4 812	4 812	4 812
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä 1.1.	64 552	58 179	53 512	49 487
Lisäykset tilikaudella	2 072	1 321	0	0
Vähennykset tilikaudella	-7	-688	0	0
Aiempiin tilikausiin liittyvät korjaukset	114	-581	0	-580
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä 31.12.	66 730	58 231	53 512	48 908
Tilikauden yli-/alijäämä	-2 884	6 321	-2 316	4 604
Oma pääoma 31.12.	200 706	201 284	186 571	188 886

26 ERITTELY VEROTUSSYISTÄ TEHDYN POISTOERON MUUTOKSESTA

Kunnan tilinpäätöksen poistoeroon ei sisälly verotussyistä tehtyä poistoeroa (evl 54 §).

27 PITKÄAIKAISET VELAT

Velat, jotka erääntyvät 5 vuoden kuluttua (1.1.2022 tai sen jälkeen)

(KPA 2:5 § 2-kohta)

	Konserni		Kunta	
	2018	2017	2018	2017
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	126 980	111 231	65 000	50 000
Lainat julkisyhteisöiltä	7	9	0	0
Yhteensä	126 987	111 240	65 000	50 000

28 JOUKKOVELKAKIRJALAINAT

Joukkovelkakirjalainoja ei ole laskettu liikkeelle.

29 OLENNAISET PAKOLLISIIN VARAUKSIIN
MERKITYT ERÄT

	Konserni		Kunta	
	2018	2017	2018	2017
Muut pakolliset varaukset				
Pilaantuneiden maiden puhdistusvaraus	1 424	2 053	1 344	1 965
Potilasvakuutus	1 105	1 102	0	0
Muu pakollinen varaus	23	23	0	0
Muut pakolliset varaukset yhteensä	2 552	3 178	1 344	1 965

30 PITKÄ- JA LYHYTAIKAISET VELAT

	2018		2017	
	Pitkä- aikaiset	Lyhyt- aikaiset	Pitkä- aikaiset	Lyhyt- aikaiset
Velat tytäryhteisöille				
Ostovelat	0	0	0	7
Lainat	0	0	0	3 891
Yhteensä	0	0	0	3 898
Velat kuntayhtymille, joissa kunta on jäsenenä				
Ostovelat	0	0	0	313
Yhteensä	0	0	0	313
Velat muille				
Saadut ennakot	0	6 322	0	3 027
Ostovelat	0	11 217	0	8 064
Lainat	65 000	29 000	50 000	25 000
Muut velat	11 845	3 822	11 184	2 732
Siirtovelat	0	16 196	0	17 668
Yhteensä	76 845	66 557	61 184	56 490
Vieras pääoma yhteensä	76 845	66 557	61 184	60 701

31 MAKSUVALMIUDEN KANNALTA MERKITTÄVÄT TILILIMIITIT

	2018	2017
Luotollisen shekkitilin limiitti,	2 000	2 000
josta käytössä 31.12.	0	0
Rahoituslimiitti,	5 000	5 000
josta käytössä 31.12.	0	0

32 MUIDEN VELKOJEN ERITTELY

	Konserni		Kunta	
	2018	2017	2018	2017
Muut velat				
Liittymismaksut	9 577	8 939	10 255	9 589
Muut velat	1 601	1 598	1 591	1 595
Muut velat yhteensä	11 179	10 537	11 845	11 184

33 SIIRTOVELKoihin sisältyvät olennaiset erät

	Konserni		Kunta	
	2018	2017	2018	2017
Lyhytaikaiset siirtovelat				
Tuloennakot	1 221	567	0	0
Menojäämät				
Palkkojen ja henkilösivukulujen jaks.	18 873	19 644	12 235	13 280
Korkojaksotukset	389	118	216	107
Muut menojäämät	5 190	5 264	3 744	4 281
Menojäämät yhteensä	24 452	25 026	16 196	4 388
Lyhytaikaiset siirtovelat yhteensä	25 673	25 593	16 196	4 388

Vakuuksia, vastuusitoumuksia ja taseen ulkopuolisia järjestelyjä koskevat liitetiedot, 1000 €

34 VELAT, JOISTA KUNTA ON PANTANNUT, KIINNITTÄNYT TAI MUULLA TAVALLA ANTANUT VAKUUDEKSI OMAISUUTTAAN

Kunta ei ole antanut omaisuuttaan vakuudeksi.

Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta
Vakuudeksi annetut kiinnitykset
Vakuudeksi annetut osakkeet

Konserni	
2018	2017
7 668	6 222
0	0

35 VAKUUDET, JOTKA KUNTA ON ANTANUT MUIDEN SITOUMUSTEN KUIN VELKOJEN VAKUUDEKSI

Kunta ei ole antanut vakuuksia.

Talletusvakuus, Tullihallitus

Konserni	
2018	2017
0	0

36 VAKUUDET, JOTKA KUNTA ON ANTANUT SEN KANSSA SAMAA KONSERNIIN KUULUVIEN YHTEISÖJEN PUOLESTA

Kunta ei ole antanut vakuuksia.

37 YHTEENLASKETTU ARVO KUNNAN ANTAMISTA MUISTA KUIN EDELLÄ 40-42 KOHDISSA TARKOITETUISTA VAKUUKSISTA LAJEITTAIN

Kunta ei ole antanut vakuuksia.

38 VUOKRAVASTUUT

	Konserni		Kunta	
	2018	2017	2018	2017
Vuokravastuut yhteensä *)	20 283	21 169	3 042	3 307
Seuraavalla tilikaudella maksettavat	4 278	2 342	2 020	1 721
Myöhemmin maksettavat	16 005	18 827	1 022	1 585
Sopimukseen sisältyvät lunastusveloitteet	0	0	0	0
Leasingvastuut yhteensä	10 629	5 466	9 445	4 286
Seuraavalla tilikaudella maksettavat	3 615	1 901	3 126	1 404
Myöhemmin maksettavat	7 014	3 565	6 319	2 882
Näistä kiinteistöihin liittyvät rahoitus-leasingvastuut		0	0	0

*)Vuokravastuiden vuoden 2017 vertailutietoja on muutettu siten, että vastuu on voimassa vain vuokrasopimuksen irtisanomisajan.

39 KUNNAN ANTAMAT VASTUUSITOUMUKSET SEN KANSSA SAMAAAN
KONSERNIIN KUULUVIEN YHTEISÖJEN PUOLESTA
(KPA 2:7.2 § 3-kohta)

Tytäryhteisöjen puolesta annetut:

Alkuperäinen pääoma

Jäljellä oleva pääoma

Konserni		Kunta	
2018	2017	2018	2017
78 174	74 145	68 574	64 545
59 096	58 845	53 594	53 007

40 MUUT KUNNNAN ANTAMAT VASTUUSITOUMUKSET JA MUUT VASTUUT (KPA 2:7.2 § 4-kohta)

Takaukset samaan konserniin kuuluvien yhteisöjen puolesta

Alkuperäinen pääoma

Jäljellä oleva pääoma

Takaukset muiden puolesta

Alkuperäinen pääoma

Jäljellä oleva pääoma

Vastuu Kuntien takauskeskuksen takausvastuista

Kunnan osuus takauskeskuksen takausvastuista 31.12.

Kunnan osuus takauskeskuksen

kattamattomista takausvastuista 31.12.

Kunnan mahdollista vastuuta kattava osuus takauskeskuksen rahastosta 31.12.

Konserni		Kunta	
2018	2017	2018	2017
2 418	1 734		
2 175	1 589		
1 010	1 009	883	882
411	488	3 013	393
220 627	216 022	220 627	216 022
		0	0
142	143	142	143

41 **MUUT KUNTAA KOSKEVAT TALOUDELLISET VASTUUT,
JOITA EI OLE MERKITYY TASEESEEN**

	Konserni		Kunta	
	2018	2017	2018	2017
Sopimusvastuut				
Maankäyttö Sopimukset	0	0	575	0
Muu sopimusvastuu	96	74	0	0
Sopimusvastuut yhteensä	0	0	575	0
Johdannaissopimukset				
Koronvaihtosopimukset				
Koronvaihtosopimus 1049511/1327047 Sopimus erääntyy 15.10.2018				
Lainan pääomaa vastaava nimellisarvo	0	39	0	0
Käypä arvo	0	-1	0	0
Lisähyöty swap 1161642/1512514 Sopimus erääntyy 7.11.2022				
Lainan pääomaa vastaava nimellisarvo	146	153	0	0
Käypä arvo	-16	-20	0	0
Koronvaihtosopimus1				
Nimellisarvo	230	230	0	0
Käypä arvo	-12	-13	0	0
Koronvaihtosopimus 2				
Nimellisarvo	230	230	0	0
Käypä arvo	-10	-11	0	0
Koronvaihtosopimus 1462034/1994768 Nimellisarvo	373	0	0	0
Sähköjohdannaiset				
Käypä arvo	72	-4	0	0
Pääomasijoitukset				
Kiljavan Sairaala Oy, v 2015-2018	0	4	0	0
Alijäämän kattaminen				
Keski-Uudenmaan Vesiensuojelun ky:n kertyneen alijäämän kattamisvastuu	0	1 348	0	1 348
Eteva ky:n kertyneen alijäämän kattamisvastuu	0	44	0	44
Muut vastuut	150	150	150	150
Arvonlisäveron palautusvastuu	11 508	6 463	8 951	5 460
Valtionosuuksien palautusvastuu	5 236	5 962	4 540	4 833

Korkoriskit

Konsernilla on vaihtuvakorkoisiin lainoihin liittyvää korkoriskiä.

Sopimusriskit

Kunnalla on maankäyttösopimukseen liittyvää sopimusriskiä. Maankäyttösopimusten sopimuskorvauksia on tuloutettu kirjanpitoon kaavoitettavien alueiden valmistumisasteen perusteella.

Oikeudenkäynteihin liittyvät riskit

Kunnalla on keskeneräisiin oikeudenkäynteihin liittyvää riskiä oikeudenkäyntikulujen korvausvastuusta.

Ympäristövastuut (KILA 14.1.2003 ympäristöyleisohje)

Tilinpäätöksessä on varauduttu 1 344 059,78 eurolla pilaantuneiden maa-alueiden kunnostukseen. Tilikauden aikana varausta käytettiin Högbergin haaran haulikkoradan ja Högberginmäen kunnostukseen yhteensä 620 544,57 euroa.

Kunnalla on puhdistusvelvollisuus myös seuraavista maa-alueista:

Jokelan entinen kaatopaikka, Kellokosken kaatopaikka, Haaratie, Terrisuon entinen kaatopaikka.

Kunnostusten aloitus riippuu kaavojen etenemisestä ja lisätutkimusten tuloksista.

Pääomalainasaamisiin liittyvät riskit**Kiinteistö Oy Keravan ja Tuusulan paloasema, pääomalaina 90 000**

Kiinteistö Oy Keravan ja Tuusulan paloasema vuokraa omistamaansa paloasemakiinteistöä Keski-Uudenmaan pelastuslaitokselle ja Tuusulan VPK:lle. Tuusulan kunta omistaa yhtiöstä 60 % ja Keravan kaupunki 40 %. Omistajakunnat ovat myöntäneet yhtiölle sen vakavaraisuuden vahvistamiseksi yhteensä 150 000 euron pääomalainat, josta Tuusulan osuus 90 000 euroa. Pääomalainoilla ei ole eräpäivää ja ne on merkitty tilinpäätöksessä yhtiön omaan pääomaan. Pääomalainoille ei ole annettu vakuutta. Yhtiö hoitaa osaltaan julkista palvelutehtävää, jossa kunnat vastaavat pelastustoimesta yhteistoiminnassa pelastustoimen alueilla siten kuin pelastustoimilaisissa säädetään. Pääomalainasta ei aiheudu Tuusulan kunnalle merkittävää riskiä perustuen yhtiön toimialaan sekä pääomalainan pieneen määrään suhteessa kuntakonsernin omiin pääomiin ja toiminnan volyyymiin.

Kiinteistö Oy Riihikallion lähipalvelukeskus, pääomalaina 350 000 euroa

Kiinteistö Oy Riihikallion lähipalvelukeskus omistaa osakkeita, jota oikeuttavat yhtiön hallitsemaan Riihikallion palvelukeskuksessa olevia liiketiloja. Lisäksi yhtiö omistaa rakentamattomia tontteja hallitsemallaan alueella. Tuusulan kunta omistaa 100 % yhtiön osakekannasta. Yhtiön toiminta kytkeytyy tiiviisti samassa kiinteistössä harjoitettavaan, Tuusulan kunnan järjestämään vanhusten asumispalveluun.

Kunta on taannut Kiinteistö Oy Riihikallion vieraanpääoman ehtoisia lainoja yhteensä 2 908 297,88 euron määrästä sekä yritystililimiitin 765 000 euroa. Kunnan takausten vastavakuudeksi annetuilla vakuuksilla ei ole olennaista vakuusarvoa.

Tuusulan kunta on myöntänyt yhtiölle sen vakavaraisuuden ja maksuvalmiuden vahvistamiseksi 322 587 euron pääomalainan. Pääomalainan eräpäivä on 31.12.2020 ja pääomalaina on merkitty yhtiön tilinpäätöksessä vieraaseen pääomaan. Pääomalainalle ei ole annettu vakuutta.

Pääomalainasta ja takauksista ei aiheudu Tuusulan kunnalle merkittävää riskiä perustuen yhtiön toimialaan sekä pääomalainan pieneen määrään suhteessa kuntakonsernin omiin pääomiin ja toiminnan volyyymiin.

Henkilöstöä, tilintarkastajan palkkioita ja intressitahotapahtumia koskevat liitetiedot, 1000 €

42 HENKILÖSTÖ TOIMIALOITTAIN 31.12.2018

	2018	2017
Toimiala, henkilötyövuodet		
Yleisjohto- ja konsernipalvelut	149,0	139,3
Sosiaali- ja terveystoimi	443,8	453
Kasvatus- ja sivistystoimi	994,0	983,5
Kuntakehitys ja tekniikka	152,5	142,3
Yhteensä	1739,2	1718,1
Vesihuoltoliikelaitos	13,3	13,7
Yhteensä, kunta + liikelaitos	1752,5	1731,8

43 TILIKAUDEN PALKAT, PALKKIOT, ELÄKEKULUT JA MUUT HENKILÖSIVUKULUT ELLEI NIITÄ OLE ERITELTY TULOSLASKELMASSA

	2018	2017
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	80 686	76 873
Henkilösivukulut		
Eläkekulut	17 126	16 918
Muut henkilösivukulut	2 917	3 741
Henkilöstökulut yhteensä tuloslaskelman mukaan	100 729	97 531
Henkilöstökuluja aktivoitu käyttöomaisuuteen		
Palkat ja palkkiot	209	148
Henkilösivukulut	43	34
Henkilöstökuluja aktivoitu käyttöomaisuuteen yht.	251	182
Yhteensä henkilöstökulut	100 981	97 713

44 LUOTTAMUSHENKILÖN PALKKIOISTA PERITYT JA PUOLUEELLE TAI PUOLUEYHDISTYKSELLE TILITETYT LUOTTAMUSHENKILÖMAKSUT (Kuntalaki 82.3 §)

	2018	2017
Kansallinen Kokoomus rp	9	7
Kristillisdemokraatit rp	1	1
Perussuomalaiset rp	3	2
Suomen Keskusta rp	4	3
Suomen Ruotsalainen Kansanpuolue rp	0	0
Suomen Sosiaalidemokraattinen Puolue rp	19	15
Tuusulan puolesta ry	10	9
Vasemmistoliitto rp	3	2
Vihreä liitto rp	4	2
Yhteensä	51	42

45 TILINTARKASTUSPALKKIOT

	Kunta	
	2018	2017
Lakisääteistä tilintarkastusta suorittava tarkastus-yhteisö: BDO Auditor Oy		
Tilintarkastuspalkkiot, lakisääteinen tilintarkastus	42	51
Tarkastuslautakunnan sihteerin tehtävät	16	8
Muut palkkiot	1	9
Palkkiot yhteensä	59	69

46 KUNNAN JA SEN INTRESSITAHOIHIIN KUULUVIEN VÄLISET LIIKETOIMET

Konsernin intressipiirin kanssa ei ole ollut tavanomaisesta poikkeavia liiketoimia tilikaudella.

Tytäryhtiöt

TUUSULAN KUNNAN KIINTEISTÖT OY

Perustettu vuonna 1989, kunnan omistusosuus 100 %

Toiminta-ajatus ja tehtävät

Tuusulan kunnan kiinteistöt Oy on asiakaslähtöisesti, taloudellisesti ja suunnitelmallisesti toimiva vuokralatoyhtiö. Palveluhenkisyys ja kehitysmuutoskyky sekä kiinteistöomaisuuden hyvä hoito takaavat tyytyväiset asukkaat ja pitkäaikaiset asiakassuhteet.

Yhtiö tuottaa asiakkailleen kohtuuhintaisia, laadukkaita ja turvallisia asumispalveluja omarahoitteisesti ja kannattavasti. Yhtiön arvoja ovat elinvoimaisuus, vastuullisuus, kehityshakuisuus ja yhteistyö.

Yhtiön toimiala on omistaa, hallita ja vuokrata kiinteistöjä ja maa-alueita samoin kuin omistaa osakkeita ja arvopapereita sekä käydä sanotulla omaisuudella kauppaa. Yhtiö voi myös harjoittaa rakennuttamista, vuokraustoimintaa sekä isännöintiä.

Tavoitteet 2018 ja niiden toteutuminen tammi-joulukuussa

1. Elinvoimaisuus

- Vuokraustoiminnan myötä arviolta 200 hakijaruokakuntaa saa asunnon: toteutui 179
- Turvataan laadukkaiden ja kohtuuhintaisten asuntojen saatavuus erilaisille ja eri-ikäisille asiakkaille
  - Alarinne II, 8 as Kellokoskelle, valmistuu 30.6.18: Valmistui aikataulussa.
  - Blenneri I, 24 as Jokelaan, rakennustyöt alkavat 2018: rakennustyöt alkoivat 6/2018
  - Neitoperho, 15 ryhmäas Hyrylään, rakennustyöt alkavat 2018: Rakennustyöt alkavat toukokuussa 2019.
  - Blenneri II, 30 as Jokelaan, rakennustyöt alkavat 2018 loppuun mennessä: rakennustyöt alkavat Blenneri I:n valmistuttua 2019.
- Aloitetaan Rykmentinpuiston asuntomessualueelta osoitettavan tontin arkkitehtisuunnittelu ARA-kohteena: rakennuslupaa haetaan 1/2019.
- Pienten omakotitalojen rakentamiseksi selvitetään tontin saannin mahdollisuudet: 2018 päivitetty tonttiohjelma mahdollistaa ok-talojen rakentamisen (858-31-7420-7)
- Selvitetään yhtiön omistamien kiinteistöjen ns. korjausvelka: selvitystyö käynnissä

- Laaditaan korjaustarpeiden PTS 2018 – 2027 pitkän tähtäimen rahoitussuunnitelman pohjaksi: korjaustarpeiden PTS 2019 – 2023 selvitystyö käynnissä.

2. Vastuullisuus

- Kestävä rahoitusasema ja vakavaraisuuden vahvistaminen, omavaraisuusasteen nousu: Valtuusto on päättänyt 4.6.2018 kunnan vuokra-asuntorahaston purkamisesta ja Tukukin pääomittamisesta. Toimenpiteen myötä omavaraisuusaste nousee.
- Kustannustehokas ja tuottava käyttötalous taloudellisesti ja suunnitelmallisesti toimien ja kiinteistöomaisuuden arvoa ylläpitäen: Vuokrat määritelty omakustannusperiaatteella, pysytty talousarvion raamissa, asuntojen korkea käyttöaste taannut tulojen kertymisen tavoitteiden mukaisesti, vuokrien perintää tehostettu, varauduttu kiinteistöomaisuuden ikääntymiseen budjetoinnissa ja korjaustoimenpiteitä priorisoitu.
- Vastuullinen rakennuttaminen, valvonta, jälkiseuranta sekä hankintalakien mukainen kilpailutus: Uudiskohteisiin hankittu rakennuttamis- ja projektinjohtopalvelua myös ostopalveluna, omavalvonta ja jälkiseuranta uudis- ja korjauskohteissa toimii säännöllisesti. Uudiskohteet Blenneri I ja Neitoperho, Jokelan ja Hyrylän kiinteistöhuolto ja siivous sekä suuremmat korjausurakat kilpailutettu HILMA:ssa. Yksittäisiä hankkeita on toteutettu kilpailutuksen kautta. Kiinteistöpäällikkö osallistui hankintakoulutukseen syyskuussa.
- Palvelukokonaisuuden arvoketjun merkityksen korostaminen yhteistyökumppaneille vuoropuhelua lisäämällä: Toteutunut huoltoyhtiöiden ja korjausurakoitsijoiden kanssa yhteistyössä. Sähköisestä huoltokirjasta oli kokous huoltoyhtiöitten kanssa joulukuussa.
- Energiatehokkuuden aktiivinen ylläpito ja säännöllinen seuranta kestävän kehityksen ja elinkaariajattelun pohjalta: Kulutusseuranta jatkuu ja ajantasaista. Energiatehokkuus otetaan huomioon kiinteistökorjauksissa.

3. Kehittyminen

- Yhtiön vuokra-asuntokannan kehittämisohjelma kiinteistönpidon kokonaisuutta tarkastellen (kiinteistöt/velat ml. korjausvelka/euromääräinen korjausvaraustarve/toimenpiteet/vuokrataso): Toteutuu PTS-korjausohjelman 2019–2023 valmistumisen jälkeen.
- Asukastyytyväisyyskysely asumisviihtyvyyden sekä yhtiön ja yhteistyökumppaneiden tarjoamien palvelujen asiakaskokemusten selvittämiseksi: Asukaskysely toteutettiin lokakuussa ja tulokset esiteltiin yhtiön hallitukselle marraskuussa 2018.
- Palvelukulttuuri, ammattimaisuus ja verkostoituminen toiminnan uudistamisen sekä isännöintipalvelun laadun parantamiseksi: Uusien huoltoyhtiöiden kanssa käyty palaverit, Kellokosken vuokrataloissa toimivan huoltoyhtiön palvelukuvaus / sopimus päivitetty.
- Hallitus ja henkilöstö sitoutuvat innovatiiviseen ja aktiiviseen yhtiön toiminnan kehittämiseen ja edun valvontaan: Kiinteistöstrategian 2018–2021 työstämiseen osallistunut seminaarien puitteissa sekä hallitus että henkilöstö. Edunvalvontaa etenkin ARAn suuntaan. Yhtiön edustaja työryhmässä on valmistelemassa Kuuma-seudun lausuntoehdotuksia mm. lakialoitteista.
- Uusien työtapojen käyttöönotto – koko henkilöstön aktiivisessa käytössä yhteinen digitaalinen tiimityöalusta MS Teams – sovellus: MS Teams sovellus koko henkilöstön käytössä. Hankittu sähköinen huoltokirja- ja korjausohjelasovellus PTS:ää ja seuranta sekä korjausten dokumentointia varten.

- Asukasyhteistyön ja osallistamisen edistäminen: lievää aktiivisuuden lisääntymistä, asukaskyselyyn liitetty lisäkysymyksiä asukkaiden toiveista yhteisöllisyyden kehittämiseksi.
- Sähköisen huoltokirjan käyttöönoton selvittäminen: selvitetty ja hankittu.

4. Yhteistyö

- Omistajapoliittisten linjausten näkyvyys yhtiön päätöksenteossa ja toiminnassa: Hallitus hyväksynyt konserniohjeet, yhtiö toteuttaa valtuuston hyväksymää uudisrakentamisen investointiohjelmaa, osallistava toimintatapa käytössä ja kehitystyö jatkuu.
- Viestinnän / vuorovaikutuksen lisääminen yhteisöllisyyden tukemiseksi vuokrataloissa: Nettisivut uusittu ja ylläpidetään, tiedotteet asukkaille, vuosikokous taajamittain 10.–12.9.18, asukastyytyväisyyskysely syys-lokakuussa, esittely hallitukselle marraskuussa.
- Kumppanuusyhteistyön ylläpito ja kehittäminen: Yhteydenpitoa on tiivistetty.
- Sähköenergian kilpailutus yhdessä kunnan kanssa: toteutui loppuvuodesta.

Kiinteistöpidon tunnuslukutavoitteita:

- käyttöaste 98,5 %: toteutui 99,5 %
- vaihtuvuus max 25 %: toteutui 20,6 %
- tyhjänäolo max 0,06 €/m²/kk: toteutui 0,05 €/m²/kk
- vuokrasaavat 31.12.2018 max 1,20 €/m²: toteutui 1,48 €/m²
- luottotappiot 31.12.2018 max 15 000 €: toteutui 10.853,23 €
- korjauskulut €/m²: toteutui 21,87 €/m²
- lainamäärä €/asm²: 991 €/asm²

Kiinteistönpidon tunnusluvut						
	2019 tavoite	2018	2017	2016	2015	2014
Käyttöaste %	98,5	99,5	98,8	99,4	99,5	99,5
Vaihtuvuus %	25	20,6	19,9	19,5	20,6	19,9
Tyhjänäolo €/m ² /kk	max 0,06	0,05	0,11	0,08	0,06	0,06
Vuokrasaavat per 31.12. €/m ²	1,20	1,48	1,62	1,25	1,11	1,29
Luottotappiot € per 31.12.	max 15.000,-	10.853,23	20 450,87	11.778,-	15.907,-	12.205,-
Korjauskulut €/m ²	29,00	21,87	27,20	22,98	33,69	25,86
Lainamäärä €/asm ²	990	991	974	970	991	943

Tunnusluvut	TP 2018	TP 2017	TP 2016
Yhtiön toiminnan tuotot/toiminnan kulut %	116,98	109,21	110,6
Nettotulos %	14,53	8,36	9,63
Omavaraisuusaste %	7,6	5,8	2,2
Suhteellinen velkaantuneisuus %	671	671	735
Lainamäärä/kunnan asukas €	1191	1158	1050

Kiinteistö Oy Tuusulan Lahelankankaan toimitalo

Perustettu vuonna 2003, kunnan omistusosuus 62 %

Toiminta-ajatus ja tehtävät

Tuusulan kunnan ja seurakunnan yhteinen keskinäinen kiinteistöyhtiö omistaa ja hallitsee Lahelankankaan toimitaloa rakennuksineen. Yhtiö voi harjoittaa vuokraustoimintaa ja isännöintiä.

Toimitalossa ovat kunnallinen päiväkotijärjestelmä, päiväkerhotilat, seurakunnan toimitilat ja seurakuntasali sekä kunnan ja seurakunnan yhteiskäytössä olevat nuorisotilat.

Tavoitteet vuonna 2018 ja niiden toteutuminen tammi-joulukuussa

Rakennusten tekninen ja toiminnallinen taso pidetään hyvänä

- kiinteistönhoidon sopimustavoitteita ja niiden toteutumista seurataan. Vuosittain tehdään kiinteistökierto sekä pidetään yhteispalaverit kiinteistöhuollon, siivouksen ja eri toimijoiden kesken
- kunnossapitotyö painottuu ennakoivaan huoltoon taloteknisten järjestelmien ja rakenteiden käyttökunnon varmistamiseksi
- asiakaspalaute käsitellään välittömästi

Jatketaan ja kehitetään yhteistyötä yhtiön ja kunnan / seurakunnan välillä

- toimitaan yhteistyössä kunnan ja seurakunnan kanssa käyttäen hyväksi kunkin osapuolen resursseja ja kumppanuuksia

- vihertöiden kilpailutus
- sähköenergian kilpailutus kunnan kilpailutuksen yhteydessä
- toimitaan julkisten rakennusten energiatehokkuuden parantaminen – hankkeen tavoitteiden mukaisesti

Yhteydenpito kiinteistöhuollon, päiväkodin ja isännöitsijän kesken on ollut aiempaa runsaampaa johtuen päiväkodin henkilöstön viestittämistä sisäilmaoireista. Ilmanvaihtokanavat on puhdistettu, suodattimet vaihdettu ja ilmanvaihtoa tehostettu. Hallitus tutustui kiinteistöön toukokuussa. Yhtiön tietosuoja-asiat on käsitelty EU:n tietosuoja-asetuksen edellytysten mukaisesti.

Päiväkodin yhden erkkeritilan kylmyyden johdosta on teetätetty lämpökuvaus. Tilan lattialämmityksen toimintaa tehostettu eri keinoin ja ongelma on poistunut. Kiinteistön murtohälytysjärjestelmä on huollettu turhien hälytysten eliminoimiseksi. Ulosohjausvalaistus uusittu ja yhtiö oli mukana kunnan sähkökilpailutuksessa. Keittiön tiskikone on uusittu. Viheralueiden ylläpidosta on tehty sopimus Pihahoito Tammisen kanssa ja sopimus on voimassa toukokuun loppuun 2019. Uutena vakuutusyhtiönä on aloittanut kilpailutuksen jälkeen OP Vakuutus Oy.

Lahelantertun päiväkodin johtaja jatkaa kiinteistön turvallisuuspäällikkönä.

Tunnusluvut	TP 2018	TP 2017	TP 2016
Yhtiön toiminnan tuotot/toiminnan kulut %	100,01	100,05	100,00
Nettotulos %	0,01	0,05	0,02
Omavaraisuusaste %	99,74	99,73	99,8
Suhteellinen velkaantuneisuus %	6,17	6,24	4,6
Lainamäärä/kunnan asukas €	0	0	0

Kiinteistö Oy Tuusulan Vanha Kunnantalo

Perustettu vuonna 1995, kunnan omistusosuus 67 %

Toiminta-ajatus ja tehtävät

Yhtiön pääosakkaat ovat Tuusulan kunta ja Tuusulan seudun vesilaitoskuntayhtymä. Vuonna 1995 perustettu yhtiö omistaa ja hallitsee Wanhaa kunnantaloa, jossa toimii vesilaitoskuntayhtymä ja Keski-Uudenmaan Musiikkiopisto.

Tavoitteet vuonna 2018 ja niiden toteutuminen tammi-joulukuussa

Rakennuksen tekninen taso pidetään hyvänä. Kiinteistöhoitoa seurataan ja huollon kanssa järjestetään vuosipalaveri. Toimitaan hyvässä yhteistyössä kunnan ja kiinteistössä toimivien tahojen kanssa. Yleisten tilojen siivous otetaan yhtiön kustannuksella hoidettavaksi.

Kiinteistön korjaustyöt hoidetaan tarpeen mukaisesti. Ennakoimattomiin korjauksiin varaudutaan

talousarviossa.

Yhteistyö toimijoiden kesken on ollut sujuvaa. Yleisten tilojen siivouksesta on tehty sopimus GR-Siivous Oy:n ja yhtiön kanssa. Yhtiö on ollut mukana kunnan sähkökilpailutuksessa. Yhtiön tietosuojasiat on käsitelty EU:n tietosuojasetuksen edellytysten mukaisesti.

Kiinteistön vanhemman puolen ulkokaton paikkaus on tehty eikä uusia vuotokohtia ole ilmennyt. Kiinteistön peltikatteen uusiminen on edessä lähivuosina mitä ilmeisemmin koko kiinteistön osalta. Töihin ryhdytään vasta sen jälkeen kun ulkokatteen rakenteiden kestävyys on selvitetty. Suunnitelmakorjauksia ei seurantakauden aikana ollut. Ennakoimattomiin korjauksiin on varauduttu talousarviossa.

Tunnusluvut	TP 2018	TP 2017	TP 2016
Yhtiön toiminnan tuotot/toiminnan kulut %	125,33	125,24	116,6
Liiketulos/poistot %	85,74	79,04	54,4
Omavaraisuusaste %	98,28	98,22	98,7
Suhteellinen velkaantuneisuus %	14,11	14,32	9,9
Lainamäärä/kunnan asukas €	0	0	0

Kiinteistö Oy Hyrylän Ostoskeskus

Perustettu vuonna 1983, kunnan omistusosuus 100 %

Toiminta-ajatus ja tehtävät

Yhtiön omistaa Tuusulan kunta. Yhtiö omistaa kunnantaloa vastapäätä olevan liike- ja toimistokiinteistön, joka purettaneen noin viiden vuoden aikajänteellä.

Tavoitteet vuonna 2018 ja niiden toteutuminen tammi-joulukuussa

Yhtiö Kiinteistö Oy Hyrylän Ostoskeskus on päätetty purkaa vapaaehtoisen selvitystilamenettelyn kautta ylimääräisessä yhtiökokouksessa 14.12.2018.

Tunnusluvut	TP 2018	TP 2017
Yhtiön toiminnan tuotot/toiminnan kulut %	100,0	115,0
Nettotulos %	3,1	0,00
Omavaraisuusaste %	99,5	99,0
Suhteellinen velkaantuneisuus %	0,0	5,5
Lainamäärä/asukas €	0,0	0,0

Tuusulan Kansanopisto Oy

Perustettu vuonna 1908, kunnan omistusosuus 91,0 %.

Toiminta-ajatus ja tehtävät

Kunnan ja yksityisten henkilöiden omistama yhtiö on vuokrannut tilansa Keudan Pekka Halosen akatemialle. Vuokratuloilla yhtiö pitää huolta omistamistaan rakennuksista (historiallinen puinen päärakennus rakennettu vuonna 1908).

Tavoitteet vuonna 2018 ja niiden toteutuminen tammi-joulukuussa

Päärakennuksen (A) korjauksia. Vuokrasopimuksen jatkoneuvottelut Keudan kanssa jatkuvat. Päärakennuksen eteisen lattia, wc:t ja siivouskomo kunnostettiin perusteellisesti. Laadittiin päärakennukselle (A), kivirakennukselle (C) ja asuntolarakennukselle (D) kuntoarvio.

Tunnusluvut	TP 2018	TP 2017
Yhtiön toiminnan tuotot/toiminnan kulut %	82,0	109,3
Nettotulos %	30,5	25,7
Omavaraisuusaste %	97,3	99,0
Suhteellinen velkaantuneisuus %	0,0	1,3
Lainamäärä/asukas €	0,0	0,0

KIINTEISTÖ OY RIIHIKALLION LÄHIPALVELUKESKUS

Perustettu vuonna 1976, kunnan omistusosuus noin 83 %

Toiminta-ajatus ja tehtävät

Yhtiö omistaa Koy Riihikallion palvelukeskuksen osakkeita, jotka oikeuttavat hallitsemaan ko. palvelukeskuksessa sijaitsevia liiketiloja. Lisäksi yhtiö omistaa Koy Riihikallion Palvelukeskuksen kortteli-alueella tontteja. Yhtiön toiminta-ajatuksena on omistaa ja hallita kyseistä tonttiomaisuutta, tarjota vuokralaisille laadukkaita toimitiloja sekä vuokrata niitä kannattavasti.

Tavoitteet vuonna 2018 ja niiden toteutuminen tammi-joulukuussa

Tavoitteena on tarjota laadukkaita toimitiloja vuokralaisille ja pitää vuokralaiset tyytyväisinä tiloihinsa. Vuokratilojen käyttöaste on ollut hyvä. Tavoitteena vuonna 2019 on saada pidettyä vuok-

ratilojen käyttöaste korkeana ja saada myytyä yhtiön tontti käypään markkinahintaan.

Palvelutarjonnan kehittäminen palvelukeskuksessa on kaikkien etu ja tuo kaivattuja palveluita Riihikallioon. Tämä helpottaa palvelukeskuksen asukkaiden elämää ja lisää alueen sekä palvelukeskuksen houkuttelevuutta.

Tontin myyntiin kohdistuvia neuvotteluja käydään kaiken aikaa. Kaiken kaikkiaan tavoitteet ovat toteutuneet suunnitellusti vuoden 2018 aikana.

Tunnusluvut	TP 2018	TP 2017
Yhtiön toiminnan tuotot/toiminnan kulut %	61,65	64,64
Liiketulos	-10,04	-
Omavaraisuusaste %	10,01	12,07
Suhteellinen velkaantuneisuus %	2598,54	3444,61
Lainamäärä/asukas €		

Tuusulan Tenniskeskus Oy

Perustettu vuonna 1979, kunnan omistusosuus 52,6 %

Toiminta-ajatus ja tehtävät

Tenniskeskuksen tarkoituksena on järjestää Tuusulassa hyvät ja edulliset harrastusolosuhteet tenniksen, sulkapallon, squashin, pöytätenniksen ja salibandyn pelaajille.

Tavoitteet vuonna 2018 ja niiden toteutuminen tammi-joulukuussa

Tavoitteena vuonna 2018 oli pitää yhtiön taloudellinen tilanne edelleen hyvällä ja vakaalla pohjalla

sekä ylläpitää hyvää tuntimyyntitasoa sekä kasvat-
taa vielä arkipäivätuntien myyntiä. Kesällä uudis-
tettiin sulkapallon pelikenttäpinnoite sekä saneerattiin squashkenttien seinät ja parkettilattiat. Kumpikin projekti onnistui mainiosti ja on saanut paljon kiitosta asiakkailta.

Toiminta on ollut tavoitteiden mukaista tammi-joulukuussa. Myös yhtiön tulos toteutui tavoitteiden mukaisesti ja rahoitus oli tasapainossa.

Tunnusluvut	TP 2018	TP 2017
Yhtiön toiminnan tuotot/toiminnan kulut %	122,1	123,6
Liiketulos/poistot %	30,5	39,2
Omavaraisuusaste %	27,8	25,3
Suhteellinen velkaantuneisuus %	208,1	235,0
Lainamäärä/asukas €	28,0	31,2

Tuusulan Jäähalli Oy

Perustettu vuonna 1996, kunnan omistusosuus 51,5 %

Toiminta-ajatus ja tehtävät

Yhtiön osakkaat ovat Tuusulan kunta, TuusKiekko ry, Tuusula Ringette ry ja Tuusulan Luistelijat ry.

Yhtiön toimiala on omistaa ja hallita jäähallia ja tuottaa jääurheiluseuroille hyvää ja laadukasta jääaikaa. Yhtiö tuottaa käyttäjilleen laadukasta jääaikaa ja pyrkii olemaan kannattava ja omarahoitteinen.

Tavoitteet 2018 ja niiden toteutuminen tammi-joulukuussa

- Jäähalli antaa mahdollisuuden laadukkaaseen jääurheiluharrastustoimintaan Tuusulassa.
- Jäähalli vahvistaa erityisesti nuorison liikunta- ja urheilutoiminnan edellytyksiä.
- Käyttöasteen tavoite 95% myytyjä vuoroja

hyvältä jääajalta saavutettu. Jäähallin jäätunnin hinta on kilpailukykyinen alueen muihin jäähalleihin verrattuna.

- Jäähalli pidetään hyvässä toimintakunnossa. Kahden jäähdytyskompressorin peruskorjaukset on suoritettu maaliskuussa 2018. Nettyhteydet on parannettu yritystasoa vastaavaksi. Toiminnassa on huomioitu EU:n tietosuojavaatimukset.
- Kesätaun aikana suoritettiin maalialueiden uudelleen merkinnät.
- Jään käyttäjiä on ollut touko-, kesä- ja heinäkuussa.
- Elokuussa on alkanut normaalit vakiovuorot.
- Touko-heinäkuussa on ollut pieniä ongelmia jäähdytyslaitteiston kanssa.
- Elokuusta-joulukuuhun toiminta on sujunut normaalisti.

Tunnusluvut	TP 2018	TP 2017
Yhtiön toiminnan tuotot/toiminnan kulut %	88,97	89
Liiketulos/poistot %	-58,11	12
Omavaraisuusaste %	72,81	69
Suhteellinen velkaantuneisuus %	46,82	61
Lainamäärä/asukas €	4,00	5,26

Kellokosken Jäähalli Oy

Perustettu vuonna 1998, kunnan omistusosuus 74,3 %

Toiminta-ajatus ja tehtävät

Yhtiö tarjoaa mahdollisuuden harjoittaa jääurheilutoimintaa monipuolisesti ja monille erilaisille harrastajille Tuusulan Kellokoskella sisältäen runsaan koulu- ja yleisöliikunnan.

Tavoitteet 2018 ja niiden toteutuminen tammijoulukuussa

Alkuvuoden 2018 tavoitteet toiminta ja talous

ovat toteutuneet suunnitellusti. Kesätauolla tehtiin perushuollot. Jäädetyislaitteiston perushuollon aikana havaittiin normaalia isompi kylmäaineen tarve, joka tutkittiin ja tarvittavat toimet tilanteen korjaamiseksi käynnistettiin heti. Jäähallin toiminta ja talous pysyvät vakaina vuonna 2019. Edellisten pohjana on mm. jatkettu osakassopimus vuosille 2017-2021.

Tunnusluvut	TP 2018	TP 2017
Yhtiön toiminnan tuotot/toiminnan kulut %	96,5	110
Liiketulos/poistot %	-3	
Omavaraisuusaste %	100	100
Suhteellinen velkaantuneisuus %	0	0
Lainamäärä/asukas €	0	0

TUUSULAN TEKONURMI OY

Perustettu vuonna 2006, kunnan omistusosuus 51 %

Toiminta-ajatus ja tehtävät

Tuusulan Tekonurmi Oy on vuonna 2006 perustettu osakeyhtiö, jonka omistavat Tuusulan kunta ja Tuusulan Palloseura ry. Yhtiön osake-enemistö on Tuusulan kunnalla. Yhtiön liiketoiminta on Tuusulan urheilukeskukseen rakennetun lämmitettävän tekonurmikentän käyttövuorojen myynti. Yhtiön asiakkaita ovat alueella toimivat jalkapalloseurat. Tuusulan Palloseura ry on yhtiön suurin asiakas.

Tavoitteet 2018 ja niiden toteutuminen tammijoulukuussa

Yhtiön toiminnan yleisenä tavoitteena on liiketoiminnan jatkuvuus sekä kentän uudistamisinvestoinnin takaisinmaksu Kuntarahoituksesta olevan lainan maksusuunnitelman mukaisesti ja juoksevien hoito- ja ylläpitokulujen kattaminen. Vuonna 2018 Tuusulan Tekonurmi Oy jatkaa kentän käyttövuorojen myyntiä ja yhtiön myyntitavoite talvikaudella

2017 - 2018 (marraskuu 2017 - huhtikuu 2018) on noin 30 – 35 viikkotuntin myynti. Toteuma oli noin 32 viikkotuntia kyseisellä jaksolla.

Yhtiö toimii yhteistyössä Tuusulan kunnan urheilukeskuksessa olevan kentänhoitohenkilökunnan kanssa. Kyseinen henkilöstö on huolehtinut kentän hoidosta ja ylläpidosta (mm. lumen auraus) erillisen sopimuksen mukaisesti pyrkien minimoimaan

lumisateesta tms. seikoista aiheutuvat käyttövuorojen peruutukset.

Kentällä olevien välineiden ja laitteiden hankintaa ja ylläpitoa on jatkettu yhtiön taloudellisten resurssien ja asiakkaiden käyttötarpeen mukaisesti. Kesällä 2018 yhtiö investoi uusiin maaleihin ja kunnosti rikkoontuneita verkkoja sekä muita harjoitusvälineitä.

Tunnusluvut	TP 2018	TP 2017
Yhtiön toiminnan tuotot/toiminnan kulut %	92,0	92,8
Liiketulos/poistot %	-5,8	-7,8
Omavaraisuusaste %	4,2	5,7
Suhteellinen velkaantuneisuus %	308,6	383,4
Lainamäärä/asukas €	7,8	7,6

KIINTEISTÖ OY RIIHIKALLION PÄIVÄKOTIKESKUS

Perustettu vuonna 2011, kunnan omistusosuus 100 %

Toiminta-ajatus ja tehtävät

Koy Riihikallion Päiväkotikeskuksen toiminta-ajatuksena on vuokrata ja hallinnoida omistamansa kiinteistön toimitiloja päiväkotia Pellavan, perhekeskuksen, nuorisotilan ja Tuusulan seurakunnan tarpeisiin. Tehtävänä on huolehtia käytön aikaisesta ylläpidosta, kiinteistönhuollosta ja kunnossapitotoiminnasta käyttäjien tarpeet, energiatehokkuus-, ympäristö- ja turvallisuusnäkökohdat huomioiden.

Tavoitteet vuonna 2018 ja niiden toteutuminen tammi-joulukuussa

Tavoitteena on kiinteistön käyttäjän tarpeista, käytön aikaisesta huollosta ja ylläpidosta huolehtiminen energia-tehokkuus-, ympäristö- ja turvallisuusnäkökohdat huomioiden. Toimintaa jatkuu hyväksi todettuja toimintatapoja noudattaen. Kiinteistöyhtiö käynnisti sisäilmatutkimusten mukaiset korjaukset joulukuussa 2017. YIT otti vastuun korjaustöistä loppukeväästä 2018. Korjaustoimet saatiin päätöksen vuoden loppuun mennessä. Talousarviossa 2018 ei ole otettu huomioon

mahdollisesti yhtiön vastuulle jääviä korjauksia sisäilman parantamiseksi. Kiinteistön korjauksista, rakennusvirheiden selvittelystä lisääntyneestä hallinnointityöstä aiheutui kiinteistöyhtiölle merkittäviä kustannuksia. Vuokraisena olevalle seurakunnalle päätettiin antaa vuokranalennusta käytyjen neuvottelujen jälkeen. Yhtiö on saanut 27.9.2018 päivätyin korvausvaatimuksen vuokralaisena toimivalta Tuusulan kunnan varhaiskasvatukselta. Kiinteistöyhtiö on päättänyt korvata vuokralaiselle pääosan korvausvaatimuksen mukaisesta vaa-teesta. Neuvottelut YIT:n kanssa, yhtiön korjauskustannusten, vuokranmenetyksen ja yhtiölle aiheutuneen muun taloudellisen vahingon korvaamisesta, ovat vielä kesken tilikauden päättyessä.

Muilta osin kuluissa ei ole merkittäviä eroja aikaisempiin vuosiin. Sähkökulujen ero johtuu osaksi siirtokustannusten noususta ja osaksi mittavista kuivatuksista. Kiinteistöyhtiö lyhentää yhtiölainaa puolivuositain heinä- ja tammikuussa.

Tunnusluvut	TP2018	TP 2017
Yhtiön toiminnan tuotot/toiminnan kulut %	225,99	522,6
Liiketulos/poistot %	66,17	41,94
Omavaraisuusaste %	0,14	0,13
Suhteellinen velkaantuneisuus %	897,33	918,9
Lainamäärä/asukas €	142,37	148,9

KIINTEISTÖ OY KERA VAN JA TUUSULAN PALOASEMA

Perustettu vuonna 2015, kunnan omistusosuus 60%

Toiminta-ajatus ja tehtävät

Yhtiön toiminta-ajatuksena on tarjota kiinteistö, josta käsin pystytään takaamaan kansalaisten turvallisuus, tulipalojen- ym. vahinkojen tms. torjunta ja ennaltaehkäiseminen.

Yhtiö on rakennuttanut paloasemarakennuksen, joka otettiin vastaan 28.6.2017. Paloasemaan tuli vuokralaiseksi Keski-Uudenmaan pelastuslaitos ja toiseksi käyttäjäksi tulee Tuusulan VPK. Paloasemarakennuksen kustannusarvio on 9,4 milj. euroa.

Tavoitteet vuonna 2018 ja niiden toteutuminen tammi-joulukuussa

Tavoitteena oli saada käyttäjien tarpeeseen toiminnallisesti ja laadullisesti hyvin soveltuva rakennuskokonaisuus toteutui suunnitellusti. Rakennus otettiin vastaan kesäkuun 2017 lopulla ja

kulunut vuosi 2018 oli ensimmäinen täysi toimintavuosi. Käyttöönotto alkoi heti hyvin käyntiin ja toiminta on sujunut mallikkaasti.

Talouden suhteen tavoitteet toteutuivat suunnitellusti ja vuosi 2018 sujui suunnitellun mukaisesti. Hoitapuolen vuokrat riittivät kiinteistön hoitokulujen kattamiseen ja pääomapuolen tuotoilla katettiin lainojen lyhennykset ja korot suunnitellusti. Tavoitteena on, että vuosi 2019 pystytään toimimaan saman tasoisella kulurakenteella eli merkittäviä muutoksia vuokratasoon ei ole näkyvissä.

Vuoden 2018 tavoitteet ovat toteutuneet suunnitellusti eli käyttäjillä on toiminnallisesti ja laadullisesti hyvä paloasema.

Tunnusluvut	TP 2018	TP 2017
Yhtiön toiminnan tuotot/toiminnan kulut %	306,39	326,11
Liiketulos	29,40	1,17
Omavaraisuusaste %	-85,14	0,04
Suhteellinen velkaantuneisuus %	1367,87	2849,97
Lainamäärä/asukas €		

Eriytetyt tilinpäätökset

Vesihuoltoliikelaite

Tilinpäätös 2018

Tuusulan vesihuoltoliikelaitos

Sisältö

TOIMINTAKERTOMUS	1
Liikelaitoksen johtajan katsaus	1
Olenaiset tapahtumat toiminnassa ja taloudessa	2
Hallinto ja siinä tapahtuneet muutokset	2
Olenaiset muutokset Tuusulan Veden toiminnassa ja taloudessa	2
Arvio merkittävimmistä riskeistä	3
Selonteko sisäisen valvonnan järjestämisestä	3
Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä	4
Tilikauden tuloksen käsittely	5
TALOUSARVION TOTEUTUMINEN	6
Talousarviotavoitteiden toteutuminen	6
Käyttötalouden toteutuminen (1000 €)	7
Perusteluja poikkeamille	7
Investointiosan toteutuminen	8
Rahoitusosan toteutuminen	10
TILINPÄÄTÖSLASKELMAT (1000 €)	11
Tuloslaskelma	11
Rahoituslaskelma	12
Tase	13
LIITETIEDOT	14
Tilinpäätöksen esittämistapaa koskevat liitetiedot	15
Tuloslaskelmaa koskevat liitetiedot (1000 €)	15
LASKENNALLISESTI ERIYTETYT TILINPÄÄTÖKSET (1000 €)	21
Huleveden tulos-, rahoitus- ja taselaskelma	21
Liikelaitoksen tulos-, rahoitus- ja taselaskelmat eriteltyinä ilman hulevettä	23
ALLEKIRJOITUKSET JA MERKINNÄT	26

TOIMINTAKERTOMUS

Kunnallisen liikelaitoksen on toimintakertomuksessaan esitettävä selvitys liikelaitokselle asetettujen toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumisesta. Uudistetun vesihuoltolain 20 a § todetaan, että toimintakertomuksessa tulee esittää myös tiedot vesihuollon hintatasoa, tehokkuutta, laatua ja kannattavuutta kuvaavista tunnusluvuista.

Liikelaitoksen johtajan katsaus

Tuusulan vesihuoltoliikelaitos (Tuusulan Vesi) toimii Tuusulan kunnanhallituksen alaisena kunnallisena liikelaitoksena. Tuusulan Vesi tuottaa toiminta-alueellaan yhdyskunnan ja sen kehittymisen edellyttämät vesihuoltopalvelut hyvätasoisina ja liiketaloudellisia periaatteita noudattaen. Kuluttajille Tuusulan Vesi toimittaa keskeytyksettä heidän tarpeitaan vastaavan määrän asetetut laatuvaatimukset täyttävää vettä, minkä Tuusulan Vesi hankkii sopimuksen mukaisesti Tuusulan seudun vesilaitos kuntayhtymältä. Jätevedet Tuusulan Vesi viemäröi ja johtaa Keski-Uudenmaan vesiensuojelun liikelaitoskuntayhtymän verkostoon. Tuusulan kunta on osaomistaja molemmissa yhtymissä. Erillisviemäröidyillä toiminta-alueensa osilla Tuusulan Vesi johtaa hulevedet (sadevedet ja perustusten kuivatusvedet) hallitusti vesistöihin.

Tuusulassa asuu 38 644 asukasta ja vesihuoltolaitoksella on sopimus noin 8 300 kiinteistön kanssa. Vuonna 2018 uusia asiakkaita Tuusulan vedelle tuli noin 150. Tämä määrää tulee kasvamaan nopeasti uusien suurten asemakaava-alueiden kuten Rykmentinpuiston ja Lahelanpellon sekä Peltokaaren rakentumisien myötä.

Tuusulan Vedelle asetettu tuottovaatimus on 6,5 % peruspääomasta. Tuusulan Vesi toteutti tämän tavoitteen tulouttaen Tuusulan kunnalle 487 500 €.

Tuusulan Vesi teki muutoksen talousarvioesitykseen 2018 ensimmäisen osavuosikatsauksen yhteydessä. Käyttötalouteen tehtiin määrärahamuutos 250 000 euroa tulon lisäyksenä. Toisessa osavuosikatsauksessa tehtiin määrärahamuutos investointeihin 1 300 000 euroa menon lisäyksenä.

Poikkeuksellisen suuresta uusinvestointikohteiden määrästä johtuen emme saneeranneet lainkaan vuonna 2018, mikä on täysin poikkeuksellista viimeisten kymmenvuoden ajanjaksolla. Tuusulan Vedessä on henkilöstö perinteisesti viihtynyt hyvin ja vaihtuvuus on ollut vähäistä.

Toimintaympäristön ja toimintatapojen muuttuessa myös vesihuollossa otetaan huomioon vakanssien täyttämisen yhteydessä uudenlaisen osaamisen tarve. Lähivuosina laitos keskittyy kehittämään organisaatiota ja toimintatapoja (mm. sähköiset palvelut ja saneeraustarpeen kasvu) asiakaslähtöisesti.

Uusi vesihuoltolaki, joka astui voimaan 1.9.2014, toi vaatimuksen hulevesikustannuksen seurantaan. Huleveden omat toimintatuotot eivät kattaneet toimintakuluja vuonna 2018. Jäteveden toimintatuotoissa on vielä toistaiseksi mukana hulevesiin kohdistuvia tuloja. Hulevesiverkoston toiminnan kattaminen omalla tulorahoituksella vaatii kunnan päätöksen hulevesien järjestämistavasta sekä sen perusteella Tuusulan Veden taksarakenteen muuttamisen.

Olennaiset tapahtumat toiminnassa ja taloudessa

Hallinto ja siinä tapahtuneet muutokset

Tuusulan veden hallinnossa ei tapahtunut muutoksia. Tuusulan Veden toimielimenä on kunnanvaltuuston valitsema johtokunta, jossa on viisi jäsentä.

Johtokunnan tehtäviin kuuluu Tuusulan kunnan hallintosäännön mukaan mm.

Tuusulan Veden johtokunta	1.6.2017 alkaen	
puheenjohtaja	Oksanen Matti	KOK
varapuheenjohtaja	Winqvist Margita	TUPU
jäsen	Kylliäinen Marjut	KESK
jäsen	Ruusala Jarno	PS
jäsen	Sulander Jorma	SDP
Muut kokoukseen osallistuvat:		
KH:n edustaja	Salmi Lilli	KOK
esittelijä	Sahlakari Jukka	liikelaitoksen johtaja
pöytäkirjanpitäjä	Lahti Satu	hallintosihteeri

Lisäksi kokoukseen voivat osallistua pormestari, kunnanhallituksen varapuheenjohtajat ja kansliapäällikkö

Olennaiset muutokset Tuusulan Veden toiminnassa ja taloudessa

Kuluttajien talousveden käyttö jatkoi viime vuosien tapaa maltillisen käytön trendiä. Vuonna 2018 vedenkäyttö kasvoi hieman. Vedenkulutuksen ns. yleisen veden määrä (ei laskutettava vesi) oli 14 %:ssa veden kokonaismäärästä, joka on parannusta viime vuosista.

Vuosi 2018 oli normaalivuotta vähäsateisempi. Jätevesiä johdettiin Viikinmäen jätevedenpuhdistamolle selvästi vähemmän kuin edellisellä vuonna. Vuoden 2018 jätevesimäärä 2,8 milj. m³, kun se oli 3,4 milj. m³ vuonna 2017. Jätevesien vuotoprosentti (ei laskutettava jätevesimäärä, viemäriin sisään vuotava vesimäärä) laski kuivan vuoden johdosta edellisestä vuodesta ollen nyt 30 % eli 6 m³/verkostometri/vuosi. Poikkeuksellisen suuren

vesihuoltoliikelaitoksen tilinpäätöksen valmistelu sekä vesihuollon taksoista ja maksuista päättäminen. Liikelaitoksen johtaja johtaa, kehittää ja vastaa asetettujen tavoitteiden saavuttamisesta.

Tuusulan Veden johtokunta kokoontui 6 kertaa vuoden 2018 aikana.

uusinvestointimäärän vuoksi Tuusulan Vesi ei saneerannut lainkaan vesihuoltoverkostoaan vuonna 2018.

Vesijohtovuotoja laitoksen runkojohdoissa oli vuoden aikana 16 kappaletta, mikä on kaksinkertainen määrä edelliseen vuoteen verrattuna. Vuotojen paikannus ja korjaus oli kuitenkin edellisvuotta ripeämpää, joten vuotovesimäärät eivät kasvaneet.

Vesijohtovuodon syitä olivat mm. vanhojen valurautaputkien pistesyöpymä/korroosio sekä katkeaminen ja urakoitsijan kaivinkoneen tekemät vahingot. Jätevedenylivuotoja ei ollut koko vuonna.

Vakansseja Tuusulan Vedellä on 17. Yksi vakanssi on täyttämättä kunnan henkilöstösäästöjen vuoksi. Henkilöstöä koulutettiin. Vesilaitosyhdistyksen ja Putkimestari ry:n järjestämällä kurssilla. Yksi henkilö on

pidemmällä Syklin (Suomen ympäristöopisto Oy) järjestämällä kurssilla.

Tuusulan Veden taksoihin ei tullut muutoksia vuoden 2018 aikana. Yleistä vesihuollon hintatasoa voidaan vertailla ns. vesihuoltomaksujen laskennallisella vertailuhinnalla, johon sisältyy käyttö- perus- ja liittymismaksut (lähde: VVY Venla, tunnuslukujärjestelmä). Tuusulan Veden vertailuhinta helmikuussa 2017 (vuoden 2018 tietoja ei ole vielä käytössä) oli 4,94 €/m³, joka oli noin 15 % valtakunnallista keskiarvoa 5,68 €/m³ pienempi (vaihteluväli 3,55 – 9,59 €/m³, OK-talo).

Arvio merkittävimmistä riskeistä

Tuusulan Veden merkittävimpinä riskeinä voidaan pitää toiminnallisia ja taloudellisia riskejä sekä ympäristöön kohdistuvia vahinkoriskejä.

Toiminnallisena riskinä on mm. se, että yksittäisten työtehtävien osaaminen on vain yhden työntekijän takana. Myös henkilökunnan vähyyks kriisitilanteissa on riski esimerkiksi sairausepidemian yhteydessä taikka talousveden saastumisen yhteydessä. Tällaisessa tapauksessa riskinä on myös vedenjakeluun tarvittavan kaluston, säiliöiden, astioiden ja riittävän talousvesimäärän toimittamiseen liittyvät asiat. Näihin toiminnallisiin riskeihin on varauduttu mm. naapurilaitoksien kanssa yhteisesti sovitulla käytännöllä, joita ovat henkilöstön ja laitteiden sekä kaluston lainaaminen erityistilanteissa. Lisäksi apua voidaan saada kriisitilanteissa myös puolustusvoimilta ja Punaiselta Ristiltä.

Vahinkoriskeinä ovat mm. rankkasateiden tai viemärien sortumisien aiheuttamat viemäritulvat, joista saattaa aiheutua ympäristöhaittoja, haittaa infrastruktuurille ja korvausvaatimuksia. Näihin on varauduttu mm. asentamalla jätevesipumppaamoille varavirransyöttöpistokkeita, hankkimalla oma liikuteltava 110 kVA:n aggregaatti, kehittämällä pumppaamoiden kaukovalvontaa ja laatimalla saneerausstrategia ja -ohjelma. PIMA-vahingot on keskitetty kunnan hoidettavaksi.

Vesihuollon varautumiseen ja erityistilanteisiin liittyvä valmiussuunnitelma on valmistunut vuonna 2010. Tuusulan tekninen toimi laati yhdessä Tuusulan Veden kanssa työsuojelun toimintaohjelman 2014, jota päivitettiin vuonna 2018.

Talousveden saastuminen ja viemäritulvat ovat myös **taloudellisia riskejä**, sillä niistä aiheutuvat taloudelliset korvaukset voivat olla merkittäviä. Taloudelliseen riskiin on vaikea varautua ja asia koskee silloin yleensä myös koko kuntaa. Merkittävässä tapauksissa on turvauduttava mahdollisuuksien mukaan vakuutuksiin. Kunta on keskittänyt vakuutushallinnon ja Tuusulan Vesi on siinä mukana.

Selonteko sisäisen valvonnan järjestämisestä

Tuusulan Veden sisäisen valvonnan periaatteet ja toiminta seuraavat kunnan toimintoja ja päätöksiä.

Tavoitteiden toteutuminen, varojen käytön valvonta, tuloksellisuuden arviointi

Toimintakertomusvuodelle asetetut tavoitteet saavutettiin hyvin. Vuoden 2018 talousarvion ja käyttösuunnitelman tavoitteet johdettiin kuntastrategian pohjalta. Varojen käyttöä ja tuloksellisuutta arvioitiin Tuusulan Veden johtokunnalle kuukausittaisesti tuotetun raportointitiedon pohjalta.

Sisäinen valvonta

Sisäinen valvonta on osa kunnan ja kuntakonsernin johtamis- ja hallintojärjestelmää. Se on kunnan ja hallinnon työväline, jonka avulla arvioidaan asetettujen tavoitteiden toteutumista, toimintaprosesseja ja riskejä. Valvonnan tarkoituksena on edistää organisaation tehokasta johtamista, riskien hallintaa, toiminnan kehittämistä ja tuloksellisuuden arviointia.

Päivittäinen valvonta

Päivittäistä toimintaa ohjataan johto- ja hallintosäännöillä, henkilöstön vastuiden ja

valtuuksien määrittelyllä sekä toimenkuvien, hyväksymisvaltuuksien ja varamiesmenettelyjen määrittelyllä sekä työohjeilla. Esimiesten tehtävänä on seurata päivittäisen toiminnan lain sekä ohjeistuksien mukaisuutta. Lisäksi Tuusulan Veden työjohtopalavereita ja asentajien viikkopalavereita pidetään viikoittain. Toimistopalavereita pidetään kerran kuussa. Työpaikkopalavereita pidetään neljä kertaa vuodessa.

Talouden seuranta, rahoituksen valvonta, hyväksymisoikeudet ja investoinnit

Tuusulan Vesi vastaa taloutensa raportoinnista. Liikelaitoksen johtaja ja hallintosihteeri tarkastavat kuukausitulokset ja toimittavat ne edelleen kunnan taloushallinnolle. Talouden kehitystä ja riskejä käydään läpi kuukausittain kunnan johtoryhmässä, talousryhmässä sekä Tuusulan Veden johtokunnassa aina kokousten yhteydessä. Kuntakonsernin tulos raportoidaan pääsääntöisesti kuukausittain kunnanhallitukselle.

Toimintamenojen, merkittävien sopimusten ja investointien hyväksymisoikeudet on määritelty valtuuston hyväksymän hallintosäännön, johtosäännön sekä talousarviossa hyväksytyjen kunnanhallituksen, johtokunnan ja viranhaltijoiden toimivaltuuksien mukaisesti.

Kunnallistekniikan investoinnit käsitellään Tuusulan Veden johtokunnassa sekä teknisessä lautakunnassa valtuuston hyväksymän investointisuunnitelman mukaisessa raamissa. Investointien seuranta hoidetaan yhdessä teknisen toimen kanssa osavuosisikatsausten yhteydessä.

Riskienhallinnan järjestäminen

Riskienhallinnan menetelmiä ja toimintatapoja kehitettiin kuntatasoisesti vuoden 2014 aikana. Uudistetut ja yhtenäiset menettelytavat Tuusulan kunnassa on otettu käyttöön vuoden 2015 alussa toimialatasolla. Toimintatapoja ja ohjeistusta tarkennetaan edelleen saatuja kokemuksia ja

oppeja hyödyntäen. Tuusulan Vesi järjestää oman tarkemman riskienhallinnan valtakunnallisen vesihuoltolaitoksille räätälöidyn mallin mukaan, hyödyntäen myös kunnan kokemuksia ja oppeja.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan vastuu ja seuranta

Kunnan hallitus ja johtokunta seuraavat ja arvioivat päätöksenteon laatua, suunnitelmien toteutumista, riskienhallinnan järjestämisen asianmukaisuutta ja tavoitteiden saavuttamista mm. heille toimitettavan toiminnallisen ja taloudellisen raportointitiedon, esityslistojen, pöytäkirjojen, päätösten ja suunniteltujen toimenpiteiden vaikutusten sekä riskiarviointien tulosten perusteella. Lisäksi Tuusulan Vedellä on käytössä valtakunnallinen vesihuoltolaitoksille tehty riskienhallinta ohjelma. Riskit on kartoitettu ja toimenpideohjelma laadittu kyseisen ohjelman mukaisesti.

Pormestari, johtavat viranhaltijat ja tulosalueiden ja yksiköiden esimiehet vastaavat kokonaisvaltaisen riskienhallinnan ja valvonnan viemisestä käytäntöön sekä säännöllisestä raportoinnista kunnan hallitukselle, johtokunnalle ja lautakunnille vähintään osavuosisikatsausten ja toimintakertomuksen laadinnan yhteydessä.

Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Tuusulan kunnalla on menossa isojen rakennushankkeiden ja investointien ajanjakso, isoimpana Rykmentinpuiston ja Lahelanpellon alueet. Tuusulan Vesi varautuu tähän sekä taloudellisesti (mm. kauden 2017 ylijäämä siirrettiin investointivaraukseksi) että toiminnallisesti. Toiminnan kehittämisessä tulee jatkaa uudenlaisen osaamisen hankkimista kouluttamalla henkilöstöä ja rekrytointien avulla sekä optimoimalla organisaatiota ja työtapoja.

Saneerausstrategian ja -ohjelman avulla lisätään suunnitelmallista toimintaa vesihuoltoverkoston saneerauksessa. Vuoden 2019 aikana haemme hankeinsinööriä hoitamaan mm. saneeraustoimintaa.

Uudet lait (Vesihuoltolaki ja Maankäyttö- ja rakennuslaki) toivat muutosvaatimukset mm. kunnan ja vesihuoltolaitoksen toimintaan hulevesien järjestämisestä sekä taksapolitiikasta hulevesien osalta. Hulevesien järjestämisen mahdolliset muutokset tulee päättää kuntatasolla tulevan vuoden aikana ja tämän perusteella tarvittaessa muuttaa Tuusulan Veden taksoja ja laatia palvelussopimus kunnan kanssa. Tämä tehtävä on monitahoinen ja pyritään saattamaan päätökseen vuoden 2019 aikana. Samaa päätöstä hahmotellaan edelleen ympäri Suomea.

Valtakunnallisesti vesihuollolle räätälöidyt laadun ja tehokkuuden seurantaohjelmat (Venla ja Veeti) ovat jo otettu käyttöön Tuusulassa. Seuraavat lähivuodet niitä ajetaan sisään ja parannetaan. Samoin tulee tapahtumaan riskienhallintatyökaluille. Nämä tulevat auttamaan vesihuoltolaitoksia kehittämään omia toimintoja, tavoitteita ja seurantaa.

Tilikauden tuloksen käsittely

Johtokunnan on toimintakertomuksessa tehtävä esitys tilikauden tuloksen käsittelystä. Tilikauden tuloksella tarkoitetaan tällöin tilikauden ylijäämää ennen varaussiirtoja.

Tilikauden ylijäämä ennen varaussiirtoja on 1 556 247,14 €. Tämä esitetään siirrettäväksi Tuusulan Veden omaan pääomaan tilikauden yli-/alijäämättilille.

TALOUSARVION TOTEUTUMINEN

Talousarviotavoitteiden toteutuminen

Liikelaitoksen vuoden 2018 vuositavoitteet perustuvat kunnan vuositavoitteiden, toimenpiteiden ja toteutusohjelmien esityksiin. Tavoitteet koskevat kaikkia tulosyksiköitä.

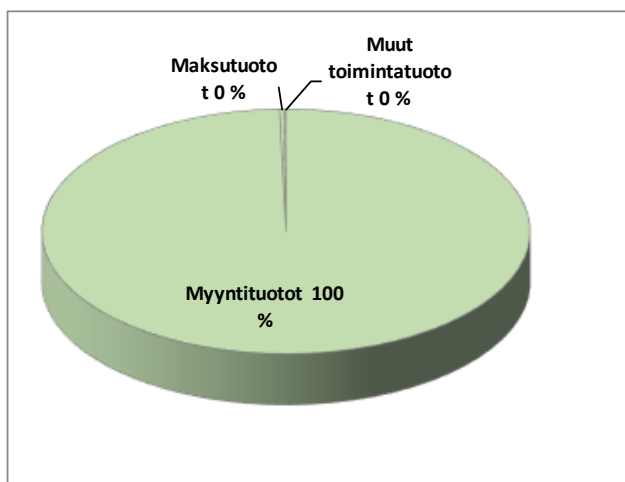
Alla on esitetty tärkeimmät tavoitteet, mittarit ja niiden toteutuminen:

- Työnjohtotoiminnan organisoiminen suhteessa asiakkaisiin ja työntekijöihin
  - Mittari: kirjalliset ohjeet perustoimintatavoista
    - Toteuma: työnjohdossa on otettu käyttöön kirjalliset työnvastaanotto- sekä seurantalomake samoin toimiston ja työmaan välisille selvityksille on luoto seuranta taulukko. Organisoimista jatketaan vuoden 2019 aikana, kun uusi hankeinsinööri on valittu.

- Tiedotuskäytäntöjen kehittäminen ja sähköisen asioinnin lisääminen
  - Mittari: käyttöön otettu uusia ja parannettuja tiedotuskäytäntöjä
    - Toteuma: otimme käyttöön UMS-tekstaripalvelun. Tämä on parantanut ja nopeuttanut suuresti meidän viestintää kriisitilanteissa.

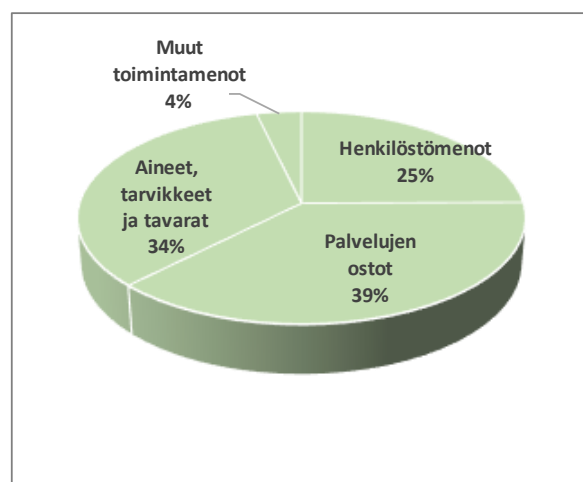

Käyttötalouden toteutuminen (1000 €)

Toimintatuottojen jakautuminen tiliryhmittäin

Toimintakulujen jakautuminen tiliryhmittäin

Talousarvion tuloslaskelmaosan toteutumisvertailu Tuusulan Vesihuoltoliikelaitos

	Talousarvio	TA muutos	TA + muutos	Toteuma 2018	Poikkeama	Toteuma 2017	Muutos -% 2017-18
Toimintatulot	6 621	250	6 871	7 201	331	6 794	6,0
Myyntituotot	6 556	250	6 806	7 171	365	6 630	8,2
Maksutuotot	30		30	21	-9	47	-55,0
Muut toimintatuotot	35		35	10	-25	117	-91,8
Valmistus omaan käyttöön	84		84	30	-54	54	-45,6
Toimintamenot	-3 949	0	-3 949	-3 628	321	-3 622	0,2
Henkilöstömenot	-904	0	-904	-902	2	-904	-0,3
Palvelujen ostot	-1 718		-1 718	-1 362	357	-1 502	-9,3
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-1 182		-1 182	-1 230	-49	-1 175	4,7
Muut toimintamenot	-145		-145	-134	10	-41	225,9
Toimintakate, * S	2 756	250	3 006	3 603	597	3 226	11,7
Rahoitustulot ja -menot	-488		-488	-486	2	-485	0,3
Muut rahoitustulot muilta				2	2	3	-44,5
Muut rahoitusmenot	-488		-488	-488	-0	-488	0,0
Vuosikate	2 268	250	2 518	3 117	598	2 741	13,7
Poistot ja arvonalentumiset	-1 486		-1 486	-1 560	-74	-1 541	1,3
Suunnitelman mukaiset poistot	-1 486		-1 486	-1 560	-74	-1 541	1,3
Tilikauden tulos	782	250	1 032	1 556	524	1 200	29,7
Rahastojen lisäys (-) tai vähennys (+)					0	-1 100	
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	782	250	1 032	1 556	524	100	1454,6

*S = sitova tavoite

Perusteluja poikkeamille

Tuusulan Veden toimintatuotot olivat 7 201 158 €. Talousarvioon nähden tuotot ylittivät 4,81 % eli 330 658 €. Syynä ylitykseen oli ennakoitua suurempi veden kulutus ja varastolisien kasvu.

Toimintakulut olivat 3 628 171 €. Toimintakulut alittui muutetusta talousarviosta 8,12 % eli 320 518 €. Syynä kulujen alittumiseen oli

normaalia vähäisempi vuosi ja sitä myöten normaalia vähäisempi jätevesimäärä. Lisäksi henkilöstön työpanos oli keskittynyt uusinvestointeihin, joten kunnossapitotoiminta ei ollut normaalivuosien mukainen. Toimintakate oli 3 602 526 €. Toimintakate ylittyi 19,85 % muutettua talousarviota suurempana eli 596 715 €.

Investointiosan toteutuminen

Merkittävimpiä investointikohteita vuonna 2018 olivat:

Etelä-Tuusulassa vesihuoltolinjat:

- Puustellinmetsän kaava-alue
- Rykmentinpuiston liikekeskusta (Rykmentintie ja Rykmentinpuistotie)
- Lahelanpellon koko kaava-alueen esirakentaminen ja 1-vaiheen vesihuollon rakentaminen ja Lahelanpelto II kaava-alueen esirakentamista
- Anttilanranta kaava-alue
- Koskenmäen kiertoliittymä

- **Jokelassa:**
- Kartano 1 kaava-alue
- **Kellokoskella:**
- Koulutie/Kuntotaipale

Lisäksi toteutimme ulkopuolisen urakoitsijan kanssa seuraavat työt:

- Rykmentinpuiston siirtoviemäri
- Jokelaan Kartanon alueelle rakennettiin jätevesipumppaamo ja paineviemäriä.

HANKERYHMÄ	TA 2018	MTA 2018	TP 2018	Poikkeama MTA- TP	tot. %
Kiinteät rakenteet ja laitteet					
Etelä-Tuusula	-1 830	-3 730	-3636	-94	97,5
Jokela	-1178	-1178	-1156	-22	98,1
Kellokoski	-56	-56	-183	127	326,8
Muut alueet	-1 600	-1000	-1 099	99	109,9
Menot	-4 664	-5 964	-6 074	110	101,8
Tulot					
Rahoitusosuudet Ely-keskus			32	-32	
Liittymismaksut	800	800	665	135	83,1
Nettomeno	-3 864	-5 164	-5 377	213	104

Merkittävimmät tekijät investointien arvioita suurempaan tasoon ovat olleet seuraavat: Lahelanpellon koko kaava-alueen esirakentaminen ja 1-vaiheen vesihuollon rakentaminen sekä Lahelanpelto II kaava-alueen esirakentamisen aikaistaminen.

Tunnusluvut

Selite	TP2015	TP2016	TP2017	TAE 2018	TP2018
laskutettu vesi m ³	1 862 307	1 853 903	1 875 275	1 886 462	1 892 565
€/m ³	1,23	1,37	1,37		1,35
käyttömaksu	1,36	1,36	1,36	1,36	1,36
vesijohtoverkoston pituus km	351	352	357	388	364
mittaamaton vesi %	15 %	17 %	18 %		14 %
laskutettu jätevesi m ³	1 889 879	1 884 058	1 894 204	1 876 210	1 937 308
€/m ³	1,12	1,38	1,49		1,45
käyttömaksu	1,80	1,80	1,80	1,80	1,80
jätevesiverkoston pituus km	352	353	362	384	372
sadevesiverkoston pituus	139	140	143	144	150
vuotovesi %	40 %	38 %	44 %		30 %
Saneeraus					
vesijohto m	500	580	1 075	500	0
jätevesiviemäri m	1698	2798	5 333	3000	0
jätevesipumppaamo-/kaivo kpl	2 /86	2/71	5/140	2 /50	0/0
TOIMINTATUOTOT YHTEENSÄ	925	6 596	6 794	6 621	7 201
TOIMINTAKULUT YHTEENSÄ	-531	-3 430	-3 622	-3 949	-3 628
Valmistus omaan käyttöön		111	54	84	30
TOIMINTAKATE, S*	393	3 277	3 226	2 756	3 603
Henkilöstömäärä:	17,5	16	16	17	16
Määrärahan muutos %	3,1 %	4,5 %	3,62 %	9,0 %	-8,1 %
Määrärahan muutos euroina	-98	248	-192	-327	321

S*= sitova tavoite

Rahoitusosan toteutuminen

	TA 2018	MTA 2018	TP 2018	Poikkeama
Toiminnan rahavirta				
Tulorahoitus	2 268	2 978	3 117	848
Liikelyljäämä	1 270	1 980	2 042	773
Poistot ja arvonalentumiset	1 486	1 486	1 560	74
Rahoitustuotot ja -kulut	-488	-488	-486	2
Investointien rahavirta	-4 664	-5 964	-6 042	-1 378
Investointimenot	-4 664	-5 964	-6 074	-1 409
Rahoitusosuudet investointimenoihin			32	32
Toiminnan ja investointien rahavirta	-2 396	-2 986	-2 925	-529
Rahoituksen rahavirta	2 396	2 986	2 925	529
Muut maksuvalmiuden muutokset				
Vaihto-omaisuuden muutos			-62	-62
saamisten muutos kunnalta	1 596	2 186	975	-621
saamisten muutos muilta			279	279
Korottomien velkojen muutos kunnalta			1 273	1 273
Korottomien velkojen muutos muilta	800	800	461	-339
Rahavarojen muutos	0	-0	0	
Lainakanta 31.12.	-	-	-	

TILINPÄÄTÖSLASKELMAT (1000 €)

Tuloslaskelma

TP Kunnallisen liikelaitoksen tuloslaskelma + tunnusluvut	TP 2018	TP 2017
Liikevaihto	7 192	6 677
Valmistus omaan käyttöön	30	54
Liiketoiminnan muut tuotot	10	117
Materiaalit ja palvelut		
Aineet, tarvikkeet ja tavarat		
Ostot tilikauden aikana	-1 230	-1 175
Varastojen lisäys (+) tai vähennys (-)	-0	-1
Palvelujen ostot	-1 362	-1 502
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	-741	-715
Henkilösivukulut		
Eläkekulut	-135	-156
Muut henkilösivukulut	-26	-34
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-1 560	-1 541
Arvonalentumiset	0	0
Liiketoiminnan muut kulut	-134	-41
Liikelylijäämä (-alijäämä)	2 042	1 685
Rahoitustuotot ja -kulut		
Muut rahoitustuotot	2	3
Korvaus peruspääomista	-488	-488
Muut rahoituskulut	-0	-0
Ylijäämä (alijäämä) ennen satunnaisia eriä	1 556	1 200
Ylijäämä (alijäämä) ennen varauksia	1 556	1 200
Vapaaehtoisten varausten lisäys (-) tai vähennys (+)	0	-1 100
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	1 556	100
Sijoitetun pääoman tuotto, %	9,9 %	8,7 %
Kunnan sijoittaman pääoman tuotto, %	9,9 %	8,7 %
Voitto, %	21,6 %	18,0 %

Rahoituslaskelma**TP Kunnallisen liikelaitoksen Rahoituslaskelma + tunnusluvut**

	TP 2018		TP 2017	
Toiminnan rahavirta				
Liikelylijäämä (-alijäämä)	2 042		1 685	
Poistot ja arvonalentumiset	1 560		1 541	
Rahoitustuotot ja -kulut	-486		-485	
	3 117	3 117	2 741	2 741
Investointien rahavirta				
Investointimenot	-6 074		-2 606	
Rahoitusosuudet inv.menoihin	32		131	
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	0	-6 042	0	-2 475
Toiminnan ja investointien rahavirta		-2 925		266
Rahoituksen rahavirta				
Antolainauksen muutokset				
Lainakannan muutokset				
Muut maksuvalmiuden muutokset				
Vaihto-omaisuuden muutos	-62		-11	
Saamisten muutos kunnalta	975		2 685	
Saamisten muutos muilta	279		-3 523	
Korottomien velkojen muutos kunnalta	1 273		85	
Korottomien velkojen muutos muilta	461	2 925	498	-266
Rahoituksen rahavirta		2 925		-266
Rahavarojen muutos		0		-0
Rahavarojen muutos				
Rahavarat 31.12.	-0		-0	
Rahavarat 1.1.	-0	-0	-0	-0
LIIKELAITOKSEN TUNNUSLUVUT				
Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta, €	-275		2 650	
Investointien tulorahoitus, %	51,58		110,75	
Lainanhoitokate				
Kassan riittävyys, pv	144		296	
Quick ratio	2,64		6,85	
Current ratio	2,76		7,02	

Tase

TP Kunnallisen liikelaitoksen Tase + tunnusluvut

	TP 2018	TP 2017
VASTAAVAA		
A PYSYVÄT VASTAAVAT	28 286	23 805
II Aineelliset hyödykkeet	28 286	23 805
2. Rakennukset	1 341	1 398
3. Kiinteät rakenteet ja laitteet	26 930	22 390
4. Koneet ja kalusto	15	18
C VAIHTUVAT VASTAAVAT	5 615	6 807
I Vaihto-omaisuus	227	165
1. Aineet ja tarvikkeet	227	165
II Saamiset	5 387	6 641
Lyhytaikaiset saamiset	5 387	6 641
1. Myyntisaamiset	253	588
3. Saamiset kunnalta/kuntayhtymältä	4 593	5 568
4. Muut saamiset	44	-0
5. Siirtosaamiset	497	485
IV Rahat ja pankkisaamiset	-0	-0
VASTAAVAA YHTEENSÄ	<u>33 901</u>	<u>30 612</u>
VASTATTAVAA		
A OMA PÄÄOMA	20 358	18 802
I Peruspääoma	7 500	7 500
III Muut omat rahastot	3 047	3 047
IV Edellisten tilikausien yli-/alijäämä	8 255	8 155
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ	1 556	100
B POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET	1 100	1 100
2. Vapaaehtoiset varaukset	1 100	1 100
E VIERAS PÄÄOMA	12 443	10 710
I Pitkäaikainen	10 405	9 740
8. Korottomat velat kunnalta/kuntayhtymältä	150	150
9. Muut velat	10 255	9 589
Lyhytaikainen	2 038	970
6. Saadut ennakot	1	1
7. Ostovelat	254	350
8. Korottomat velat kunnalta/kuntayhtymältä	1 467	194
9. Muut velat	33	43
10. Siirtovelat	283	381
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	<u>33 901</u>	<u>30 612</u>
TASEEN TUNNUSLUVUT		
Omavaraisuusaste, %	63,30%	65,02%
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	172,77%	157,63%
Velat ja vastuut prosenttia käyttötuloista, %	172,77%	157,63%
Kertynyt yli-/alijäämä, 1000 €	9 811	8 255
Lainakanta 31.12., 1000 €	0	0
Lainasaamiset, 1000 €		

LIITETIEDOT

Tuusulan vesihuoltoliikelaitoksen tilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot

Tilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot

1 Tilinpäätöstä laadittaessa noudatetut arvostusperiaatteet ja – menetelmät, sekä jaksotusperiaatteet ja -menetelmät (KPA 2:2.1 § 1-kohta)

Pysyvät vastaavat

Pysyvien vastaavien arvostus

Pysyvien vastaavien aineettomat ja aineelliset hyödykkeet on merkitty taseeseen hankintamenoon vähennettynä suunnitelman mukaisilla poistoilla ja investointimenoihin saaduilla rahoitusosuuksilla. Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu ennalta laaditun poistosuunnitelman mukaisesti. Poistosuunnitelman mukaiset suunnitelmapoistojen laskentaperusteet on esitetty tuloslaskelman liitetiedoissa kohdassa Suunnitelman mukaisten poistojen perusteet.

Sijoitusten arvostus

Ei sijoituksia.

Vaihto-omaisuus

Vaihto-omaisuuden arvostus

Vaihto-omaisuus on merkitty taseeseen varastokohtaisesti joko varaston keskimääräisellä hankintahinnalla tai viimeisen hankintahinnan mukaisena.

Rahoitusomaisuus

Rahoitusomaisuuden arvostus

Saamiset on merkitty taseeseen nimellisarvoon tai sitä alempaan todennäköiseen arvoon. Rahoitusomaisuusarvopapereita ei ole.

Avustusten käsittely

Pysyvien vastaavien aineellisten hyödykkeiden hankintaan saadut rahoitusavustukset on merkitty ao. hyödykkeen hankintameno vähennykseksi.

Tilinpäätöksen esittämistapaa koskevat liitetiedot**2 Tuloslaskelman tai taseen esittämistavan muutos**

Tuloslaskelman tai taseen esittämistapaa ei ole muutettu edellisestä tilikaudesta (KPA 2:2.1 § 2-kohta) tai kirjanpitolautakunnan kuntajaoston antamista ohjeista poikkeavaksi.

3 Oikaisut edellisen tilikauden tietoihin

Ei ilmoitettavaa.

4 Edellisen tilikauden tietojen vertailukelpoisuus

Tuloslaskelman tilille 35377 LL: Muut tuotot on aiempina vuosina kirjattu sisäiset varastolisät. Kirjaukset muutettu vuoden 2018 alusta myyntituottoihin tilille 31637 LL. sis. varastolisät.

5 Aikaisempiin tilikausiin kohdistuvat tuotot ja kulut sekä virheiden korjaukset

Aikaisempiin tilikausiin kohdistuviin tuottoihin ja kuluihin ei ole tehty merkittäviä oikaisuja (KPA 2:2.1 § 5-kohta).

Tuloslaskelmaa koskevat liitetiedot (1000 €)**6 Toimintatuotot****Toimintatuotot tehtäväkokonaisuuksittain**

Vesi- ja jätevesimaksut
Muut vesihuollon myyntituotot
Yhteensä

	2018	2017
Vesi- ja jätevesimaksut	6 873	6 469
Muut vesihuollon myyntituotot	298	162
Yhteensä	7 171	6 630
Liiketoiminnan muut tuotot		
Muut palvelumaksut	21	47
Vuokratuotot	3	4
Muut toimintatuotot	7	113
Yhteensä	30	163

Liite 7 – 10 ei ilmoitettavaa.

11 Pysyvien vastaavien suunnitelman mukaiset poistot

	31.12.2012 MENNESSÄ VALMISTUNEET KOHTEET		1.1.2013 JÄLKEEN VALMISTUNEET KOHTEET		KIRJANPITOLAUTA- KUNNAN KUNTAJAOS: POISTOAIKASUOSITUS
	POISTOAIKA	POISTOTAPA	POISTOAIKA	POISTOTAPA	
Aineettomat hyödykkeet					
kehittämismenot	4 vuotta	tasapoisto	2 vuotta	tasapoisto	2 - 5 vuotta
Aineettomat oikeudet	5 vuotta	tasapoisto	5 vuotta	tasapoisto	5 - 20 vuotta
Liikearvo			2 vuotta	tasapoisto	2 - 5 vuotta
Muut pitkävaikutteiset menot					
Atk-ohjelmistot	4 vuotta	tasapoisto	2 vuotta	tasapoisto	2 - 5 vuotta
Muut	4 vuotta	tasapoisto	2 vuotta	tasapoisto	2 - 5 vuotta
Aineelliset hyödykkeet					
Maa- ja vesialueet	ei poistoaikaa		ei poistoaikaa		ei poistoaikaa
Rakennukset ja rakennelmat					
Betonirunkoiset					
Hallinto- ja laitosrakennukset	25 - 35 vuotta	tasapoisto	30 vuotta	tasapoisto	20 - 50 vuotta
Tehdas- ja tuotantorakennukset			30 vuotta	tasapoisto	20 - 30 vuotta
Talousrakennukset	17 vuotta	tasapoisto	10 vuotta	tasapoisto	10 - 20 vuotta
Vapaa-ajan rakennukset			20 vuotta	tasapoisto	20 - 30 vuotta
Asuinrakennukset	35 vuotta	tasapoisto	30 vuotta	tasapoisto	30 - 50 vuotta
Muut kuin betonirunkoiset					
Hallinto- ja laitosrakennukset	25 - 35 vuotta	tasapoisto	20 vuotta	tasapoisto	20 - 50 vuotta
Tehdas- ja tuotantorakennukset			20 vuotta	tasapoisto	20 - 30 vuotta
Talousrakennukset	17 vuotta	tasapoisto	10 vuotta	tasapoisto	10 - 20 vuotta
Vapaa-ajan rakennukset			20 vuotta	tasapoisto	20 - 30 vuotta
Asuinrakennukset	35 vuotta	tasapoisto	30 vuotta	tasapoisto	30 - 50 vuotta
Kiinteät rakenteet ja laitteet					
Kadut, tiet, torit ja puistot	17 vuotta	tasapoisto	15 vuotta	tasapoisto	15 - 20 vuotta
Sillat, laiturit ja uimalat	17 vuotta	tasapoisto	10 vuotta	tasapoisto	10 - 30 vuotta
Muut maa- ja vesirakenteet	17 vuotta	tasapoisto	15 vuotta	tasapoisto	15 - 30 vuotta
Vedenjakeluverkosto	25 vuotta	tasapoisto	30 vuotta	tasapoisto	30 - 40 vuotta
Viemäriverkko	25 vuotta	tasapoisto	30 vuotta	tasapoisto	30 - 40 vuotta
Kaukolämpöverkko			20 vuotta	tasapoisto	20 - 30 vuotta
Sähköjohdot, muuntoasemat, ulkovälilaitteet	17 vuotta	tasapoisto	15 vuotta	tasapoisto	15 - 20 vuotta
Puhelinverkko, keskussema ja alakeskukset			10 vuotta	tasapoisto	10 - 12 vuotta
Maakaasuverkko			20 vuotta	tasapoisto	20 - 25 vuotta
Muut putki- ja kaapeliverkot			15 vuotta	tasapoisto	15 - 20 vuotta
Sähkö-, vesi- yms. laitojen laitoskoneet ja laitteet	12 vuotta	tasapoisto	10 vuotta	tasapoisto	10 - 20 vuotta
Kiinteät nosto- ja siirtolaitteet	12 vuotta	tasapoisto	15 vuotta	tasapoisto	15 - 20 vuotta
Liikenteen ohjauslaitteet	12 vuotta	tasapoisto	10 vuotta	tasapoisto	10 - 15 vuotta
rakenteet	12 vuotta	tasapoisto	10 vuotta	tasapoisto	10 - 15 vuotta
Koneet ja kalusto					
Rautaiset alukset			15 vuotta	tasapoisto	15 - 20 vuotta
Puiset alukset ja muut uivat työkonet			8 vuotta	tasapoisto	8 - 15 vuotta
Muut kuljetusvälineet	7 vuotta	tasapoisto	4 vuotta	tasapoisto	4 - 7 vuotta
Muut liikkuvat työkonet	7 vuotta	tasapoisto	5 vuotta	tasapoisto	5 - 10 vuotta
Muut raskaat koneet	12 vuotta	tasapoisto	10 vuotta	tasapoisto	10 - 15 vuotta
Muut kevyet koneet	7 vuotta	tasapoisto	5 vuotta	tasapoisto	5 - 10 vuotta
Sairaala-, terveydenhuolto, yms. laitteet	10 vuotta	tasapoisto	5 vuotta	tasapoisto	5 - 15 vuotta
Atk-laitteet	4 vuotta	tasapoisto	3 vuotta	tasapoisto	3 - 5 vuotta
Muut laitteet ja kalusteet	4 vuotta	tasapoisto	3 vuotta	tasapoisto	3 - 5 vuotta
Muut aineelliset hyödykkeet					
Luonnonvarat	käytön mukainen poisto		käytön mukainen poisto		käytön mukainen poisto
Arvo- ja taide-esineet			ei poistoaikaa		ei poistoaikaa
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	ei poistoaikaa		ei poistoaikaa		ei poistoaikaa
Pysyvien vastaavien sijoitukset					
Osakkeet ja osuudet	ei poistoaikaa		ei poistoaikaa		ei poistoaikaa

Tasetta koskevat liitetiedot (1000 €)**Taseen vastaavia koskevat liitetiedot**

Liite 17 – 18 ei ilmoitettavaa.

19 Tietoja pysyvistä vastaavista**PYSYVÄT VASTAAVAT
KÄYTTÖOMAISUUS****Aineelliset hyödykkeet**

	Rakennukset	vesijohto- verkostojen laitteet	viemäri- verkosto	hulevesi- verkosto	koneet ja kalusto	Yhteensä
Poistamaton hankintameno 1.1.2018	1 398	14 543	4 530	3 317	18	23 805
Lisäykset tilikauden aikana	0	1 468	2 425	2 181	0	6 074
Rahoitusosuudet tilikaudella	0	-32			0	-32
Vähennykset tilikauden aikana	0	0	0		0	0
Siirto erien välillä	0	0	0	0	0	0
Tilikauden poisto	-57	-1 142	-170	-189	-2	-1 560
Arvonlennukset ja niiden palautukset	0	0	0	0	0	0
Poistamaton hankintam. 31.12.2018	1 341	14 837	6 784	5 309	15	28 286
Arvonkorotukset	0	0	0	0	0	0
Kirjanpitoarvo 31.12.2018	1 341	14 837	6 784	5 309	15	28 286

Liite 20 - 22 ei ilmoitettavaa.

23 Pitkä- ja lyhytaikaiset saamiset**Saamisten erittely**

	2018		2017	
	Pitkä- aikaiset	Lyhyt- aikaiset	Pitkä- aikaiset	Lyhyt- aikaiset
Saamiset muita				
Myyntisaamiset jäsenkuntayhtymiltä		2		4
Myyntisaamiset		250		584
Saamiset Kunnalta				
Lainasaamiset		4 593		5 568
Muut saamiset		44		
Siirtosaamiset		497		485
Yhteensä		5 385		6 641
Saamiset yhteensä		5 385		6 641

24 Siirtosaamiin sisältyvät olennaiset erät

	2018	2017
Lyhytaikaiset siirtosaamiset		
Vesi- ja jätevesimaksut	497	485
Tulojäämät yhteensä	497	485
Lyhytaikaiset siirtosaamiset yhteensä	497	485

Taseen vastattavia koskevat liitetiedot**25 Tase-eräkohtainen erittely oman pääoman erien lisäyksestä ja vähennyksistä sekä siirroista näiden erien välillä tilikauden aikana**

	2018	2017
Peruspääoma 1.1.	7 500	7 500
Lisäykset tilikaudella	0	0
Vähennykset tilikaudella	0	0
Peruspääoma 31.12.	7 500	7 500
Muut omat rahastot 1.1.	3 047	3 047
Lisäykset tilikaudella		
Vähennykset tilikaudella		
Muu oma pääoma 31.12.	3 047	3 047
Edellisen tilikauden yli-/alijäämä	8 255	8 155
Tilikauden yli-/alijäämä	1 556	100
Oma pääoma 31.12.	20 358	18 802

Liite 26 -29 ei ilmoitettavaa.

30 Pitkä- ja lyhytaikaiset velat

	2018		2017	
	Pitkä- aikaiset	Lyhyt- aikaiset	Pitkä- aikaiset	Lyhyt- aikaiset
Velat kunnalle				
Saadut ennakot	0	0	0	0
Ostovelat	0	0	0	0
Muut velat	150	0	150	0
Siirtovelat	0	1 467	0	194
Yhteensä	150	1 467	150	194
Velat muille				
Saadut ennakot	0	1	0	1
Ostovelat	0	254	0	350
Lainat	0	0	0	0
Muut velat	10 255	33	9 589	43
Siirtovelat		283		381
Yhteensä	10 255	571	9 589	776
Velat yhteensä	10 405	2 038	9 740	970

Liite 31 -32 ei ilmoitettavaa.

33 Siirtovelkoihin sisältyvät olennaiset erät

	2018	2017
Lyhytaikaiset siirtovelat		
Menojäämät		
Yhdystilin siirtovelka	1 467	194
Lomapalkkavelan ja	203	197
Muut palkkojen ja		35
Muut siirtovelat	80	149
Lyhytaikaiset siirtovelat yhteensä	1 750	575

Vakuuksia ja vastuusitoumuksia ja taseen ulkopuolisia järjestelyjä koskevat liitetiedot (1000 €)

Liite 34 - 37 ei ilmoitettavaa.

38 Vuokravastuut

	2018	2017
Leasingvastuiden yhteismäärä	105	133
Seuraavalla tilikaudella maksettavat	28	28
Myöhemmin maksettavat	77	105

Liite 39 – 41 ei ilmoitettavaa.

Henkilöstöä, tilintarkastajien palkkiota ja intressitahotapahtumia koskevat liitetiedot (1000 €)**42 Henkilöstöä koskevat liitetiedot**

	2018	2017
Vakinainen henkilöstö	16	16
HTV3*	13,26	13,7

HTV3 = palveluksessaolopäivien (vähenntty kaikki poissaolot) lkm kalenteripäivinä/365

43 Tilikauden palkat, palkkiot eläkekulut ja muut henkilösivukulut, jos henkilöstömenoja on aktivoitu taseeseen

	2018	2017
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	731	715
Henkilösivukulut		
Eläkekulut	133	156
Muut henkilösivukulut	26	34
Yhteensä tuloslaskelman mukaan	890	904
Henkilöstökuluja aktivoitu käyttöomaisuuteen		
Palkat ja palkkiot	27	60
Henkilösivukulut		1
Henkilöstökuluja aktivoitu käyttöomaisuuteen	27	62
Henkilöstökulut yhteensä	917	966

Liite 44 – 46 ei ilmoitettavaa.

LASKENNALLISESTI ERIYTETYT TILINPÄÄTÖKSET (1000 €)

Huleveden tulos-, rahoitus- ja taselaskelma

Tuloslaskelma Hulevesi

	TP 2018		TP 2017	
Liikevaihto		4		3
Liiketoiminnan muut tuotot		0		0
Materiaalit ja palvelut				
Aineet, tarvikkeet ja tavarat				
Ostot tilikauden aikana	-42		-22	
Palvelujen ostot	-5	-47	-3	-25
Poistot ja arvonalentumiset				
Suunnitelman mukaiset poistot	-189		-175	
Arvonalentumiset	0	-189	0	-175
Liikelylijäämä (-alijäämä)		-232		-197
Ylijäämä (alijäämä) ennen satunnaisia eriä		-232		-197
Ylijäämä (alijäämä) ennen varauksia		-232		-197
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)		-232		-197

Rahoituslaskelma Hulevesi

	TP 2018	TP 2017
Toiminnan rahavirta		
Liikelylijäämä (-alijäämä)	-232	-197
Poistot ja arvonalentumiset	189	175
	-43	-22
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-2 181	-486
Toiminnan ja investointien rahavirta	-2 224	-508
Rahoituksen rahavirta		
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Vaihto-omaisuuden muutos	-2	1
Korottomien velkojen muutos liikelaitokselta	3 883	633
Liittymismaksujen muutos	71	51
Rahoituksen rahavirta	3 952	686
Rahavarojen muutos	1 728	178

Tase Hulevesi

	TP 2018	TP 2017
VASTAAVAA		
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineelliset hyödykkeet		
Kiinteät rakenteet ja laitteet	5 674	3 492
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Vaihto-omaisuus		
Aineet ja tarvikket	10	12
VASTAAVAA YHTEENSÄ	5 684	3 504
VASTATTAVAA		
OMA PÄÄOMA	-746	1 028
Peruspääoma	1544	1 544
Edellisten kausien yli-/alijäämä	-515	-318
Tilikauden yli-/alijäämä	-232	-197
VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaikainen		
Liittymismaksut ja muut velat	1 026	955
Koroton velka liikelaitokselta	5 404	1 521
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	5 684	3 504

Liikelaitoksen tulos-, rahoitus- ja taselaskelmat eriteltynä ilman hulevettä

Tuloslaskelma koko laitos sekä ilman hulevettä

	TP 2018		2018 ilman hulevettä		TP 2017		2017 ilman hulevettä	
Liikevaihto	7 192		7 188		6 677		6 674	
Valmistus omaan käyttöön	30		30		54		54	
Liiketoiminnan muut tuotot	10		10		117		117	
Materiaalit ja palvelut								
Aineet, tarvikkeet ja tavarat								
Ostot tilikauden aikana	-1 230		-1 188		-1 175		-1 153	
Varastojen lisäys (+) tai vähennys (-)	-0				-1		-1	
Palvelujen ostot	-1 362	-2 592	-1 357	-2 545	-1 502	-2 677	-1 498	-2 652
Henkilöstökulut								
Palkat ja palkkiot	-741		-741		-715		-715	
Henkilösivukulut								
Eläkekulut	-135		-135		-156		-156	
Muut henkilösivukulut	-26	-902	-26	-902	-34	-904	-34	-904
Poistot ja arvonalentumiset								
Suunnitelman mukaiset poistot	-1 560		-1 371		-1 541		-1 366	
Arvonalentumiset	0	-1 560		-1 371	0	-1 541	0	-1 366
Liiketoiminnan muut kulut	-134		-134		-41		0	
Liikelylijäämä (-alijäämä)	2 042		2 274		1 685		1 711	
Rahoitustuotot ja -kulut								
Muut rahoitustuotot	2		2		3		3	
Korvaus peruspääomasta	-488		-488		-488		-488	
Muut rahoituskulut	-0	-486	-0	-486	-0	-485	-0	-485
Ylijäämä (alijäämä) ennen satunnaisia eriä	1 556		1 788		1 200		1 226	
Ylijäämä (alijäämä) ennen varauksia	1 556		1 788		1 200		1 226	
Vapaaehtoisten varausten lisäys (-) tai vähennys (+)			0		-1 100		-1 100	
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	1 556		1 788		100		126	

Rahoituslaskelma koko laitos sekä ilman hulevettä

	TP 2018	2018 ilman hulevettä	TP 2017	2017 ilman hulevettä
Toiminnan rahavirta				
Liikelylijäämä (-alijäämä)	2 042	2 274	1 685	1 882
Poistot ja arvonalentumiset	1 560	1 371	1 541	1 366
Rahoitustuotot ja -kulut	-486	-486	-485	-485
	3 117	3 159	2 741	2 763
Investointien rahavirta				
Investointimenot	-6 074	-3 892	-2 606	-2 120
Rahoitusosuudet investointeihin	32	32	131	131
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	0	0		0
	-6 042	-3 860	-2 475	-1 989
Toiminnan ja investointien rahavirta	-2 925	-701	266	774
Rahoituksen rahavirta				
Muut maksuvalmiuden muutokset				
Vaihto-omaisuuden muutos	-62	-60	-11	-12
Saamisten muutos kunnalta/kuntayhtymältä	975	975	2 685	2 685
Saamisten muutos muilta	279	279	-3 523	-3 523
Korottomien velkojen muutos kunnalta/kuntayhtymältä	1 273	1 273	85	85
Korottomattomien velkojen muutos liikelaitokselta		-3 883		-633
Palautuskelpoisten liittymismaksujen muutos	665	594	567	516
Korottomien velkojen muutos muilta	-205	-205	-70	-70
	2 925	-1 027	-266	-952
Rahoituksen rahavirta	2 925	-1 027	-266	-952
Rahavarojen muutos	0,00	-1 728	0	-178

Tase koko laitos ja ilman hulevettä

	2018	2018 ilman hulevettä	2017	2017 ilman hulevettä
VASTAAVAA				
A PYSYVÄT VASTAAVAT	28 286	22 613	23 805	20 313
II Aineelliset hyödykkeet	28 286	22 613	23 805	20 313
2. Rakennukset	1 341	1 341	1 398	1 398
3. Kiinteät rakenteet ja laitteet	26 930	21 257	22 390	18 897
4. Koneet ja kalusto	15	15	18	18
6. Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	0		0	
C VAIHTUVAT VASTAAVAT	5 615	9 466	6 807	8 316
I Vaihto-omaisuus	227	217	165	153
1. Aineet ja tarvikkeet	227	217	165	153
II Saamiset	5 387	9 249	6 641	8 162
Pitkäaikaiset saamiset		3 862		1 521
1. Laina saaminen hulevedeltä		3 862		1 521
Lyhytaikaiset saamiset	5 387	5 387	6 641	6 641
1. Myyntisaamiset	253	253	588	588
3. Saamiset kunnalta/kuntayhtymältä	4 593	4 593	5 568	5 568
4. Muut saamiset	44	44		
5. Siirtosaamiset	497	497	485	485
IV Rahat ja pankkisaamiset	-0	-0	-0	
VASTAAVAA YHTEENSÄ	33 901	32 079	30 612	28 628
VASTATTAVAA				
A OMA PÄÄOMA	20 358	19 561	18 802	17 773
I Peruspääoma	7 500	5 956	7 500	5 956
III Muut omat rahastot	3 047	3 047	3 047	3 047
IV Edellisten tilikausien yli-/alijäämä	8 255	8 770	8 155	8 473
V Tilikauden yli-/alijäämä	1 556	1 788	100	297
B POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET	1 100	1 100	1 100	1 100
2. Vapaaehtoiset varaukset	1 100	1 100	1 100	1 100
E VIERAS PÄÄOMA	12 443	11 417	10 710	9 755
I Pitkäaikainen	10 405	9 379	9 740	8 785
8. Korottomat velat kunnalta/kuntayhtymältä	150	150	150	134
9. Korottomat velat liikelaitokselta				
10. Muut velat	10 255	9 229	9 589	8 651
II Lyhytaikainen	2 038	2 038	970	970
6. Saadut ennakot	1	1	1	1
7. Ostovelat	254	254	350	350
8. Korottomat velat kunnalta/kuntayhtymältä	1 467	1 467	194	194
9. Muut velat	33	33	43	43
10. Siirtovelat	283	283	381	381
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	33 901	32 079	30 612	28 628

ALLEKIRJOITUKSET JA MERKINNÄT

Liikelaitoksen tilinpäätöksen allekirjoittavat johtokunnan jäsenet ja liikelaitoksenjohtaja.

Tuusulassa 27.2.2019

TUUSULAN VESIHUOLTOLIIKELAITOKSEN JOHTOKUNTA

Margita Winqvist

Marjut Kylliäinen

Jarno Ruusala

Jorma Sulander

Jukka Sahlakari
liikelaitoksen johtaja

Olemme tarkastaneet tilinpäätöksen

Tuusulassa ____ / ____ 2019

BDO Audiator Oy, tilintarkastusyhteisö

Liikelaitoksen vaikutus kunnan talouteen

**LIKELAITOKSEN VAIKUTUS KUNNAN TILIKAUDEN TULOKSEN MUODOSTUMISEEN
Tuusulan kunta ja Tuusulan Vesihuolto-liikelaitos**

	Eliminointi- ja oikaisukirjaukset				Eliminointi- ja oikaisukirjaukset			
	kunta	liikelaitos	kunta	liikelaitos	kunta	liikelaitos	kunta	liikelaitos
Toimintatuotot	127 791 644,10	7 201 158,33	-29 007 142,99	-528 178,67	105 457 480,77	35 906 371,84	-349 115,78	41 905 790,45
Myyntituotot								
Ulkoiset	71 505 732,58	6 642 494,98			78 148 227,56	7 749 137,54		14 028 091,68
Sisäiset	10 421 192,85	528 178,67 ¹⁾²⁾	-10 421 192,85	-528 178,67	0,00	277 782,21	-277 782,21 ¹⁾²⁾	0,00
Maksutuotot								
Ulkoiset	15 063 883,55	20 964,07			15 084 847,62	14 051 613,01		14 098 199,99
Sisäiset	86 751,25	0,00	-86 751,25	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Tuet ja avustukset	1 348 090,84	0,00			1 348 090,84	1 523 167,98		1 523 167,98
Sisäiset (kunnalta)		0,00			0,00	0,00		0,00
Vuokratuotot								
Ulkoiset	4 805 262,83	0,00			4 805 262,83	3 698 949,90		3 702 475,30
Sisäiset	18 180 314,40	0,00 ⁴⁾	-18 180 314,40	0,00	0,00	69 224,40	-69 224,40	0,00
Muut toimintatuotot								
Ulkoiset	6 061 531,31	9 520,61			6 071 051,92	8 534 387,63		8 553 855,50
Sisäiset	318 884,49	0,00 ¹⁾	-318 884,49	0,00	0,00	2 109,17	-2 109,17	0,00
Valmistus omaan käyttöön	350 577,79	29 538,90			380 116,69	172 625,03		226 958,63
Toimintakulut	-323 611 873,54	-3 628 171,13	29 030 323,69	504 997,97	-297 704 723,01	-221 971 849,84	351 918,19	-224 800 037,25
Henkilöstökulut								
Palkat ja palkkiot	-79 945 288,01	-741 076,05			-80 686 364,06	-76 157 616,40		-76 872 582,19
Henkilösivukulut								
Eläkekulut	-16 991 041,06	-135 100,68			-17 126 141,74	-16 761 720,88		-16 917 663,95
Muut henkilösivukulut	-2 890 962,17	-25 829,88			-2 916 792,05	-3 707 662,16		-3 741 197,85
Palvelujen ostot								
Ulkoiset	-164 420 687,97	-1 097 685,72			-165 518 373,69	-97 303 534,96		-98 526 494,07
Sisäiset	-10 589 313,46	-264 081,05 ²⁾	10 589 313,46	264 081,05	0,00	-206 003,16	206 003,16	0,00
Aineet, tarvikkeet ja tavarat								
Ulkoiset	-11 944 187,65	-1 061 661,39			-13 005 849,04	-10 911 272,21		-11 991 585,93
Sisäiset	-313 399,61	-168 706,92 ¹⁾	313 399,61	168 706,92	0,00	-144 735,73	144 735,73	0,00
Ostot tilikauden aikana								
Varaston muutos	-55 179,06	-6,74			-55 185,80	-100 887,32		-101 561,85
Avustukset								
Sisäiset (liikelaitokselle)	-11 227 831,25	0,00			-11 227 831,25	-10 389 176,08		-10 389 196,08
Vuokrat	0,00				0,00	0,00		0,00
Muut toimintakulut								
Ulkoiset	-6 006 366,97	-33 798,48			-6 040 165,45	-5 025 260,51		-4 977 250,55
Sisäiset	-18 114 276,48	-72 210,00 ⁴⁾	18 114 276,48	72 210,00	0,00	-69 224,40	69 224,40	0,00
Sisäiset								
Ulkoiset	-1 100 005,71	-28 014,22			-1 128 019,93	-1 262 801,13		-1 282 555,78
Sisäiset	-13 334,14	0,00 ⁵⁾	13 334,14	0,00	0,00	-1 179,30	150,03	0,00
Toimintatote	-195 469 651,65	3 602 526,10	23 180,70	-23 180,70	-191 867 125,55	-185 892 852,97	2 802,41	-182 667 288,17

**LIKELAITOKSEN VAIKUTUS KUNNAN TILIKAUDEN TULOKSEN MUODOSTUMISEEN
Tuusulan kunta ja Tuusulan Vesihoito-liikelaitos**

	Eliminointi- ja oikaisukirjaukset			Eliminointi- ja oikaisukirjaukset		
	kunta	liikelaitos	liikelaitos	kunta	liikelaitos	liikelaitos
Verotulot	179 203 045,37		179 203 045,37	177 953 850,52		177 953 850,52
Valtionosuudet	24 291 087,00		24 291 087,00	23 327 343,88		23 327 343,88
Rahoitustuotot ja -kulut						
Korkotuotot	261 809,47		261 809,47	255 535,33		255 535,33
Sisäiset (liikelaitokselta)		1 603,94			2 888,34	614 575,83
Muut rahoitustuotot	561 993,01		563 596,95	611 687,49		
Sisäiset (liikelaitoksen korvaus peruspääomasta)	487 500,00	3)	0,00	487 500,00	3)	-487 500,00
Korkokulut	-709 975,02		-709 975,02	-541 397,22		-541 397,22
Ulkoiset		0,00	0,00		0,00	0,00
Sisäiset		-487 500,00	0,00		-487 500,00	487 500,00
Korvaus peruspääomasta		-6,72	0,00		-64,03	0,00
Muut rahoituskulut	-17 576,04		-17 582,76	-15 303,18		-15 367,21
Vuosikate	8 608 232,14	3 116 623,32	11 724 855,46	16 186 363,85	2 740 889,11	18 927 252,96
Poistot ja arvonalentumiset			0,00			0,00
Suunnitelman muk. poistot	-11 904 521,09		-13 464 897,27	-11 537 140,47		-13 077 923,66
Arvonalentumiset	0,00		0,00	0,00		0,00
Satunnaiset erät						22 000,00
Satunnaiset tuotot	0,00		0,00	0,00		0,00
Satunnaiset kulut	-575 608,55		-575 608,55	0,00		0,00
Tilikauden tulos	-3 871 897,50	1 556 247,14	-2 315 650,36	4 649 223,38	1 200 105,92	5 849 329,30
Poistoeron vähennys	0,00		0,00	0,00		0,00
Varausten ja rahastojen muutokset	0,00		0,00	-145 176,40		-1 245 176,40
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	-3 871 897,50	1 556 247,14	-2 315 650,36	4 504 046,98	100 105,92	4 604 152,90

Vientiselitteet:

1) Eliminoidaan liikelaitoksen ja kunnan muiden yksiköiden välinen myynti ja sisäiset ostot.

2) Eliminoidaan sisäisten palvelujen osto ja myynti

3) Eliminoidaan liikelaitoksen peruspääoman korkoaotto

4) Eliminoidaan sisäiset vuokrat

5) Eliminoidaan sisäiset muut toimituskulut

Tuusulan kunnan eliminoitu tulos ilman veshuoltoilikelaitosta

Eliminoitu tulos yhteensä

1 091 927,84

-3 407 578,20

-2 315 650,36

Vientiselitteet:

1) Eliminoidaan liikelaitoksen ja kunnan muiden yksiköiden välinen sish

2) Eliminoidaan sisäisten palvelujen osto ja myynti

3) Eliminoidaan liikelaitoksen peruspääoman korkoaotto

4) Eliminoidaan sisäiset vuokrat

5) Eliminoidaan sisäiset muut toimituskulut

Tuusulan kunnan eliminoitu tulos ilman veshuoltoilikelaitosta

Eliminoitu tulos yhteensä

-384 591,67

4 988 744,57

4 604 152,90

RAHOITUSLASKELMA -YHDISTELY
Tuusulan kunta ja Tuusulan Vesihuoltoilkelaitos

	Eliminointi- kirjaukset		Eliminointi- kirjaukset		Eliminointi- kirjaukset		Eliminointi- kirjaukset	
	kunta	liikelaitos	kunta	liikelaitos	kunta	liikelaitos	kunta	liikelaitos
	1.1.-31.12.2018	1.1.-31.12.2018	1.1.-31.12.2017	1.1.-31.12.2017	1.1.-31.12.2017	1.1.-31.12.2017	1.1.-31.12.2017	1.1.-31.12.2017
Toiminnan rahavirta								
Tulorahoitus	1 862 744,16	3 116 623,32	4 979 367,48	2 740 889,11	8 266 067,50	2 740 889,11	11 006 956,61	18 927 252,96
Vuosikate	8 608 232,14	3 116 623,32 ¹⁾	11 724 855,46	2 740 889,11 ²⁾	16 186 363,85	2 740 889,11 ²⁾	0,00	0,00
Satunnaiset erät	-575 608,55	0,00	-575 608,55	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Tulorahoituksen korjaukset	-6 169 879,43	0,00	-6 169 879,43	0,00	-7 920 296,35	0,00	-7 920 296,35	0,00
Investointien rahavirta	-21 971 447,75	-6 041 957,16	-28 013 404,91	-2 474 929,02	-24 786 940,13	-2 474 929,02	-27 261 869,15	-36 494 880,59
Investointimenot	-30 326 837,83	-6 073 604,01	-36 400 441,84	-33 888 757,78	-33 888 757,78	-2 606 122,81	-36 494 880,59	166 393,79
Rahoitusosuudet investointimenoihin	1 307 434,05	31 646,85	1 339 080,90	0,00	35 200,00	131 193,79	166 393,79	0,00
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	7 047 956,03	0,00	7 047 956,03	0,00	9 066 617,65	0,00	9 066 617,65	0,00
Toiminnan ja investointien rahavirta	-20 108 703,59	-2 925 333,84	464 319,30	-23 034 037,43	-16 520 872,63	265 960,09	0,00	0,00
Rahoituksen rahavirta								
Antolainauksen muutokset	-392 632,83	0,00	-392 632,83	0,00	-61 610,60	0,00	-61 610,60	0,00
Antolainasaamisten lisäykset/vähennykset	-392 632,83	0,00	-392 632,83	0,00	-61 610,60	0,00	-61 610,60	0,00
Lainakannan muutokset	18 732 677,01	0,00	19 707 902,41	0,00	10 367 839,38	0,00	9 552 736,04	10 000 000,00
Pitkäaikaisen lainojen lisäys	15 000 000,00	0,00	15 000 000,00	0,00	10 000 000,00	0,00	10 000 000,00	0,00
Pitkäaikaisen lainojen vähennys	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Lyhytaikaisen lainojen muutos	3 732 677,01	0,00 ²⁾	4 707 902,41	0,00	367 839,38	0,00 ²⁾	-815 103,34	0,00
Oman pääoman muutokset	0,00	0,00	0,00	0,00	-579 599,17	0,00	-579 599,17	0,00
Muut maksuvalmiuden muutokset	-2 286 418,65	2 925 333,84	-336 310,21	-350 911,76	6 186 309,32	-350 911,76	6 650 500,90	0,00
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	312 428,66	0,00	312 428,66	0,00	333 553,80	0,00	333 553,80	0,00
Vaihto-omaisuuden muutos	193 971,11	-61 997,52	131 973,59	-10 618,45	21 845,20	-10 618,45	11 226,75	0,00
Saamisten muutos	-3 612 912,52	1 254 020,09 ²⁾ ³⁾	-2 061 309,46	-837 850,61 ²⁾ ³⁾	369 675,24	-837 850,61 ²⁾ ³⁾	84 951,71	431 879,68
Korottomien velkojen muutos	820 094,10	1 733 311,27 ³⁾	-1 272 808,37	1 280 597,00	5 461 235,08	497 557,30 ³⁾	-84 951,71	5 873 840,67
Rahoituksen rahavirta / Vaikutus	16 053 625,53	2 925 333,84	2 248 033,77	18 978 959,37	15 912 938,93	-350 911,76	-730 151,63	15 562 027,17
Rahavarojen muutos	-4 055 078,06	0,00	1 783 714,47	-4 055 078,06	-607 933,70	-84 951,67	-730 151,63	-692 885,37
Rahavarat 31.12., €	9 587 920,26	0,00	9 587 920,26	0,00	13 642 998,32	0,00	13 642 998,32	0,00
Rahavarat 1.1., €	13 642 998,32	0,00	13 642 998,32	0,00	14 250 932,02	0,00	14 250 932,02	0,00
	-4 055 078,06	0,00	-4 055 078,06	0,00	-607 933,70	0,00	-607 933,70	0,00

1) Eliminoidaan sisäisten erien vaikutus vuosikatteeseen

2) Eliminoidaan sisäiset lainat

3) Eliminoidaan kunnan ja liikelaitoksen välisen yhdyttämisen saldon muutos

4) Eliminoidaan liikelaitoksen peruspääoman korotustoito

1) Eliminoidaan sisäisten erien vaikutus vuosikatteeseen

2) Eliminoidaan käyttöomaisuuden arvoon sisällytyt sisäiset liittymismaksut

3) Eliminoidaan sisäiset lainat

4) Eliminoidaan liikelaitoksen peruspääoman korotustoito

TASE-YHDISTELY
Tuusulan kunta ja Tuusulan Vesihuoltoliikelaitos

	Eliminointikirjaukset			Kunnan kokonaistase 31.12.2018			Eliminointikirjaukset			Kunnan kokonaistase 31.12.2017		
	Kunnan osatase 31.12.2018	Liikelaitoksen tase 31.12.2018	kunta	liikelaitos	Kunnan kokonaistase 31.12.2018	Kunnan osatase 31.12.2017	Liikelaitoksen tase 31.12.2017	kunta	liikelaitos	Kunnan kokonaistase 31.12.2017		
VASTAAVAA												
A. PYSYVÄT VASTAAVAT	295 634 655,25	28 286 493,57			316 270 724,41	273 925 761,91	23 804 912,59			290 080 250,09		
I Aineettomat hyödykkeet	412 308,15	0,00			412 308,15	397 475,11	0,00			397 475,11		
Aineettomat oikeudet	412 308,15	0,00			412 308,15	397 475,11	0,00			397 475,11		
Muut pitkävaik menot	0,00	0,00			0,00	0,00	0,00			0,00		
II Aineelliset hyödykkeet	248 366 671,41	28 286 493,57			276 537 605,44	228 055 304,34	23 804 912,59			251 744 657,39		
Maa- ja vesialueet	62 480 658,78	0,00			62 480 658,78	54 220 537,25	0,00			54 220 537,25		
Kiinteistöjen liittymismaksut	159 317,67	1 340 930,02		-115 559,54	43 758,13	159 317,67	1 397 758,14		-115 559,54	43 758,13		
Rakennukset	123 997 949,27	1 340 930,02			125 338 879,29	104 581 184,81	1 397 758,14			105 978 942,95		
Kiinteät rakenteet ja laitteet	57 003 636,39	26 930 367,11			83 934 003,50	48 802 576,96	22 389 649,69			71 192 226,65		
Koneet ja kalusto	3 129 789,59	15 196,44			3 144 986,03	2 342 026,00	17 504,76			2 359 530,76		
Muut aineelliset hyödykkeet	269 055,11	0,00			269 055,11	269 055,11	0,00			269 055,11		
Ennakkomaksu ja keskenräis.	1 326 264,60	0,00			1 326 264,60	17 680 606,54	0,00			17 680 606,54		
III Sijoitukset	46 855 675,69	0,00			39 320 810,82	45 472 982,46	0,00			37 938 117,59		
Osakkeet ja osuudet	39 563 613,51	0,00			32 063 613,51	38 573 553,11	0,00			31 073 553,11		
Muut lainasaamiset	7 230 897,31	0,00			7 230 897,31	6 838 264,48	0,00			6 838 264,48		
Muut saamiset	61 164,87	0,00		-34 864,87	26 300,00	61 164,87	0,00		-34 864,87	26 300,00		
B. TOIMEKSIANTOJEN VARAT	55 001,06	0,00			55 001,06	84 823,80	0,00			84 823,80		
Valtion toimeksiannot	25 487,83	0,00			25 487,83	53 915,27	0,00			53 915,27		
Lahjoitusrahastojen erityiskatt.	29 513,23	0,00			29 513,23	30 908,53	0,00			30 908,53		
C. VAIHTUVAT VASTAAVAT	23 018 740,90	5 614 649,87			22 573 679,65	23 654 877,55	6 806 672,44			24 699 421,84		
I Vaihto-omaisuus	664 167,59	227 201,81			891 369,40	858 138,70	165 204,29			1 023 342,99		
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	664 167,59	227 201,81			891 369,40	858 138,70	165 204,29			1 023 342,99		
II Saamiset	12 766 653,05	5 387 448,06			12 094 389,99	9 153 740,53	6 641 468,15			10 033 080,53		
Pitkäaikaiset saamiset	409 024,90	0,00			409 024,90	90 703,17	0,00			90 703,17		
lainasaamiset	86 024,90	0,00			86 024,90	90 703,17	0,00			90 703,17		
muut saamiset	10 000,00	0,00			10 000,00	0,00	0,00			0,00		
muut siirtosaamiset	313 000,00	0,00			313 000,00	0,00	0,00			0,00		
Lyhytaikaiset saamiset	12 357 628,15	5 387 448,06			11 685 365,09	9 063 037,36	6 641 468,15			9 942 377,36		
myyntisaamiset	4 205 412,60	252 719,89			4 458 132,49	3 574 787,08	588 379,29			4 163 166,37		
lainasaamiset	0,00	4 592 859,62		-4 592 859,62	0,00	0,00	5 568 085,02		-5 568 085,02	0,00		
muut saamiset	1 154 810,67	0,00			1 154 810,67	1 486 276,70	0,00			1 486 276,70		
siirtosaamiset	6 997 404,88	541 868,55		-1 466 851,50	6 072 421,93	4 001 973,58	485 003,84		-194 043,13	4 292 934,29		
III Rahoitusarvopaperit	0,00	0,00			0,00	0,00	0,00			0,00		
Osakkeet ja osuudet	0,00	0,00			0,00	0,00	0,00			0,00		
IV Rahat ja pankkisaamiset	9 587 920,26	0,00			9 587 920,26	13 642 998,32	0,00			13 642 998,32		
VASTAAVAA YHTEENSÄ	318 708 397,21	33 901 143,44		-9 117 275,91	338 899 405,12	297 665 463,26	30 611 585,03		-7 844 467,54	314 864 495,73		

TASE-YHDISTELY
Tuusulan kunta ja Tuusulan Vesihuoltoliikelaitos

	Eliminointikirjaukset			Kunnan kokonaistase			Eliminointikirjaukset			Kunnan kokonaistase		
	Kunta	liikelaitos	31.12.2018	Kunta	liikelaitos	31.12.2018	Kunta	liikelaitos	31.12.2017	Kunta	liikelaitos	31.12.2017
VASTATTAVAA												
A. OMA PÄÄOMA	173 712 353,85	20 358 152,09	186 570 505,94	177 584 251,35	18 801 904,95	188 886 156,30						
I Peruspääoma	127 515 526,38	7 500 000,00 ³⁾	127 515 526,38	127 515 526,38	7 500 000,00 ³⁾	127 515 526,38						
IV Muut omat rahastot	4 811 557,18	3 047 237,52	7 858 794,70	4 811 557,18	3 047 237,52	7 858 794,70						
V Ed. tilikausien yli-/ alijäämä	45 257 167,79	8 254 667,43	53 511 835,22	40 753 120,81	8 154 561,51	48 907 682,32						
VI tilikauden yli- / alijäämä	-3 871 897,50	1 556 247,14	-2 315 650,36	4 504 046,98	100 105,92	4 604 152,90						
B. POISTOERO JA VAPAAHT. VARAUKSET	0,00	1 100 000,00	1 100 000,00	0,00	1 100 000,00	1 100 000,00						
Poistoero	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00						
Vapaaehtoiset varaukset	0,00	1 100 000,00	1 100 000,00	0,00	1 100 000,00	1 100 000,00						
C. PAKOLLISET VARAUKSET	1 344 059,78	0,00	1 344 059,78	1 964 614,35	0,00	1 964 614,35						
Muut pakolliset varaukset	1 344 059,78	0,00	1 344 059,78	1 964 614,35	0,00	1 964 614,35						
D. TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	1 310 971,36	0,00	1 310 971,36	1 028 365,44	0,00	1 028 365,44						
Valtion toimeksiannot	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00						
Lahjoitusrahastojen pääomat	1 310 971,36	0,00	1 310 971,36	1 028 365,44	0,00	1 028 365,44						
Muut toimeksiantojen pääomat	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00						
E. VIERAS PÄÄOMA	142 341 012,22	12 442 991,35	148 573 868,04	117 088 232,12	10 709 680,08	121 885 359,64						
I Pitkäaikainen	66 590 500,29	10 405 023,10	76 845 098,98	51 594 901,27	9 739 592,43	61 184 069,29						
Lainat rah ja vak.laitoksilta	65 000 000,00	0,00	65 000 000,00	50 000 000,00	0,00	50 000 000,00						
Lainat julkisyhteisöiltä	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00						
Muut velat	1 590 500,29	0,00	1 590 500,29	1 594 901,27	0,00	1 594 901,27						
Liittymismaksut	0,00	10 405 023,10 ¹⁾	10 254 598,69	0,00	9 739 592,43 ¹⁾	9 589 168,02						
II Lyhytaikainen	75 750 511,93	2 037 968,25	71 728 769,06	65 493 330,85	970 087,65	60 701 290,35						
Lainat rah ja vak.laitoksilta	29 000 000,00	0,00	29 000 000,00	25 000 000,00	0,00	25 000 000,00						
Lainat julkisyhteisöiltä	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00						
Lainat muilta luotonantajilta	9 191 720,28	0,00 ²⁾	4 598 860,66	9 459 043,27	0,00 ²⁾	3 890 958,25						
Saadut ennakot	6 321 215,73	1 195,21	6 322 410,94	3 025 657,39	1 057,91	3 026 715,30						
Ostovelat	11 535 909,36	253 760,06	11 789 669,42	8 033 764,14	350 473,05	8 384 237,19						
Muut velat	3 788 736,48	33 150,96	3 821 887,44	2 688 278,20	43 475,02	2 731 753,22						
Siirtovelat	15 912 930,08	1 749 862,02 ⁴⁾	16 195 940,60	17 286 587,85	575 081,67 ⁴⁾	17 667 626,39						
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	318 708 397,21	33 901 143,44	338 899 405,12	297 665 463,26	30 611 585,03	314 864 495,73						
	-4 592 859,62	-9 117 275,91	-4 592 859,62	-150 424,41	-5 568 085,02	-7 844 467,54						

1) Eliminoidaan käyttöomaisuuden arvoon sisältyvät sisäiset liittymismaksut

2) Eliminoidaan sisäiset lainat

3) Eliminoidaan peruspääomasijoitus liikelaitokseen

4) Eliminoidaan kunnan ja liikelaitoksen välisen yhdystilin saldo

1) Eliminoidaan käyttöomaisuuden arvoon sisältyvät sisäiset liittymismaksut

2) Eliminoidaan sisäiset lainat

3) Eliminoidaan peruspääomasijoitus liikelaitokseen

4) Eliminoidaan liikelaitoksen peruspääoman karkautto

Muiden eriytettyjen yksiköiden tilinpäätökset

KUNTAKEHITYS JA TEKNIikka	TILAKESKUS			(1000 €) TP 2018	(1000 €) Poikkeama
	(1000 €) TP 2017	TA 2018	MTA v.2018		
TULOSLASKELMA					
TOIMINTATUOTOT					
Myyntituotot	3 126	3 158	3 158	3 142	-16
Maksutuotot					
Tuet ja avustukset	12	0	0	8	8
Muut toimintatuotot	19 131	19 308	18 877	19 076	199
TOIMINTATUOTOT YHTEENSÄ	22 269	22 466	22 035	22 226	191
Valmistus omaan käyttöön	0	0	0	0	0
TOIMINTAKULUT					
Henkilöstökulut					
Palkat ja palkkiot	-2 293	-2 393	-2 393	-2 374	19
Henkilösivukulut					
Eläkekulut	-431	-402	-487	-404	83
Muut henkilösivukulut	-100	-110	-110	-85	25
Palvelujen ostot	-3 996	-4 606	-4 808	-4 989	-181
Aineet,tarvikkeet, tavarat	-3 730	-3 643	-4 143	-4 127	16
Avustukset					
Vuokrat	-175	-171	-171	-394	-223
Muut toimintakulut	-14	-15	-15	-36	-21
TOIMINTAKULUT YHTEENSÄ	-10 739	-11 340	-12 127	-12 409	-282
TOIMINTAKATE*	11 529	11 126	9 908	9 817	-91

* Sitova taso

TILAKESKUS

Tulosalue

1 000 €	1) TALOUS- ARVIO	TA muutos	TA + Muutos	Toteuma	TA Tot-%	MTA Tot-%	2) MTA Poikkeama	Tot. 2017	Muutos- % 2017/2018
Toimintatuotot	22 466	-432	22 034	22 226	98,9	100,9	192	22 269	-0,2
Toimintakulut	-11 340	-787	-12 127	-12 437	109,7	102,6	-310	-10 739	15,8
Valmistus omaan käyttöön				1					
Toimintakate*	11 126	-1 219	9 907	9 790	208,6	203,4	-118	11 529	15,6
Henkilöstö 31.12.	74		74	56		75,7	-18	71,3	-21,5

* = Sitova taso

Tilakeskuksen tulosalue sisältää seuraavat tulosityksiköt:

Kiinteistöjohtaminen
Rakennuttaminen
Kiinteistöjen ylläpito

TOIMINNAN KUVAUS

Tilakeskuksen tehtävänä on tuottaa kunnan tarvitsemat tilapalvelut, joihin sisältyy mm. tilojen hankinta ja hallinta, rakennuttaminen, rakentaminen ja perusparantaminen, kiinteistöjen huolto ja hoito sekä siivous.

Toimintamme tavoitteena ovat tyytyväiset asiakkaat ja käyttäjät, tarkoituksenmukaiset ja turvalliset tilat, kiinteistöomaisuuden kehittämisen tarpeita vastaavaksi ja omaisuuden arvon säilyttäminen sekä tilojen tuottava ja tehokas käyttö.

Toimitilojen hankinta ja vuokraus, korjaus- ja uudisinvestointien toteuttaminen sekä kiinteistöpalveluiden järjestäminen muodostavat palvelujemme perustan.

Olellaiset tapahtumat tulosalueella

Kunnan tyhjillään olevia tiloja on otettu käyttöön; Mesta avattiin harrastelijateattereiden ja yhdistysten toimitilaksi, Kellokosken Nuorkka päätettiin avata kerho- ja yhdistystaloksi ja Tuuskodon tyhjiä tiloja on avattu teatteriesitykselle, harjoitustiloiksi ja sisäilmaongelmista kärsivien kunnan työntekijöiden väistötiloiksi. Vuokrauskäytäntöjä on tarkennettu tekemällä kaikista ulkopuolisten käyttämisestä

kunnan omistamista tiloista vuokrasopimukset vastuumäärittelyineen, niissäkin tapauksissa, joissa kuntakonserni maksaa sisäiset vuokrat.

Rakennusten sisäilmaan liittyviä toimenpiteitä suoritettiin laajasti sisäilmatyö-ryhmän päätösten mukaisesti.

Tuusulan kunnan kolmas aurinkosähkövoimala asennettiin Kellokosken koulun laajennusosan katolle kesäkuussa 2018. Aurinkosähkövoimala on teholtaan 16 kWp. Venlantuva päiväkodissa ja Pajakoulussa siirryttiin pois öljylämmitteisestä aluelämmöstä ja otettiin käyttöön ilma-vesi-lämpöpumput. Tuomalan koulussa luovuttiin öljylämmityksestä siirtymällä kaukolämpöön. Useissa kunnan kiinteistöissä tehtiin pieniä energiatehokkuustoimia, mm. LED-valaistuksiin siirtymisiä ja lämmöntalteenottojärjestelmien kunnostuksia.

Rykmentinpuiston entiseltä varuskunnan alueelta siirtyi neljä kiinteistöä kunnan omistukseen, joiden ylläpidon yksikkö otti haltuunsa. Sote-kiinteistöjen vuokra-sopimukset siirtyivät kokonaisuudessaan tilakeskuksen hallittaviksi ja pää-vuokralaiseksi tuli Keski-Uudenmaan sote-kuntayhtymä.

Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Pienet peruskorjaus- ja muutoskohteet jatkuvat vuositasolla. Sisäilmaongelmien ennakointi, tutkinta, viestintä ja korjausten suunnittelu sekä toteutuksen järjestäminen lisääntyä edelleen ja työllistää koko tilapalvelua merkittävästi

Rakennusten purkutöiden määrä on kasvussa ja tulevan vuoden ohjelmassa on mm. Hyrylän paloasema, Riihikallion koulun asunnot, Mattilan päiväkotij ja Anttilan alueen rakennuksia.

Energiatohokkuus on suunnitelmakauden pää-tee-
moja. Työtä Tuusulan kunnan ja Työ- ja elinkeinomi-
nisteriön välillä solmitun uuden kuntien energiate-
hokkuussopimuksen (KETS) mukaisesti sopimuksen
päättävöitten saavuttamiseksi (10,5 % energian-

säästön saavuttaminen vuoden 2015 energiankulu-
tuksesta vuoden 2025 loppuun mennessä) jatke-
taan.

Tunnusluvut

KIINTEISTÖNHOITO	TP 2014	TP 2015	TP 2016	TP 2017	TP 2018
m ²	166 030	166 030	178 107	178 107	178 107
<i>muutos %</i>	-0,6	0,0	7,3	0,0	0,0
<i>käyttötalousmenot</i>	5 805 442	5 499 696	5 759 837	6 358 649	6 972 731
€/m ²	34,97	33,12	32,34	35,70	39,15
<i>muutos %</i>	-6,1	-6,6	-2,4	10,4	9,7
Lämmitys €/v.	2 020 444	1 854 829	1 957 287	2 044 512	2 231 783
Sähkö €/v.	1 092 164	1 071 094	1 121 548	1 266 871	1 497 221
Vesi €/v.	293 563	324 000	311 454	329 292	140 883
Lumityöt €/v.	91 108	87 045	240 332	171 970	314 474
	3 497 279	3 336 968	3 630 621	3 812 645	4 184 361
SIIVOUS	TP 2014	TP 2015	TP 2016	TP 2017	TP 2018
m ²	113 072	113 087	111 986	115 290	115 290
<i>muutos %</i>	-0,3	0,0	-1,0	3,0	0,0
<i>käyttötalousmenot</i>	3 181 196	2 879 815	3 047 779	2 881 520	2 923 183
<i>muutos %</i>	0,8	-8,7	5,8	-5,5	1,4
€/m ²	28,13	25,47	27,22	24,99	25,36
<i>muutos %</i>	1,4	-10,8	6,9	-8,2	1,4

**TUUSULAN KUNTA
TILAKESKUS**

TULOSLASKELMA	1.1.-31.12.2018	1.1.-31.12.2017
	€	€
LIKEVAIHTO	22 225 789,82	22 268 670,05
Myyntituotot (ulkoiset)	8 982,80	17 827,50
Myyntituotot (sisäiset)	3 133 108,80	3 107 999,23
Vuokratuotot (ulkoiset)	872 054,26	896 616,33
Vuokratuotot (sisäiset)	18 180 314,40	18 099 809,30
Liiketoiminnan muut tuotot	31 329,56	146 417,69
Valmistus omaan käyttöön	1 040,64	0,00
Materiaalit ja palvelut		
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-4 154 604,05	-3 729 546,56
Palvelujen ostot	-4 988 809,16	-4 826 262,54
Palvelujen ostot (ulkoiset)	-4 615 462,17	-3 774 049,11
Palvelujen ostot (sisäiset)	-373 346,99	-1 052 213,43
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	-2 374 252,22	-2 293 261,65
Henkilösivukulut	-488 767,23	-531 170,20
Eläkekulut	-403 628,14	-430 700,30
Muut henkilösivukulut	-85 139,09	-100 469,90
Poistot ja arvonalennukset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-5 778 433,75	-5 705 289,84
Liiketoiminnan muut kulut	-1 006 196,11	-188 983,82
LIKEYLIJÄÄMÄ	3 435 767,94	4 994 155,44
Rahoitustuotot ja -kulut	-28,79	-54,21
Muut rahoitustuotot	0	0
Muut rahoituskulut	-28,79	-54,21
Korvaus jäännöspääomasta	0	0
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ	3 435 739,15	4 994 101,23

**TUUSULAN KUNTA
TILAKESKUS**

TASE	31.12.2018	31.12.2017
	€	€
VASTAAVAA		
PYSYVÄT VASTAAVAT	127 259 078,58	125 506 493,79
Aineettomat hyödykkeet	88,41	88,41
Muut pitkävaikutteiset menot	88,41	88,41
Aineelliset hyödykkeet	127 232 690,17	125 480 105,38
Ei pal. kelp. liittymismaksut	159 317,67	159 317,67
Rakennukset	122 838 760,07	104 581 184,81
Kiinteät rakenteet ja laitteet	2 740 656,17	2 938 248,81
Koneet ja kalusto	167 691,66	124 849,35
Keskeneräiset hankinnat	1 326 264,60	17 676 504,74
Sijoitukset	26 300,00	26 300,00
Liittymismaksut	26 300,00	26 300,00
VAIHTUVAT VASTAAVAT	413 678,56	430 340,74
Vaihto-omaisuus	1 759,96	18 307,55
Aineet ja tarvikkeet	1 759,96	18 307,55
Saamiset	411 918,60	412 033,19
Lyhytaikaiset saamiset	411 918,60	412 033,19
Myyntisaamiset	58 701,39	12 825,84
Muut saamiset	353 217,21	399 207,35
VASTAAVAA YHTEENSÄ	127 672 757,14	125 936 834,53
VASTATTAVAA		
OMA PÄÄOMA	83 344 083,60	91 893 978,12
Jäännöspääoma	80 733 392,45	86 899 876,89
Tilikauden yli-/alijäämä	2 610 691,15	4 994 101,23
POISTOERO JA VAPAAEHT. VARAUKSET	0,00	0,00
Poistoero	0,00	0,00
VIERAS PÄÄOMA	44 328 673,54	34 042 856,41
Pitkäaikainen	31 536 659,03	22 284 241,65
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	31 536 659,03	22 284 241,65
Liittymismaksut	0,00	0,00
Lyhytaikainen	12 792 014,51	11 758 614,76
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	11 644 304,87	11 142 120,82
Ostovelat	1 147 709,64	616 493,94
Siirtovelat	0,00	0,00
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	127 672 757,14	125 936 834,53

**TUUSULAN KUNTA
TILAKESKUS**

RAHOITUSLASKELMA	31.12.2018	31.12.2017
	€	€
Toiminnan rahavirta		
Tulorahoitus	29 160 601,98	30 854 986,17
Liikelyljäämä	3 435 767,94	4 994 155,44
Poistot ja arvonalentumiset	5 778 433,75	5 705 289,84
Rahoitustuotot ja -kulut	-28,79	-54,21
Muut tulorahoituksen korjaukset		
Sisäiset tuotot	21 313 423,20	21 207 808,53
Sisäiset kulut	-1 366 994,12	-1 052 213,43
Investointien rahavirta	-7 531 018,54	-14 001 780,14
Investointimenot	-8 246 627,09	-14 045 536,70
Rahoitusosuudet investointimenoihin	140 000,00	35 200,00
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	575 608,55	8 556,56
Toiminnan ja investointien rahavirta	21 629 583,44	16 853 206,03
Rahoituksen rahavirta	10 302 479,31	-116 650,64
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys/vähennys	9 252 417,38	1 942 241,65
Lyhytaikaisten lainojen muutos	502 184,05	-2 138 679,18
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Vaihto-omaisuuden muutos	16 547,59	16 547,59
Lyhytaikaisten saamisten muutos	114,59	0,00
Korottomien pitkä- ja lyhytaik. velkojen lisäys	531 215,70	63 239,30
Vaikutus kunnan kassavaroihin	31 932 062,75	16 736 555,39

KESKI-UUDENMAAN YMPÄRISTÖKESKUS			
(1000 €)		(1000 €)	(1000 €)
	TP 2017 TA 2018	TP 2018	Poikkeama
TULOSLASKELMA			
TOIMINTATUOTOT			
Myyntituotot	2 911 3 175	3 305	130
Maksutuotot	496 410	629	219
Tuet ja avustukset			
Muut toimintatuotot		0	
TOIMINTATUOTOT YHTEENSÄ	3 408 3 585	3 934	349
Valmistus omaan käyttöön			
TOIMINTAKULUT			
Henkilöstökulut			
Palkat ja palkkiot	-2 114 -2 092	-2 254	-162
Henkilösivukulut			
Eläkekulut	-428 -478	-501	-23
Muut henkilösivukulut	-71 -94	-83	11
Palvelujen ostot	-508 -614	-767	-153
Aineet,tarvikkeet, tavarat	-56 -49	-70	-21
Avustukset	0 0	-4	-4
Vuokrat	-214 -237	-235	2
Muut toimintakulut	-16 -21	-20	1
TOIMINTAKULUT YHTEENSÄ	-3 408 -3 585	-3 934	-349
TOIMINTAKATE*	0 0	0	0

* Sitova taso

KESKI-UUDENMAAN YMPÄRISTÖKESKUS

Tulosalue

Vastuuhenkilö: Ympäristökeskuksen johtaja Risto Mansikkamäki

Olennaiset tapahtumat tulosalueella tammi-joulukuussa

Keski-Uudenmaan ympäristölautakunta ja ympäristökeskus ovat vuoden 2018 aikana käsitelleet runsaasti lupa- ja valvonta-asioita. Ympäristövalvonnan ja terveystalvonnann suunnitelmallisen valvonnan sekä toimen-pidepyyntöihin liittyvän valvonnan lisäksi ympäristökeskusta ja lautakuntaa ovat työllistäneet erilaiset hallintopakkoasiat. Hallinnollisen oikeusmenettelyn lisäksi ympäristökeskus on tehnyt poliisille neljä tutkintapyyntöä ympäristövalvonta-asiassa ja yhden elintarvikevalvonta-asiassa.

Ympäristölautakunta ja ympäristökeskus ovat lupa- ja valvonta-asioiden lisäksi käsitelleet vuonna 2018 runsaasti toiminta-alueensa vesienhoitoon sekä vesien- ja luonnonsuojeluun liittyviä asioita. Ympäristölautakunta on antanut lausuntonsa vesienhoidon keskeisistä kysymyksistä ja työohjelmasta Kymijoen-Suomenlahden vesienhoitoalueella sekä käsitellyt Vantaanjoen vesistöalueen toimenpideohjelmaa vuosille 2017–2027. Ympäristökeskus valmisteli vesienhoitosuunnitelmaan liittyen toiminta-alueensa toimenpideohjelmaa, jonka ympäristölautakunta hyväksyi tammikuussa 2019. Maaliskuussa valmistui Nurmijärven järviraportti 2016–2017 ja elokuussa Mäntsälän järviraportti 2016–2017. Ympäristölautakunta antoi kesäkuussa lausuntonsa Tuusulanjärven kunnostushankkeen siirtymisestä vuoden 2019 alussa Keski-Uudenmaan vesiensuojelun liikelaitoskuntayhtymältä (KUVES) ympäristökeskuksen hoitettavaksi. Ympäristökeskus valmisteli yhdessä Tuusulan, Järvenpään ja KUVES:n kanssa kunnostushankkeen siirtoa koskevan sopimuksen, joka hyväksyttiin loppuvuodesta 2018.

Ympäristökeskuksen hallinnoima kaksivuotinen VILKKU-hanke (Viljelijälähtöiset vesiensuojelutoimenpiteet Keski-Uudellamaalla) päättyi huhtikuun 2018 lopussa. Ympäristökeskus käynnisti toukuussa 2018 uuden kaksivuotisen maatalouden vesiensuojelun kehittämishankkeen VILKKU Plus (Viljelijälähtöistä tiedonvälitystä maatalouden vesiensuojelusta Keski-Uudellamaalla), jonka yhtenä keskeisenä tavoitteena on toteuttaa maatalouden vesiensuojelun neuvontaportaali.

Ympäristökeskus jatkoi syyskuun 2018 loppuun Keravalla, Mäntsälässä ja Nurmijärvellä vuoden kestänyttä lähityöskentelykokeilua sopijakunnissaan. Tuusula ei ympäristökeskuksen isäntäkuntana ollut lainkaan mukana kokeilussa, ja Järvenpäässä ympäristökeskus joutui työturvallisuussyistä keskeyttämään kokeilun tammikuussa 2018. Ympäristökeskuksen työntekijät työskentelivät kokeilun aikana yhtenä työpäivänä viikossa kussakin kokeiluun kuuluvassa sopijakunnassa ollen tarvittaessa sopijakuntien työntekijöiden käytettävissä sekä järjestäen myös omaehtoisesti yhteistyötapaamisia sopijakuntien työntekijöiden kanssa. Ympäristökeskus ylläpiti kokeilun ajan reaaliaikaisesti seuranta kokeilun aikana lähityöskentelyssä esiin nousseita asioista sekä ajankäytöstä, minkä lisäksi ympäristökeskus teki kokeilun jälkeen sopijakuntien työntekijöille sekä kokeilussa mukana olleille omille työntekijöilleen kyselyt kokeilusta. Lähityöskentely osoittautui ympäristökeskuksen seurannan mukaan melko heikoksi tavaksi pitää yhteyttä sopijakuntien työntekijöihin. Ajankäytön tehokkuus yhteisiin tapaamisiin ja palvelutilanteisiin oli enimmillään vain noin 16 % lähityöskentelyyn käytetystä kokonaistyöajasta. Lähityöskentelyssä esiin nousseet asiat vaihtelivat kokeilun aikana kunnittain. Valtaosa lähityöskentelyn asioista kohdistui ympäristövalvonnan ja ympäristönsuojelun tulostyöskentelyihin.

Ympäristökeskus järjesti alkuvuodesta 2018 kunta-kohtaiset kehittämiskeskustelut kaikkien sopijakuntien kanssa. Kehittämiskeskusteluiden tehtävän on ollut arvioida kunkin kunnan ja ympäristökeskuksen edellisen vuoden yhteistyötä sekä käsitellä sopijakuntien ajankohtaisia ja tulevia hankkeita. Vuoden 2018 toiminnan arviointia koskevat kehittämiskeskustelut järjestetään alkukeväästä 2019.

Tavoitteet ja niiden toteutuminen tammi-joulukuussa

Keski-Uudenmaan ympäristökeskuksen toimintaa vuonna 2018 ohjaavat seuraavat ympäristökeskuksen strategiaa täydentävät tavoitteet. Myös sellaiset palvelusitoumukset ja toiminnalliset päämäärät, joille palvelusuunnitelmassa ei ole asetettu erillisiä tavoitteita, ovat ympäristökeskuksen toimintaa ohjaavia.

Hallinto (18313001)

Tulosityksikkö Vastuuhenkilö: ympäristökeskuksen johtaja Risto Mansikkamäki

Ympäristökeskus toimii joustavasti ottaen huomioon asiakkaidensa ja sopijakuntien tarpeet. Ympäristökeskus on seudullisesti tunnettu ja siellä on helppo asioida. (palvelusitoumus)

1. Ympäristökeskuksen ja sopijakuntien välistä yhteistyötä on kehitetty kuntakohtaiset palvelutarpeet huomioon ottaen.

Mittari:

- Ympäristökeskus käy sopijakuntien kanssa vuosittain kuntakohtaiset kehittämiskeskustelut, joissa esitetyt arviot yhteistyön toimivuudesta esitetään ympäristökeskuksen vuosiraportteissa.
- **Seuranta:** *Ympäristökeskus on alkuvuodesta 2018 käynyt kuntakohtaiset kehittämiskeskustelut kaikkien sopijakuntiensa kanssa. Kehittämiskeskusteluissa esitetyt arviot yhteistoiminnasta on esitetty jo ympäristökeskuksen vuoden 2017 vuosiraportissa.*

Ympäristövalvonta (18313101)

Tulosityksikkö Vastuuhenkilö: ympäristövalvontapäällikkö Katariina Serenius

Ympäristökeskus tuottaa palvelunsa taloudellisesti ja tehokkaasti. (palvelusitoumus)

2. Ympäristövalvonnan prosessit ovat tehokkaita, tehtävät on riskiperusteisesti priorisoitu ja käytössä on tehokkaat työkalut.

Mittari:

- Toimiva asiakastieto- ja paikkatietojärjestelmän käyttöönotto on tehty vuoden 2018 loppuun mennessä.
- **Seuranta:** *Asiakastietojärjestelmän hankinta-asiakirjoja on valmisteltu. Hankinta on keskeytynyt odottamaan Tuusulan kunnan päätöksiä muiden kuntarekistereiden osalta. Tavoitetta ei*

ole siten saavutettu ympäristövalvonnasta riippumattomista syistä.

Ympäristökeskus toimii ratkaisukeskeisesti ja yhteistyöhakuisesti. (palvelusitoumus)

3. Ympäristövalvonnassa on mahdollista hyödyntää sähköistä asiointia.

Mittari:

- Sähköisesti toimitettujen hakemusten määrä.
- **Seuranta:** *Lupapisteessä on vuonna 2018 tullut vireille 35 hakemusta, joista 23 on koskenut ympäristönsuojelulain mukaista ilmoitusta melusta ja tärinästä. Sähköinen asiointi on vakiintunut pääasialliseksi asiointikanavaksi ilmoitusmenetelyssä. Lupahakemuksissakin sähköinen asiointi on yleistymässä.*

Ympäristönsuojelu (18313201)

Tulosityksikkö Vastuuhenkilö: ympäristönsuojelupäällikkö Tapio Reijonen

Keski-Uudellamaalla toimitaan vastuullisesti ilmastomuutoksen hillitsemiseksi ja siihen sopeuttamiseksi. (toiminnallinen päämäärä)

5. Keski-Uusimaa on ilmastovaikutuksiltaan hiili-neutraali vuoteen 2050 mennessä. Alueen ominaispäästöt ovat pienentyneet 33 % vuodesta 1990 vuoteen 2020 mennessä.

Mittari:

- Kuntien kestävä kehitystä ja kiinteistöjen energiatehokkuutta tukevaa ekotukihenkilökoulutusta jatketaan ja laajennetaan vuoden 2018 aikana. Ekotukihenkilöiden ja seurattavien pilotti-kiinteistöjen määrä KUUMA-alueella vuonna 2018.
- Julkaistaan Ilmastokatsaus 2018, joka seuraa ja vertailee Keski-Uudenmaan kuntien ilmastotyön etenemistä sekä päästö- ja energiasäästötavoitteiden toteutumista.
- **Seuranta:** *Koulutettuja ekotukihenkilöitä on kunnissa noin 160 henkilöä ja tarkemmin seurattavia kiinteistöjä on 38 kpl. Ilmastokatsaus 2017 julkaistiin tammikuussa 2018 ja vuoden 2018 ilmastokatsaus valmistuu vuoden 2019 keväällä.*

Keski-Uudenmaan ympäristön tila ei heikkene, ja monella osa-alueella ympäristön tila on parantunut. (toiminnallinen päämäärä)

6. Keski-Uudenmaan ympäristökeskus edistää kuntien ja muiden toimijoiden ympäristövastuullista toimintaa.

Mittari:

- Alueen ympäristövastuullisia toimijoita kannustetaan Keski-Uudenmaan ympäristöpalkinnolla.
- Jatketaan Viljelijälähtöiset vesiensuojelutoimenpiteet Keski-Uudellamaalla -hanketta Tuusulanjärven valuma-alueella ja Mäntsälässä sekä laajennetaan toimintaa Nurmijärvelle.
- **Seuranta:** Keski-Uudenmaan ympäristöpalkinto vuonna 2018 myönnettiin Nurmijärven Luontory:n puheenjohtaja Selen Raiskilalle esimerkillisen aktiivisesta työstä Nurmijärven luonnon hyväksi. Erityismaininta myönnettiin Tuusulan kunnanvaltuutettu Ilona Toivaselle aktiivisuudesta ja esimerkillisestä toiminnasta Suomi100 -luonnonsuojelualueiden perustamiseksi Tuusulan kuntaan. VILKKU-hanke on jatkunut VILKKU Plus -hankkeena toukokuusta alkaen, jolloin hanke laajeni Nurmijärvelle.

Terveysvalvonta (18313301)

Tulosityksikkö Vastuuhenkilö: terveysvalvonnan päällikkö Miia Suurkuukka

Ympäristökeskus kehittää aktiivisesti toimintaansa ja eritystilannevalmiuttaan sekä työntekijöiden osaamista muuttuvissa olosuhteissa. (palvelusitoutus)

7. Terveysvalvonta valmistautuu maakuntaan siirtymiseen käsittelemällä asiaa yksikkökokouksissa ja osallistumalla Uudenmaan maakunnan ympäristöterveydenhuollon valmistelutyöhön.

Mittari:

- Asiaa käsitellään kaikissa terveysvalvonnan yksikkökokouksissa vuonna 2018 ja valmistelussa tarvittavat aineistot toimitetaan ajoissa maakunnan valmisteluorganisaation käyttöön.
- **Seuranta:** Maakuntauudistuksen etenemistä on käsitelty terveysvalvonnan yksikkökokouksissa ja terveysvalvonnan päällikkö on osallistunut Uudenmaan maakunnan ympäristöterveydenhuollon valmistelutyöryhmän työskentelyyn. Sote- ja maakuntauudistuksen siirtyminen vuoteen 2021 on antanut lisäaikaa valmisteluun.

Eläinlääkintähuolto (18313401)

Tulosityksikkö Vastuuhenkilö: eläinlääkintähuollon päällikkö Maija Kallioniemi

Ympäristökeskus toimii joustavasti ottaen huomioon asiakkaidensa ja sopijakuntien tarpeet. Ympäristökeskus on seudullisesti tunnettu ja siellä on helppo asioida. (palvelusitoutus)

8. Eläinten hyvinvointia ja hyvää kohtelua edistetään.

Mittari:

- Eläinsuojelutarkastus tehdään aina epäiltäessä puutteita eläinten pidossa tai hyvinvoinnissa. Uusintatarkastus tehdään annettujen määräysten noudattamisen valvomiseksi.
- **Seuranta:** Kaikki epäilyperusteiset eläinsuojelutarkastukset on tehty mahdollisemman pikaisesti. Uusintatarkastukset on tehty.

Ympäristökeskus kehittää aktiivisesti toimintaansa ja eritystilannevalmiuttaan sekä työntekijöiden osaamista muuttuvissa olosuhteissa. (palvelusitoutus)

9. Eläinlääkintähuollossa toteutetaan kehityskeskusteluissa sovittuja koulutustavoitteita.

Mittari:

- Jokainen yksikön työntekijä osallistuu ammatillisiin koulutuksiin.

Seuranta: Yksikön työntekijät ovat osallistuneet ammatilliseen koulutukseen.

RUOKAPALVELUT	(1000 €)		(1000 €)	(1000 €)
	TP 2016	TA 2018	TP 2018	Poikkeama
TULOSLASKELMA				
TOIMINTATUOTOT				
Myyntituotot	6 055	6 016	6 055	39
Maksutuotot				
Tuet ja avustukset	1	1	1	0
Muut toimintatuotot	1		1	1
TOIMINTATUOTOT YHTEENSÄ	6 058	6 017	6 058	41
Valmistus omaan käyttöön				
TOIMINTAKULUT				
Henkilöstökulut				
Palkat ja palkkiot	-1 662	-1 724	-1 662	62
Henkilösivukulut				
Eläkekulut	-322	-293	-322	-29
Muut henkilösivukulut	-76	-80	-76	4
Palvelujen ostot	-448	-455	-448	7
Aineet, tarvikkeet, tavarat	-1 657	-1 916	-1 657	259
Avustukset				
Vuokrat	-527	-521 839	-527	521 312
Muut toimintakulut	8	-21	8	29
TOIMINTAKULUT YHTEENSÄ*	-4 685	-526 328	-4 685	521 643
TOIMINTAKATE	1 373	-520 311	1 373	521 684

* Sitova taso

RUOKAPALVELUT

Tulosyksikkö

Vastuuhenkilö: Ruokapalvelupäällikkö Kirsi Hanski

Olennaiset tapahtumat tammi-joulukuussa

Kestävän kehityksen edistämisen tulee olla osa koulujen jokapäiväistä toimintaa. Tarjolla olisi hyvä olla kaksi pääruokavaihtoehtoa. Toinen vaihtoehtoista voi olla kasvisruoka, jolloin aterian riittävä proteiinisisältö varmistetaan palkokasveilla, muilla kasviproteiinin lähteillä, maitovalmisteilla tai kananmunalla. Kasvisruokavaihtoehtojen tarjoaminen edistää kasvisruokien syömistä myös niillä oppilailta, jotka eivät ole niihin vielä tottuneet. Toisena pääruokavaihtoehtona kasvisruokavaihtoehdon tarjoaminen on toteutettu Tuusulan kouluissa vuoden 2018 aikana asteittain.

Vuonna 2018 juhlittiin suomalaisen kouluruoan 70-vuotista taivalta. Kouluruoka on tärkeä osa kulttuuriamme, josta voimme olla ylpeitä. Suomi oli ensimmäinen maa, joka tarjosi ilmaisen ruoan koululaisille. Kouluruokailulla onkin värikäs historia, ja ruoka muuttuu edelleen yhä monipuolisemmaksi. Vuoden 2018 ruokateemat suunniteltiin 70-vuotisen kouluruokahistorian pohjalta. Keskimäärin kerran kuussa kouluilla oli tarjolla lounasruokaa, jonka yhteydessä muisteltiin kouluruokailun historiaa vuosikymmen kerrallaan:

- Ensimmäinen teemaruoka nautittiin tammikuussa 2018, jolloin tehtiin aikamatka 1940-luvun kouluruokatunnelmiin puurolunaan merkeissä.
- Juhlavuoden toinen teemaruoka nautittiin helmikuussa, jolloin palattiin 1950-luvun kouluruokatunnelmiin ja nautittiin makkarakeitosta.
- Juhlavuoden kolmas teemaruoka nautittiin maaliskuussa, jolloin palattiin 1960-luvun kouluruokatunnelmiin.
- Juhlavuoden neljäs teemaruoka nautittiin lokakuussa, jolloin palattiin 1970-luvun kouluruokatunnelmiin Hyrylän koulukeskuksen ruokalapäiväkirjojen avulla.
- Juhlavuoden viides teemaruoka nautittiin lokakuussa, jolloin palattiin 1980-luvun kouluruokatunnelmiin Hyrylän

koulukeskuksen ruokalapäiväkirjojen avulla.

- Juhlavuoden kuudes teemaruoka nautittiin joulukuussa, jolloin palattiin 1990-luvun kansainvälisiin kouluruokatunnelmiin.
- Joulukuussa 2018 pohdittiin myös kouluruokailun nykytilaa 2000- ja 2010-lukujen kouluruokateemojen pohjalta.

Juhlavuoden kruunasi Tulevaisuuden kouluruokalounas -ideointikilpailu, jossa Tuusulan kunnan ruokapalvelut saavutti toisen tilan. Henkilöstön vajaus ja vaikeus saada työntekijöitä on vaikeuttanut osaltansa jokapäiväistä työntekoa ja työnsuunnittelua.

Toteutuneiden investointien vaikutus palvelutuotantoon

Investoinnit ovat olleet välttämättömiä toiminnan toteutumisen ja hygieenisen laadun varmistamisen takia. Vaunukankaan koulun keittiölle on hankittu kaksi yhdistelmäuunia. Uunien kilpailutus ja asennus on suoritettu kesäkuussa ja uunit ovat käytössä. Mikkolan päiväkodin keittiön perusparannuksen kilpailutus on suoritettu. Asennukset on suoritettu kesän 2018 aikana ja keittiö on käytössä. Rykmentinpuiston keskuskeittiölle kylmävalmistukseen hankittiin 300l pata. Pata on kilpailutettu tammikuussa. Pata on asennettu ja se on käytössä. Riihikallion ruokasalin juoma-automaatti on kilpailutettu ja asennus on suoritettu kesäkuussa ja se on käytössä. Ruoankuljetusvaunujen kilpailutus keskuskeittiölle on suoritettu syyskuussa ja vaunut ovat käytössä.

Tavoitteet ja mittarit

Valtiovalta kannustaa julkisia ruokapalveluja lisäämään luomun käyttöä. Vahva kannustin tähän on uudistettu koulujakelutuki, jonka myötä rasvattomalle ja D-vitamiinidulle luomumaidolle maksetaan syksystä 2017 lähtien tavonomaista maitoa merkittävästi korkeampaa koulujakelutukea. Korkeamman koulujakelutuen taustalla on luomualan kehittämisohjelma, joka kannustaa ruokapalveluja tavoittelemaan luomulle 20 %:n osuutta julkisista hankinnoista vuoteen 2020 mennessä. Myös valtioneuvoston periaatepäätös kannustaa ruokapalveluja hankkimaan ensisijaisesti luonnonmukaisesti tuotettua maitoa. Niin ikään kouluruokailusuosituksissa todetaan, että lähi- ja luomuruoan

osuutta julkisissa ruokapalveluissa tulee lisätä. Tuusulassa aloitettiin luomumaidon tarjoaminen kouluissa tammikuussa 2018. Tämän oli kokeilu ja päätös luomumaitoon siirtymisestä tehtiin vuoden 2018 loppupuolella. Luomun osuus päivittäisen koululounaan laskennallisesta hintarakenteesta Tuusulassa on 14,44 %.

Ruoan laatu on yksi tärkeimmistä toimintaamme ohjaavista tekijöistä. Laadukkaan ruoan takaa elintarvikkeiden korkea kotimaisuusaste sekä tehokkaat ja nykyaikaiset tuotantotavat. Kotimaisuusaste 84 %.

Tunnusluvut

	TP 2015	TP 2016	TP 2017	31.12.2018
Ateriat kpl	2 114 865	2 100 323	2 091 568	2 016 816
muutos %	-0,87	-0,38	-0,42%	-3,57 %
Bruttomenot €/ateria	2,49	2,54	2,40	2,55
muutos %	0,4	2,01	-5,50	6,25%
Valmistuskeittiöt kpl	5	5	5	5
Jakelukeittiöt kpl	39	38	38	38

KUNTAKEHITYS JA TEKNIikka RYKMENTINPUISTO	(1000 €)			(1000 €)	(1000 €)
	TP 2017	TA 2018	MTA v.2018	TP 2018	Poikkeama
TULOSLASKELMA					
TOIMINTATUOTOT					
Myyntituotot					
Maksutuotot					
Tuet ja avustukset	30	0	0	55	55
Muut toimintatuotot					
TOIMINTATUOTOT YHTEENSÄ	30	0	0	55	55
Valmistus omaan käyttöön					
TOIMINTAKULUT					
Henkilöstökulut					
Palkat ja palkkiot	-294	-346	-346	-373	-27
Henkilösivukulut					
Eläkekulut	-53	-58	-62	-62	0
Muut henkilösivukulut	-13	-15	-16	-13	3
Palvelujen ostot	-271	-337	-337	-86	251
Aineet,tarvikkeet, tavarat	-43	-11	-11	-15	-4
Avustukset	0	0	0	0	0
Vuokrat	-12	-33	-33	-35	-2
Muut toimintakulut	-19	0	0	-18	-18
TOIMINTAKULUT YHTEENSÄ	-705	-800	-805	-602	203
TOIMINTAKATE*	-675	-800	-805	-547	258

* Sitova taso

RYKMENTINPUISTO

Taseyksikkö

Vastuhenkilö: ohjelmapäällikkö Tuomo Sipilä

1 000 €	1) TALOUS- ARVIO	TA muutos	TA + Muutos	Toteuma	TA Tot-%	MTA Tot-%	2) MTA Poikkeama	Tot. 2017	Muutos- % 2017/2018
Toimintatuotot	0	0	0	54			54,25	30	
Toimintakulut	-800	-5	-805	-602	75,3	74,8	202,7	-704	
Toimintakate*	-800		-805	-548	68,5	68,1	256,95	-674	
Henkilöstö 31.12.				5,5					

* = Sitova taso

TOIMINNAN KUVAUS

Rykmentinpuiston laskennallinen taseyksikkö on perustettu tukemaan Rykmentinpuiston kehittämistavoitteiden saavuttamista sekä talouden seurannan läpinäkyvyyttä.

Olenaiset tapahtumat tulosalueella

Rykmentinpuistossa tapahtui vuoden 2018 aikana merkittäviä edistysaskelia. Ohjelmaisesti toimiminen on mahdollistanut kokonaisvaltaista aluekehitystä ja verkostomaista kumppanuuskehittämistä.

Vuoden 2020 juhla-Asuntomessujen organisaation on saatu pystyyn ja projektin toteuttaminen on hyvässä vauhdissa. Rykmentinpuiston keskuksen, Puustellin-metsän ja Monion alueiden suunnittelu ja rakentaminen ovat käynnissä. Kirkonmäen asemakaavan valmistelussa edettiin lähes maaliin. Rykmentinpuisto III – työpaikka-alueen suunnittelu on edennyt sekä asemakaavoituksen, että kunnallistekniikan ja siihen liittyvien kokonaisuuksien osalta.

Rykmentinpuistossa oli joulukuussa 2018 vireillä hankkeina yhdeksän kerrostalokorttelia, viisi rivi-talomaista korttelia sekä ainakin 25 pientalohanketta. Toteutusta on tulossa sekoittuneesti eri hallintamuotoina. Lisäksi alueella on suunnitteilla Monio-kokonaisuus.

Alueen kunnallistekniikan verkostojen suunnittelun ja rakentamisen tärkeä koordinoitavuus on jatkunut hyvin. Koordinointi on osaltaan mahdollistanut alueen toteutuksen asetetuissa tiukoissa aikamääreissä.

Kirkonmäen maankäyttö-sopimusneuvottelut saatiin vuoden 2018 aikana valmisteltua ja hyväksytyä. Neuvotteluja ja maanhankintaa on tehty läpi vuoden myös muiden kohteiden osalta.

Taideohjelma on käynnistynyt tehokkaasti, taide-rahaa oli kerätty vuoden loppuun 2018 mennessä yli 220.000 euroa.

Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Rykmentinpuiston projektin pääpainopisteet tonttien myynnissä, asemakaavoituksen edistämässä, kokonaisvaltaisen infran suunnittelun jatkamisessa sekä Asuntomessujen valmistelussa. Näiden lisäksi varmistetaan, että alueen muut kehittämiskohteet ja -projektit etenevät suunnitellusti sekä samalla haetaan avoimesti uusia, erilaisia toimintatapoja. Rykmentinpuiston markkinointia ja viestintää vietään eteenpäin suunnitellusti, avointa vuorovaikutusta eri sidosryhmien välillä ylläpidetään ja kehitetään. Infrastruktuurin kokonaisvaltaista suunnittelua jatketaan ja varmistetaan, että tulevan asuntomessualueen suunnittelu- ja toteutus-aikataulu pitää. Asuntomessujen suunnittelua jatketaan yhteistyössä Osuuskunta Suomen Asuntomessujen ja muiden kumppaneiden kanssa. Fortumin kanssa jatketaan yhteistyötä erityisesti energian ja kiertotalouden osalta. Taideohjelman toiminta jatkuu valtuuston hyväksymän taideohjelman mukaisesti.

**TUUSULAN KUNTA
RYKMENTINPUISTO**

TULOSLASKELMA	1.1.-31.12.2018	1.1.-31.12.2017
	€	€
LIIKEVAIHTO	1 229 067,73	30 000,00
Myyntituotot (ulkoiset)	0,00	0,00
Myyntituotot (sisäiset)	0,00	0,00
Vuokratuotot (ulkoiset)	0,00	0,00
Vuokratuotot (sisäiset)	0,00	0,00
Liiketoiminnan muut tuotot	1 229 067,73	30 000,00
Valmistus omaan käyttöön	0,00	0,00
Materiaalit ja palvelut		
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-14 999,93	-43 173,79
Palvelujen ostot	-141 337,56	-269 787,80
Palvelujen ostot (ulkoiset)	-70 360,62	-268 215,60
Palvelujen ostot (sisäiset)	-70 976,94	-1 572,20
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	-373 273,57	-293 790,53
Henkilösivukulut	-75 259,74	-66 592,59
Eläkekulut	-61 930,77	-53 445,03
Muut henkilösivukulut	-13 328,97	-13 147,56
Poistot ja arvonalennukset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-259 110,96	-65 695,58
Liiketoiminnan muut kulut	-52 568,98	-82 278,28
LIIKEYLIJÄÄMÄ	312 516,99	-791 318,57
Rahoitustuotot ja -kulut	0,00	0,00
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ	312 516,99	-791 318,57

**TUUSULAN KUNTA
RYKMENTINPUISTO**

TASE	31.12.2018	31.12.2017
	€	€
VASTAAVAA		
PYSYVÄT VASTAAVAT	23 014 968,47	13 196 018,16
Aineettomat hyödykkeet	0,00	0,00
Muut pitkävaikutteiset menot	0,00	0,00
Aineelliset hyödykkeet	23 014 968,47	13 196 018,16
Maa- ja vesialueet	15 975 114,68	9 846 294,45
Rakennukset	0,00	0,00
Kiinteät rakenteet ja laitteet	7 025 985,54	3 331 796,46
Koneet ja kalusto	13 868,25	17 927,25
Keskeneräiset hankinnat	0,00	0,00
Sijoitukset	0,00	0,00
Liittymismaksut	0,00	0,00
VAIHTUVAT VASTAAVAT	86 052,29	235 940,11
Vaihto-omaisuus	0,00	0,00
Aineet ja tarvikkeet	0,00	0,00
Saamiset	86 052,29	235 940,11
Lyhytaikaiset saamiset	86 052,29	235 940,11
Myyntisaamiset	0,00	43 900,00
Muut saamiset	86 052,29	192 040,11
VASTAAVAA YHTEENSÄ	23 101 020,76	13 431 958,27
VASTATTAVAA		
OMA PÄÄOMA	9 535 313,88	8 320 565,67
Jäännöspääoma	9 222 796,89	9 114 251,99
Tilikauden yli-/alijäämä	312 516,99	-793 686,32
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	196 370,02	
Lahjoitusrahasto 19 pääoma	196 370,02	
POISTOERO JA VAPAAEHT. VARAUKSET	0,00	0,00
Poistoero	0,00	0,00
VIERAS PÄÄOMA	13 369 336,86	5 111 392,60
Pitkäaikainen	4 189 205,41	2 715 592,18
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	2 682 878,41	1 209 265,18
Muut velat muille	1 506 327,00	1 506 327,00
Lyhytaikainen	9 180 131,45	2 395 800,42
Saadut ennakot, maankäyttösopimukset	6 637 423,99	659 040,00
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	990 601,26	604 632,59
Ostovelat	506 689,20	11 036,83
Siirtovelat	524 471,00	79 200,00
Muut velat muille	520 946,00	1 041 891,00
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	23 101 020,76	13 431 958,27

**TUUSULAN KUNTA
RYKMENTINPUISTO**

RAHOITUSLASKELMA	31.12.2018	31.12.2017
	€	€
Toiminnan rahavirta		
Tulorahoitus	-687 979,37	-725 622,99
Liikelyljäämä	312 516,99	-791 318,57
Poistot ja arvonalentumiset	259 110,96	65 695,58
Rahoitustuotot ja -kulut	0,00	0,00
Muut tulorahoituksen korjaukset	-1 174 754,73	
Sisäiset tuotot	0,00	
Sisäiset kulut	-84 852,59	
Investointien rahavirta	-3 203 635,80	-7 852 756,00
Investointimenot	-5 075 135,80	-7 852 756,00
Rahoitusosuudet investointimenoihin	670 000,00	0,00
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	1 201 500,00	0,00
Toiminnan ja investointien rahavirta	-3 891 615,17	-8 578 378,99
Rahoituksen rahavirta	2 904 193,11	4 875 452,49
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys/vähennys	1 473 613,23	1 209 265,18
Lyhytaikaisten lainojen muutos	385 968,67	604 632,59
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	196 370,02	
Vaihto-omaisuuden muutos	0,00	0,00
Lyhytaikaisten saamisten muutos	149 887,82	-235 940,11
Korottomien pitkä- ja lyhytaik. velkojen lisäys	698 353,37	3 297 494,83
Vaikutus kunnan kassavaroihin	-987 422,06	-3 702 926,50

K-U MAASEUTUHALLINTOPALVELUT				
(1000 €)		(1000 €)	(1000 €)	
	TP 2017 TA 2018	TP 2018	Poikkeama	
TULOSLASKELMA				
TOIMINTATUOTOT				
Myyntituotot	298 296	295	-1	
Maksutuotot				
Tuet ja avustukset				
Muut toimintatuotot	0 1	1	0	
TOIMINTATUOTOT YHTEENSÄ	298 297	296	-1	
Valmistus omaan käyttöön				
TOIMINTAKULUT				
Henkilöstökulut				
Palkat ja palkkiot	-268 -276	-276	0	
Henkilösivukulut				
Eläkekulut	-46 -46	-47	-1	
Muut henkilösivukulut	-13 -11	-9	2	
Palvelujen ostot	-26 -30	-24	6	
Aineet,tarvikkeet, tavarat	-2 -3	-1	2	
Avustukset				
Vuokrat	-41 -50	-49	1	
Muut toimintakulut	-3 -3	-1	2	
TOIMINTAKULUT YHTEENSÄ	-399 -419	-407	12	
TOIMINTAKATE	-101 -122	-111	11	

MAASEUTUTOIMI

Tulosalueen palveluajatus

Maaseututoimi vastaa yhteistoiminta-alueella kahdeksan kunnan maaseutupalvelujen hallinnosta. Yksikön kustannukset jaetaan yt-alueen kuntien välisessä sopimuksessa määriteltyjen aiheuttamisperusteiden mukaisesti.

Tulosalueen toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutuminen tilikaudella

Ruokavirasto on asettanut yhteistoiminta-alueille palvelutavoitteet ja valvoo niiden toteutumista. Vuosittainen maksajavirastovakuutus, jossa arvioidaan tavoitteiden toteutumista, laadittiin syksyllä 2018. Tukihakemusten tallennus, käsittely ja hakemusten myöntöön liittyvät tarkisteet ja hyväksyntä on tehty Ruokaviraston asettaman aikataulun mukaisesti.

[Maksajavirastokokonaisuus](#)

Olellaiset tapahtumat toiminnassa ja taloudessa

Tukihallinnossa on siirrytty lähes kokonaan sähköiseen hakemusten käsittelyyn ja

arkistointiin. Sähköisen asioinnin lisääminen on yksi toiminnan keskeisiä tavoitteita. Sähköisesti jätettyjen tukihakemusten osuus vuonna 2018 oli 90,7 %. Vuonna 2017 sähköisiä hakemuksia oli 88,9 %.

Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Maaseutuhallinnon tehtävät tullaan tulevaisuudessa siirtämään kunnista maakuntahallintoon, mikäli valmistelussa ollut esityskokonaisuus hyväksytään.

Sisäinen valvonta ja riskien hallinta

Yksiköllä on oma sisäisen valvonnan ohjelma, sekä riskienhallintasuunnitelma, jota seurataan vuosittain.

Olellaiset määrärahan ylitykset

Ei olellaisia ylityksiä.

Tunnusluvut

Vuosi	Tilat	Peltoala	Maksetut tuet	Sähköinen tukihaku %
2018	938	51 655	28 134 709	90,7 %
2017	955	51 859	28 420 000	88,9 %
2016	964	51 828	28 200 000	87,1 %
2015	972	51 772	29 070 000	80,8 %
2014	1020	51 334	32 920 000	54,0 %

Tavoiteseuranta 2018

ME TEEMME YHDESSÄ UUTTA TUUSULAA – PORMESTARIOHJELMASTA KOHTI KUNTASTRATEGIAA 2018-2021

TAVOITTEET, TOIMENPITEET JA TOTEUTUSOHJELMAT 2018

Pormestariohjelmasta nousevien tavoitteiden, toimenpiteiden ja toteutusohjelmien etenemisestä raportoidaan osavuosikatsausten ja toimintakertomuksen yhteydessä laadittavassa strategiaraportissa. Strategiaraporttiin kootaan pormestariohjelman 9 päämäärän sekä niistä johdettujen tavoitteiden sekä niitä toteuttavien toimenpiteiden ja toteuttamishjelmien seuranta sekä arviointi.

- 1= Toteutuksessa ei ole edetty tai toimenpide ei vaadi toimenpiteitä ko. toimialalta
2= Suunnitteluvaiheessa, on edetty hieman
3= Toteutus on aloitettu, ei vielä valmis
4= Toteutusvaiheessa lähellä valmistumista, ei vielä viimeistelty/käyttöön otettu
5= Toimenpide on toteutettu ja käyttöön otettu toteutusohjelman mukaan

PORMESTARIOHJELMAN PÄÄMÄÄRÄ	PORMESTARIOHJELMASTA NOUSEVAT TAVOITTEET	TOIMENPITEET 2018 JA NIIDEN SEURANTA AJALTA TAMMI-JOULUKUU 2018
1. Uusi Tuusula on kulttuuri-muutos	1.1 Lisäämme asukkaiden osallisuutta ja asukaslähtöisyyttä avoimella sekä moderneja vaikuttamis- ja osallistumismuotoja hyödyntävällä toiminnalla	Vakiinnutamme kehittämisverkostojen toiminnan ja tuemme kuntalaisten omaehtoisia toteutuksia. Etenemisaste: 5 <ul style="list-style-type: none"> Kehittämisverkostojen ydintiimit ovat kokoontuneet suunnitellusti ja verkostojen projekteja on edistetty. Alkuvuodesta avautui mm. ikäihmisten kortteliohuone Kalliopohjaan. Kehityshankkeiden toteuttamisen tukena toimi yhteisöpuutarhuri kesäkaudella 2018. Kehittämisverkostojen projektit ja toiminta tavoittivat 4000 asukasta.
		Vahvistamme kunnan asiakaslähtöistä kehittämistä osallisuuden mallia ja menetelmäpakkia jalkauttaen, hyödyntäen ja toimintatapoja jatkuvasti kehittäen Etenemisaste: 5 <ul style="list-style-type: none"> Alkuvuodesta järjestettiin 5 kuntalaisten iltaa kehittämisverkostojen alueilla. Iltoihin osallistui yhteensä noin 300 kuntalaista. Illoissa oli erilaisia työpajoja ja keskustelupisteitä, joissa kunnan toimijat olivat edustettuina. Lisäksi järjestettiin kunnan ja asukkaiden yhteisiä puistotalkoita ja osallistettiin kuntalaisia viheralueiden suunnitteluun. Käynnistimme koulukerhotyön yhdessä kolmannen sektorin kanssa Oppimisympäristöjen ja palveluverkon asukasillat on toteutettu suunnitellun mukaan Jokelassa, Hyrylässä, Riihikalliossa ja Kellokoskella. Kaikissa tilaisuuksissa oli runsas osallistujamäärä. Osallistujien kanssa on työskennelty palvelumuotoilun keinoin Työntekijöitä on osallistettu mm. Kirkonkylän ja Riihikallion sekä Jokelan koulukeskusten kehittämisuunnitelmien tekemisessä. Kirjastoissa on käynnissä hankkeet: Kirjasto polkee ihmisten luo ja Vuoropuhelua kirjastossa Käynnistimme osallistavan design-projektin Jokelan tiilitehdas alueen kehittämiseksi. Projekti toteutuu vuoden 2019 aikana. Teimme useita aluekehityshankkeita kumppanuuskaavoituksen avulla. Rusutjärven kunnostusta tehtiin yhteistyössä vesialueen omistajien, kunnallistekniikan ja Keski-uudenmaan ympäristökeskuksen yhteistyöllä.
		Perustamme asukasraateja ja hyödynnämme kokemusasiantuntijoita kunnan toiminnan ja palveluiden kehittämisessä Etenemisaste: 5 <ul style="list-style-type: none"> Uudenmaan maakuntatasoisen ikäihmisten tehostetun kotikuntoutuksen toimintamallin pilotti päättyi 31.10.2018. Toimintaa ja sen vaikuttavuuden arviointia jatketaan vuonna 2019.
		Tutkimme asukasbarometrien käyttöönottoa Etenemisaste: 3

		<ul style="list-style-type: none"> Käytimme Suomitutka –paneelia brändiudistuksen lähtötasomittaukseen. Laajempi asukasbarometriä hyödyntäminen on tutkimatta. <p>Kokeilemme ja otamme käyttöön uusia sähköisiä osallisuuden työkaluja</p> <p>Etenemisaste: 5</p> <ul style="list-style-type: none"> Otimme käyttöön osallistuvan budjetoinnin Decidim-alustan. <p>Osallistumme osallistuvan budjetoinnin tutkimushankkeeseen ja luomme kuntaan oman osallistuvan budjetoinnin toimintatavan</p> <p>Etenemisaste: 5</p> <ul style="list-style-type: none"> Määrittelimme ja otimme käyttöön osallistuvan budjetoinnin toimintatavan ja budjetointialustan Decidimin. Alustalla ideoitin ja äänestettiin keväällä 2018 kehittämisverkostoissa toteutettavista projekteista. 11/2018 käynnistyi uusi ideointikierron vuodelle 2019. Koulutimme henkilöstöä osallistuvan budjetoinnin toimintatapoihin keväällä 2018. Kulttuuri- ja museotoimen määrärahaa varattu summa osallistuvan budjetoinnin toimintaan käytettiin vuonna 2018 kehittämisverkoston kautta tulleiden kulttuuri-ideoiden toteuttamiseen Alueellisen nuorisotyön yksiköt toteuttivat osallistuvaa budjetointia kaikissa viidessä yksikössä. Henkilöstö osallistui koulutuksiin. Koulujen kerhotoimintaa kehitettiin osallistuvan budjetoinnin kautta opilaskuntien ideoiden perusteella. Akuuttiosasto ja Kotiutus- ja kuntoutusosasto kohdentavat 2500 euron testamenttivarat potilaiden virkistystoimintaan osallistuvan budjetoinnin toimintatavan mukaisesti. Vuonna 2018 ei tullut esiin sellaista esitystä, joka olisi ollut toteuttamiskelpoinen. Esitysten vastaanottamista jatketaan 2019. <p>Teemme palvelulupauksen kunnan palvelutason varmistamiseksi</p> <p>Etenemisaste: 1</p> <ul style="list-style-type: none"> Kuntatasoista palvelulupausta ei ole annettu. <p>Otamme käyttöön kunnan uudistetun some-ohjeistuksen</p> <p>Etenemisaste: 4</p> <ul style="list-style-type: none"> Some-ohje on otettu käyttöön ja koulutuksia ja opastusta järjestetty. Luottamushenkilöiden osalta viemättä käytäntöön. <p>Otamme asukkaat mukaan kunnan turvallisuussuunnitteluun</p> <p>Etenemisaste: 5</p> <ul style="list-style-type: none"> Kyläturvallisuusillat toteutettiin Riihikalliossa, Lahelassa, Hyrylässä, Kellokoskella, Jokelassa ja Purolassa. Illoissa työstettiin kyläturvallisuussuunnitelmia. Toukokuun aikana järjestettiin Kylien turvallisuuskävelyt. Kyläturvallisuussuunnitelmia hyödyntäen päivitetään koko kunnan turvallisuussuunnitelma.
	<p>1.2 Otamme rohkeita askeleita viestinnässä, markkinoinnissa ja kokeilutoiminnassa</p>	<p>Uudistamme kunnan brändin</p> <p>Etenemisaste: 4</p> <ul style="list-style-type: none"> Brändiudistukseen valittiin alkukesästä kumppani, brändin luonnostelu alkoi ja kesällä tehtiin brändin sidosryhmiä osallistava vaihe ensimmäisten brändiaihoiden pohjalta. Asukkaiden kuulemisen jälkeen brändi-ilme viimeisteltiin. Uudesta brändi-ilmeestä päätettiin marraskuun valtuustossa. <p>Hyödynnämme työntekijä- ja asukaslähtöisyyttä kunnan brändin vahvistamisessa</p> <p>Etenemisaste: 5</p> <ul style="list-style-type: none"> Tuusula rekrytoi syksyllä 2017 50 asukas- ja työntekijälähtöistä viestimään positiivisia uutisia Tuusulasta. Lähtötoiminnan kehittämistä jatketaan ja sitä päätettiin syksyllä 2018 jatkaa vuodelle 2019. <ul style="list-style-type: none"> Hyödynnämme markkinoinnissa yhä enemmän Tuusulan sijaintia lentokentän läheisyydessä <p>Etenemisaste: 4</p> <ul style="list-style-type: none"> Markkinoinnissa on otettu huomioon mm. lentäjien ja lentokentän matkustajien tavoittaminen mainonnalla.

		<ul style="list-style-type: none"> Panostamme tonttmarkkinointiin tavoitellen näkyvyyttä alueellisissa ja valtakunnallisissa medioissa <p>Etenemisaste: 4</p> <ul style="list-style-type: none"> Joulukuussa toteutettiin radiomarkkinointikampanja Tuusulan tunnettuuden lisäämiseksi. Kampanjan toivottiin herättävän kuulijoiden kiinnostuksen houkuttelevana asuinpaikkana. <p>Suoramarkkinoimme tontteja rakennusliikkeille ja toimijoille.</p> <p>Etenemisaste: 4</p> <ul style="list-style-type: none"> Tonttien suoramarkkinointi eri tahoille on johtanut Lahelanpelto II –alueella yhtiömuotoisten tonttien varauksiin ja kauppoihin. <p>Parannamme kunnan työnantajakuva kehittämällä uusia rekrytointimateriaaleja ja uusia verkkomedioita hyödyntämällä.</p> <p>Etenemisaste: 3</p> <ul style="list-style-type: none"> Kunnan kehittämismyönteisyyttä ja työnantajakuva on rakennettu aktiivisella ja monikanavaisella viestinnällä erityisesti rekrytoinneissa. Myös paikallislehdistö on huomionnut kunnan kehittämistyön ja kertonut siitä lukijakunnalleen. Rekrytointi-ilmoitusten asu on muokattu uuden brändin mukaiseksi. <ul style="list-style-type: none"> Tuemme toimialarajat ylittävien ketterien kokeilujen ja projektien toteutusta sekä yhteistyötä eri tahojen välillä <p>Etenemisaste: 5</p> <ul style="list-style-type: none"> LAPE – hankkeen uusien toimintojen käyttöönottoa edistetään ketterien kokeilujen kautta. Tuusulassa ketteriä kokeiluja toteutettiin tiiviissä yhteistyössä perheiden terveystoimien ja varhaiskasvatuksen sekä sivistystoimen yhteistyönä. Aloitettu kokeilu perheohjauksen työskentelystä varhaiskasvatuksessa jatkuu, kokeilu on ollut onnistunut. 3v.-terveystarkastusten uutta toimintatapaa kokeiltiin päiväkodissa yhteistyössä varhaiskasvatuksen, neuvolan ja perheneuvolan kanssa. Kokeilua koordinoi LAPE-Uusimaa, joka ei ottanut toimintatapaa valtakunnalliseksi toiminnaksi. Keusote arvioi mallin hyödyntämistä Perhekeskustoiminnassa vuoden 2019 aikana Alva -vaativa erityisopetus ja oppilashuolto projekti käynnistyi sosiaali- ja terveystoimen ja kasvatusta ja sivistystoimialan yhteistyönä. Kunnan sisäinen Alva-työryhmä aloitti toimintansa. Digitaalisen Perhekeskus –mallin luominen yhdessä sosiaali- ja terveystoimen kanssa on käynnistetty. Työskentely jatkuu ja valmistuu alkuvuodesta. Haasteena on ollut myöhäinen aloittaminen. Yhteistyö ja tahtotila on ollut aktiivista ja antoisaa Tuusula oli mukana valtiovarainministeriön koordinoimassa digikuntakokeilussa, jonka puitteissa toteutettiin toimialarajat ylittävää ketterää yhteistyötä. Asukastilaisuuksien, ilmoitusten ja julkaisujen kohdalla lisättiin poikkiallinnollista yhteistyötä. Kuntalaisten illat ja syksyn palveluverkkoillat järjestettiin kaikkien toimialojen yhteistyönä. Kuntalaisille jaettavan kaa-voituskatsauksen yhteydessä kuntalaisille esitettiin samassa julkaisussa myös yhdyskuntatekniikan rakennushankkeet ja uudelleen pinnoitettavat kadut.
	<p>1.3 Vahvistamme ja lisäämme vuorovaikutteisuutta ja yhteistyötä mm. kumppanuussopimuksin yrittäjien, järjestöjen ja kuntalaisaktiivien kanssa</p>	<p>Kehitämme kunnan vapaaehtoistoimintaa ja sen koordinoimista</p> <p>Etenemisaste: 2</p> <ul style="list-style-type: none"> Tuusulan museoiden vapaaehtoistyön suunnittelu on käynnistynyt. Kuntatasoisen vapaaehtoistoiminnan selvityksen laadintaa ei käynnistetty vuoden aikana resurssipulan takia. Selvitys laaditaan vuonna 2019. <p>Selvitämme kuntatasolla tilojen, avustusten ja mahdollisten muiden tukimuotojen hallinnoinnin, pelisäännöt ja myöntämisen perusteet</p> <p>Etenemisaste: 3</p> <ul style="list-style-type: none"> Syksyllä 2018 kunnanhallitus linjasi yhteisötilojen käyttöä. Laajempi selvitys avustusten, tukimuotojen ja hallinnoinnin perusteista on laatimatta. <p>Yhdenmukaistamme harrastuspaikkojen maksut</p> <p>Etenemisaste: 4</p> <ul style="list-style-type: none"> Kasvatus- ja sivistyslautakunta hyväksyi tilojen yhtenäiset maksuperusteet 1.1.2018 lukien

		<p>Kokeilemme yhteisöllisen tilankäytön toimintamallia Kellokoski-talolla ja palkkaamme kouluisännän</p> <p>Etenemisaste: 4</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kouluisäntä on palkattu Kellokosken koululle huhtikuusta 2018 alkaen.
	<p>1.4 Otamme käyttöön sähköisen vuorovaikutuksen ja työntekemisen alustat, jotka mahdollistavat viranhaltijoiden, luottamushenkilöiden, kuntalaisten ja muiden osallisten yhteistyön</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Hyödynnämme CaseM-sähköistä asianhallinnan järjestelmää maksimaalisen ja sujuvoitamme sähköisiä kokouksia <p>Etenemisaste: 4</p> <ul style="list-style-type: none"> • CaseM-asianhallintajärjestelmää käytettiin asiakirjahallinnon prosesseissa, kirjaamisessa ja päätöksenteossa kokonaisvaltaisesti. Tiedonohjauksen määrittelytyö jatkuu edelleen. Asioiden avaamisprosessin automatisointikokeilu aloitetaan alkuvuodesta 2019. • Käynnistettiin asianhallintajärjestelmässä käsiteltävien asioiden avaamis- ja kirjaamisprosessin kehittäminen siten, että se tukee asioiden ja asiakirjojen sähköistä säilyttämistä. <p>Etenemme vaiheittain kohti sähköistä arkistointia</p> <p>Etenemisaste: 3</p> <ul style="list-style-type: none"> • Yhdyskuntatekniikka on ryhtynyt siirtämään arkistoaan sähköiseen palvelumuotoon Lupapisteessä. • Rakennusvalvonnan osalta uusi aineisto on käsitelty pelkästään sähköisesti vuodesta 2016 alkaen. Rakennusvalvonnan osalta on digitoitu vuodet 2008 – 2010 kokonaisuudessaan. Vuosien 2011- 2013 aineisto on parhaillaan digitoitavana. <p>Uudistamme ja pilotoimme digitaalisia toimintatapoja sisäisessä työnteossa ja luottamuselinten toiminnassa</p> <p>Etenemisaste 4</p> <ul style="list-style-type: none"> • Henkilökunnalle opastettiin ja koulutettiin valmistuneen pelikirjan mukaisesti digitaalisten työvälineiden käyttöä. Kasvatus- ja sivistystoimen osalta täydentäviä linjauksia valmistellaan. • Digitaalisia työvälineitä on pilotoitu syksystä 2017 lähtien kasvatus- ja sivistystoimen lautakunnassa. Pilotointia jatketaan ja kokemuksia kerätään jatkokehittämisen suunnitteluun. • Rehtoreiden kokouksissa on hyödynnetty Skypeä ja Yammeria. • Yammerista saatujen käyttökokemusten perusteella lähdettiin hakemaan vielä sopivampaa alustaa. Sen tiimoilta on kokeiltu Teamsia kasvatus- ja sivistystoimessa erilaisissa työryhmissä. Pilotointia on tarkoitus laajentaa vuoden 2019 aikana. • Keskitetyn asiakaspalvelun avaamisen yhteydessä uudistettiin sisäisiä prosesseja hyödyntäen digitaalisia työtapoja. • Keskitetyn asiakaspalvelun aloitettua otettiin käyttöön sähköisiä lomakkeita kunnan sisäisissä asiakkuuksissa. Vanhat toimintamallit vaihdettiin sähköiseen käsittelyyn. Uutta toimintamallia kehitetään saadun palautteen pohjalta eteenpäin. • Kunnan valosähköverkostoa on ryhdytty siirtämään digitaaliseen muotoon. • Yhdyskuntatekniikka on yhdessä Tuusulan Veden kanssa selvittänyt mahdollisuutta ottaa käyttöön sähköinen työmaiden valvonta- ja raportointijärjestelmä.
<p>PORMESTARIOHJELMAN PÄÄMÄÄRÄ</p>	<p>PORMESTARIOHJELMASTA NOUSEVAT TAVOITTEET</p>	<p>TOIMENPITEET 2018 JA NIIDEN SEURANTA AJALTA TAMMI-JOULUKUU 2018</p>
<p>2. Kuntalaiset ja kuntalaisille järjestettävät palvelut ovat keskiössä (kuntalaiset)</p>	<p>2.1 Järjestämme ja tuotamme kuntalaisten palvelut asiakaslähtöisesti ja tehokkaasti uudistamalla toimintatapoja ja palveluiden tuottamistapoja digitalisaation keinoin</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Hyödynnämme Suomi.fi – palveluiden tarjoamia mahdollisuuksia <p>Etenemisaste: 3</p> <ul style="list-style-type: none"> • Suomi.fi –palveluiden käyttöä jatkettiin ja sähköisiä lomakkeita pilotoitiin ja testattiin vuoden 2018 aikana. Ensimmäisenä on julkaistu kasvatus- ja sivistystoimen toimialan avustushakemuksista kaksi uudella toimintamallilla • Rakennusvalvonnan digitoidun aineiston myyntipaikan Lupapiste-kaupan avaaminen siirtyi ja tavoitteena avata se vuoden 2019 aikana.

arvostavat hyviä palveluita)	<ul style="list-style-type: none"> Otamme käyttöön sähköisiä lomakkeita kuntalaisten asioinnin helpottamiseksi <p>Etenemisaste: 5</p> <ul style="list-style-type: none"> Vastaanottopalvelut otti kesäkuussa 2018 käyttöön sähköisen hoidon tarpeen arviointijärjestelmän (Klinik). Järjestelmä otetaan käyttöön asteittain koko kuntayhtymän alueella 2019 aikana. Kiirevastaanotto toiminnan KiVa- malli otettiin käyttöön huhtikuussa ja koko vastaanotto toiminnan uusi toimintatapa muutettiin lokakuussa. Toimintamuutosten myötä kiireettömien lääkäri vastaanottoaikojen saata vuus (T3) parani alkuvuoden 42 päivästä loppuvuoden 4 päivään. Toimintamallissa hyödynnetään Klinik järjestelmän kautta saatavaa kysynnän ennakkotietoa ja potilasasioinnissa käytetään chat- ja puhelinkontakteja.
	<ul style="list-style-type: none"> Avaamme keskitetyn asiakaspalvelupisteen Hyrylässä ja luomme sähköiset palvelut huomioiden toimintamallin, joka avulla se palvelee kaikissa kuntakeskuksissa. <p>Etenemisaste: 3</p> <ul style="list-style-type: none"> Keskitetty asiakaspalvelupiste TuusInfo avattiin 22.5.2018 Hyrylässä. Ensimmäisen vuoden aikana keskiössä oli Tuusulan toimipisteen toiminnan vakauttaminen. Alkuvuodesta 2019 tullaan ottamaan käyttöön chat-palvelu sekä kehittämään kuntalaispalauteprosessia. Toiminnan laajentamisen arviointi siirtyy arviolta kesään 2019.
	<ul style="list-style-type: none"> Laajennamme verkkomaksun käyttöönottoa ja laadimme suunnitelman mobiilimaksamisen ja verkkokaupan käyttöönotosta ja toteutamme ne suunnitelman pohjalta <p>Etenemisaste: 2</p> <ul style="list-style-type: none"> Verkkomaksun ja verkkokaupan pilotoinnin ja käyttöönoton suunnittelu on aloitettu, mutta se ei ole edennyt suunnitellusti. Siitä syystä välipalalippujen sähköisen myynnin kokeilu ei ole edennyt.
	<ul style="list-style-type: none"> Tarjoamme asukkaille mahdollisuuksia digi-taitojen kasvattamiseen. Kansalaisopisto perehdyttää kursseillaan etenkin ikäihmisiä monipuolisesti tietotekniikan ja älylaitteiden käyttöön sekä digitaaliseen asiointiin. <p>Etenemisaste: 3</p> <ul style="list-style-type: none"> Kansalaisopisto järjestää digitaalisten kursseja ohjelmassaan uusia taitoja opettaen. Puutteellisia digi- ja perustaitoja omaavia ihmisiä etsitään ja opetetaan yhdessä naapuriopistojen kanssa Opetushallituksen hankkeessa, joka kestää marraskuusta 2018 vuoden 2020 loppuun asti.
	<ul style="list-style-type: none"> Jatkamme museokokoelmien digitointia tavoitteena saavutettavuus ja parempi näyttely-, opetus- ja yleisötoiminta. <p>Etenemisaste: 4</p> <ul style="list-style-type: none"> Museotoimi jatkoi kokoelmatietojen digitaalista tallentamista MuseumPlusRia-kokoelmatietojärjestelmään.
	<ul style="list-style-type: none"> Kehitämme verkkokirjastoa ja kirjaston sähköisiä aineistoja <p>Etenemisaste: 5</p> <ul style="list-style-type: none"> Uusi Kirkes-verkkokirjasto otettiin käyttöön 26.4.2018. Kirjasto otti käyttöön uusia sähköisiä palveluja (sähköiset kokoelmahallintajärjestelmään aikakauslehdet ja virtuaaliset soittotunnit) ja laajensi e-kirjakokoelmaa.

		<ul style="list-style-type: none"> Panostamme varhaiskasvatuksessa Diggaa mun digimatka-hankkeeseen. Kasvatamme digiosaamista koulutuksiin, otamme käyttöön uutta laitteistoa sekä digitaalisen kasvun kansion ja varhaiskasvatussuunnitelman. <p>Etenemisaste: 4</p> <ul style="list-style-type: none"> Diggaa mun Digimatka sai uutta rahoitusta ja hanke päättyy vuoden 2019 loppuun. Hankkeesta saatua kokemusta hyödynnetään esi- ja alkuopetuksen yhteistyön kehittämisessä. Rahoitusta on haettu robotiikkalainaanon perustamiseen vuoden 2019 talousarviossa. Perhekeskus –mallia tehtäessä hyödynnettiin digitaalista ympäristöä. Kehittämistyö jatkuu alkuvuodesta 2019 Kasvatuksen ja sivistystoimeen palkattiin pedagoginen ICT-asiantuntija 1.8.2018 <hr/> <ul style="list-style-type: none"> Valmistaudumme käyttöönotettavaan Apotti – asiakas- ja potilastietojärjestelmän <p>Etenemisaste: 4</p> <ul style="list-style-type: none"> Tuusulassa käyttöönotetaan uusi Apotti-hankkeen mukainen asiakas- ja potilastietojärjestelmä suunnittelukaudella. Tuusulan Apotti-hanke osallistuu kehittämis- ja valmistelutyöhön kaikkien osa-alueiden, eli perusterveydenhuollon, suun terveydenhuollon että sosiaalihuollon tietojärjestelmien osalta. Vuoden 2018 aikana Tuusulan Apotti-hanke jaettiin pääprojekteihin, jotka ovat toiminnallisuus ja sisältö-, teknologian kehittäminen -, käyttöönotto- ja koulutusprojekti.
	<p>2.2 Panostamme ennaltaehkäisevään toimintaan, jossa liikunta, kulttuuri ja yhdessä tekeminen ovat keskiössä</p>	<ul style="list-style-type: none"> Käynnistämme alueellisesti maksuttomia harrastekerhoja yhteistyössä seurojen ja yhdistysten kanssa <p>Etenemisaste: 5</p> <ul style="list-style-type: none"> Osallistuvaa budjetointia kokeiltiin kerhotoiminnan kehittämisen kautta. Oppilaskunnat saivat ilmaista näkemyksensä minkälaisia kerhoja haluttaisiin ja seurat ja yhdistykset tekivät tarjouksia kerhojen pitämisestä. Kerhotoiminnan kerhot aloitettiin syyslukukaudesta. <hr/> <ul style="list-style-type: none"> Kehitämme avointa kerhotoimintaa perhekeskuksissa ja kouluissa <p>Etenemisaste: 3</p> <ul style="list-style-type: none"> Osana Lape-hanketta käynnistettiin perhekeskusmallin kehittäminen Tuusulassa. Perhekeskusmallin konseptointi valmistuu alkuvuodesta 2019. <hr/> <ul style="list-style-type: none"> Kehitämme kansalaisopiston toimintaa aktivoijana ja yhteisöllisyyden luojana opetushallituksen hankerahan voimin <p>Etenemisaste: 4</p> <ul style="list-style-type: none"> Hankkeessa on selvitetty Kellokoskella kyselyn, haastattelujen ja tausta-aineistojen avulla kansalaisopiston toiminnan kehittämisen edellytyksiä ja muotoja. Hanke on raportointivaiheessa. Kansalaisopiston näkyvyyttä lisätään, opetusvalikoimaa suunnataan ja kurssien markkinointitapoja tarkennetaan hankkeesta saatavien tulosten avulla. <hr/> <ul style="list-style-type: none"> Edistämme urheilukeskuksen monitoimihallihanketta ja määritämme kunnan roolin hankkeessa <p>Etenemisaste: 3</p> <ul style="list-style-type: none"> Monitoimihallin suunnittelu aloitettiin ja tehtiin Urheilukeskuksen kunnallistekniikan kaavatason tarkastelua sekä rakentamissuunnittelua.

<p>2.3 Häivytämme kuntarajoja palveluissa ja yhteistyössä naapurikuntien kanssa</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Olemme osallisia ja aktiivisia Helsingin seudun ja Kuuma-alueen kuntayhteistyössä palveluiden kehittämisessä <p>Etenemisaste: 4</p> <ul style="list-style-type: none"> • KUUMA-kunnat ja Keusote -kunnat tekivät yhteistyötä alueellisen HYTE-työn mallin luomisessa. • Sivistystoimiala oli aktiivisesti mukana Kuuma-Sivi yhteistyössä ja Kirkesyhteistyössä. • Kuntayhteistyönä valmisteltiin vaativan erityisen tuen järjestämistä Kallio- maan koulussa. • ”Markalla merkkareita” –hanke naapurikuntien museoiden kanssa käynnistyi. • ”Jäällä työskentelemisen turvallisuus” –hanketta edistettiin. • Yhteistyötä tehtiin yläkoululaisten valmistavassa opetuksessa Järvenpään kaupungin kanssa. Tuusula perusti yläkoulun valmistavan opetuksen ryhmän syksyllä 2018. • Rakennusvalvonnan seudullisen yhteistyön selvittäminen käynnistyi yhdessä Hyvinkään, Järvenpään, Keravan ja Nurmijärven kanssa • Tuusulan kunnan ja Keravan pysäköinninvalvonnan välistä sopimusta pysäköinninvalvonnan hoitamisesta Tuusulan kunnassa valmisteltiin. • Mt 1421 parantaminen rakentamalla jalankulun ja pyöräilyn väylä välille Huhtaportinkatu – Vaasan yksityistie –rakennussuunnitelma teetettiin yhteistyössä Uudenmaan ELY-keskuksen, Järvenpään kaupungin ja Tuusulan kunnan kesken. • Epinkoskentie suunniteltiin ja rakennetaan yhteistyössä Vantaan kanssa HSL:n tarpeisiin. • Katulupaohjeet yhtenäistettiin Järvenpään, Hyvinkään ja Riihimäen kanssa, uudet ohjeet tulivat voimaan 1.10.2018 <hr/> <ul style="list-style-type: none"> • Ylläpidämme Vesilaitoksen varautumistoimia yhteistyössä naapurikuntien kanssa <p>Etenemisaste: 4</p> <ul style="list-style-type: none"> • Varautumistoimia on ylläpidetty yhteistyössä. <hr/> <ul style="list-style-type: none"> • Kehitämme vastaanotto toimintaa saatavuuden parantamiseksi mm. valinnanvapauskokeilun ja kotisairaalakokeilun avulla <p>Etenemisaste: 5</p> <ul style="list-style-type: none"> • Alueellinen Kotisairaalapilotti päättyi 31.12.2017. Toiminta jatkui yli kuntarajojen ja sen keskitettyä koordinoitua kehitettiin. • Osastopaikkojen optimaalisen käytön takaamiseksi Keusote-alueen kuntalaisia hoidettiin tarvittaessa kaikilla alueen akuuttiosastoilla. • Lääkäri/sairaanhoitaja vastaanottojen valinnanvapauskokeilu laajeni 1/2018 suun terveydenhuollon valinnanvapauskokeiluun. Kokeiluissa yli 1200 tuusulalaista valitsi yksityisen palveluntuottajan palvelut. • Hyrylän akuuttivastaanottopisteen remontin ajan (11/2018 – 2/2019) ambulanssilienne ohjattiin Järvenpään JUST:n. Tuusulalaiset potilaat siirtyivät tarvittaessa jatkohoitoon JUST:n akuuttiosastolle. <hr/> <ul style="list-style-type: none"> • Tuemme erityisryhmiä mm. avustajakeskustoiminnan käynnistyksellä 2018 • ”Markalla merkkareita” –hanke naapurikuntien museoiden kanssa tuotti tulokseksi verkkosivuston ja lainattavan opetuspaketin. <p>Etenemisaste: 5</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tuusulan kunta liittyi Keski-Uudenmaan Avustajakeskukseen 1.1.2018 • Tilakeskus varasi erillismäärärahan esteettömyyskorjauksiin • Uudet katualueet suunniteltiin ja rakennettiin uusimpien esteettömyys-suositusten mukaan.
--	---

	<p>2.4 Korostamme lähipalveluiden merkitystä kunnan palveluverkossa myös tulevaisuudessa</p>	<ul style="list-style-type: none"> Lisäämme Tuusulaan kehitysvammaisten asumispalvelua omana toimintana käynnistämällä kehitysvammaisten ympärivuorokautisen palveluasumisyksikön <p>Etenemisaste: 3</p> <ul style="list-style-type: none"> Kehitysvammaisten ympärivuorokautisen palveluasumisyksikön, Neito-perhon hanke eteni: tilat suunniteltu, ARA:n rahoitus saatu, tulevien asukkaiden alustavat valinnat tehty ja muuttovalmennus käynnistynyt. Rakentaminen on suunniteltu aloitettavaksi vuonna 2019 ja toiminta käynnistyy 2020. <ul style="list-style-type: none"> Toteutamme Kellokosken lähiliikunta- ja harrastuspaikan <p>Etenemisaste: 5</p> <ul style="list-style-type: none"> Kellokosken lähiliikunta- ja harrastuspaikka valmistui aikataulussa. Koulun omia pihoja perusparannetaan 2019. <ul style="list-style-type: none"> Kehitämme uusia tapoja tuottaa lähipalveluita liikkuvana toimintana tai sähköisenä palveluna <p>Etenemisaste: 3</p> <ul style="list-style-type: none"> Kunta pyrkii nostamaan digitalisaatioastettaan määrätietoisella kehittämistyöllä.
	<p>2.5 Varmistamme sosiaali- ja terveyspalveluiden saatavuuden ja saavutettavuuden sote-maakuntaudistuksessa yhtenä kunnan menestystekijänä</p>	<ul style="list-style-type: none"> Käynnistämme sosiaali- ja terveydenhuollon peruspalveluiden järjestämistehtävän toteuttamisen Keski-Uudenmaan sote- kuntayhtymässä <p>Etenemisaste: 5</p> <ul style="list-style-type: none"> Keski-Uudenmaan järjestämiskuntayhtymä aloitti toimintansa 1.1.2018. Vastaanottopalvelujen toiminta uudistettiin palvelujen saatavuuden parantamiseksi. <p>2.6 Varmistamme Tuusulassa matalan kynnyksen peruspalveluihin ja palvelut ovat kaikille kuntalaisille tasavertaiset.</p> <ul style="list-style-type: none"> Yhtenäistämme palveluiden kriteerit Keski-Uudellamaalla järjeistämällä palvelutuotantoa heikentämättä palvelukokonaisuutta ja palvelun saatavuutta <p>Etenemisaste: 5</p> <ul style="list-style-type: none"> KU alueellinen fysioterapeuttinen suoravastaanotto -toimintamalli aloitettiin yhtenäisin palvelukriteerein huhtikuussa. Ikäihmisten Kotikuntoutuspilotti käynnistyi KU alueella yhteneväisin palvelukriteerein huhtikuussa. Kuntayhtymän hallitus hyväksyi ikäihmisten kotihoidon ja palveluasumisen alueelliset kriteerit Kuntayhtymän hallitus vahvisti opioidiriippuvaisten korvaushoidon kriteerit ja lapsiperheiden kotipalvelun kriteerit Kuntayhtymässä vahvistettiin yhteiset lapsiperheiden kotipalvelun kriteerit ja asiakasmaksut, jotka tulivat voimaan 1.8.2018 <ul style="list-style-type: none"> Vahvistamme lapsiperheiden varhaisen tuen palveluita mm toimialarajat ylittävän perhekeskustoimintamallin avulla <p>Etenemisaste: 5</p> <ul style="list-style-type: none"> Osana Lape-hanketta käynnistettiin perhekeskusmallin kehittäminen Tuusulassa. Perhekeskusmallin konseptointi valmistuu alkuvuodesta 2019.

		<ul style="list-style-type: none"> Vahvistamme kotiin vietävillä tuetun asumisen palveluilla asiakkaan omaa aktiivisuutta ja itsenäistä selviytymistä kehitysvammapalveluissa, vanhuspalveluissa ja päihde ja mielenterveyspalveluissa <p>Etenemisaste: 5</p> <ul style="list-style-type: none"> Kunnan omalla kotikuntouttajien palvelulla voitiin vähentää mielenterveyskuntoutujien sekä palveluasumisen sekä tuetun asumisen ostoja. Palveluasumisen hoitovuorokausien määrä väheni noin prosentilla vuodesta 2017. Kaikista mielenterveysasumis-palveluissa olevista asiakkaista 61 % sai palvelun kotiin. Osalle ryhmätoimintaan osallistuminen oli riittävä tukipalvelu. Vammaispalveluissa tehtiin kehittämistyötä omaishoidon tuen, kuljetuspalvelujen ja henkilökohtaisen avun osalta. Kehitysvammapalveluiden osalta omat tuetun asumisen ohjaajat aloittivat työnsä maaliskuussa, asiakkaita palveluiden piirissä on nyt 20. <ul style="list-style-type: none"> Siirrämme opiskeluhoitolain mukaiset psykologi- ja kuraattoripalvelut osaksi kasvatus- ja sivistystoimea. Huomioimme siirron yhteydessä lakimuutoksen vaikutukset kuraattori- ja psykologipalveluihin ja vahvistamme oppilaan tuen organisointia. <p>Etenemisaste: 5</p> <ul style="list-style-type: none"> Opiskeluhoitolain mukaiset psykologi- ja kuraattoripalvelut siirrettiin 1.1.2018 alkaen osaksi kasvatus- ja sivistystoimea. Uudet tehtävät täytettiin keväällä 2018. Ohjaamotoiminta sai uudet tilat, jotka otettiin käyttöön tammikuussa 2018. Valmisteltiin koululaisten perhetyöntekijöiden siirtymistä osaksi kasvun ja oppimisen tuen yksikköä 1.1.2019.
	<p>2.7 Huolehdimme kaikkien oikeudesta arvokkaaseen vanhuuteen</p>	<ul style="list-style-type: none"> Juurutamme asiakasarvoa korostavaa toimintakulttuuria kouluttamalla, seuraamalla asiakaskokemusta, ja muuttamalla toimintatapoja Riihikodossa, kotiuttamis- ja arviointiyksikössä ja kotihoidossa <p>Etenemisaste: 5</p> <ul style="list-style-type: none"> Vanhuspalveluiden henkilöstöä on käynyt Ikäinstituutin Kunnan Hoitaja – koulutuksessa <p>Etenemisaste: 3</p> <ul style="list-style-type: none"> Tuusulassa vanhuspalveluissa tehostettiin kotona asumisen tukea, terveyspalveluyksiköistä ja erityisesti kotiutus- ja arviointiyksiköistä kotiutumista sekä kuntouttavan työotteen ja toimintakykyä ylläpitävän ja edistävän toimintamallin käyttämistä. Tehdyillä vanhussosiaalityön tiimin vahvistuksilla voidaan edelleen nopeuttaa kotiuttamisprosessin kestoa. Tuusulan kotiutustiimitoiminta käynnistettiin kesäkuussa. Tuusulan kotiutustiimitoiminta koordinoi, varmistaa turvallisen kotiutumisen ja tarvittavien tukipalveluiden toteutumisen sairaalahoidon jälkeen. Selvitystyö kotiutustiimin toiminnan integroimisesta alueelliseen sairaalasta kotiutumisen palveluohjaukseen käynnistettiin kuntayhtymässä. Palveluohjausta, omaishoitoa ja perhehoitoa kehitetään osallistumalla sekä järjestämiskuntayhtymän että hallituksen I&O-kärkihankkeiden kehittämistyöryhmiin. <ul style="list-style-type: none"> Uudistamme kotihoidon toimintamallia siten että kotihoidon henkilöstön ajankäyttö tehostuu ja asiakaskohtainen välitön työaika lisääntyy. Yhteistyössä K6-kuntien kanssa aloitetaan virtuaalikotihoito -projekti, jonka avulla löydetään asiakastarpeita, joihin voidaan vastata kuvallisella etäohjauksella. Koko kotona asumista tukeva henkilöstö (kotihoito, kotiuttamis- ja arviointiyksikkö, Riihikodin lyhytaikaisyksikkö) koulutetaan Kunnan Hoitaja -koulutuksella, jonka tuottaa keinoja / tukea kuntouttavaan hoitotyöhön. <p>Etenemisaste: 4</p> <ul style="list-style-type: none"> Kotihoidon toimintamallin uudistamisessa edettiin toimeenpanoon vuoden 2018 aikana. Toimintamalli sisältää sekä johtamiseen että palvelun sisältöön liittyviä muutoksia. Tämän avulla kotihoidon henkilöstön ajankäyttö tehostuu siten, että asiakaskohtaista välitöntä työaika on mahdollista lisätä.

		<ul style="list-style-type: none"> Turvaamme omaishoitajille vapaavuorokaudet ja monipuolisen sijaishoidon. <p>Etenemisaste: 5</p> <ul style="list-style-type: none"> Alle 65-vuotiaiden omaishoidon tuessa omaishoitajista 67 % käytti vuoden aikana omaishoidon vapaita (omaishoitajia oli yhteensä 100, joista 67 käytti ainakin osan vapaistaan). Tavoitetta 75 % ei aivan saavutettu. Vapaisten käyttöön oli tarjolla erilaisia toteutustapoja: sijaisomaishoito, perhehoito, ostopalveluna hankittu tilapäishoito sekä palveluseteli. 65-vuotta täyttäneiden omaishoidon vapaita on tuotettu lyhytaikaishoidon yksikössä hoidettavan jaksona, omaishoitajilla on myös mahdollisuus käyttää palveluseteliä palvelun hankkimiseksi yksityiseltä palveluntuottajalta. Perhehoitajan palvelua voi myös käyttää omaishoitajan vapaan mahdollistamiseen, kunnan oman sijaisapupalvelun ja päivätoiminnan lisäksi ja tueksi.
		<ul style="list-style-type: none"> Tuemme omaishoitajien jaksamista säännöllisillä terveystarkastuksilla ja kuntoutuksella (Kiljava) <p>Etenemisaste: 5</p> <ul style="list-style-type: none"> Omaishoitajien terveystarkastukset ja vertaistukikuntoutus Kiljavan sairaalassa toteutuivat.
		<ul style="list-style-type: none"> Turvaamme ikäihmisten asumisen omassa kodissa tai kodinomaisesti tuossa ympäristössä käynnistämällä valtuustokaudella uusimuotoista ja yhteisöllistä asumiskokeilua mm ryhmäasumista Jokelassa ja Kellokoskella, myös suunnittelemalla yhteistyössä yhteistyökumppanien kanssa. <p>Eteneminen 3</p> <ul style="list-style-type: none"> Vanhusten palveluissa on vireillä yksityisen toimijan suunnittelema asuminen – hanke, jossa suunnitellaan senioriasuntoja Jokelaan ikäihmisten itsenäisen ja yhteisöllisen asumisen tueksi.
		<ul style="list-style-type: none"> Tehostamme kotiutumista ja tuemme kotona asumista vanhuspalveluissa. Uudistamme Kotiutus- ja arviointiyksikön sekä lyhytaikaisyyksikön ja kotihoidon toimintamallit <p>Etenemisaste 5</p> <ul style="list-style-type: none"> Tuusulan kotiutustiimitoiminta koordinoi, varmistaa turvallisen kotiutumisen ja tarvittavien tukipalveluiden toteutumisen sairaalahoidon jälkeen. Kotiutustiimitoiminta käynnistyi kesäkuussa. Keusotessa kotiutustiimin toiminta integroidaan alueelliseen sairaalasta kotiutumisen palveluohjaukseen. <p>Etenemisaste: 3</p> <ul style="list-style-type: none"> Tuusulassa vanhuspalveluissa tehostetaan kotona asumisen tukea, terveyspalveluyksiköistä ja erityisesti kotiutus- ja arviointiyksiköistä kotiutumista sekä kuntouttavan työotteen ja toimintakykyä ylläpitävän ja edistävän toimintamallin käyttämistä. Tehdyillä vanhussosiaalityön tiimin vahvistuksilla voidaan edelleen nopeuttaa kotiuttamisprosessin kestoa.
		<ul style="list-style-type: none"> Lisäämme omaishoitoa ja perhehoitoa palvelujen järjestämistapana vanhus- ja vammaispalveluissa. Osallistumme STM:n Kehitetään ikäihmisten kotihoitoa ja vahvistetaan kaikenikäisten omaishoitoa – hankkeeseen <p>Etenemisaste 3</p> <ul style="list-style-type: none"> Perhehoidon osuutta palvelujen järjestämistapana on lisätty. Perhehoidon sopivuus asiakkaalle kartoitetaan aina ennen muita palvelumuotoja. Palveluohjausta, omaishoitoa ja perhehoitoa on kehitetty osallistumalla sekä Keski-Uudenmaan sote-järjestämiskuntayhtymän että hallituksen I&O-kärkihankkeiden kehittämistyöryhmiin.
		<ul style="list-style-type: none"> Luomme vaihtoehtoisia palvelumalleja yhdessä Tuusulan kunnan ja Yrjö ja Hanna-säätiön kanssa <p>Etenemisaste: 3</p> <ul style="list-style-type: none"> Lähivuosina Riihikallion alueelle rakennetaan edelleen ikäihmisille suunnattua asumista. Tuusulan kunnan ja Yrjö ja Hanna-säätiön kesken syvennetään yhteistyötä muun muassa uusien palvelukonseptien löytämiseksi ja toteuttamiseksi. Tarkoitus on selvittää ikäihmisten yhteisöasumiseen tai perhehoitoon soveltuvien asuntojen rakentamisen mahdollisuus. Kyseessä oleva yhteistyö ja suunnittelu ei käynnistynyt vielä vuoden 2018 aikana.

		<ul style="list-style-type: none"> Kehitämme ikäihmisten kulttuurisen hyvinvoinnin palveluita ja osallisuutta vanhustyön hankkeessa vuosina 2018-2021 <p>Etenemisaste: 3</p> <ul style="list-style-type: none"> Hanke on käynnistynyt
		<ul style="list-style-type: none"> Järjestämme yhteistyössä järjestöjen kanssa toimintamuotoja, joilla mm yksinäisyyttä voidaan lievittää ja pitää ikäihmiset henkisesti ja fyysisesti vireinä sekä sosiaalisesti aktiivisina. <p>Etenemisaste: 5</p> <ul style="list-style-type: none"> Vuoden 2018 Tuusulassa käynnistyi ikäihmisten ja kaikenikäisten olohuone-toimintaa eri puolilla kuntaa. Olohuoneita toimii ainakin Riihikalliolla, Kalliopohjassa ja Jokelassa. Hyvän Tuulen tupa-toiminta jatkuu kunnan, seurakunnan ja vapaaehtoisten yhteistyönä.
PORMESTARI-OHJELMAN PÄÄMÄÄRÄ	PORMESTARI-OHJELMASTA NOUSEVAT TAVOITTEET	TOIMENPITEET 2018 JA NIIDEN SEURANTA AJALTA TAMMI-JOULUKUU 2018
3. Muuttotappiosta vahvaan kasvuun ja vakaaseen talouteen	3.1 Vahvistamme ja tasa-painotamme kunnan taloutta	<ul style="list-style-type: none"> Pidämme toimintamenojen kasvun suunnittelukaudella enintään 1 % / vuosi <p>Etenemisaste: 2</p> <ul style="list-style-type: none"> Toimintamenojen kasvu nopeutui vuonna 2018 palkkatarkistusten, sote-palvelutarpeen kasvun ja sisäilmaongelmiin liittyvien kustannusten vuoksi <ul style="list-style-type: none"> Kasvatamme kunnan yhteisöverotulojen kehittymistä aktiivisella elinkeinopolitiikalla: yhteisöverotulojen kasvu on yli 5,0% vuodessa koko taloussuunnitelmakauden ajan <p>Etenemisaste: 3</p> <ul style="list-style-type: none"> Yhteisöverotuloja kertyi 0,2 milj. euroa budjetoitua enemmän <ul style="list-style-type: none"> Tehostamme ja yhtenäistämme edelleen kunnan hankintaprosesseja mm. luomalla yhtenäisen toimintamallin ja asiakirjat <p>Etenemisaste: 4</p> <ul style="list-style-type: none"> Hankintojen malliasiakirjoja on laadittu. Hankintaprosessien kartoitus, jonka pohjalta toimintamallin yhtenäistäminen toteutetaan, on meneillään. <ul style="list-style-type: none"> Tehostamme sähköisen Clouidia-hankinta- ja kilpailutusjärjestelmän käyttöä siten, että kaikki hankinnat kilpailutetaan järjestelmällä <p>Etenemisaste: 3</p> <ul style="list-style-type: none"> Clouidian käyttöä on tehostettu. <ul style="list-style-type: none"> Päivitämme kunnan hankintaohjeet ja varmistamme hankintaosaamisen. <p>Etenemisaste: 4</p> <ul style="list-style-type: none"> Pienhankintaohjeet ja kynnysarvot ylittäviä hankintoja koskevat ohjeet on päivitetty ja hyväksytty.
	3.2 Olemme kilpailukykyisiä verotuksen, taksojen ja maksujen osalta naapurikuntiin nähden	<p>Etenemisaste: 3</p> <ul style="list-style-type: none"> Tuusulan veroprosentteihin ei tehty muutoksia. Ei myöskään olennaisia muutoksia taksoissa tai maksuissa.

	<p>3.3 Hillitsemme velkaantumisvauhtia</p>	<ul style="list-style-type: none"> Hidastamme kunnan velkaantumistahtia; teemme suunnitelman 10 vuoden investointiohjelmasta ja jatkamme kunnan kiinteistöjen realisointia. <p>Etenemisaste 3</p> <ul style="list-style-type: none"> Kunnallistekniikan investoinnit olivat ennätysuuret ja pysyvät korkeina lähivuosina. Velkaantuminen riippuu siitä, mikä on oman rahoituksen osuus investoinneista ja kuinka paljon haluamme kunnassa avattavan uusia rakennuskohteita. Saneeraushankkeet on minimoitu vain välttämättömiin. Hankkeet pyritään toteuttamaan kustannustehokkaasti. Kasvatus- ja sivistystoimen palveluverkosta laadittiin 10 vuoden investointisuunnitelma ja se hyväksyttiin marraskuussa valtuustossa. Kirkonkylän kampuksen, Riihikallion yhtenäiskoulun sekä Monion suunnittelu on edennyt. Varhaiskasvatuksen palveluverkon kehittämissuunnitelma Etelä-Tuusulassa hyväksyttiin. Päiväkoti Martta Wendelin ja Kirkonkylän kampuksen päiväkodin hankesuunnittelut ovat käynnistyneet <ul style="list-style-type: none"> Kokeilemme uusia, perinteisestä budjettirahoituksesta poikkeavia toteutus- ja rahoitusmuotoja investointien toteutukseen. <p>Etenemisaste 3</p> <ul style="list-style-type: none"> Focus-alueen vaihtoehtoisia rahoitusmalleja ryhdyttiin selvittämään.
	<p>3.4 Mahdollistamme asukasluvun sekä työpaikkoja tuovien yritysten määrän kasvun ja kasvatamme maanmyyntituloja</p>	<ul style="list-style-type: none"> Painotamme työpaikkaintensiivisyyttä työpaikka-alueiden tonttien luovutuksessa kasvattaaksemme kunnan työpaikkaomavaraisuutta <p>Etenemisaste 3</p> <ul style="list-style-type: none"> Nyt valmisteltavina olevien Focus-alueen, Sulan, Rykmentinpuisto III:n ja Kelatien työpaikka-alueiden asemakaavojen myötä työpaikkatonttivaranto on kohenemassa 2019 – 2020 aikana. <ul style="list-style-type: none"> Ensimmäiset realisointiprojektin asemakaavat valmistuvat. Valmisteltavat asemakaavat päätetään kaavoituksen työohjelmassa <p>Etenemisaste: 3</p> <ul style="list-style-type: none"> Realisointiprojektiin kuuluvan ns. "mosaiikkikaavan" valmistelu on aloitettu. Palveluverkkosuunnitelmaan sisältyvien alasajettavien koulukiinteistöjen tonttien kehittäminen asuin- tms. käyttöön käynnistyi. Aikataulutusta tilakeskukselta rakennusten purkamiselle, muu kaavoituksella. Työ jatkuu 2019 <ul style="list-style-type: none"> Teemme raakamaahankintaa naapurikuntien tapaan kohtuullisella hinnatasolla, mikä toisaalta kasvattaa mahdollista tuottoa sekä pitää tontinmyyntihintatason maltillisena. Keskitymme tonttituotannon kannalta merkittävimpiin hankkeisiin ottaen huomioon hankkeiden aikatauluriskit esim. maanomistukseen liittyen. <p>Etenemisaste : 4</p> <ul style="list-style-type: none"> Raakamaahankinta on edennyt hyvin painottuen kaavoitussuunnitelmassa osoitetuille tulevia rakentamisen alueille. <ul style="list-style-type: none"> Laadimme kaavoitussuunnitelman yleiskaava 2040:n tai sen valmisteluvaiheen aineiston mukaisesti <p>Etenemisaste: 3</p> <ul style="list-style-type: none"> Kaavoitussuunnitelma 2019-2023 pohjautuu yleiskaava 2040:n valmisteluaineistoon. <ul style="list-style-type: none"> Kaavoitamme ja ohjaamme asuntorakentamista siten, että voimme toteuttaa eri talotyyppejä eri rahoitusmalleja käyttäen erilaisille asukasryhmille. <p>Etenemisaste: 4</p> <ul style="list-style-type: none"> Asuinrakentamisen tonttivaranto on hyvällä tasolla Hyrylässä ja Jokelassa kaikkien talotyyppien osalta. Kellokoskella on vielä vajetta omakotitonteista, mutta näitä tuottava Linjapuisto II-aseமாகাava on hyväksytty, joskin käsittelyssä hallinto-oikeudessa. Kunnallistekniikkaa on rakennettu ennätysmäärä sitä mukaan, kun asemakaavat ovat vahvistuneet. Myytävien asuin- ja liiketonttien määrässä on edistytty hyvin. <ul style="list-style-type: none"> Toimimme joustavasti resursoinnin osalta ja teemme lisäpanostuksia kesken budjettikauden, mikäli tämä edistää akuuttiin tonttipulaan vastaamista. <p>Etenemisaste: 4</p>

	<p>3.5 Tuemme kunnan kasvua joukkoliikenteeseen panostamalla</p>	<ul style="list-style-type: none"> Vähäisten kaavamuutosten edistämiseksi on tehty tehtävänkuvan muutos. <ul style="list-style-type: none"> Suunnittelemme kuntalaisia paremmin palvelevat joukkoliikenteen linjatot vuosien 2017 ja 2018 aikana yhteistyössä HSL:n ja asukkaiden kanssa. Pidämme tärkeänä asiakaskokemuksen ja asiakasymmärryksen korostamista palveluiden suunnittelussa. <p>Etenemisaste: 3</p> <ul style="list-style-type: none"> Tuusulan kunnan joukkoliikenteen palvelutasomäärittely 2018-2021 on hyväksytty. Tuusulan linjastosuunnitelma 2019 on hyväksytty ja HSL on tehnyt liikenteen hankinnan. Linjastosuunnitelman mukainen liikennöinti alkaa 8/2019. HSL:n TTS 2019-2021 –luonnoksesta on annettu HSL:lle kunnan lausunto <ul style="list-style-type: none"> Viestimme kunnan tavoitteista ja tarpeista HSL:n suuntaan ja pyrimme vaikuttamaan heidän suunnitteluperiaatteisiin. <p>Etenemisaste: 4</p> <ul style="list-style-type: none"> Tuusulan kunnan joukkoliikenteen palvelutasomäärittely 2018-2021 on hyväksytty. Tuusulan linjastosuunnitelma 2019 on hyväksytty ja HSL on tehnyt liikenteen hankinnan. Linjastosuunnitelman mukainen liikennöinti alkaa 8/2019. <ul style="list-style-type: none"> Keskitymme voimakkaammin vaihdollisten joukkoliikennematkojen sujuvuuteen, jotta voimme varmistaa laadukkaat, sujuvat ja turvalliset vaihtoyhteydet ja –paikat. <p>Etenemisaste: 4</p> <ul style="list-style-type: none"> Tuusulan kunnan joukkoliikenteen palvelutasomäärittely 2018-2021 on hyväksytty. Tuusulan linjastosuunnitelma 2019 on hyväksytty ja HSL on tehnyt liikenteen hankinnan. Linjastosuunnitelman mukainen liikennöinti alkaa 8/2019. <ul style="list-style-type: none"> Tutkimme Ruskeasannan aseman mahdollista käyttöönottoa yhdessä HSL:n kanssa. <p>Etenemisaste: 3</p> <ul style="list-style-type: none"> Ruskeasannan aseman toteutuksesta on käyty vuoropuhelua HSL:n ja Vantaan kaupungin kanssa MAL2019 –valmistelun yhteydessä <ul style="list-style-type: none"> Markkinoimme aktiivisesti joukkoliikenteen mahdollisuuksia yhteistyössä HSL:n kanssa ja kasvatamme sekä nykyisten asiakkaiden joukkoliikenteen käyttöä että uusien asiakkaiden määrää. <p>Etenemisaste: 4</p> <ul style="list-style-type: none"> Joukkoliikenteen mahdollisuuksista viestittiin aktiivisesti kunnan siirtyttyä HSL:ään. Viestiminen jatkuu ponnekaasi. HSL:n matkalippujen myynti sekä mm. koululaislippujen lataaminen on aloitettu Tuusinfossa, mikä varmistaa lippupalvelun saavutettavuuden kuntalaisille. <ul style="list-style-type: none"> Ohjaamme liikenteen kasvun joukkoliikenteeseen, kävelyyyn ja pyöräilyyn. Maankäytön tiivistyminen edesauttaa kestävien kulkumuotojen toimivuutta ja edistää niiden kilpailukykyä. <p>Etenemisaste: 4</p> <ul style="list-style-type: none"> Pyöräilyn edistämisen hanke on hyväksytty Kasvu ja ympäristö -toimialueen koordinoimana yhteistyössä eri toimialojen kesken <ul style="list-style-type: none"> Edistämme yhteistyössä HSL:n, kuntien ja valtion kanssa liityntäpysäköintipaikkojen toteuttamista polkupyörille ja henkilöautoille raideliikenteen asemille ja muihin joukkoliikenteen solmupisteisiin. <p>Etenemisaste: 4</p> <ul style="list-style-type: none"> MAL2019 –valmistelussa käsitellään ja seurataan mm. seudun keskeisten liityntäpysäköintihankkeiden etenemistä. Hyrylän keskustan osalta on hyväksytty “autoton keskusta ajatus” eli suurin osa autoista pysäköi kellari- tai p-talon rakenteissa. <ul style="list-style-type: none"> Lisäämme vähäpäästöisen liikenteen osuutta joukkoliikenteessä kunnan kestävä kehityksen-arvon mukaisesti <p>Etenemisaste: 3</p> <ul style="list-style-type: none"> HSL:n tekemien liikennöintihankintojen myötä Tuusulan alueella liikennöivä joukkoliikennekalusto tulee lähtökohtaisesti kokonaisuudessaan täyttämään EURO6 –päästöluokan vaatimukset (HSL –luokittelussa päästöluokka 8/10) syksystä 2019 alkavan liikennöinnin käynnistyessä.
--	---	---

		<p>Käytännössä kalustosaatavuus ja kaluston toimitusajat voivat aiheuttaa kuitenkin viivettä päästöluokkatavoitteen toteutumiseen.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kehitämme uusia liikkumisen tapoja yhteistyössä HSL-kuntayhtymän kanssa työmatkaliikenteeseen, kunnan keskusten väliseen liikenteeseen, poikittaisliikenteeseen ja rajojen yli naapurikuntiin liikkumiseen mm. syöttöliikenteenä asemille <p>Etenemisaste 1</p> <ul style="list-style-type: none"> • Uusien liikkumisen tapojen suunnittelu ei ole edennyt <p>Etenemisaste 4</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kutsuliikenteen lyhyen sopimuskauden 1-8/2019 hankinta on valmisteltu ja hankinta tehty HSL:n toimesta. Jakso tulee toimimaan testinä ilman tilauskeskusta toteutuvasta kutsujärjestelystä. • Nykyistä joukkoliikennetarjontaa hyödynnettiin mahdollisimman paljon oppilaskuljetuksissa. • HSL päätti, että koululaisryhmät voivat matkustaa veloituksetta arkisin klo 9-15 välisenä aikana. • Varhaiskasvatuksessa otettiin käyttöön Muksubussit elokuussa 2018 <ul style="list-style-type: none"> • Pilottoimme liikkumisen palveluna (MaaS) HSL:n tai muun kumppanin kanssa <p>Etenemisaste 1</p> <ul style="list-style-type: none"> • MaaS –pilotti ei ole edennyt <ul style="list-style-type: none"> • Suunnittelemme ja toteutamme liikkumisen ekosysteemin Hyrylän alueelle. Myöhemmässä vaiheessa teemme suunnitelmat Kellokosken, Jokelan ja haja-asutusalueiden osalta <p>Etenemisaste 1</p> <ul style="list-style-type: none"> • Liikkumisen ekosysteemin suunnittelu ja toteutus ei ole edennyt
	<p>3.6 Parannamme Tuusulan sisäistä liikennettä käyttäen uusia älysovel-luspohjaisia malleja, liikkumisen palveluna (MAAS)-toimintamalleja ja kutsuohjatun liikenteen mahdollisuuksia kaikenikäisten liikkumisen mahdollistamiseksi</p>	<p>Etenemisaste: 1</p> <p>Kylien täydennysrakentamisen haasteita on tutkittu yleiskaavatyön yhteydessä. Kaavalliset ratkaisut tulee tehtäväksi myöhemmin vuosina osayleiskaavojen tarkistamisen myötä.</p>
	<p>3.7 Tuemme kylien täydennysrakentamista ja luomme samalla edellytyksiä tämän- hetkisten asukkaiden liikenneyhteyksien parantamiselle</p>	
	<p>3.8 Pyrimme vaikuttamaan siihen, että raideliikenteen vuoroja lisätään pääradalle (lisäraideparin valmis-tuttua) ja lakkautetut seisakkeet palautetaan – asiakas-pohjan laajentaminen</p>	
<p>PORMESTARI-OHJELMAN PÄÄMÄÄRÄ</p>	<p>PORMESTARI-OHJELMASTA NOUSEVAT TAVOITTEET</p>	<p>TOIMENPITEET 2018 JA NIIDEN SEURANTA AJALTA TAMMI-JOULUKUU 2018</p>
<p>4. Tehokas kaa-voitus ja</p>	<p>4.1 Edistämme kunnan kasvua mahdollistamalla monipuolisen asumisen</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Tarjoamme kunnan tyhjänä olevia kiinteistöjä pop up- ja väli aikaistointaan <p>Etenemisaste: 2</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kunnalla ei ole tyhjiä tiloja joita voisi tarjota PoP-Up toimintaan.

linjakas maapolitiikka ovat kasvun perusta	ja vireän elinkeinotoiminnan	<ul style="list-style-type: none"> Kokoamme luettelon kunnan vapaista kiinteistöistä, niiden elinkaaresta ja luomme kriteeristön ja hinnaston luovutuksen perusteista Etenemisaste: 2 <ul style="list-style-type: none"> Luetteloa, kriteeristöä ja hinnastoa ei luotu. Kaavoitus ja tilakeskus tekevät yhteistyötä, jotta saadaan kehitettyä myyntikelpoisia kiinteistöjä.
		<ul style="list-style-type: none"> Tuemme ja olemme mukana synnyttämässä uudenlaista yrittäjyyttä ja toimimme kokeilualustana esimerkiksi hackathoneissa Etenemisaste: 4 <ul style="list-style-type: none"> Elokuussa järjestettiin Tuusulan toinen Hackathon tapahtuma Rykmentinpuiston energiaratkaisujen tiimoilta.
		<ul style="list-style-type: none"> Toimimme pilottialustana yrityksille. Kehitämme mm. tilojen ajanvarausohjelmaa yhteistyössä Etenemisaste: 2 <ul style="list-style-type: none"> Olemme käynnistämässä projektia tilojen varaamisen helpottamiseksi ja yhdenmukaistamiseksi. Ennen projektin aloittamista selvitetään vielä vaihtoehtoja sopivan järjestelmän löytämiseksi Tuusukodon tyhjiä tiloja on käytetty mm. teatteriesityksiin ja harjoitustiloina. Tuusukodon tiloihin on 2019 siirtymässä kunnan työntekijöitä väistöön.
	4.2 Jatkamme kunnan maapolitiikassa nykyisellä maapoliittisella ohjelmalla	<ul style="list-style-type: none"> Hiomme maapoliittisen ohjelman muotoiluja saadun palautteen perusteella. Viestimme, että mahdolliset muutokset eivät tuo olennaisia muutoksia itse maapolitiikkaan eikä maan hintatason voi olettaa nousevan. Etenemisaste: 2 <ul style="list-style-type: none"> Saatu palaute ei edellyttänyt maapoliittisen ohjelman sisällöllisiä muutoksia. Maapoliittisen ohjelman muotoiluja on tarve. Selkeyttämällä on tarkoitus helpottaa ohjelman lukemista ja sen tulkintaa.
	4.3 Jatkamme raaka-maan hankintaa kasvua ja täydennysrakentamisalueilta.	<ul style="list-style-type: none"> Panostamme erityisesti yleiskaava 2040:ssa osoitettuihin ensimmäisen kauden alueisiin maanhankinnan osalta. Etenemisaste: 2 <ul style="list-style-type: none"> Maanhankinta painottui yleiskaavan valmisteluaineiston ensimmäisen kauden alueille.
		<ul style="list-style-type: none"> Sovimme maanhankintaneuvotteluille ajallisen takarajan, jonka jälkeen sovelletaan MRL:n mahdollistamaa keinovalikoimaa maakauppojen toteutumiseksi Etenemisaste: 2 <ul style="list-style-type: none"> Maanhankintaneuvotteluille ei ole asetettu toistaiseksi takarajaa.
	4.4 Tehostamme kaavoitusta resursseja lisäämällä ja toimintaa kehittämällä.	<ul style="list-style-type: none"> Kehitämme toimintaa ohjelmoiden aiempaa paremmin kaavahankkeen vaiheet sekä lähtötietoselvitysten laatimisen että kuntakehityksen ja tekniikan toimialan sisäisen ja toimialojen välisen yhteistyön osalta. Etenemisaste: 3 <ul style="list-style-type: none"> Otettiin käyttöön hankekortit sekä kaavasuunnittelijoiden tehtäväkortit, joissa jokainen kaavahanke on aikataulutettu (projektisuunnitelma). Järjestettiin valmistelijoiden sisäisiä aloituspalavereja tiedonkulun parantamiseksi.
		<ul style="list-style-type: none"> Merkittävistä kaavahankkeista tehdään projektisuunnitelma Etenemisaste: 3 <ul style="list-style-type: none"> Rykmentinpuisto III -työpaikka-alueesta on tehty tavallista tarkempi projektisuunnitelma tavoitellen nopeampaa projektin läpivientiaikataulua.
	4.5 Selvitämme ja parannamme kylien täydennysrakentamisen edellytyksiä yleiskaavatyön yhteydessä.	<ul style="list-style-type: none"> Uudistamme osayleiskaavojen mitoitusta ja rakennusjärjestystä, sillä yleiskaava 2040 on edelleen taajamien ulkopuolisilta alueilta hyvin yleispiirteinen. Etenemisaste: 4 <ul style="list-style-type: none"> Rakennusjärjestys uusittiin. Selvitettiin osayleiskaavojen mitoituksen uudistamisen mahdollisuuksia.
	4.6 Laitamme alulle Itäisen ohikulkutien työpaikkarakentamisen.	<ul style="list-style-type: none"> Laadimme Sulan työpaikka-alueen asemakaavan ja myymme ensimmäiset tontit alueelta Etenemisaste: 3 <ul style="list-style-type: none"> Sulan työpaikka-alueen asemakaavaehdotus valmisteltiin ja maankäyttösopimuksesta neuvoteltiin useiden maanomistajien kanssa.
		<ul style="list-style-type: none"> Laadimme Rykmentinpuisto III –asemakaavan käyden markkinavuoropuhelua sijoittajien kanssa hankkeista Etenemisaste: 3

		<ul style="list-style-type: none"> Rykmentinpuisto III –asemakaava on tullut vireille ja luonnosta valmisteltu. <ul style="list-style-type: none"> Teemme kohteista mielenkiintoisia työpaikka-alueiden brändäyksen avulla. <p>Etenemisaste: 3</p> <ul style="list-style-type: none"> Rykmentinpuisto III -työpaikka-alueen brändiä ja jalkauttamista valmisteltiin. <ul style="list-style-type: none"> Suunnittelemme alueet yhdessä investoijien ja alueelle sijoittuvien yritysten kanssa. <p>Etenemisaste: 3</p> <ul style="list-style-type: none"> Ohjelmamallin mukaista käytännön toimintaa on jatkettu, malli on mahdollistanut kokonaisvaltaisen aluekehittämisen sekä verkostomaisen kumppanuuskehittämisen.
	<p>4.7 Keskitämme kunnan kasvun pääasiassa keskusta-alueille samalla panostaen merkittävästi elinympäristön laatuun</p>	<p>Hyrylä</p> <ul style="list-style-type: none"> Tiivistämme Hyrylää ja sen kaupallisia palveluja ja kehitämme keskustaa Tuusulanväylän molemmin puolin häivyttäen tien jakavaa vaikutusta Panostamme Hyrylän nykyisen keskustan viihtyvyyteen ja siisteyteen niin ympäristöä parantamalla kuin toimintaa, tapahtumia synnyttäen yhteistyössä asukkaiden ja yhteisöjen kanssa. Edistämme Hyrylän keskustan asemakaavoitusta joko hankekaavoitukseksi tai kunnan omistamien kiinteistöjen osalta mahdollisuuksien mukaan asemakaavamuutoksia tehden määräyksiltään väljiksi, jolloin tontinluovutuskiilpailuissa esitetyt ratkaisut voidaan toteuttaa muuttamatta asemakaavaa. Hyväksymme Suutarintien asemakaavan muutoksen. Valmistelemme entisen seurakuntakeskuksen tontin ja vanhan ostoskeskuksen alueen tontin asemakaavan muutoksia. Valmistelemme kirjaston viereisen alikulun uusimisen suunnitelmia ja käymme neuvottelut ELY-keskuksen kanssa sopien toteutuksesta. Teemme päätöksen hankkeen jatkosta selvitettyämme kansirakenteen toteutusmahdollisuuden ja -tarpeen. Ratkaisemme Hyrylässä vanhan paloaseman (puretaan 2018), Hyrylän ostoskeskuksen ja toriympäristön ja Tuuskodon alueen tulevan käytön. Hyväksymme Hyrylän keskustan yleissuunnitelman. Hyväksymme uuden kunnantalon toteutusmallin. <p>Etenemisaste 4</p> <ul style="list-style-type: none"> Liikekeskuksen vaihtoehtoisten sijaintien osalta tehtiin arviointi ja sen pohjalta sijaintipäätös. Liikekeskushankkeen valmistelu eteni neuvotteluihin keskusliikkeiden ja maanomistajien kanssa. Hanke on täsmäntynyt, mutta aikataulu on auki Hyrylän keskustan yleissuunnitelman valmistelu jatkuu liikekeskuksen suunnittelun ohella. Hyrylän keskustan katuverkkoa suunniteltiin yleissuunnitelma- ja rakennussuunnitelmasolla kaavahankkeiden ja kiinteistöjen rakennushankkeiden tarpeiden mukaan. Suutarintien asemakaavan muutosehdotus hyväksyttiin ja odottaa hallinto-oikeuden päätöstä. Korttelin 8067 (ent. seurakuntakeskuksen tontti) asemakaavan muutos-ehdotus valmisteltiin ja asetettiin julkisesti nähtäville. Nappulakadun asemakaavan muutoksesta solmittiin käynnistämissopimus maanomistajan kanssa. Kaavamuutos ei juuri nyt etene maanomistajan pyynnöstä. Hyrylän vanha paloasema puretaan keväällä 2019. Neuvottelut Tuuskodon kiinteistön vuokraamisesta tai myymisestä matkailuyrittäjälle edistyvät hitaasti. Neuvotteluja jatketaan myös ELY:n ja Maakuntamuseon kanssa. Kumppanuuskaavoitus mahdollistaisi rakennuskompleksin ja alueen maiden myynnin kerralla. Osia Tuuskodosta tullaan ottamaan kunnan työntekijöiden väistötiloiksi vuoden 2019 aikana. Kasvatus- ja sivistystoimen palveluverkosta laadittiin 10 vuoden investointisuunnitelma ja se hyväksyttiin valtuustossa. Kirkonkylän kampuksen, Riihikallion yhtenäiskoulun sekä Monion suunnittelu on edennyt.

		<ul style="list-style-type: none"> • Monio-hankkeen elinkarikipailutus käynnistyi ja se päättyi keväällä ja urakoitsija- sekä palvelutuottajavalinta siirtyy päättäjille hyväksyttäväksi kesäkuussa 2019. • Kirkonkylän koulun kampuksen, Etelä-Tuusulan päiväkodin ja Riihikallion koulun esi-, tarve ja hankesuunnittelu käynnistettiin ja on loppusuoralla. Päätökset on määrä tehdä keväällä 2019, sen jälkeen hankkeet etenevät varsinaiseen toteutussuunnitteluun. • Varhaiskasvatuksen palveluverkon kehittämissuunnitelma Etelä-Tuusulassa hyväksyttiin. Päiväkoti Martta Wendelin ja Kirkonkylän kampuksen päiväkodin hankesuunnittelut käynnistyivät. <p>Jokela</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kehitämme Jokelaa puutarhakaupunki-idean pohjalta niin, että asemaseudun ympäristö saadaan rakentumaan ottaen mukaan lampien vesielementit ja niiden virkistyskäyttö. Säilytämme lampien ranta-alueet virkistysalueina. <p>Etenemisaste: 3</p> <ul style="list-style-type: none"> • Jokelan koulukeskuksen strateginen kehittämisselvitys aloitettiin. Liittyä ja vaikuttaa myös keskustan kehittämiseen ja kaavoitukseen. • Jokelan vanha paloasema on käyttöikänsä päätteessä ja alue vapautuu lähivuosina muuhun käyttöön. Yhteistyössä löydettiin uusi sijoituspaikka ja tontti paloasemalle. • Jokelassa Konduktöörinkujan asuinkerrostalohankkeen valmistelu on kesken. 1. talon osalta on tehty poikkeamislupa ja hanke on ennakkomarkkinointivaiheessa. <p>Kellokoski</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kehitämme Kellokoskea yhteen sovittaen sairaala-alueen ja keskusta kehittämisselvityksen ja liitämme siihen Keravanjoen virkistyskäytön parantamisen. • Jatkamme neuvotteluja Ruukin pilaantuneiden maa-alueiden puhdistamiseksi kiinteistön omistajan ja valtion viranomaisten kesken. <p>Etenemisaste: 5</p> <ul style="list-style-type: none"> • Keravanjoen virkistyskäytön kehittämishankkeet (ruoppaus, pohjapato, tekninen kalatie) saatiin päätökseen. <p>Etenemisaste: 2</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kellokosken sairaala-alueen uusiokäytön suunnittelu ei ole edennyt HUS:n kanssa tehdyn ensimmäisen eri visioita läpi käyneen suunnitelman jälkeen.
	<p>4.8 Parannamme Tuusulanjärven ja Tuusulanjoen virkistyskäyttöä ulkoilureitein ja tekemällä uimarannat molemmille puolille järveä huomioimalla Tuusulanjoelle tehdyt uimapaidat.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Edistämme maakuntajärven Tuusulanjärven sekä Tuusulanjoen virkistyskäyttöä, sen saavutettavuutta ja roolia vetovoiman rakentamisessa Tuusulanjärven kulttuuriyhteisöineen. <p>Etenemisaste: 5</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pitkospuureitistön rakennussuunnitelma valmistui. <p>Etenemisaste: 4</p> <ul style="list-style-type: none"> • Visit Tuusulanjärvi hop on hop off -bussi aloitti liikennöinnin Tuusulanjärven ympäri 15.5. ja se jatkui koko kesän • Tuusulanjärven ja -joen ranta-alueiden kehittämiseen oli varattu 600 000 €. Vuonna 2018 suunniteltiin Fjällbon alueelle muutoksia, toteutettiin rantareittiä, avattiin maisemaa, selvitettiin rajoitteita ja toteutettiin Sarvikallion alueelle Sarvikallion ulkoilualueita. Etelärannan esteetöntä lintutornireittiä ja kelluvaa rantareittiä Tuuskodon edustalle suunniteltiin. <p>Etenemisaste: 5</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nostamme Tuusulanjärven kehittämisen yhdeksi uuden kuntastrategian kehittämissuunnitelmista <p>Etenemisaste: 5</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tuusulanjärven kehittäminen on yksi kuntastrategian kehittämissuunnitelmista. <p>Etenemisaste: 5</p> <ul style="list-style-type: none"> • Otamme huomioon vesistöjen merkityksen tärkeänä osana keskustojen vetovoimatekijöitä. <p>Etenemisaste: 5</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vesistö ja yhteydet rannoille huomioidaan suunnittelussa.

		<ul style="list-style-type: none"> Laadimme rantojen kehittämisen yleissuunnitelman ja Tuusulanjärven ja –joen virkistyskäyttöä lisäävät hankkeet toteutetaan laadittavan yleissuunnitelman mukaisesti. <p>Etenemisaste: 3</p> <ul style="list-style-type: none"> Yleissuunnitelma on aloitettu yhtenäisen ulkotilaohjeen muodossa.
		<ul style="list-style-type: none"> Tuusulanjärven eteläpään rantareitit (sekä läntinen että itäinen) suunnitellaan vuonna 2018 ja toteutukset käynnistyvät <p>Etenemisaste 5</p> <ul style="list-style-type: none"> Tuusulanjärven rantaan sijoittuvasta kevyen liikenteen reitistöä Ilmari Kiannon polku sekä Tuuskoto-Kotuntie osuus ovat valmistuneet. <p>Etenemisaste 3</p> <ul style="list-style-type: none"> Reitti Kotuntie-Gustavelund oli suunnitteluprosessissa, mutta hanke viivästyi maanomistuksellisista syistä johtuen. Toteutussuunnittelu aloitetaan, kun reitistä on päästy sopimukseen maanomistajan kanssa. Samasta syystä lykkääntyy Kaukjärvenpuiston saneeraus.
		<ul style="list-style-type: none"> Jatkamme työskentelyä ranta-alueiden suunnittelun ohjausryhmässä tai uuden kehittämissuunnitelman mukaisella ryhmällä. <p>Etenemisaste 5</p> <ul style="list-style-type: none"> Tuusulanjärven kehittämisen ohjausryhmä on kokoontunut kolme kertaa vuoden 2018 aikana ja työskentelyä jatketaan tiivisti.
		<ul style="list-style-type: none"> Varaudumme Sarvikallion kehittämissuunnitelman toteutukseen yhteistyössä Uudenmaan virkistysalueyhdistyksen kanssa <p>Etenemisaste 5</p> <ul style="list-style-type: none"> Sarvikallion virkistysalueen kehittämissuunnitelman toteutus on lähes valmis. Toteutustyöt aloitettiin elokuussa 2018 ja ne on tarkoitus saada valmiiksi toukokuussa 2019.
	4.9 Etsimme aktiivisesti tapoja, joilla uudisrakentamisen ja kasvun tarpeet sopeutetaan olemassa olevaan rakennuskantaan ja maisemaan niin, että sekä vanha että uusi saavat lisäarvoa toisistaan	<p>Etenemisaste: 4</p> <ul style="list-style-type: none"> Kasvatus- ja sivistystoimialan 10 –vuoden investointiohjelma huomioi väestön kasvun ja kasvusuunnat, jolloin palvelut ovat paremmin saavutettavissa. Apolin eli Arkkitehtuuripoliittisen ohjelman valmistelu käynnistyi. Ohjelma valmistuu vuonna 2019 hyväksyttäväksi.
PORMESTARIOHJELMAN PÄÄMÄÄRÄ	PORMESTARIOHJELMASTA NOUSEVAT TAVOITTEET	TOIMENPITEET 2018 JA NIIDEN SEURANTA AJALTA TAMMI-JOULUKUU 2018
5. Vireä yritystoiminta tuo työtä, hyvinvointia ja uusia asukkaita	5.1 Rakennamme Tuusulan elinvoiman ja hyvinvoinnin perustan vireälle, elinvoimaiselle yritystoiminnalle	
	5.2 Kasvatamme kunnan työpaikkaomavaraisuutta	<ul style="list-style-type: none"> Asemakaavoitamme yleiskaava 2040:ssa osoitettuja työpaikka-alueita ml. Sulan työpaikka-alue ja Rykmentinpuisto III <p>Etenemisaste: 3</p> <ul style="list-style-type: none"> Sulan asemakaavaehdotus on valmisteltu, neuvotteluja on käyty maanomistajien kanssa. Rykmentinpuisto III –asemakaava on tullut vireille ja luonnosta valmisteltu.
		<ul style="list-style-type: none"> Laajennamme Kelatien tp-alueita <p>Etenemisaste 3</p> <ul style="list-style-type: none"> Kelatien tp-alueen asemakaavaehdotus on käsitelty kuntakehityslautakunnassa, jonka jälkeen on neuvoteltu maankäyttösopimuksesta ja tarkennettu mm. Hulevesiratkaisua.

		<ul style="list-style-type: none"> Edistämme voimakkaasti Focus-alueen kaavoitusta ja toteutusta <p>Etenemisaste 2</p> <ul style="list-style-type: none"> Selvitys Kehä IV:n toteutus- ja rahoitustavan valitsemiseksi on laitettu viireille. <p>Etenemisaste 3</p> <ul style="list-style-type: none"> Focus-liikekeskuksen asemakaavaehdotusta on valmisteltu ja neuvoteltu alueen käytöstä maanomistajan kanssa. Kehä IV:n asemakaavaa varten on valmisteltu lisää selvityksiä ja saatettu asemakaava viireille.
	<p>5.3 Hyödynnämme yhä paremmin Helsinki-Vantaan lentokentän läheisyyden tuomat mahdollisuudet ja rakennamme Focus-alueita osaksi tulevaisuuden lentokenttäkaupunkia ja työpaikkakeskittymää</p>	<ul style="list-style-type: none"> Hyväksymme Focus-liikekeskuksen asemakaavan <p>Etenemisaste: 3</p> <ul style="list-style-type: none"> Focus-liikekeskuksen kaavaehdotusta on valmisteltu. <hr/> <ul style="list-style-type: none"> Edistämme voimakkaasti Focus-osayleiskaavan alueiden asemakaavoitusta maanhankinnan onnistuttua. Maanhankinta tehdään tehokkaasti ja taloudellisesti. Alueella aloitetaan louhinnat tonttien ja Kehä IV:n toteuttamiseksi. <p>Etenemisaste: 3</p> <ul style="list-style-type: none"> Maanhankinta on edennyt Focus-alueella. Maa-ainesluvista on annettu lausuntoja ja Kehä IV –asemakaava on tullut viireille. <hr/> <ul style="list-style-type: none"> Brändäämme ja konseptuimme Focus-alueen <p>Etenemisaste: 3</p> <ul style="list-style-type: none"> Neuvottelemme Vantaan kaupungin kanssa yhteistoiminnasta alueiden yhteiskäytön ja vetovoiman lisäämiseksi sekä Focus-alueen toteutumisen varmistamiseksi.
	<p>5.4 Tarjoamme lentokentän työntekijöille luontaisen asuinpaikan.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Hyödynnämme markkinoinnissa yhä enemmän Tuusulan sijaintia lentokentän läheisyydessä ja teemme kohdennettua markkinointia lentokentän ympäristössä työssä käyville <p>Etenemisaste: 3</p> <ul style="list-style-type: none"> Markkinoinnissa on otettu huomioon mm. lentäjien ja lentokentän matkustajien tavoittaminen mainonnalla.
	<p>5.5 Varmistamme yritystoiminnan suotuisan kasvun kaavoittamalla Tuusulaan työpaikka-alueita, etenkin Etelä-Tuusulaan, jossa yritystonttipula on pahin.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Laadimme Sulan työpaikka-alueen, Rykmentinpuisto III – työpaikka-alueen ja Kelatien laajennuksen asemakaavat. <p>Etenemisaste: 3</p> <ul style="list-style-type: none"> Sulan työpaikka-alueen asemakaavaehdotus on hyväksytty kuntakehityslautakunnassa ja käyty maanomistajien kanssa maankäyttösopimusneuvotteluja. Rykmentinpuisto III –asemakaava on tullut viireille ja luonnosta valmisteltu. Kelatien kaavamuutosehdotus on hyväksytty kuntakehityslautakunnassa, jonka jälkeen on käyty maanomistajan kanssa maankäyttösopimukseen tähtäviä neuvotteluja. Yhdyskuntatekniikka on avustanut kaavaprosessia kunnallisteknisten tarkastelujen osalta.
	<p>5.6 Selvitämme mahdollisuudet lisätä lähitoimittajien käyttöä hankinnoissamme lainsäädännön (mm Hankintalaki) suomin keinoin.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Edistämme lähihankintoja ja selvitämme mahdollisuudet lisätä lähitoimittajien käyttöä sekä päivitämme kunnan hankintaohjeet. <p>Etenemisaste: 2</p> <ul style="list-style-type: none"> Paikalliset toimijat pyritään osallistamaan markkinavuoropuhelun muodossa. Tavoite tullaan huomioimaan hankintojen kehittämissuunnitelmassa.
	<p>5.7 Parannamme matkailun mahdollisuuksia tärkeänä osana tulevaisuuden elinkeinotoimintaa</p>	<ul style="list-style-type: none"> Parannamme matkailun mahdollisuuksia erityisesti Tuusulanjärven ympäristössä. Luomalla edellytyksiä matkailun suotuisalle kehitykselle luomme samanaikaisesti kuntalaisille uusia vapaa-ajan virkistysmahdollisuuksia. <p>Etenemisaste 4</p> <ul style="list-style-type: none"> Visit Tuusulanjärvi hop on hop off -bussi aloitti liikennöinnin Tuusulanjärven ympäri 15.5. ja toiminta jatkui läpi kesän Tuusulanjärven museoiden yhteistyö (markkinointi) on käynnistetty Laadittiin Haloseniemen kehittämissuunnitelma. Työ jatkuu toteutus suunnittelulla ja toimeenpanojen jaksotuksilla seuraavat noin 6-10 vuotta.

	<p>5.8 Varmistamme kunnan hyvän imagon, riittävän työpaikkatontti-tarjonnan sekä osaavan työvoiman asumisen mahdollisuudet kunnassa</p>	<ul style="list-style-type: none"> Huolehdimme, että omakotitontteja on riittävästi tarjolla Etelä-Tuusulassa, Jokelassa ja Kellokoskella. <p>Etenemisaste: 3</p> <ul style="list-style-type: none"> Omakotitontteja on varannossa riittävästi Hyrylän ja Jokelan taajamissa. Kellokoskella omakotitontteja ei ole, mutta niitä tuottava Linjapuisto II – asemakaava on hyväksytty valtuustossa ja käsiteltävänä HO:ssa. <ul style="list-style-type: none"> Määrittelemme yleiskaavassa asumisen kasvusuunnat, josta nostamme hankkeita kaavoitussuunnitelmaan ja kaavoitamme monipuolista asuntotarjontaa. <p>Etenemisaste: 3</p> <ul style="list-style-type: none"> Yleiskaavaehdotus on valmisteltu käsiteltäväksi ja siitä on käyty etukäteen keskustelua kuntakehityslautakunnassa. <ul style="list-style-type: none"> Panostamme Kellokosken ja Hyrylän AO-tontteja tuottaviin kaavoihin – valmistellen Joenranta-asemakaavaa ja saaden Häriskiven asemakaava hyväksytyä valtuustossa. <p>Etenemisaste: 2</p> <ul style="list-style-type: none"> Joenranta-asemakaavaa ei ole vielä asetettu vireille. <ul style="list-style-type: none"> Lisäämme vuokra-asuntotuotannon osuutta mm. rakentamalla Aran pitkän korkotuen avulla kohtuuhintaisia asuntoja. <p>Etenemisaste: 4</p> <ul style="list-style-type: none"> Vuokra-asuntotuotanto ARAn pitkän korkotuen avulla on lisääntynyt. Tuusulan kunta on puoltanut viittä Aran pitkän korkotuen rakentamishanketta. ARA-vuokra-asuntoja valmistui kesäkuussa TUKUKille Kellokoskella 8 asunnon verran, Jokelassa aloitettiin kesäkuussa 24 asunnon rakentamistyöt. Jokelan hanke saa jatkoa vuonna 2019 30 asunnon verran. Neitoperhon toteutus käynnistyy keväällä 2019. Aloitettiin Tuusulan kunnan kiinteistöjen Rykmentinpuiston asuntomessu-alueella sijaitsevan tontin arkkitehtisuunnittelu. Rakennuslupaa haetaan tammikuussa 2019.
<p>PORMESTARIOHJELMAN PÄÄMÄÄRÄ</p>	<p>PORMESTARIOHJELMASTA NOUSEVAT TAVOITTEET</p>	<p>TOIMENPITEET 2018 JA NIIDEN SEURANTA AJALTA TAMMI-JOULUKUU 2018</p>
<p>6. Kasvatus ja koulutus on uuden kunnan keskeinen painopistealue</p>	<p>6.1 Toteutamme laadukkaita varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja toisen asteen palveluita, jotka osaltaan tukevat lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointia</p>	<p>Määrittelemme mitä asiakaslähtöisyys tarkoittaa varhaiskasvatuksen palveluiden saatavuuden, saavutettavuuden ja riittävyden sekä palvelutarjonnan ja –käytön näkökulmista</p> <p>Etenemisaste: 5</p> <ul style="list-style-type: none"> Varhaiskasvatuksen palveluja tarjotaan mahdollisimman pitkälti asiakkaiden esittämien toiveiden mukaan, LAPE-Uusimaan hankkeen Erityisen vaativan oppilashuollon ja opetuksen toteuttamista pilotoitiin syksyllä Tuusulan, Järvenpään, Mäntsälän, Nurmijärven ja Pornaisten sivistystoimialoilla. Tuusulan terveyspalvelut ja keusote sitoutuivat tuottamaan Kalliomaan koulun oppilashuollon psykiatrisen sairaanhoitajan ja tarvittavien lääkäri ja terveydenhoitajan työpanoksen ja osallistumaan toimintamallin kehittämiseen keväällä 2019. Alueellinen Sairaalakouluhanke on käynnissä lukuvuonna 2018 – 19 Sairaalakoululle joudutaan etsimään uudet tilat Ohkolan vuokrasopimuksen yksipuolisen purkamisen johdosta. Perhekeskusmallin ”Ketterät kokeilut” toteutettu yhteistyössä kasvatus- ja sivistystoimen kanssa. Laadittiin yläkouluoppilaan tuen malli Osana palveluverkon uudistamista ja oppimisympäristöjen kehittämistä käynnistettiin Tuusulan uudet oppimisympäristöt- käsikirjan valmistelu. Käsikirjaan tulee osuudet kuntatason linjaukset sekä perusopetuksen että varhaiskasvatuksen osuudet. Käsikirja valmistuu toukokuussa 2019. <p>Vahvistamme henkilöstön osaamista monikulttuurisuuden kohtaamisessa</p> <p>Etenemisaste: 4</p> <ul style="list-style-type: none"> Varhaiskasvatuksessa on järjestetty vertaiskäyntejä ja kohdennettuja koulutuksia yksikkökohtaisesti.

		<ul style="list-style-type: none"> • Yhteensovitamme kunnallisen ja yksityisen varhaiskasvatuksen palveluita. Mitoitamme palvelut alueellisesti riittävälle tasolle. <p>Etenemisaste: 3</p> <ul style="list-style-type: none"> • Yksityisen hoidon maksujen muutokset tehtiin maaliskuussa 2018, vastavuus kunnallisen maksujen muutoksien kanssa. <hr/> <ul style="list-style-type: none"> • Laadimme selvityksen palvelusetelin käytöstä. <p>Etenemisaste: 3</p> <ul style="list-style-type: none"> • Palveluseteliä on esitelty kasvatus- ja sivistyslautakunnassa. Setelin käyttöön ottamiseksi tarvitaan kuntatasoinen päätös. Valmisteluun ennen käyttöönottoa tulee varata vuosi • Vuoden 2020 talousarviossa varaudutaan palvelusetelin käyttöönottoon <hr/> <ul style="list-style-type: none"> • Panostamme palveluohjauksen kattavuuteen varhaiskasvatuksessa <p>Etenemisaste: 5</p> <ul style="list-style-type: none"> • palveluohjausta varhaiskasvatuksessa hoitaa kaksi esimiestä. Palveluohjaus katsotaan riittäväksi. Asiakastytyväisyyskyselyssä toivottiin laajemmin palveluiden esittelyä. <hr/> <ul style="list-style-type: none"> • Huomioimme uuden strategian linjaukset taiteen perusopetuksen opetus- suunnitelmatyössä <p>Etenemisaste: 5</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nostettiin A2 –kielivalikon laajentaminen ja painotetun kielenopetuksen käynnistäminen kehittämiskärjiksi • Tehtiin selvitys Monion IB-linjasta • EduPacksit otettiin käyttöön elokuussa 2018 ja niitä on myyty lähes 8 000 €:n verran. • Käynnistettiin yhteistyöhankkeita kansainvälsimiseksi (Newton-Rom ja Flagship School) • Taiteen perusopetuksen opetus suunnitelmat hyväksyttiin touko- ja kesäkuun lautakunnissa. • Käynnistettiin valmistelu tanssin perusopetuksen järjestämiseksi 1.9.2019. <hr/> <ul style="list-style-type: none"> • Selvitämme kielipainotteisen peruskouluopetuksen ja varhaiskasvatuksen käynnistämistä <p>Etenemisaste: 3</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kielipainotteisen perusopetuksen käynnistämisen selvittäminen on aloitettu palveluverkon kehittämisen kautta.
	<p>6.2 Kehitämme palveluita asiakaslähtöisesti ja turvaamme pienet ryhmäkoot</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Tavoitteenamme on, että päiväkotien 3-6v. lapsiryhmissä samanaikaisesti läsnä olevien lasten määrä on 1/7 suhdeluvun mukainen. Lähipäiväkotiin pääsemisen mahdollistamiseksi sijoituksia voidaan tehdä enintään 1/8 suhdeluvun mukaan. Tämän tavoitteen toteutumista seurataan kevään 2018 aikana. <p>Etenemisaste: 4</p> <ul style="list-style-type: none"> • Suhdeluku 1/7 on toteutunut läsnäoloina. • 84 lapsiryhmää, joista 20 pienten alle 3-vuotiaiden ryhmiä. Jäljelle jäävistä ryhmistä lapsiluku on 24 n. 15 ryhmässä. Näissä ryhmissä lasten läsnäolo yhtäaikaaisesti on 1-3 päivää kk. <hr/> <ul style="list-style-type: none"> • Päivitämme Kasvatuksen ja koulutuksen kehittämisen suunnitelman vuoden 2018 aikana. <p>Etenemisaste: 5</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kasvatuksen ja koulutuksen kehittämissuunnitelmaa päivitettiin ja vapaa-ajan ja kulttuurin kehittämissuunnitelmaa valmisteltiin. Molemmat hyväksyttiin syksyn 2018 aikana. <hr/> <ul style="list-style-type: none"> • Panostamme ennalta ehkäisevän toiminnan kehittämiseen. Lisäämme erityisopettajien ja oppilaanohjaajien määrää <p>Etenemisaste: 5</p> <ul style="list-style-type: none"> • Erityisopettajat (2) ja oppilaanohjaajat (2) aloittivat työskentelyn 1.8.2018. <hr/> <ul style="list-style-type: none"> • Toteutamme opetus suunnitelmaa painopisteinä yhteisöllisyys sekä arviointi. <ul style="list-style-type: none"> ○ otamme käyttöön Wilman- arviointityökalun

		<ul style="list-style-type: none"> ○ otamme yhteisöllisyyteen liittyvät yksikkökohtaiset tavoitteet osaksi työsuunnitelmia ○ järjestämme koulujen yhteisen Veso- päivän <p>Etenemisaste: 4</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wilma-arviointityökalun käyttöä on arvioitu ja sen kehittämistä jatketaan tulevana lukuvuonna. • Tuusulan ja Mäntsälän yhteinen veso-päivä toteutettiin lauantaina 6.10.2018 Kellokosken koulussa. <hr/> <ul style="list-style-type: none"> • Tuemme tieto- ja viestintätekniikan käyttöönottoa kokeilemalla Chromebook –laitteita, joiden avulla voidaan hillitä laitekustannusten kasvua. <p>Etenemisaste: 4</p> <ul style="list-style-type: none"> • Laitehankinnat olivat vuonna 2018 poikkeuksellisen suuret ja niissä huomioitiin Chromebook –laitteet. Niiden avulla aloitettiin myös kehittämishanke, jonka tavoitteena oli osaltaan sähköisten materiaalien tehokkaampi käyttö oppimisessa. • Tutoropettajat kouluttivat opettajia ja samalla myös oppilaita tv- taitotasotavoitteiden käyttöön. <hr/> <ul style="list-style-type: none"> • Muutamme osa-aikaisia tehtäviä kokoaikaiseksi ja otamme käyttöön tv- taitotasotavoitteet koko kunnassa. <p>Etenemisaste: 3</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pedagogisen ict-asiantuntijan tehtävä muutettiin kokoaikaiseksi ja hän aloitti tehtävässään 1.8.2018.
	<p>6.3 Vahvistamme perheiden varhaisen tuen palveluita ja lisäämme erityisen tuen resursseja</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Vahvistamme varhaiskasvatuksen, neuvolan ja lastensuojelun kanssa yhteisiä käytänteitä perheiden ja huoltajien tarpeiden tunnistamiseksi sekä ohjaamiseksi. <ul style="list-style-type: none"> • Kokeilemme 3v.-tarkastusten tekemistä päiväkodissa yhteistyössä varhaiskasvatuksen, neuvolan ja perheneuvolan kanssa. • Lisäämme yhteistyötä perhevalmennusten toteuttamisessa <p>Etenemisaste 5:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 3v.-terveystarkastusten uutta toimintatapaa kokeiltiin päiväkodissa yhteistyössä varhaiskasvatuksen, neuvolan ja perheneuvolan kanssa. Kokeilua koordinoi LAPE-Uusimaa, joka ei ottanut toimintatapaa valtakunnalliseksi toiminnaksi. Keusote arvioi mallin hyödyntämistä Perhekeskustoiminnassa vuoden 2019 aikana. • Perheiden sosiaalipalvelujen erityissosiaaliohjaaja toimi perheohjaajan työnkuvalla 1pv/vko varhaiskasvatuksessa. Toiminta toteutettiin Lape hankkeen ketteränä kokeiluna tammi-kesäkuussa 2018. Toiminnan jatkoarviointi tapahtuu Keusotessa. • Käynnissä oli pilottihanke perhetyöntekijästä varhaiskasvatuksessa. • Käynnissä oli osana LAPE- työtä Tuusulan perhekeskustoiminnan kehittäminen. Digitaalinen Perhekeskus- malli valmistuu toukokuussa 2019. Pellavan varhaiskasvatusyksikössä aloittaa syksyllä 2019 hankkeen myötä kohdekohtainen varhaiskasvatuksen perhetyöntekijä. Tavoitteena on, että hanke-toiminnan työntekijä/tehtävä vakinaistetaan 2020 • Koululaisten perhetyön osalta on aloitettiin keskustelu KU-Sote muutoksen vuoksi. <hr/> <ul style="list-style-type: none"> • Lisäämme pedagogisen johtajuuden osaamista ja sen kehittämistä uuden varhaiskasvatussuunnitelman toteuttamiseksi. Muodostamme koulutuskalenterin henkilöstön osaamistarpeet huomioiden. <p>Etenemisaste: 3</p> <ul style="list-style-type: none"> • Toimialajohtaja, opetuspäällikkö ja varhaiskasvatuspäällikkö ovat käyneet keskustelut koulujen ja päiväkotien johtoryhmien kanssa vuoden 2018 aikana ja keskusteluja jatketaan edelleen. • Toimialajohtaja ja varhaiskasvatuspäällikkö ovat tutustuneet esiopetusryhmien työskentelyyn, tiloihin ja toimintakäytänteisiin. <hr/> <ul style="list-style-type: none"> • Kehitämme Perhekeskustyötä ja aloitamme Mainingissa jokapäiväisen avoimen toiminnan syksyllä 2017. Kartoitamme yhteistyön lisäämistä kolmannen sektorin kanssa. <p>Etenemisaste: 4</p> <ul style="list-style-type: none"> • LAPE-Uusimaa hankkeessa oli useita Perhekeskusmallin ”Ketteriä kokeiluja” yhteistyössä kuntien kasvatus- ja sivistystoimen kanssa. Vaikuttavimpia kokeiluja kehitetään edelleen kohti valtakunnallisia toimintatapoja. • Perheiden sosiaalipalvelujen erityissosiaaliohjaaja on toiminut perheohjaajan työnkuvalla 1pv/vko varhaiskasvatuksessa. Toteutettiin Lape

		<p>hankkeen ketteränä kokeiluna tammi-kesäkuu 2018. Toiminnan jatkoarviointi tapahtuu Keusotessa.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Perhekeskukset on nimetty uudelleen perhetuviksi. Perhetuvissa toimii varhaiskasvatuksen maksuttomat lasten kerhot. Kerhoihin osallistuvien määrä on noussut jonkin verran.
	<p>6.4 Kehitämme varhaiskasvatusta ja sen eri muotoja</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Teemme selvityksen maksuttomaan varhaiskasvatukseen siirtymisestä valtuustokauden aikana. <ul style="list-style-type: none"> • Kartoitamme 5-vuotiaiden maksuttoman varhaiskasvatuksen vaikutukset talouteen kaudelle 2019-2020. Tarkastelemme maksutuottoja ja uuden asiakasmaksulain vaikutuksia. • Muutamme kerhojen toiminnan maksuttomaksi syksystä 2018 • Toteutamme varhaiskasvatuksen asiakasmaksulakiin tulevat uudistukset. Uudistuksia tulossa vuoden 2018 aikana, mahdollisesti jo 1.1.2018 alkaen. Muutosten tekemiseen varataan resurssia. Huoltajia tiedotetaan uudistuksista. Uudistusten lisäksi toteutetaan indeksikorotustarkistukset 1.8.2018. <p>Etenemisaste: 5</p> <ul style="list-style-type: none"> • Varhaiskasvatuksen maksujen muutokset yksityisen hoidon tukeen tehtiin vastaaviksi kuin kunnallisissa maksuissa • Varhaiskasvatuksen kerhotoiminnan maksuttomuus astui voimaan 1.8.2018 • Varhaiskasvatuksen kerhot aloittivat maksuttomina • 5-vuotiaiden maksuttoman varhaiskasvatuksen vaikutukset käsiteltiin lautakunnassa • Varhaiskasvatuksen asiakasmaksut tarkistettiin kahdesti vuoden aikana • Yksityisen hoidon tukea nostettiin asiakasmaksulain mukaisesti 2. lapsen osalta • Vuodelle 2019 on suunniteltu 20h subjektiivisen oikeuden laajentaminen <ul style="list-style-type: none"> • Palautamme perheiden subjektiivisen oikeuden saada lapsilleen päivähoitopaikan syksystä 2019 alkaen. Selvitämme mitä vaikutuksia oikeuden palautuksella on <p>Etenemisaste: 5</p> <ul style="list-style-type: none"> • Subjektiivinen oikeus palautettu 1.8.2019 alkaen <ul style="list-style-type: none"> • Kehitämme ja edistämme avointa varhaiskasvatusta ja kerhotoimintaa. Lisäämme kerhotoiminnan paikkoja kysynnän mukaan. <p>Etenemisaste: 5</p> <ul style="list-style-type: none"> • Varhaiskasvatuksen kerhotoiminnan maksuttomuus astui voimaan 1.8.2018 • Avoimessa varhaiskasvatuksessa aloitettiin uusien huoltajille ja lapsille suunnattujen kerhojen toiminta • Varhaiskasvatuksen palveluvalikko vahvistuu maksuttomien kerhojen ja subjektiivisuuden poistumisen myötä. Tällä on osallistumisastetta lisäävä vaikutus. <ul style="list-style-type: none"> • Pyrimme valtuustokauden aikana saavuttamaan valtakunnallisen tavoitteen nostaa varhaiskasvatukseen osallistumisastetta 3-5-vuotiaiden lasten osalta (Suomessa 73,8% kun muissa Pohjoismaissa se on 95%.) <p>Etenemisaste: 4</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tuusulassa 4-vuotiaista 87% osallistui vuoden 2018 lopussa varhaiskasvatukseen. Lapsimäärän laskiessa lasten määrä varhaiskasvatuksessa on pysynyt suhteellisen samana, mikä kertoo osallistumisasteen noususta.
	<p>6.5 Rakennamme Monion tällä valtuustokaudella ja sen käyttöönottoa hyödynnetään asuntomessujen sekä muussa kunnan markkinoinnissa ja viestinnässä.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Suunnittelemme Moniota rakennuksen ja toimintojen osalta. <p>Etenemisaste: 4</p> <ul style="list-style-type: none"> • Monion arkkitehtikilpailu toteutettiin ja voittaja valittiin. Jatko suunnittelussa suunnitelmaa muokataan siten, että se toteuttaa myös taloudelliset reunaehdot. • Monion elinkaarimallin mukainen kilpailutus käynnistyi ja se saadaan päätökseen keväällä 2019. • Monio valittiin Microsoftin Flagship –kouluksi.

		<ul style="list-style-type: none"> Käynnistämme Monion rakentamisen <p>Etenemisaste: 2</p> <ul style="list-style-type: none"> Monion rakentaminen käynnistyy vuonna 2019. Toteutus päätös tarvitaan kesäkuun valtuustolta, jotta rakentaminen saadaan käyntiin aikataulussaan. Kunnallistekniikan edellyttämät työt on aloitettu.
		<ul style="list-style-type: none"> Monion käyttöönoton yhteydessä tilojen yhteiskäyttö ja yhteistyö tehostuu kansalaisopiston, lukion, taiteen perusopetuksen oppilaitosten sekä kansalaistoiminnan ja muiden toimijoiden osalta. <p>Etenemisaste: 3</p> <ul style="list-style-type: none"> Monion suunnitteluryhmät on perustettu ja käsittelee ja valmistelu yhdessä eri toimijoiden kanssa
	6.6 Luovomme Hyrylän koulukeskuksesta 2020-luvulla.	<p>Etenemisaste: 2</p> <ul style="list-style-type: none"> Kasvatus- ja sivistystoimen palveluverkosta on laadittu 10 vuoden investointisuunnitelma ja se on hyväksytty valtuustossa. Koulukeskuksen vaiheittainen alajosuunnitelma aloitettu, valmistuu vuonna 2019.
	6.7 Teemme vaalikauden aikana yläkoulu-uudistus suunnitelmat Hyökkälän – ja Riihikallion yläkoulujen laajentamiseksi ja Rykmentinpuiston yhtenäiskoulun aikataulutuksen.	<ul style="list-style-type: none"> Teemme yläkoulu-uudistus suunnitelmat Hyökkälän – ja Riihikallion yläkoulujen laajentamiseksi ja Rykmentinpuiston yhtenäiskoulun aikataulutuksen Teemme Hyökkälän ja Riihikallion koulujen hankesuunnitelmat sekä arvioimme Rykmentinpuiston yhtenäiskoulun kustannuksia, aikataulua sekä kapasiteettia. Näiden selvitysten pohjalta päätetään miten palveluverkon osalta edetään. <p>Etenemisaste: 4</p> <ul style="list-style-type: none"> Kasvatus- ja sivistystoimen palveluverkosta on laadittu 10 vuoden investointisuunnitelma ja se on hyväksytty valtuustossa, Riihikallion strateginen kehittämisselvitys on menossa päätökseen keuhäälvella 2019, siitä seuraa varsinainen uudisrakennuksen hankesuunnitelma, valmistuu 2020. Rykmentinpuiston yhtenäiskoulun tarve- ja hankesuunnittelu aloitetaan vuonna 2019 Rakennussuunnitelmat Riihikallion tilapäiselle pysäköintialueelle ovat valmiit.
	6.8 Varmistamme puhtaan sisäilman kunnan kiinteistöissä. Tuusula asettaa nollatoleranssin sisäilmaongelmille. Havaittuihin ongelmiin puututaan ripeästi.	<ul style="list-style-type: none"> Varmistamme sisäilma-asioiden sujuvan käsittelyn ja avoimuuden sekä ratkaisun tarkastelemalla prosesseja, oirekartoitusten toteutusta, raporttien julkaisua ja kohde/yksikkökohtaisia työryhmiä sekä viestintää ja suunnittelua. <p>Etenemisaste: 5</p> <ul style="list-style-type: none"> Sisäilma-asioiden prosesseja tarkennettiin. Kehittämisen keskiössä ovat olleet toimintaohjeiden tarkentaminen, viestinnän kehittäminen ja sujuvoittaminen, terveydellisen haitan arvioimisen prosessin luominen sekä lasten ja nuorten oireilmoitusten tilastoinnin kehittäminen. Sisäilmaraportit julkaistiin kunnan nettisivuilla ja viestintää kehitettiin. Sisäilma-asioista viestitään avoimesti kunnan verkkosivuilla www.tuusula.fi/sisailma-asiat Sisäilma-asioiden kehittämistyöryhmä perustettiin elokuussa 2018 ja se kokoontui 5 kertaa Perustimme yksikkökohtaisia sisäilmaryhmiä. Kohdekohtaiset sisäilmatyöryhmät kokoontuivat kahdeksassa koulussa/ päiväkodissa (Hyökkälä, Hyrylä, Kirkonkylä, Pellava, Riihikallio, Roinila, Ruotsinkylä, Vaunukangas) yhteensä 19 kertaa. Neuvola- ja kouluikäisen sisäilmaoire-epäilyn toimintamalli kuvattiin ja otettiin käyttöön Perheiden terveyspalveluissa. Lapsen sisäilma-aperäisen oireiden selvityksiä varten perheet ohjataan ottamaan yhteyttä ensisijaisesti lapsen neuvola- tai kouluterveydenhoitajaan. THL: n oirekysely toteutettiin vuosiluokille 3-9 Käynnistimme neuvottelut Terveet Tilat 2028 ohjelmaan liittyvään Satakunta- hankkeeseen liittymisestä, josta kasvatus- ja sivistyslautakunta teki myönteisen päätöksen. Päätettiin liittyä mukaan vuoden 2019 alusta Hengitysliiton ja Vanhempainliiton Ratkaistaan yhdessä –hankkeeseen, jossa haetaan ratkaisuja oppimisympäristöjen sisäilmasta oireilevien lasten ja heidän perheidensä tueksi.

		<ul style="list-style-type: none"> Sisäilma-asioiden hoidon resursointi ei vastaa tarvetta. Tästä on haittaa mm. viestinnässä kuntalaisiin päin, tutkimusten koordinoimisessa, tulosten tulkinnaissa sekä korjaustöiden ohjelmoinnissa. Teemme päätökset tarvittavista korjaus- tai korvausinvestoinneista kiinteistöjen osalta ja ryhdymme tarvittaviin toimenpiteisiin <p>Etenemisaste: 4</p> <ul style="list-style-type: none"> Rakennusten sisäilmaan liittyviä toimenpiteitä suoritettiin laajasti sisäilmatyöryhmän päätösten mukaisesti. <ul style="list-style-type: none"> Teemme tarvittavat kiinteistöjen kuntotutkimukset, jotta voimme tehdä päätöksiä kouluverkostamme, joilla voi olla vaikutusta investointiohjelmaan 2018-2022. <p>Etenemisaste: 4</p> <ul style="list-style-type: none"> Perustimme yksikkökohtaisia sisäilmaryhmiä. Kohdekohtaiset sisäilmatyöryhmät kokoontuivat kahdeksassa koulussa/ päiväkodissa (Hyökkälä, Hyrylä, Kirkonkylä, Pellava, Riihikallio, Roinila, Ruotsinkylä, Vaunukangas) yhteensä 19 kertaa.
<p>6.9 Laadimme oppilasmäärään ja koulukiinteistöjen kuntoon liittyvät periaatteet.</p>		<p>Etenemisaste: 4</p> <ul style="list-style-type: none"> Kasvatus- ja sivistystoimialan palveluverkkosuunnitelma valmistui ja sen perusteella edetään mm. investointien ja peruskorjauksen suunnittelussa.
<p>6.10 Emme tee muutoksia kouluverkkoon. Alakoulujen tulee olla lähikouluja ja sen vuoksi niitä ei vaalikauden aikana suljeta - Poikkeuksena mahdolliset sisäilmaongelmat tai oppilasmäärän merkittävä lasku.</p>		
<p>6.11 Turvaamme ruotsinkielisen alakouluopetuksen Tuusulassa.</p>		
<p>6.12 Kehitämme Tuusulan lukiota ja yhteistyötä eri tahojen kanssa</p> <ul style="list-style-type: none"> Kehitämme Tuusulan lukion toimintaa, kursistarjontaa ja kolmen toimipisteen yhteistyötä nykyistä vetovoimaisemmaksi. Kehitämme Tuusulan lukion kolmea toimipistettä laadukkaana ja monipuolisen kurssitarjonnan lukioksi. Lisäämme kansainvälisyyttä mm selvittämällä IB-linjan saamisen Tuusulan lukioon ja 		<ul style="list-style-type: none"> Selvitämme IB-lukion ja englanninkielisen opetuksen mahdollisuudet Monion yhteyteen. <p>Etenemisaste: 4</p> <ul style="list-style-type: none"> IB-lukion suunnitelma laadittiin. Kasvatus- ja sivistystoimialan kansainvälisen toiminnan suunnitelma laadittiin

	<p>teemme tarvittavan hakemuksen, jos linjan saaminen näyttää mahdolliselta.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tuemme tavoitteellisen urheilun tai muun harrastamisen ja opiskelun yhteensovittamista lukiossa mahdollistamalla joustavia opiskelijärjestelyjä. 	
	<p>6.13 Tiivistämme yhteistyötä koulutuskuntayhtymä Keudan ja kolmannen sektorin kanssa.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Selvitämme uusia oppilaitosyhteistyömahdollisuuksia ennakoivan rekrytoinnin tueksi. <p>Etenemisaste: 3</p> <ul style="list-style-type: none"> • Oppilaitosyhteistyön mahdollisuuksia on selvitetty esim. osallisuustyön edistämiseen liittyen. • Harjoittelijoiden/työssäoppijoiden määrää on pyritty lisäämään, mutta määrä voisi olla vieläkin suurempi.
	<p>6.14 Turvaamme nuorisotyön resurssit ja turvaamme nuorisotyön resurssit ja varmistamme Hyrylään toiminnan lisäksi tiloja, jotka ovat yhteiskäyttöisiä muiden toimijoiden kanssa.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Lisäämme alueellisen nuorisotyön kokoontumiskaikkoja ja tapahtumia yhteistyössä 3. sektorin ja tulosalueiden kanssa <p>Etenemisaste: 3</p> <ul style="list-style-type: none"> • Alueellisen nuorisotyön kävijämäärät kasvoivat, alueellista tilatoimintaa kehitettiin ja nuorisotalojen aukioloaikoja lisättiin.
	<p>6.15 Selkeytämme nuorisotakuun toimivuutta. Perusopetuksen jälkeen jokaiselle nuorelle taataan joko jatkokoulutuspaikka tai jatkokoulutukseen/työhön suuntaumiseen valmentavaa toimintaa.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Lisäämme mahdollisuuksia löytää nuorelle sopiva jatkokoulutuspaikka opinto-ohjaukseen ja erityisen tuen kehittämiseen panostamalla. <p>Etenemisaste: 4</p> <ul style="list-style-type: none"> • Erityisopettajat (2) ja oppilaanohjaajat (2) aloittivat työskentelyn 1.8.2018.
PORMESTARIOHJELMAN PÄÄMÄÄRÄ	PORMESTARIOHJELMASTA NOUSEVAT TAVOITTEET	TOIMENPITEET 2018 JA NIIDEN SEURANTA AJALTA TAMMI-JOULUKUU 2018
7. Kulttuuri on osa Tuusulan identiteettiä	<p>7.1 Vahvistamme Tuusulan imagoa kulttuurikuntana</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Selvitämme mahdollisuudet käynnistää kulttuurikaveri tai -luotsitoiminnan <p>Etenemisaste: 3</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kulttuurikaveri tai kulttuuriluotsitoiminnasta on käyty keskustelua ja karotoitettu mahdollisia yhteistyökumppaneista. • Vapaaehtoistoiminnan ohjelma on museoissa käynnistymässä <ul style="list-style-type: none"> • Teemme varhaiskasvatuksen kulttuurikasvatussuunnitelman yhteistyössä. <ul style="list-style-type: none"> • Korostamme kulttuurin merkitystä varhaiskasvatuksessa vuosina 2018-2019. • Teemme yhteistyötä kulttuuripalveluiden kanssa • Tutustamme lapset omaan kulttuuriseen lähiympäristöön varhaiskasvatuksesta alkaen. • Kokeilemme uusia työkaluja kulttuurikasvatussuunnitelman toteutuksessa <p>Etenemisaste: 3</p> <ul style="list-style-type: none"> • Varhaiskasvatuksen kulttuurikasvatussuunnitelman laadinta etenee ja sen on määrä valmistua 5/19

		<ul style="list-style-type: none"> Käynnistämme lukion kulttuurikasvatussuunnitelman luomisen yhteistyössä vuonna 2019 Etenemisaste: 1 <ul style="list-style-type: none"> Työ käynnistyy vuonna 2019
		<ul style="list-style-type: none"> Kehitämme museoiden yleisötyötä rekrytoimalla yleisötyön amanuenssin Etenemisaste: 5 <ul style="list-style-type: none"> Yleisötyön amanuenssi on palkattiin ja hän aloitti 1.4.2018
		<ul style="list-style-type: none"> Laadimme taideohjelman Rykmentinpuiston lisäksi myös Tuusulan muille alueille Etenemisaste: 5 <ul style="list-style-type: none"> Taideohjelma laadittiin Rykmentinpuistoon Hyrylän taideohjelman valmistelu on käynnissä. Halosenniemen pitkän aikavälin kehittämis-, tarve- ja hankesuunnittelu valmistuu vuonna 2019. Taidekasarmin ja Aunelan pintaremonttien suunnittelu tehdään vuonna 2019 asuntomessujen oheiskohteiksi ja näyttelyjä varten.
	7.2 Tuotamme kuntalaisille hyvinvointia ja yhteisöllisyyttä monipuolisella kulttuuritarjonnalla edistäen samalla kunnan elinvoimaisuutta	<ul style="list-style-type: none"> Turvaamme kulttuuripalveluiden toimintaresurssit ja pyrimme lisäämään niitä maltillisesti leikkauksia edeltävälle tasolle toiminnan painopisteitä uudistaen Etenemisaste: 4 <ul style="list-style-type: none"> Perusopetuksen kulttuurikasvatussuunnitelmaa toteutetaan.
		<ul style="list-style-type: none"> Tuotamme laadukkaita ja helposti saavutettavia kulttuuritapahtumia ja –palveluita. Etenemisaste: 4 <ul style="list-style-type: none"> Kaikille tuusulalaisille avoimia tapahtumia järjestettiin kirjastojen, museoiden ja muiden yhteistyökumppaneiden kanssa.
		<ul style="list-style-type: none"> Kehitämme verkostoyhteistyötä ja yhdessä tekemisen –mallia kulttuuri-toiminnassa Etenemisaste: 5 <ul style="list-style-type: none"> Opas tapahtumatuotantoon Tuusulassa valmistui.
		<ul style="list-style-type: none"> Edistämme Tuusulan tapahtumatuotantoa elinvoiman rakentajana Etenemisaste: 4 <ul style="list-style-type: none"> Kaikille tuusulalaisille avoimia tapahtumia järjestettiin kirjastojen, museoiden ja muiden yhteistyökumppaneiden kanssa.
	7.3 Kehitämme kirjastoista matalan kynnyksen kulttuuri- ja kohtaamispaikkoja	<ul style="list-style-type: none"> Kehitämme kirjastojen tapahtumatoimintaa uuden kirjastolain hengessä. Etenemisaste: 4 <ul style="list-style-type: none"> Kirjastoissa on järjestetty kaikille avoimia tapahtumia yhteistyössä kulttuuripalveluiden kanssa. Hyrylän kirjastoon toteutetaan satuhuone vuonna 2019.
		<ul style="list-style-type: none"> Aloitamme kirjastoissa erityisryhmien (mm. maahanmuuttajat) palvelutarpeiden kartoittamisen ja palveluiden kehittämisen. Etenemisaste: 3 <ul style="list-style-type: none"> Kirjasto sai hankeavustusta Avi:lta maahanmuuttaja-hankkeelle. Hanke-suunnitelma on tehty.
	7.4 Tuemme yhdistysten ja yhteisöjen kulttuuri-työtä avustuksilla	<ul style="list-style-type: none"> Tuemme kuntalaisten omaehtoista toimintaa Etenemisaste: 4 <ul style="list-style-type: none"> Jaoimme helmikuussa 2018 120 000 euroa kulttuuritoimijoille ja vapaa-ajan avustukset olivat jaossa toukokuussa 2018.
PORMESTARI-OHJELMAN PÄÄMÄÄRÄ	PORMESTARI-OHJELMASTA NOUSEVAT TAVOITTEET	TOIMENPITEET 2018 JA NIIDEN SEURANTA AJALTA TAMMI-JOULUKUU 2018
8. Kestävä kehitys ja luonto ovat yhteisiä arvojamme	8.1 Määrittelemme luonnonsuojelulliset tavoitteet pohjavesien, luonnonympäristöjen ja suojelualueiden osalta	<ul style="list-style-type: none"> Tuemme kuntalaisten omaehtoista toimintaa Etenemisaste: 5 <ul style="list-style-type: none"> Tuusulassa oli kesäkaudella 2018 palkattuna yhteisöpuutarhuri, joka yhdessä asukkaiden kanssa edisti lähiympäristöjen viihtyisyyttä

	8.2 Teemme ohjelman luonnonsuojelualueiden perustamiseksi	<ul style="list-style-type: none"> • Haemme ELY:stä Suomi 100 – juhluvuoden kunniaksi osoitettujen luonnonsuojelualueiden perustamista vuonna 2017 jo valittujen kohteiden osalta. Tämän jälkeen selvitämme muiden potentiaalisten kohteiden suojelemista. Etenemisaste: 4 <ul style="list-style-type: none"> • Luonnonsuojelualueiden perustamista haettiin. Muita mahdollisia suojelualueita on selvitetty, mutta päätösehdotusta ei ole vielä valmisteltu.
	8.3 Puhdistamme Kellokosken Ruukin alueen pilaantuneet maat yhdessä valtion ja kiinteistön omistajan kanssa	<ul style="list-style-type: none"> • Edistämme vuonna 2016 aloitettuja neuvotteluja kiinteistönomistajan ja valtion kanssa Etenemisaste: 2 <ul style="list-style-type: none"> • Vaihtoehtojen arviointi on aloitettu.
	8.4 Jatkamme energiatehokkuusohjelmaa	<ul style="list-style-type: none"> • Toteutamme kunnanhallitukseen hyväksymää energiatehokkuusohjelmaa. Toimintasuunnitelman tavoitteet eivät saa vaarantaa terveellistä sisäilmaa. Etenemisaste: 5 <ul style="list-style-type: none"> • Noudatettiin Energiatehokkuussopimuksen toimintasuunnitelmaa vuosille 2017-2025.
	8.5 Suosimme uusiutuvan energian käyttöä kaikessa uudisrakentamisessa ja lämmitysjärjestelmien saneerauksissa	Etenemisaste: 5 <ul style="list-style-type: none"> • Sisällytettiin kaikkiin uudisrakennushankkeisiin strategisena määräytyksenä
	8.6 Vahvistamme kestävä kehityksen ja luontoarvojen toteutumista kunnan ja asukkaiden toiminnassa	<ul style="list-style-type: none"> • Aloitamme uuden luontopainotteisen esiopetusryhmän vuonna 2018 Etenemisaste: 5 <ul style="list-style-type: none"> • Pertun esiopetuksessa käynnistyi luontopainotteinen esiopetusryhmä elokuussa 2018 <ul style="list-style-type: none"> • Vahvistamme lasten luontosuhdetta varhaiskasvatuksen toiminnassa kiinnittäen huomiota luontoon oppimisympäristönä, sen esteettiseen kokemiseen ja kestävä kehityksen –ajatuksen juurruttamiseen. Etenemisaste: 5 <ul style="list-style-type: none"> • Lasten luontosuhteen vahvistaminen toteutuu kaikissa yksiköissä varhaiskasvatussuunnitelman mukaisesti. <ul style="list-style-type: none"> • Huomioimme hankinnoissa ympäristöystävällisyyden, luontoarvot ja kestävä kehityksen mm. kuljetusten ja toimitusaikojen osalta Etenemisaste: 3 <ul style="list-style-type: none"> • Liityimme KL-Kuntahankintojen puitesopimukseen sähkö- ja kaasukäyttöisten ajoneuvojen hankintoihin ja sähköautojen latausasemien hankintoihin. Kunnan kynnysarvot ylittävien hankintojen hankintaohjeeseen on liitetty Energiatehokkuussopimuksen toimintasuunnitelma vuosille 2017-2025. <ul style="list-style-type: none"> • Hyödynnämme yhä enemmän monitoimilaitteita ja vähennämme tulostamista Etenemisaste: 4 <ul style="list-style-type: none"> • Monitoimilaitteita on hankittu ja henkilökohtaisia tulostimia on vähennetty. Musteitten ja paperin kulutus on vähentynyt olennaisesti, noin 30%. <ul style="list-style-type: none"> • Jatkamme led valoihin siirtymistä kunnan kiinteistöissä ja katuvalaistuksessa Etenemisaste: 3 <ul style="list-style-type: none"> • Katuvalaistuksen osalta vanhojen elohopealampullisten valaisimien vaihdoista LED- valaisimiin tms. on tehty 2/5 osaa. Tavoitteena oli saada 3/5 vaihdetuksi vuoden loppuun, mutta päätöksestä valitettiin markkinaoikeuteen.
PORMESTARIOHJELMAN PÄÄMÄÄRÄ	PORMESTARIOHJELMASTA NOUSEVAT TAVOITTEET	TOIMENPITEET 2018 JA NIIDEN SEURANTA AJALTA TAMMI-JOULUKUU 2018

<p>9. Kohti uutta kuntaa ja maakuntaa</p>	<p>9.1 Valmistelemme uuden kunnan rakentamista, maakunta-hallintoon siirtymistä ja sote-tehtävien siirtoa yhteistoiminnassa henkilöstön kanssa</p>	<ul style="list-style-type: none"> Rakennamme uuden kunnan prosesseja ja organisaatiota ja kehitämme uuden kunnan hallinto- ja tukipalveluita <ul style="list-style-type: none"> Prosessien ja organisaation uudistamista jatketaan vuonna 2018 tukipalveluiden uudistuksella. Hallinnon ja tukipalveluiden uudistus on käynnistetty vuonna 2017 ja se otetaan asteittain käyttöön. Viimeiset osat otetaan käyttöön viimeistään 31.12.2018 (taloushallinnon kehittäminen, päätöksenteon tuki ja HR-palvelut) Selvitämme ruokapalveluiden seudullisia yhteistyömuotoja ja teemme päätökset asiassa. Jatkamme neuvotteluja naapurikuntien kanssa ja pyrimme päätöksiin 12/2018 mennessä osana uuden kunnan tukipalveluiden rakentamista Arvioimme perustietotekniikkapalveluiden järjestämistapaa uudessa kunnassa <p>Etenemisaste: 5</p> <ul style="list-style-type: none"> Uuden kunnan palveluiden ja organisaation kehittäminen käynnistyi keväällä aikana ja uudistusta käsiteltiin kunnanhallituksen seminaarissa kesäkuussa. Asiaa käsiteltiin valtuustossa syyskuussa ja joulukuussa. Uusi organisaatorakenne otettiin käyttöön 1.1.2019. <hr/> <ul style="list-style-type: none"> Valmistelemme Kuuden Sote-kuntayhtymän käyttöönottoa yhteistoiminnassa henkilöstön kanssa <p>Etenemisaste: 5</p> <ul style="list-style-type: none"> Sote-tuotannon siirtoon liittyvät yhteistoimintamenettelyt aloitettiin 23.4.2018. Kunnanvaltuusto käsitteli sosiaali- ja terveystuotannon siirtoa kokouksessaan 4.6.2018 ja päätti tuotannon siirtämisestä kuntayhtymälle 1.1.2019 lukien. Yhteistoiminta toteutettiin jatkuvassa yhteistyössä henkilöstön edustajien kanssa. Keksi-Uudenmaan kuntayhtymä aloitti toimintansa 1.1.2019. <hr/> <ul style="list-style-type: none"> Kehitämme luottamushenkilö- ja viranhaltijaorganisaation toimintakulttuuria <p>Etenemisaste: 4</p> <ul style="list-style-type: none"> Otettu käyttöön poliittisen johtoryhmän ja kunnan johtoryhmän säännölliset yhteiskokoukset asioiden valmistelussa ja toimeenpanossa. POoikkihallinnollista tekemistä on vahvistettu uusilla tekemisen tavoilla yhteisissä foorumeissa ja yhteisillä työvälineillä, mm. Teams <hr/> <ul style="list-style-type: none"> Vahvistamme esimiesten muutosjohtamisosaamista <p>Etenemisaste: 4</p> <ul style="list-style-type: none"> Esimiestilaisuuksia on hyödynnetty tiedottamisessa niin kunnan organisaatiouudistukseen kuin Keusoteen liittyen. Uusille esimiehille on järjestetty johtamisvalmennus. Keusoten esimiehille järjestettiin mahdollisuus osallistua moniin eri esimiesvalmennuksiin. <hr/> <ul style="list-style-type: none"> Varmistamme riittävän tiedottamisen henkilöstölle muutokseen liittyvissä asioissa. <p>Etenemisaste: 4</p> <ul style="list-style-type: none"> Henkilöstölle on tiedotettu muutoksiin liittyvistä asioista säännöllisesti ja asioista on pyritty tiedottamaan mahdollisimman pian. Yhteistoimintaneuvottelut on hoidettu organisaatiomuutoksiin liittyen. Henkilöstölle on järjestetty infotilaisuuksia.
	<p>9.2 Olemme reilu ja oikeudenmukainen työnantaja</p>	<ul style="list-style-type: none"> Tarkennamme kunnan tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmaa. <p>Etenemisaste: 4</p> <ul style="list-style-type: none"> Yksiköihin on laadittu tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma (suuressa osassa kunnan yksiköitä), joiden toteutumista seurataan <hr/> <ul style="list-style-type: none"> Hyödynnämme tarvittaessa nimetöntä rekrytointia tasa-arvoisen rekrytointien varmistamiseksi. <p>Etenemisaste: 4</p> <ul style="list-style-type: none"> Esimiehet voivat halutessaan hyödyntää nimetöntä rekrytointia
	<p>9.3 Huolehdimme työntekijöiden koulutuksesta ja ammatillisesta kasvusta sekä terveellisestä ja turvallisesta työympäristöstä</p>	<ul style="list-style-type: none"> Huolehdimme työntekijöiden turvallisesta työympäristöstä ja panostamme sisäilma-asioiden viestintään <p>Etenemisaste: 4</p> <ul style="list-style-type: none"> Sisäilma-ilta järjestettiin 14.5.2018 Sisäilmaohjeet päivitettiin helmikuussa 2018 ja käytössä on kunnan avoimet sisäilmasivut Työterveyshuolto teki työpaikkakartoitukset sovittujen kohteiden osalta

		<ul style="list-style-type: none"> Uudistamme sisäilmaprosesseja ja luomme toimintamallin havaittujen sisäilmaongelmien ratkaisuun <p>Etenemisaste: 4</p> <ul style="list-style-type: none"> Sisäilmaprosesseja uudistettiin vuoden 2018 aikana ja kehittämistyössä painotettiin avoimuuden ja aktiivisen viestinnän merkitystä.
		<ul style="list-style-type: none"> Tavoittelemme palvelun paranemista ja kustannusten hallinta seudullisen työterveyshuollon myötä <p>Etenemisaste: 4</p> <ul style="list-style-type: none"> Seudullinen työterveyshuolto on toiminnallisesti lähtenyt hyvin käyntiin. Kustannusten toteutumista arvioidaan vuoden 2019 aikana.
		<ul style="list-style-type: none"> Jatkamme suoriutumiseen perustuvan palkitsemisen kehittämistä <p>Etenemisaste: 3</p> <ul style="list-style-type: none"> Pikapalkitsemisen toimintamallia jälleen kehitettiin henkilöstön edustajien kanssa pilotti vuoden kokemusten perusteella.
		<ul style="list-style-type: none"> Hyödynnämme työhyvinvointiohjelmaa osana kunnan työhyvinvointijohtamista. <p>Etenemisaste: 2</p> <ul style="list-style-type: none"> Työhyvinvointiohjelmaa on lähdetty työstämään. Keusote on tarjonnut valmennuksia siirtyvälle henkilöstölle työhyvinvoinnin tueksi. Työhyvinvointijohtamista on edistetty yhteistyössä Keski-Uudenmaan työterveys Oy:n kanssa.
		<ul style="list-style-type: none"> Luomme edellytykset työyhteisöjen työhyvinvointikorttikoulutuksille sisäisten korttikouluttajien avulla. <p>Etenemisaste: 4</p> <ul style="list-style-type: none"> Työhyvinvointikorttikoulutuksia järjestettiin vuoden aikana. Koulutukset jatkuvat vuoden 2019 aikana.
	9.4 Häivytämme kuntarajoja palveluissa ja toiminnassamme ja yhteistyö naapurikuntien kanssa on arkea	<ul style="list-style-type: none"> Olemme osallisia ja aktiivisia Helsingin seudun ja KUUMA-alueen yhteistyössä ja alueen kehittämisessä <p>Etenemisaste: 5</p> <ul style="list-style-type: none"> Keusote-kuntayhtymälle siirrettiin sote-palveluiden tuottamisvastuun lisäksi myös järjestämisvastuu. Keusote aloitti alueellisen palvelutuotannon 1.1.2019 Tuusulan edustajat olivat mukana lastensuojelun kilpailutusten valmistelussa: Keusoten avoimuuden kilpailutus sekä pääkaupunkiseudun sijaishuollon kilpailutus HYTE-yhteistyötä tehtiin KUUMA-kuntien kanssa ja tammikuussa 2019 aloittaa toimintansa Keusote-kuntien alueellinen HYTE-ryhmä.
		<ul style="list-style-type: none"> Tuomme esiin tuusulalaiset näkemykset metropolialueen asioissa sekä maakunnan että eduskunnan suuntaan. <p>Etenemisaste: 4</p> <ul style="list-style-type: none"> Vuoden 2018 aikana käynnistettiin kunnan edunvalvontasuunnitelman laadinta.
		<ul style="list-style-type: none"> Lisäämme arjen yhteistyötä KUUMA-kuntien kanssa <p>Etenemisaste: 4</p> <ul style="list-style-type: none"> Vuonna 2018 yhteistyö painottui Keusoten perustamiseen.
	9.5 Teemme kuntaliitoselvityksen Järvenpään kanssa vaalikauden aikana, johon myös Kerava voi halutessaan liittyä.	
	9.6 Olemme aktiivisesti mukana Kuuma-kuntien yhteisessä sote-valmistelussa	<ul style="list-style-type: none"> Vaikutamme aktiivisesti Maakuntahallinnon valmistelussa ja KUUMA-yhteisössä edunvalvontaa painottaen <p>Etenemisaste: 4</p> <ul style="list-style-type: none"> KUUMA-yhteistyössä määrittelimme seudun yhteiset kannat keskeisiin valmistelussa oleviin asioihin (mm. Vaalipiirijako, kasvupalvelut) ja vienneet niitä eteenpäin eduskunnassa, maakuntavalmistelussa ja julkisuudessa
	9.7 Turvaamme palveluiden määrällisen ja laadullisen tason sote-siirtymävaiheeseen asti	<ul style="list-style-type: none"> Huolehdimme, että siirto maakuntaan tapahtuu niin, että kaikista asukkaista huolehditaan ja varmistamme erilaisista elämänhallinnan vaikeuksista kärsiville tarvittavan ja riittävän tuen <p>Etenemisaste: 3</p>

	<ul style="list-style-type: none"> Päätöksiä maakuntauudistuksesta ei ole tehty. Keski-Uudellamaalla on päätetty siirtää sote-palvelut Kesote-kuntayhtymän vastuulle 1.1.2019 alkaen. Keusoten valmistelussa on pyritty varmistamaan asiakaslähtöisyys ja eheät palvelupalvelut.
<p>9.8 Puramme yhteistyötä haittaavat siilot ja rajaidat hallinnossamme ja toiminnassamme.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Organisoimme hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kokonaisuuden johtamisen Etenemisaste: 5 Hyvinvointijohtamisen toimintamallia valmisteltiin organisaatiouudistuksen yhteydessä. HYTE-kokonaisuus organisoitiin kuntatoimialalle kansliapäällikön alaisuuteen. Työtä ohjaamaan perustettiin Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lautakunta. Muutokset astuivat voimaan 1.1.2019. Laadimme terveyden- ja hyvinvoinnin edistämisen toimintasuunnitelman palvelukokonaisuuden käynnistämiseksi Etenemisaste: 2 Laajan hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman laadinta siirtyi vuodelta 2018 vuodelle 2019. Vahvistamme hyvinvointitiedolla johtamisen edellytyksiä kunnassa Etenemisaste: 3 Syksyllä 2018 Tuusulassa toteutettiin FinSote-tutkimus, jonka tulokset saadaan maaliskuussa 2019. Oleellista hyvinvointitietoa saadaan myös esim. Kouluterveyskyselystä, jotka toteutetaan joka toinen vuosi. Palveluiden kehittämisessä hyödynnettiin asiakastyytyväisyyskyselyitä. Vahvistamme henkilöstön osallisuutta ja vaikutusmahdollisuuksia ja jatkamme esimiesvalmennuksia Etenemisaste: 4 Lähes kaikki kunnan esimiehet ovat suorittaneet kunnan järjestämän esimiesvalmennuksen. Käynnistämme ja vakiinnutamme keskitetyn taloushallinnon toiminnan Etenemisaste: 4 Keskitetyn talouspalvelutiimin toiminta käynnistyi 6/2018. Tiimi on ottanut asteittain vastuulleen toimialojen ostolaskuja ja yleislaskutusta. Toimintaa kehitetään ja laajennetaan 2019. Uudistamme tiedon- ja asiakastiedonhallintaa sekä teemme asiakastiedonhallinnan linjaukset Etenemisaste: 1 Tavoitteena on aloittaa asiakastiedonhallinnan projektin suunnittelu 2019. Varmistamme uuden tietosuoja-asetuksen mukaiset toimintatapojen sujuvan käyttöönoton Etenemisaste: 5 Tietosuojavaastavaan johdolla valmistauduttiin EU:n tietosuoja-asetuksen voimaantuloon kartoittamalla henkilökäsitteitä, päivittämällä tietosuojaselosteita ja ohjeistoa sekä informoimalla kuntalaisia kunnan tietosuojakäytännöistä kunnan verkkosivuilla. Lisäksi laadittiin tietosuojariskien arviointi, perustettiin tietoturva- ja tietosuojaryhmä tietosuojaan liittyvän kehittämistyön tueksi ja kunta osallistui henkilötietojen tietoturvaloukkauksiin varautumista koskevaan valmiusharjoitukseen. Jatkamme digitaalisten työvälineiden ja työskentelytapojen hyödyntämistä Etenemisaste: 4 Digitaalisia työvälineitä otettiin käyttöön ja niihin liittyviä koulutuksia jatkettiin. Tarkentavaa määrittelyä digitaalisten työvälineiden käytöstä kasvatus- ja sivistystoimen tehtävissä jatketaan. Hyödynnämme kattavasti Kuntaria toiminnan, talouden ja henkilöstön johtamisessa ja kehitämme järjestelmää mm. talous- ja toimintasuunnitelman laadinnan työvälineeksi Etenemisaste: 4 Hyödynsimme koko organisaatiossa raportointityökalu Kuntaria talouden ja toiminnan seuraamiseen ja johtamiseen. Kuntari ei vielä palvele talous- ja toimintasuunnitelman laadinnan työvälineenä. Kuntarin esitysgraafikkaa ja raportteja kehitetään edelleen.

		<ul style="list-style-type: none"> • Uudistamme varautumisen johtamisen toimintamallin ja otamme sen käyttöön Etenemisaste: 4 <ul style="list-style-type: none"> • Turvallisuusjohtamisen malli valmistui vuoden aikana. Käyttöönotto tapahtuu vuonna 2019.
--	--	--

Allekirjoitukset ja merkinnät